ANKARA'DA BİR ALPEREN

TURASAN BEY

ALİ KILCI

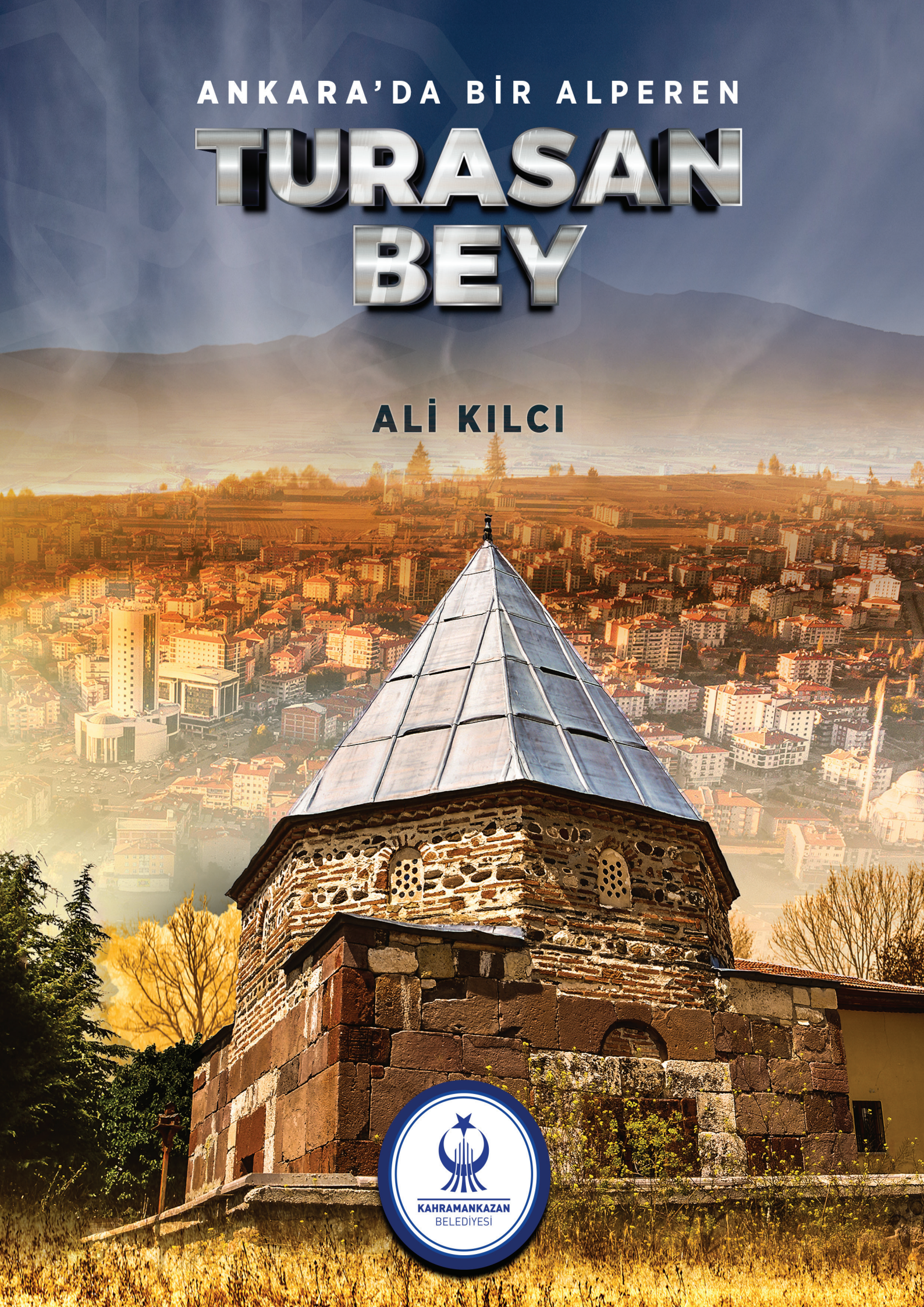

KAHRAMANKAZAN
BELEDİYESİ

Ankara'da Bir Alperen

TURASAN BEY

Ali KILCI

ANKARA'DA BİR ALPEREN TURASAN BEY
Ali KILCI

EDİTÖR
Mustafa BEKTAŞOĞLU

TASHİH
Mustafa BEKTAŞOĞLU

KAPAK TASARIM
Baki AYTEN

GRAFİK & TASARIM
Yasin BORA

ISBN
978-625-00-9055-8

1. Baskı (Biyografi Net Yayıncılık) – *2021*
2. Baskı ANKARA –2022
3.Baskı Kahramankazan Belediyesi- 2022

BASIM YERİ & YILI
Basım Yeri: **Anıl Matbaası**
Dikmen Caddesi No : 244 / P 13 - 14
Dikmen - ANKARA

İLETİŞİM
alikilci51@gmail.com

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 7
ÖNSÖZ 9
GİRİŞ 11
Milattan Önce Ankara 12
Malazgirt Savaşı'ndan Sonra 12
Ankara'da Tekke ve Zaviyeler 12
Millî Mücadeleden Sonra 13
Faydalanılan Kaynaklar 13
Turasan Kelimesi 16
ANADOLU'DA TURASAN TÜRBE VE MEKÂNLARI 17
Anadolu'daki Turasanlar 17
Anadolu'da Turasan Yerleşimleri 23
XIII-XV. YÜZYILLARDA ANKARA'NIN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİ 24
ANKARA'DA AHİ İZLERİ 25
Çubuk ve Çevresinin Sahibi Binari Bey 27
İskender Bey 28
II. Murad'ın Enişte si Karaca Bey 29
Çamlıdere'ye Gelen Şeyh Ali Semerkandi 30
Osmanlı Devrinin Önemli İsimlerinden Hacı Bayram-ı Veli 30
Doğan Bey 31
TURASAN BEY 33
TURASAN BEY'İN AİLESİ 37
Duman Ağa 37
Yeğen Bey 38
Yeğen Bey'in Çocukları: Mustafa ve Mehmet 39
TURASAN BEY ZAVİYESİ VAKFI 41
Turasan Bey Vakfı'nın Akarları 42
Ankara'da 1428 Tarihli Garip Bir Olay 43
Turasan Bey Zaviyesi'nin İşleyişi 45
Vakfın Gelirlerinin Dağıtılması 45

KURULUŞUNDAN SONRA TURASAN BEY VAKFI 47
Turasan Bey Vakfı Arazilerinin Özel Mülkiyete Geçmesi 51
TURASAN BEY VAKFI GÖREVLİLERİ 53
Mütevelli 53
Zaviyenin Diğer Görevlileri 57
KAZAN TEKKE KÖYÜ 58
TURASAN BEY'İN TEKKE KÖYÜ ESERLERİ 60
Tekke Köyü Turasan Bey Zaviyesi 61
Tekke Köyü Turasan Bey Camii 62
Turasan Bey Türbesi 65
Türbenin Tarihlendirmesi 73
Ağaların Çeşmesi 76
Köy Camii 77
Kapalı Çeşme 78
TEKKE KÖYÜ TURASAN TÜRBESİ HAKKINDA İNANIŞLAR 80
TURASAN BEY'İN ANKARA'DAKİ YAPILARI 81
Turasan Bey Mescidi (Hacı Arap Camii) 81
Mescidin Camiye Çevrilmesi 84
Caminin Tanıtımı 87
Turasan Bey (Tabakhane) Hamamı 92
Genegi (Hemşire-i Turasan Bey) Mescidi 96
Genegi Mescidi'nin Tanıtımı 98
YEĞEN BEY CAMİİ VE MEDRESESİ 104
Yeğen Bey Vakfı 104
Yeğen Bey Camii 108
Yeğen Bey Medresesi 113
MİMARİ YAPILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 113
SONUÇ 121
EKLER 123
KAYNAKLAR 239
DİZİN 248

KISALTMALAR

AŞSD : Ankara Şeri Sicil Defteri

AÜ : Ankara Üniversitesi

AY : Aynı Yer

BOA : Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BK. : Bakınız

C : Cilt

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

GÜSBE : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

NOLU : Numaralı

İBBAK : İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı

MC : Muallim Cevdet Tasnifi

ODTÜ : Orta Doğu Teknik Üniversitesi

OTAM : Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi

S : Sayı

S. : Sayfa

SÜ : Selçuk Üniversitesi

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

SBED : Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TKGMA : Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyudu Kadime Arşivi

VD : Vakıflar Dergisi

VD. : Ve Diğerleri

VGMA : Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

YY. : Yüzyıl

ALİ KILCI
Sanat Tarihi Uzmanı
Araştırmacı-Yazar

1951 yılında İskilip'te doğdu. İlk, orta ve liseden sonra, yükseköğrenimini A.Ü. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Protohistorya ve Önasya Arkeoloji Bölümünde 1975 yılında tamamladı. 1992 yılında A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden Sanat Tarihi Yüksek Lisans Diploması alarak Sanat Tarihi Uzmanlığı unvanını kazandı.

Memuriyet hayatına 1976 yılında başladı. Askerlik görevinden sonra Vakıflar Genel Müdürlüğünde 1978 yılından itibaren başladığı görevinde uzman, arkeolog ve müze araştırmacısı kadrolarında çalıştı. 2016 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünden emekli oldu.

Uzun yıllar boyunca ülkemizdeki vakıf mimari eserlerin envanter ve tescili, onarımı ve korunması konularında; başta Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası olmak üzere Türkiye'nin her yanındaki sayısız vakıf mimari eserlerde çalışmalar yaptı.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunca 1987-1988 yıllarında dört bölüm hâlinde yayınlanan "Yaşayan Geçmiş" isimli belgesel programının danışmanlığını yürüttü.

5737 Sayılı Vakıflar Yasasının hazırlanmasında Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulan komisyonda görev yaptı.

Bir dönem Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu üyeliği ve kurul başkanlığı yaptı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Tescilli I. Grup Yapılar Koruma Değerlendirme Ön İzin Komisyonunun başlangıçtan sonuna kadar üyeliğini yürüttü. Arşivlerdeki Osmanlıca vakıf kayıtları üzerinde çalışmalar yaptı.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün yayın çalışmalarına katıldı.

Yurt dışındaki Türk kültürüne ait vakıf eski eserler konusunda da araştırmalar yaptı. İspanya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda gibi birçok Avrupa ülkesinde mesleki incelemelerde bulundu. Bulgaristan, Bosna-Hersek, Kosova, Sırbistan, Makedonya, Ürdün, Suriye, Yunanistan, Macaristan, Filistin ve Gürcistan'daki kültür varlıkları ve Osmanlı eserlerini yerinde inceledi.

"Zaviyenin kapısı daima açık bulunacaktır. Giren girer, çıkan çıkar. İsteyen misafir olur gider, dileyen mücavir olarak kalır. Geceyi geçirmek isteyen yatar, gitmek isteyen gider. Oradan misafir kovulmaz, azarlanmaz, men olunmaz; nasıl isterse öyle yapar, misafire tâbi olunur."

Turasan Bey Vakfiyesi

ÖNSÖZ

Anadolu'nun bir vatan hâline gelmesinde alperenlerin emeği olmuştur. Bu kapsamda Ankara tarihinde iz bırakmış tarihî şahsiyetler vardır. Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde Ankara'da yaşayan; Kızıl Bey, Ahi Şerafeddin, İskender Bey, Hacı Bayram-ı Veli, Karaca Bey ve Yeğen Bey gibi isimleri tanımanın, yaşadığımız coğrafyanın kıymetini bilmek bakımından faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Ankara tarihi için önemi olan şahsiyetlerin halkımıza yeterli ve onların dikkatini çekecek bir şekilde tanıtılması araştırmacılar ve ilgililere düşen bir görevdir. Tarih boyu bu topraklarda kimler, nasıl yaşadı, hangi olaylar cereyan etti?

Nedense tarihe mâl olmuş bu şahsiyetlerin bilinmesini ve tanınmasını pek önemsemiyoruz. Aslında araştırdığımızda çoğunluğunun hayatı birer efsane ve roman kahramanı olacak nitelikteki bu kişilere olan borcumuzu onları tanıyarak ve tanıtarak ödeyebileceğimizi düşünüyoruz.

Bu kişilerin bir kısmı sadece Ankara'da bir kısmı da hem şehirde, hem de bölgede söz sahibi olarak kurdukları vakıfların hayrat ve akarları günümüze kültür varlığı olarak gelmiştir. Çoğumuz eski Ankara'nın çeşitli yerlerinde dolaşırken, birçok tarihî eseri görürüz. Ancak bunlara bakar, umursamadan yanından geçer gideriz. Kim, ne zaman, niye, nasıl yaptırmış diye hiç düşünmeyiz. Aslında bunların çevresinde evler, mahalleler nasıl şekillendi? Yüzlerce yıl buradan kimler geldi geçti? İnsanlar bu yapıların içinde etrafında nasıl yaşadı? Bu yapılar bugüne nasıl gelebildi? Aklımıza gelen soruları cevaplamak için uzun araştırmalar yapılması gerekir. Bir kısmı değişerek bir kısmı da aslına yakın bir şekilde günümüze kadar gelebilen bu yapıların dışında yok olanların sayısının az olmadığını düşünmeliyiz.

Türk-İslam medeniyetinin önce kendimiz tarafından yeterince bilinmediğine ve bu alanda çok çalışılması gerektiğine inanıyoruz. Bu kapsamda Ankara için şimdiye kadar yapılan çalışmaların çok yetersiz olduğunu görüyoruz. Medeniyetimizin en önemli unsuru olan Ankara vakıfları konusunda yapılması gereken çalışmaların daha başlarındayız. Zira arşivlerdeki adı bilinen çeşitli vakıflara ait binlerce belgeler araştırmacıların ilgisini beklemektedir. Buradaki Turasan Bey Vakfı için bulduğumuz belgenin birkaç mislinin daha arşivlerde bulunduğunu tahmin etmek zor değildir.

Önceleri bir makale olarak ele almaya başladığımız bu çalışmanın kapsamının genişleyerek bir kitap hâline geleceğini hesaplamamıştık. Ancak bulduğumuz arşiv belgelerinin bolluğu, bu çalışmanın daha fazla genişletilmesini gerektiğini gösterdi. Turasan Bey Türbesinin sanat tarihi yönüyle tanıtımını amaçlayan bir çalışma, Turasan Bey ve Yeğen Bey'i Ankara ve çevresinde bir alperen ailesini tanıtma çalışması hâline gelecek şekilde genişledi.

Bir sanat tarihçi olarak uzmanlık alanını aşan çok sayıda belgelerle karşılaştık. Topladığımız belgeleri mümkün olduğunca konumuzun aydınlatılmasında kullanmaya çalıştık. Konu hakkında çok sayıda belgeyi kitabın ek bölümünde yayımladık. Bu belgelerin bir tarihçi tarafından değerlendirilmesi hâlinde farklı ve önemli sonuçların çıkacağına da inanarak daha fazlasını, bu konuda çalışma yapacak Ankara'ya gönül vermiş, uzman bir tarihçinin ortaya koyacağını umuyoruz.

Esasen Tekke köyü ve Turasan Bey Türbesi'nin araştırılacak daha birçok yönlerinin de olduğuna inanıyoruz. Turasan Bey ve Yeğen Bey gibi kahramanların daha iyi tanıtılmasına milletimizin ihtiyacı olduğuna inanıyoruz. Kazan ilçesinin kahraman olmasından sonra bu dileğimiz daha da perçinlendi.

Ayrıca Turasan Bey ve neslinin tarihî öneminin yanında burada devam eden onlarla ilgili âdet, gelenek ve görenekler konusu üzerinde de durulması gereklidir. Anadolu insanının tarih boyunca Turasan ismini kullanması da ayrı bir husustur.

Turasan Bey, ailesi ve yaptırdıkları eserler konusunda yaptığımız bu çalışma ile Ankara tarihine bir ışık tutup, şayet bir boşluğu kısmen de olsa doldurmuş isek mutlu olacağız.

Eserin imlasında Türk Dil Kurumunun yazım kuralları esas alındı. Vakfiyelerin ve belgelerin okunuşuna müdahale edilmeyip orijinalliği korundu.

Eserimin editörlüğünün yanı sıra tashih ve fotoğraflarıyla da katkıda bulunan Mustafa BEKTAŞOĞLU'na, grafik ve tasarımını sabır ve titizlikle yerine getiren Yasin BORA'ya teşekkür borçluyum.

Ali Kılcı

GİRİŞ

Anadolu'nun fethinden sonra Orta Asya'dan gelen Türkler ülkenin çeşitli yerlerine yerleşmişlerdir. Selçuklu Devri'nde başlayan bu göçler, Osmanlı Devri başlarına kadar devam etmiştir. Bu dönemlerde bazı teşkilat, kişi ve aileler yeni vatan Anadolu'nun imar edilmesinde önemli rol oynamışlardır. Fetih başlamadan daha önce ve sonrasında ülkenin çeşitli yerlerine kurulan tekke ve zaviyeler bu topraklarda yerleşme, kökleşme ve vatan tutma için birer üs vazifesi görmüştür. Böylece Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması birden bire olmamış, uzun bir zaman içinde yürütülen çalışmalarla sonuçlanmıştır. Yüzyıllar boyunca kafileler hâlinde gelen Türkmenler yavaş yavaş Anadolu'yu doldurmuş, bunların bir kısmı daha sonra Balkanlar'a göç ettirilerek, Rumeli adıyla yeni bir vatan daha kazanılmıştır.

Bu olaylar sonucunda dağ başlarından ovalara, şehir merkezlerinden köylere kadar Anadolu'nun her köşesinde bulunan alperen mezarları üzerlerine yapılmış olan türbe ve yatırlar o günlerin birer hatırası olarak günümüze miras kalmıştır. Bu türbe ve yatırlar hakkında, "Horasan Ereni, veli, dede, baba, sultan" gibi lakaplarla sayısız efsaneler ve destanlar anlatılmaktadır. (Özköse, K, 2003, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Tasavvufî Zümre ve Akımların Rolü", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt: VII/1, Haziran, Sivas:250)

Benzer bir anlayışla halkımız tarafından bu türbelerin yanı sıra Anadolu'nun ulu ağaçları, dağları ve ovalarına da manevi kimlik kazandırılmıştır. Ülkemizin kutsallığına inanan halkımız, bu kişileri de bulundukları yerlerin manevi sahipleri olarak görmektedir.

Türklerin Anadolu'nun iskân ve yerleşmelerinde zaviyelerin büyük bir rolü vardır. Tekke ve zaviyeler tasavvuf düşüncesi, anlayış ve terbiyesinin işlendiği yerlerdir. Medreselere gidemeyen eğitimsiz insanları mürit olarak çatısı altına alarak eğitmek, tekke ve zaviyelerin ana görevleridir. (Kara, M, 1977, Tekke ve Zaviyeler, İstanbul: 41)

Şehir, kasaba ve köylerde, bilhassa ıssız yollar üzerinde kurulmuş olan, içinde belli bir tarikata mensup şeyh ve dervişlerin yaşadığı, "ayende ve revende" şeklinde ifade edilen gelip geçen yolcuların bedava misafir edildiği müesseseler çeşitli devirlerde farklı isimlerle anılmıştır. Zaviye kelimesi ile birlikte zaman ve mekâna göre bu müesseseler için, hankâh, imaret, tekke ve dergâh gibi kelimeler kullanılmıştır. (Pakalın, M. Z, 1993, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, III, İstanbul: 445) X. yüzyıldan itibaren şehirlerdeki büyük zaviyelere "imaret" denilmeye başlanmış, köylerdeki küçük tekkeler "zaviye" diye anılmaya başlanmıştır. (Ocak, A. Y, 1979: 250) Bu tesislere XIV-XV. asırlara kadar genellikle zaviye denilirdi. Tarikatların merkezi tekkesi "asitane" diye anılırdı. Bayramiliğin asitanesi de Ankara'dadır.

Milattan Önce Ankara

Ankara çevresinde yerleşimin ilk çağlara kadar indiği, Cumhuriyet Devri başlarından itibaren yapılan kazılarla ortaya çıkarılmıştır. Ankara şehrinin tarihi Frigler'in (MÖ VIII. yy) Hacı Bayram Tepesi ve eteğine yerleşmeleri ile başlamıştır. Frigler'in Ankara'yı kurmasının yanında şehrin çevresine dağıtılmış olan çok sayıdaki tümülüs bu yerleşimin önemini göstermektedir. (Erzen, A, 1946, İlk Çağda Ankara, Ankara: 27)

Ankara'nın bilinen ikinci sakinleri Galatlar (MÖ III. yüzyıl) ve onlardan sonra Romalılar (MÖ I. yüzyıl) olmuştur. Bu dönemlerde eyalet merkezi olan Ankara'da Bizans Devrinde bugünkü kale yapılarak şehir daha müstahkem hâle gelmiştir. Kale, VII. yüzyılda Müslüman Arap ordularının İstanbul'un fethi için yaptıkları seferler sırasında onlara karşı şehrin korunması amacıyla yapılmış olmalıdır. (Ergenç, Ö, 1980, "XVII. Yüzyılın Başlarında Ankara'nın Yerleşim Durumu Üzerine Bazı Bilgiler", Osmanlı Araştırmaları I, İstanbul:5)

Malazgirt Savaşı'ndan Sonra

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra büyük kitleler hâlinde Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan Türk göçleri ile Ankara ve çevresi kısa bir süre içinde Türkleşmiştir. Daha sonra da devam eden göçlerle Anadolu'nun yerli halkının yanında nüfus üstünlüğü sağlanmıştır. Selçuklu ve Beylikler devirlerinden sonra Ankara'da Orhan Gazi Dönemi'nde kısa süren bir Osmanlı hâkimiyetinden sonra esas hâkimiyet, I. Murat'ın XIV. yüzyıl ortalarında Ankara'ya gelişiyle başlamış, Çelebi Mehmet'le birlikte sürekli hâle gelmiştir.

Ankara'da Tekke ve Zaviyeler

Ankara ve çevresinin tarihine bakıldığında tekke ve zaviyelerin mühim rol oynadığı görülecektir. Ankara ve çevresinde Selçuklu ve Osmanlı devirlerinden kalan tekke ve zaviyelerden günümüze gelebilenlerin sayısı oldukça azdır. Ancak çeşitli arşiv belgelerine göre XV. asırda Ankara ve yakın çevresindeki zaviyelerin sayısı 35'i buluyordu. (Cevdet, M, 1932, Zeyl-i alâ Fasl "el –ahiyyeti'l -Feteyânı't-Türkiye" Fî Rıhlet-i İbni Batuta, İstanbul: 230; Özkılınç, A. Vd, 1994, 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 937/1530, I, Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü, Hamid ve Ankara Livâları, Ankara: 364) Bu durum Ankara ve çevresinin tasavvufi hareketler bakımından çok önemli bir merkez olduğunu arşiv kaynakları göstermektedir.

Aslında günümüzde Aslanhane Camii, Hacı Bayram Camii, Cenabi Ahmet Paşa (Yeni) Camii ve Karacabey Camii isimleriyle bilinen ibadethanelerin hepsi de Osmanlı Devrinde, bir şeyh idaresinde faaliyet gösteren tasavvufi külliyelerin birer parçası idi.

Millî Mücadeleden Sonra

Millî Mücadelenin merkezi olarak Ankara'nın seçilmesinde ve başarıya ulaşıl-

masında şehrin coğrafi yerinin yanında bu hususun da etkisinin olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Nitekim Millî Mücadele sürerken, Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi açılışı için önce Atatürk ve dönemin devlet adamlarının Hacı Bayram-ı Veli Camii'nde cuma namazı kılmaları, daha sonra türbesinde dua etmeleri bu düşüncenin diğer bir göstergesidir.

Tarihî kişiler konusunda vatandaşa bilgilendirme yapılmamıştır.

Ankara tarihinde iz bırakmış Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde yaşayan tarihe mâl olmuş, tasavvuf ehli, ulema ve askeri sınıftan bazı şahsiyetler bilinmektedir. Bunların bir kısmı sadece Ankara şehrinin içinde bir kısmı da hem şehir içi hem de şehir çevresinde söz sahibi olmuşlardır. O kişilerin kurdukları vakıfların hayrat ve akarlarının dağıldığı mahalle, kasaba, köy, çiftlik ve mezra gibi birimleri takip ederek hükmettikleri, etkin oldukları alanların sınırlarını belirlemek mümkündür. Ankara'da günlük hayatta çeşitli vesilelerle duyduğumuz Kızıl Bey, Karaca Bey ve Yeğen Bey gibi isimlerin kimlikleri konusunda çoğu kimsenin belli bir fikri yoktur. Bunun sebebi şehrimizin tarihinde yer almış kişiler konusunda sade vatandaşa yönelik, yeterli bilgilendirme yapılmamasıdır. Esasen Ankara tarihinin sırları, birkaç araştırmacı ve meraklı dışındaki insanlar için bir meçhulden ibarettir.

Bu çalışmayla arşiv belgeleri ışığında Turasan Bey Vakfı'nın kuruluşundan, mazbut vakıf (VGM idaresine giren) hâline gelişine kadar geçen 500 yıllık ömrünü ele aldık. Ayrıca Turasan Bey ve vakfın ikinci kişisi Yeğen Bey ile ailesi hakkında bilgi vermeye çalıştık. Onların Ankara ve çevresinde Erken Osmanlı Devri'nde yürüttükleri imar çalışmaları hakkında bilgiler verilerek, Ankara'da yaşayan, ümeradan bir alperen ve ailesi tanıtılmış oldu.

Arşiv belgelerinde Ankara'da Turasan Bey'in kendisi ve kız kardeşi adına birer mescit yaptırdığı arşiv belgelerinde kayıtlıdır. Bu yapılar konusunu incelediğimizde arşiv belgeleri karşımıza Hacı Arap Camii ve Genegi Mescidi'ni çıkarmaktadır. Bazı tahrir defterlerinde Hacı Arap Mahallesi Mescidi ve Turasan Bey Mescidi ile Hemşire-i Turasan Bey Mescidi ve Genegi Mescidi ayrı ayrı kaydedilmiş olmasına karşılık bunların aynı yapılar olduğunu ele alacağım.

Faydalanılan Kaynaklar

Çalışmamızın temel kaynakları Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmaktadır. Bu arşivin ana malzemeleri Genel Müdürlüğün kuruluşu sırasında İstanbul'dan getirilen Evkaf Nezaretine ait belgelerdir. Son yıllarda Osmanlı Arşivinde bulunan vakıflara ait belgelerin kopyalarının getirilmesi ile araştırmacılar çalışma malzemelerinin tamamına yakınını burada bulma imkânına kavuşmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bu konunun en önem belgesi Turasan Bey'in "Yeğen Bey Vakfı" şeklinde kayıtlı olan, Eylül l423 tarihli vakfiyesidir. (VGMA, 2113 numaralı Vakfiye Defleri, 326/63) Arşivde Turasan Bey Vakfı'na ait belgelerin yanında, Yeğen Bey'in Ankara'da kendisi adına kurduğu vakfa ait çeşitli tarihlerde tutulmuş

olan çok sayıdaki belge bulunmaktadır. Bu kayıtların birçoğunda bu iki vakfın birbiri ile karıştırıldığı görülmektedir.

Başkanlık Osmanlı Arşivinde de çalışmamızla ilgili çok sayıda bilgi ve belge yer almaktadır. Bunların en önemlileri Osmanlı padişahlarının tahta geçişleri sırasında ve yeni bir yerin fethedilmesinden sonra, doğal afet ve olağanüstü bir durumda, vergilendirilebilir nüfus ve gelir kaynaklarının yazıldığı tahrir defterleridir. (Erdoğan, E, 2004, Ankara'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Ankara Tahrir Defterlerinin Analizi, GÜSBE, Doktora Tezi, Ankara:12) Arşivdeki Fatih Sultan Mehmet zamanında yazılmış olan Maliyeden Müdevver Defterler arasındaki 867/1463 tarihli Ankara'nın en eski mufassal tahrir defteridir. (BOA, H. 867 tarihli MAD. 9 Numaralı, Ankara Mufassal Tahrir Defteri) Bu defter üzerinde Muzaffer Arıkan tarafından 1958 yılında doktora tezi yapılmış, ancak bu çalışma yayımlanmamı*ştır*. (Arıkan, M, 1958, H. 867 tarihli Ankara Mufassal Tahrir Defteri (Açıklamalarla metin tespiti), AÜ DTCF, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara) Daha sonra A. Nezihi Turan'ın Yabanabad hakkında yaptığı çalışmada bu defterden faydalandığını biliyoruz. (Turan, A. N, 1999, Yabanâbâd Tarihini Ararken (Kızılcahamam-Çamlıdere). XV. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla Bir Genel Tasvir Ve Tahlil Denemesi, Ankara:15) Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 117 numara ile kayıtlı olan 929/1521 tarihli Ankara Sancağı Mufassal Tahrir Defterinde de konu ile ilgili bazı bilgiler vardır. (BOA, *TD-117 Numaralı Mufassal Tahrir Defteri*) Daha sonra yazılan, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Dairesince indeksli bir tıpkıbasımı yayımlanan 937/1530 tarihli ve 438 No'lu muhasebe icmal defterinde de çalışmamız için bazı bilgiler bulunmaktadır. (Özkılınç, A. vd, 1993:367-411)

Çalışmamızın diğer bir önemli kaynağı, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığında bulunan 928/1521 tarihli Ankara Sancağı Mufassal Evkaf Tahrir Defteri'dir. (İBBAK, MC.116-05, No:116-05 Numaralı Mufassal Tahrir Defteri) Bu defter, Osmanlı Arşivindeki 438 Numaralı tahrir defterinin tanıtımında 918 tarihli olarak yazılmıştır. (Özkılınç, A,vd, 1993:13) Önceki tahrirden 60 yıl sonra yapılmış olan bu müstakil vakıf tahrir defteri de hazırlanan bir yüksek lisans çalışması ile de tanıtılmıştır. (Nurdan, S, 2012. XV ve XVI. Yüzyıllarda Ankara Şehri Vakıfları, GÜSBE, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara)

II. Selim Dönemi'ne ait, Ankara vakıflarının XVI. yüzyıldaki durumu hakkında geniş bilgiler bulunan 979/1572 tarihli evkaf defterinde Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıfları konusunda bilgi edinmek mümkündür. (TKGMA, *558 Numaralı Ankara Evkaf Defteri)* Ancak 1521 tarihli evkaf defteri ile 1572 tarihli evkaf defterindeki bilgiler birbirinin tekrarı, benzer bilgileri kapsamaktadır.

Ayrıca Osmanlı Arşivi'nde Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıflarına ait çok sayıda belgeden de faydalanılmıştır. Ankara Şeri Sicil defterlerinde de konu hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır.

Tancalı seyyah İbni Batuta'nın XIV. yüzyılda ülkemize geldiği zamandaki Anadolu'nun çeşitli şehirlerindeki ahi teşkilatını tanıtan Muallim Cevdet'in yaptığı çalışmada Ankara tarihi ve konumuz için bilgiler verilmiştir. (Cevdet, M, 1932:232)

Esas konumuza dolaylı olarak yaklaşan, Tekke köyü etnografyası için Ali Rıza Balaman tarafından 1971-1973 yıllarında Tekke köyüne dair müstakil bir doktora çalışması yapılmıştır. Yazar 1966 yılında Bozkurt Güvenç yönetimindeki tezin alan çalışmasını yapmak için elektrik, yol, su, kanalizasyon gibi altyapı kurumlarından hiçbirine sahip olmayan Tekke köyünü seçmiştir. Köyün ismini, eski ve yeni isimlerinin ilk hecelerini birleştirerek "Te-ve" şeklinde kullanmıştır. Araştırmacı tezini tamamladıktan sonra da bir kitap olarak yayımlanmıştır. (Balaman, A.R, 1982, Te-ve Köyü Genel Etnografyası, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir)

Araştırmacı bu köyde yaptığı incelemeleri bir taraftan da çeşitli dergilerde makaleler hâlinde yayınlamıştır. (Balaman, A.R, 1972, "Verimli'de Asker Uğurlama Töreni", Türk Folkloru Araştırmaları, 15, (273) . 4: 6280- 6282; Balaman, A.R, 1972, "Köyde Hacı Ziyareti (Verimli)", Türk Folkloru Araştırmaları,15, (276). 4:6364-6367; Balaman, A.R, 1972, "Te-ve'de Uğur Kesme (Verimli köyü)", Türk Folkloru Araştırmaları, 15, (279). 4:6440-6441; Balaman, A. R,1973, "Verimli köyünde Ölüm", Türk Folkloru Araştırmaları, 15, (282).I:6521-6522, Balaman, A.R, 1973,"Teve'de Otura Kalma (Verimli Köyü)", Türk Folkloru Araştırmaları, 15, (282).3: 6575-6576; Balaman, A.R, 1973,"Teve'de Yağmur Duası", Türk Folkloru Araştırmaları,16 (292). II:6799-6801; Balaman, A.R, 1975, "Köyde Gün Bilgisi (Verimli Köyü)", Köken, (I), S. 3:16-17)

Uluslararası Ankara-Kazan ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu'nda sunulan bazı bildirilerde Tekke köyü ve Turasan Türbesi'ne değinilmiştir. (Santur, A, 2013, "Kazan (Ankara) yöresinde Bulunan Şifa Amaçlı Bazı Ziyaret Yerleri ile İlgili İnançların Etnolojik Değerlendirmeleri", 1. Uluslararası Ankara-Kazan ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu, Ankara:43-50; Burhanettin B, 2013, "Ankara Kazan İlçesi ve Çevresinde Yapılan Yağmur Duası", a.y.:111; Kılcı, A, "XV. Yüzyıl Ankara Ümerasından Turasan Bey ve Türbesi", ay:68-75)

Kızılcahamam tarihi için ciddi bir çalışma olan A. Nezihi Turan'ın Yabanâbâd Tarihini Ararken isimli eserinde, Turasan Bey ve zaviyesi konularında bize doyurucu bilgiler vermektedir. Yazar eserini "Duman Ağa'nın, Turasan Bey'in, Hızır Bali'nin, Paşacık'ın, İskender Bey'in, Ali Semerkandî'nin ve diğer, yaban'ı âbâd edenlerin aziz hatıralarına." ithaf etmiştir. Kitabın sonunda Arapça Yeğen Bey vakfiyesinin Türkçe tercümesi verilmiştir. (Turan, A.N, 1999:122)

Turasan Bey ve ailesinin Ankara ve çevresinde yaptırdıkları yapılar hakkında bazı çalışmalarda bilgi bulunmaktadır. Turasan Bey türbesini mimari yönden tanıtan en önemli kaynak, O. Cezmi Tuncer'in hazırladığı *"Anadolu Kümbetleri 2"* isimli çalışmadır. (Tuncer, O. C, 1993, Anadolu Kümbetleri 2, Beylikler ve Osmanlı Dönemi, Ankara:127) Ankara Büyükşehir Belediyesince yayımlanan "Osmanlı'da Ankara" isimli kitapta tarafımızca türbenin kısa bir tanıtımı yapılmıştır. (Erdoğan, A.- Günel, G,- Kılcı, A, 2008, Osmanlı'da Ankara, Ankara:236)

Semavi Eyice Aziz Klemens Kilisesinin, Yeğen Bey tarafından camiye çevrildiğini ileri sürmüştür. (Eyice, S, 1991, "Ankara'nın Kaybolan Bir Eski Eseri: Klemens Kilisesi", Ankara Dergisi, S. 2:5-12). Daha sonra bu yapının arkeolojik özellikleri hakkında bilgi veren çalışmalarda ayrı yapılar olduğu anlatılmıştır. (Peschlow, G, 2016, Ankara Die Bauarchäologischen Hinterlassenschaften aus römischer undbyzantinischer Zeit, Wien:187; Serin, U, 2014, "Bizans Ankarası ve Kaybolan Bir Kültür Mirası:'St. Clement' Kilisesi", METU JFA 2014/2: 65-92)

Bunun yanında Ankara'daki Turasan Bey ve kardeşi Fatma Hatun'un mescitlerine muhtelif çalışmalarda cami ile ayrı yer verilmiştir. (Öney, G, 1971, Ankara'da Türk Devri Yapıları, Ankara:36; Erken, S, 1983, Vakıf Abideler ve Eski eserler C. I, Ankara: 378; Demiriz, Y, 1979, Osmanlı Mimarisinde Süsleme I, İstanbul: 201; Ayverdi, E. H, 1972, Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Murad Devri, İstanbul: 253)

Bunların dışında çok sayıda kitap, tez ve makalede Turasan Bey ve Yeğen Bey hakkında muhtelif bilgiler bulunmaktadır. (Faroqhi, S, 1984, "Ankara ve Çevresindeki Arazi Mülkiyetinin ya da İnsan-Toprak İlişkilerinin Değişimi", Tarih İçinde Ankara I, Ankara:67, 78 Tablo 1; Ergenç, Ö, 1994, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara; Çınar, H. - Gümüşcü, O, 2002, Osmanlı'dan Cumhuriyete Çubuk Kazası, Ankara; Erdoğan, A, 2004, Geçmişten Günümüze Kazan, Ankara:146, 512, 568; Köç, A, 2009, "XV. Yüzyılda Ümerâ Vakıfları ve Ankara'nın Kentsel Gelişimi" Balıkesir Üniversitesi, SBED, 12 (22):179, 191; Güzel, H, 2002, Ankara'nın Bütün Tarihi Çerçevesinde Ankara Vakıfları: Tespit ve Değerlendirme, Hacettepe Üniversitesi, SBE. Yüksek Lisans Tezi, Ankara; Hacıgökmen, M. A, 2001, "Selçuklular Zamanında Ankara Ahileri Hakkında Bir Araştırma", 1. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi, Konya:373-386)

Turasan Kelimesi

Konumuza girmeden önce Turasan kelimesi üzerinde durmak faydalı olacaktır. Bir erkek ismi olarak kullanılan "Turasan" kelimesi "dur Hasan" kelimelerinin birleştirilmesiyle türemiş olmalıdır. Anadolu'da çocuk ölümlerine karşı ana-babaların doğan çocuklarının yaşaması için "yaşar, duran, dursun, durali, durdu" gibi isimleri bir umut ve dilek olarak vermeleri bir gelenek olmuştur.

Fatih Devri'nde yazılan 1467 tarihli Ankara Tahrir Defterinde Yabanabad'da yaşayan, Tursun, Turmuş ve Turali isimli şahısların isimleri geçmektedir. (BOA, MAD 9/146b, 145b) Bu şekilde bazen de bir evliya veya dede türbesinin kutsiyetine güvenilerek aileler tarafından yeni doğan çocuklarına, "satı ve satılmış" isimleri konulmaktadır. Bu duruma benzer başka bir sebeple bütün çocukları kız olarak doğan aileler erkek çocuk sahibi olmak için "Yeter" ismini vermektedirler. (Acıpayamlı, O, 1992, "Türk Kültüründe Ad Koyma Folklorunun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi", IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, c. IV. Ankara:1-15) Turasan isminin de böyle bir gerekçeye dayanarak verilmiş olduğunu sanıyoruz.

Turasan ismi ve Turasan isminin "tur" unvanıyla ilişki kurarak yorumlayan Kemal Yüce'ye göre Turasan ismi Turali ve Kanturalı gibi bir isimdir. (Yüce, K, 1996, "Danişmendnamede Bazı Yer ve Şahıs Adları Üzerine", Niksar'ın Fethi ve Danişmendliler Döneminde Niksar Bilgi Şöleni, Tokat:23)

Bu ismin Yabanabad'da kullanıldığı 1521 tarihli tahrir defterinde de görülür. Turasan Bey Zaviyesi Vakfı'nın derbentçileri arasında Turasan oğlu Üveys isimli bir kişinin (İBBAK, MC-116-05/58b) ve Haymana yakınlarındaki Karacadağ'da bulunan Dib Dede Zaviyesi'nin şeyhliğinin Dib Dede evladından "Şeyh Turasan" isimli bir kişiye verilmiş olduğunu bu tahrir defterinde görmekteyiz. (İBBAK, MC-116-05/33b)

Ankara, Yabanabad kazasının Hasunlar ve Kızıl Dere köylerinde Turasan isimli iki kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. (Kurt, Y, 2012, "Yabanabad Kazası Kişi ve Yer Adları", Tarihte Ankara, Ankara: 222)

Osmanlı Arşivindeki 1530 tarihli, TD 438 nolu tahrir defterinin Bolu Sancağında kayıtlı kişiler arasında konumuzla ilgili olarak Tur Hasan oğlu İlyas Bey ve Turasan Hacı isimli kişiler tespit edilmiştir. (Özkılınç, A.vd, 1993: 515, 548)

Yeğen Bey Medresesi'nin 25 Kasım 1611 tarihinde Abdurrahman bin Durhasan isimli bir müderrisi olduğu bilinmektedir. (AŞSD, 699/0020) (Ek:5.16) Ankara, Haymana yakınlarındaki Karacadağ'da bulunan Dib Dede Zaviyesi'nin şeyhliğinin Dib Dede evladından "Şeyh Turasan" isimli bir kişiye verilmiş olduğunu 1521 tarihli tahrir defterinde görmekteyiz. (İBBAK, MC-116-05/33b)

ANADOLU'DA TURASAN TÜRBE VE MEKÂNLARI
Anadolu'daki Turasanlar

Anadolu'da Turasan adını taşıyarak günümüze gelen, çok sayıda türbe ve yatırlar bulunmaktadır. Turasan ismi Selçuklu Devrinde Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görülmektedir. Bu isme ilk defa Anadolu'nun fethinin anlatıldığı çeşitli nüshaları olan Danişmend-name isimli destanda "Sultan Turasan" şeklinde rastlanmaktadır.

Bu destanının bazı nüshalarında Sultan Turasan Battal Gazi'nin torunu ve Melik Danişmend Gazi'nin babası olarak gösterilmektedir. (Akkaya, Ş, 1950, "Kitab-ı Melik Danişmend Gazi-Danişmendname", AÜ. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, cilt: 8, Sayı:1, 2:135; Demir, N, 2005, Dânişmend Gâzi Destanı, Ankara: 25)

Sultan Turasan İstanbul'un fethi konusunu ilk defa ortaya atmıştır.

Bazı Danişmend-name nüshalarında da Sultan Turasan'ın Danişmend Gazi'nin dayısı olduğu yazılıdır. Malatya'dan Sivas istikametine giden Danişmentli ordusunda bir emir olan Sultan Turasan destanda, İstanbul'un fethi konusunu ilk defa ortaya atmış, ikiye ayrılan Danişmendli ordusunun İstanbul'a giden koluna komuta etmiştir. (Turan, O, 1971, Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul:130) Ordusu ile Üsküdar'a kadar gelen Sultan Turasan, Alemdağı'nda bir kale yaptırmıştır.

Bizanslılarla çarpışırken kalesinin önünde şehit düşen Sultan Turasan için burada bir türbe yapılmıştır. Askerî alan içinde kalan zamanla harap olmuştur. (Özsoy, O, 2008, "Aziz Mahmud Hüdayi'nin Üsküdar'ı Seçme Nedenleri", Üsküdar Sempozyumu III: 541)

Kayseri-Aksaray çevrelerinde "Turasan veya Dur Hasan" şeklinde anılan bazı tekke ve türbeler bulunmaktadır. Bunlardan en eski tarihlisi Selçuklu Devri'nden kalma; Niğde ili, Çamardı ilçesi, Bademdere Belediyesi sınırları içerisinde kalan Şeyh Torasan Veli Zaviyesi'dir. Zaviyeye ait 1115 tarihli bir vakfiye tespit edilmiştir. Zaviyenin günümüze sadece türbe kısmı gelebilmiştir. Söz konusu türbe, kesme ve moloz taşla yapılmış, dikdörtgen planlı küçük bir yapıdır. (Demir, N, 2005:248; Topal, N, 2011, "509/1115 Tarihli Sultan İbrahim Vakfı, Şeyh Torasan Zaviyesi ve Türbesi", TÜBAR-XXX-/ Güz:339)

Niğde Çamardı Şeyh Torasan Zaviyesi (Nevzat Topal'dan)

Aksaray, Gülpınar köyündeki Bekâr Sultan Kümbeti daha çok Anadolu öncesi Büyük Selçuklu Türk mimarisi özelliklerini taşıyan güzel bir yapıdır. Kesme taş ve tuğla kullanılarak yapılmış olan, sekizgen planlı, piramidal külahlı türbe, tapuda Turasan Vakfı adına kayıtlıdır. (Konyalı, İ. H, 1974, Aksaray Tarihi, İstanbul c. II: 1446)

Aksaray Bekâr Sultan Türbesi (VGMA)

Aksaray'ın Hasan Dağı eteklerinde, Şeyh Turasan Zaviyesi isimli bir yapı kalıntısı bulunmaktadır. Taşpınar Kasabası, Sümrü Yaylası'nda bulunan, Hasan Dağı'na da adını verdiği rivayet edilen zaviye günümüz insanlarınca hoyratça tahrip edilerek bir harabe hâline getirilmiş talihsiz bir yapıdır. Zaviyeli camiler diye isimlendirilen, ters T plana sahip yapı, kesme taş ve moloz kullanılarak yapılmıştır. Zaviyenin güney doğusuna bitişik türbe kısmı yıkılmıştır. (Önge, Y, 1983, "Niğde-Aksaray'da Şeyh Turasan veya Hasan Dede Zaviyesi", Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, S. 2, Konya:145)

Aksaray Taşpınar Şeyh Turasan Zaviyesi (M. Fırat Gül)

Nevşehir Acıgöl ilçesi Yuva köyü, İnallı mevkiindeki mezarlığın içinde bulunan Hasan Dede Türbesi diye bilinen yapı vakıf kayıtlarında Turasan Zaviyesi şeklinde kayıtlıdır. Üst örtüsü yıkılan türbe sekizgen planlı, kubbeli kâgir bir yapıdır.

Hasan Dede Türbesi aslında Selçuklu Devri'ne ait tekkenin günümüze ulaşabilen bir parçası olmalıdır. (Coşkun, M, 2010, Nevşehir Kültür Envanteri, Ankara: 284; Oflaz, M, 2004, "16. Yüzyıl Başlarında Ürgüp Kazası", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 6:61; Kozan, A, 2012, "Sözlü Ve Yazılı Tarihe Göre Nevşehir Bölgesinde Horasan Erenleri Olarak Bilinen Şahsiyetler," Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, S. 61:325)

Nevşehir Acıgöl Hasan Dede Türbesi (http://www.nevsehir.gov.tr/acigol)

Kayseri, İncesu'da, Erciyes Dağı eteklerinde bulunan I. Alâaddin Keykubad'ın eşi Hunat Hatun tarafından XIII. yüzyıl başlarında yaptırılan Şeyh Turasan Zaviyesi oldukça iyi durumda günümüze gelmiştir. Zaviye bütünüyle dikdörtgen planlı, dışa kapalı kâgir bir yapıdır. İçinde çeşitli mekânlar olup, mescid kısmının yanındaki dikdörtgen planlı türbede Şeyh Turasan'ın mezarı yer almaktadır. (Çayırdağ, M, 1980, "Kayseri'nin İncesu İlçesinde Şeyh Turesan Zaviyesi", Belleten, S. 174:271; Özbek, Y,- Aslan, C, 2008, Kayseri Envanteri, c. 3, Kayseri:1043; Kozan, A, 2012: 320)

Kayseri İncesu Şeyh Turasan Zaviyesi (Ali Kılcı)

Kayseri Şeyh Turasan Zaviyesi türbe kısmı (Ali Kılcı)

Kütahya-Merkez, Yeniceköy'de bulunan Germiyanoğulları zamanında (XV. yüzyıl) yaptırılan Turasan Ağa Külliyesi'nin iki yapısı günümüze kadar gelmiştir. Kâgir olarak yapılmış iki yapıdan, mescid kare planlı, kubbeli, kervansaray kısmı dikdörtgen planlı, tonoz örtülü birer yapıdır. Mescidin yanında bazı mezarlar vardır. (Uysal, A. O, 2006, Germiyanoğulları Beyliğinin Mimari Eserleri, Ankara: 141)

Kütahya Turasan Ağa Mescidi (VGMA)

Adana, Ceyhan ilçesi Durhasan köyünde Osmanlı Devri'ne ait Dur Hasan Dede Türbesi bulunmaktadır. Kitabesine göre 1870-71 yılında yenilenmiş olan türbe kare planlı kubbeli, kâgir bir yapıdır. (Anonim, 2008, Adana İlçeler Kültür Envanteri, c. 2, Adana:188)

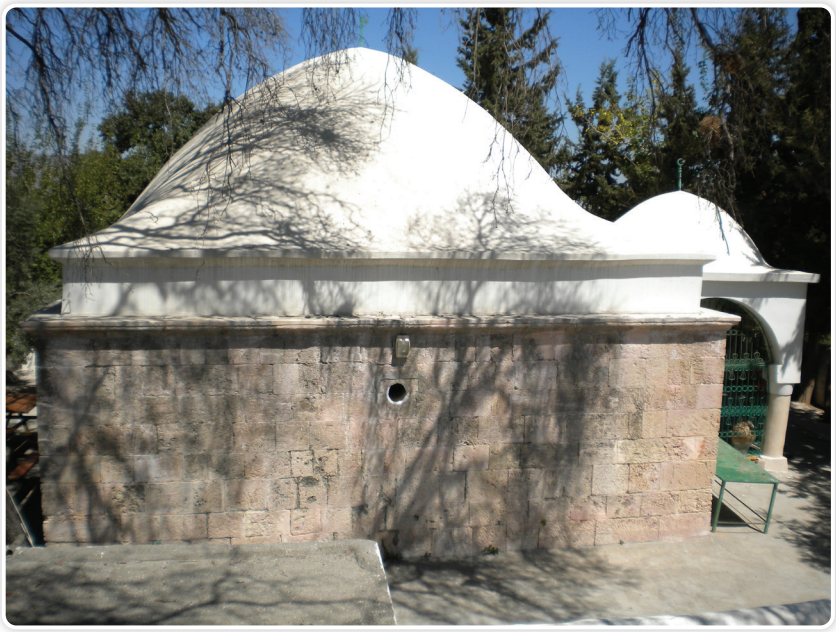

Adana Ceyhan Dur Hasan Dede Türbesi (VGMA)

Yukarıdaki bilgiler, Anadolu'nun fethinden itibaren çeşitli tarihlerde yapılmış Turasan adında çok sayıda türbelerinin olduğunu göstermektedir. Danişmend-name'de ismi geçen Sultan Turasan'ın mezarının bunlardan hangisinde olduğuna karar vermek son derece zordur. Esasen isim benzerliği dışında bunlar arasında bir ilişki kurulamaz. Yine de bunlardan bir tanesinin ona ait olması muhtemeldir. (Selçuklu Devri'nde yaşamış "Turasan"lar üzerine yapılmış bir çalışma için Bkz; Tek, R, 2013, "Anadolu Dervislerinin Manevî Nüfuzlarının Günümüze Etkileri Bağlamında Şeyh Turesan Veli Hazretleri", Karabük Üniversitesi, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Vol. 2, No. 4, December:162)

Anadolu'da Turasan Yerleşimleri

Anadolu'da Turasan adını taşıyan köyler vardır. Bu köyler muhtemelen burada yaşamış Turasan ismini taşıyan kişilerden adını almış olmalıdır. İçişleri Bakanlığınca yayımlanmış olan "*Meskûn Yerler Kılavuzu*" isimli kitapta yer alan, Türkiye'deki Turasan isimli yerleşim birimlerinin listesi aşağıdadır:

- Antalya, Kaş, Mevbütler köyü Durasan mahallesi
- Samsun, Lâdik, Ahmetsaray köyü Durasan çiftlik
- Ankara, Çubuk, Durhasan köyü
- Antalya, Kaş, Durhasan köyü
- Bursa, Orhaneli, Yenice bucağı Durhasan köyü
- Kocaeli, İzmit, Durhasan köyü
- Manisa, Demirci, Durhasan köyü
- Adana, Ceyhan, Durhasandede köyü
- Aksaray, Ortaköy, Durhasanlı köyü (Anonim,1946, Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu, Ankara, c. 1: 340,341; c. 2: 1079)

Anadolu'daki oymak, aşiret gibi topluluklarda, cemaatler arasında Türkmen taifesinden Turasan ismine çeşitli şekillerde rastlıyoruz. Bu da "Durhasanlı, Durhasanlu, Turasanlı, Turasanlu şekillerinde (Aksaray, Kırşehri, Kayseriyye, Halep Sancakları, Danişmendlü kazası (Karahisar-ı Sahib Sancağı), Yeni-il Kazası (Sivas Sancağı)nda (Türkay, C, 1979, Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İstanbul:339) ve Torasan, Torasanlı (Torasanlu), Turasan (Turasanlı, Turasanlu), Turasanoğlu nam-ı diğer Ali Kocalı, Turasanlı şekillerinde Hacılu, Dündarlu ve Yüreğir Kazalarında (Adana Sancağı) Kırşehri ve Aksaray Sancaklarında rastlanmaktadır. (Türkay, C, 1979:732)

Yukarıdaki bilgilerin dışında çeşitli kaynaklarda ismi geçtiği halde günümüzde unutulan Turasan isimli bazı yerleşim yerlerinin olduğu da muhakkaktır.

XIII-XV. YÜZYILLARDA ANKARA'NIN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİ

Anadolu'nun merkezinde yer alan Ankara, tarih boyu hep önemli bir şehir olmuştur. Frig, Roma ve Bizans devirlerinde genellikle Anadolu'nun merkezi bir şehri olarak öne çıkmış, şehir Selçuklu ordularının XI. yüzyıl sonlarında Ankara Kalesi'ni almasından sonra da bu özelliğini devam ettirmiştir. Kısa sürede Ankara Bölgesi çevresiyle Türklerin eline geçmekle birlikte, Haçlı Seferleri sırasında bir süre Türklerin hâkimiyetinden çıkmıştır. Selçuklu Devri başlarında Ankara bir uç şehri idi.

Ankara'da oturan şehzadeler veya melikü'l-ümeralar, şehri ve çevresindeki çok geniş bir alanı idare ediyorlardı. Bu dönemde bazen Konya'daki yönetime bağlı, bazen de oraya kafa tuttukları oluyordu. Mesela Selçuklu sultanlarından Muhiddin Mesud ve Alâaddin Keykubad'ın sadece Ankara çevresindeki Çankırı, Kastamonu ve Eskişehir vilayetlerini yönettikleri zamanlar olmuştur. (Galanti, A, 2005, Ankara Tarihi, Ankara: 61)

Ankara tarihinde iz bırakan XIII. yüzyıl Selçuklu Devri devlet adamları arasında Melikü'l-ümerâ Seyfeddin Kızıl Bey'in önemli bir yeri vardır. Vali olarak Ankara ve Çorum, Eskişehir, Kütahya, Uşak ve Denizli illerini kapsayan geniş bir alanı idare etmiştir. Kızıl Bey Ankara'da günümüze gelemeyen, cami, medrese ve türbeden meydana gelen bir külliye yaptırmış, vefatından sonra buradaki türbesine defnedilmiştir. Kızıl Bey, Sivrihisar'ın Hamamkarahisar Köyün'de cami, İskilip'te hamam ve Uşak'ta köprü yaptırmıştır. (Baykara, T, 1999, "Batı Anadolu da Bir Peçenek Beyi: Kızıl Bey", Belleten, LXII/235:735; Özmen, F, 2004, Türkiye Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Ankara, GÜSBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 37)

Ankara, Yıkılan Kızıl Bey Külliyesi, 1900'lerin başında (Cangır, 2007).

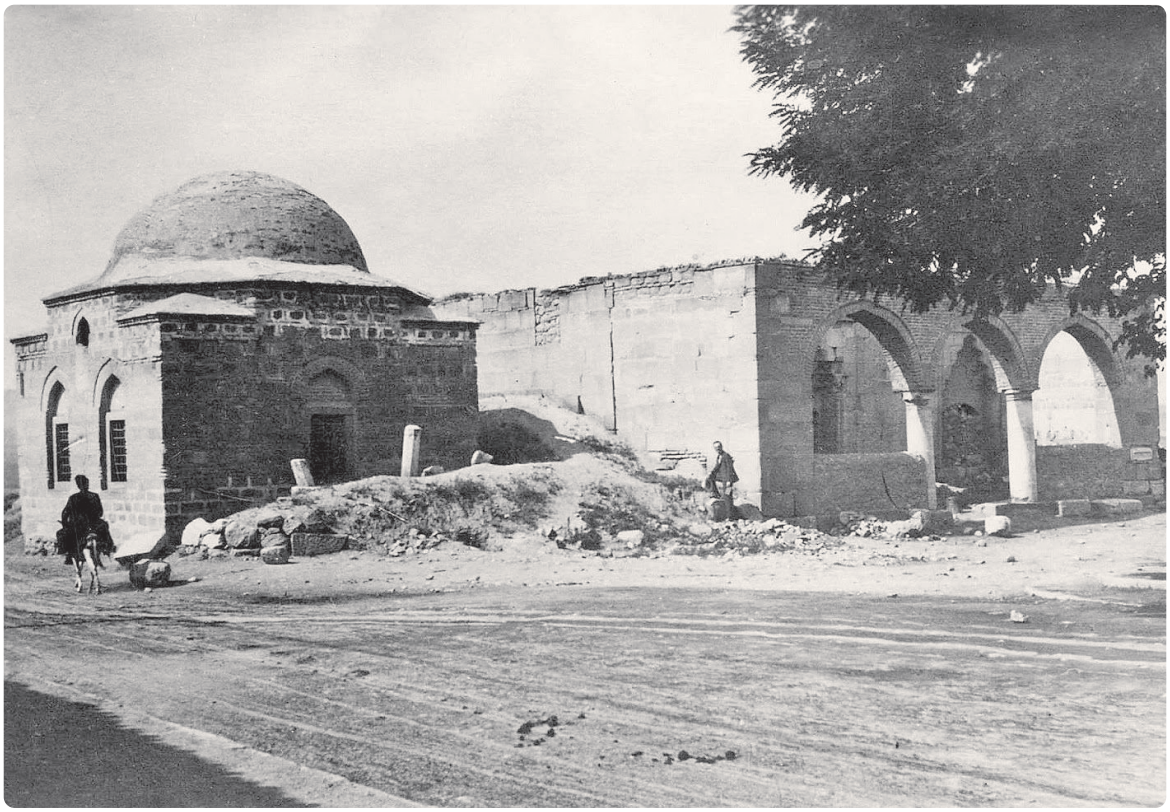

Ankara, Kızıl Bey Külliyesi yıkılmadan önce (Anonim)

ANKARA'DA AHİ İZLERİ

Ankara şehrinin tarihi ve bilhassa imar edilmesinde Selçuklu devlet adamlarından başka, Ahi teşkilatının çok önemli bir yeri olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. (Cevdet M, 1932:232) Ankara'da bu teşkilat mensuplarının ismini taşıyan çok sayıda mimari eserler ve yer adları bulunmaktadır. Bunlar arasında Ahi Şerafeddin, Ahi Elvan, Ahi Yakup, Ahi Mecdeddin, Ahi Murat, Ahi Çomak, Ahi Tura, Ahi Mamak isimleri bilinen bazı ahi büyükleridir. (Hacıgökmen, M. A, 2001, "Selçuklular Zamanında Ankara Ahileri Hakkında Bir Araştırma", 1. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi, Konya: 373; Çiftçioğlu, İ, 2001, "Ahiler Döneminde Ankara'daki Bazı İlim ve Fikir Adamları", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 2(2): 27; Erşahin, S, 2016, "Ankara: Hacı Bayram Veli'yi Yetiştiren Şehir", Uluslararası Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu, Ankara:13)

Selçuklu Devri'nde yaşayan Ankara ahileri arasında ismi öne çıkan, en meşhur kişi Ahi Hüsameddin'in oğlu Ahi Şerafeddin'dir. (Hacıgökmen, M. A, 2011, Ahiler Şehri Ankara, Konya:63) Onun devlet adamlığı yönü de olmalıdır. Mezarı Ankara kalesine çıkılırken, kendi adı ile tanınan caminin ve zaviyenin yanındaki türbesindedir. Ahi Şerafeddin ve ailesine ait birçok bilgiyi kurduğu vakfın günümüze gelen eserleri ve bilhassa hazırlatmış olduğu bir şecere vasıtası ile öğrenmek mümkün olmuştur. (Akyurt, Y,1943, Türk Asar-ı Atikası Binalarına Ait Tarihi Mecmua, TTK Kütüphanesi, Basılmamış Çalışma, C. 4: 24; Oral, Z, 1962, "Ahi Şerafeddin Türbesi", Milletlerarası Birinci Türk Sanatları Kongresi, Ankara: 307)

Ankara Ahi Şerafeddin Camii ve Türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Bu konuda diğer bir yazılı kaynak, Ankara'daki Ahi Yakup Camii'nin doğu cephesinde yer alan 1394 tarihli tamir kitabesidir. Ahi Yakup, Ahi Şüca, Ahi Halil, Ahi Ali, Ahi Şerafeddin gibi hayır sahibi ahilerin isimleri verdiği için bu kitabe önemli bir tarihi belgedir.

Ankara Ahi Yakup Camii kitabesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Osmanlı Devri başlarında Ankara'da yaşayan Turasan Bey'le çağdaş, Ankara tarihi için önemli kişiler vardır. Bunları asker ve manevi önder olarak iki kısma ayırabiliriz.

Binari Bey için XIV-XV. yüzyıllarda Çubuk'ta

Birinci kısımda ele alınabilecek ilk isim Çubuk ve çevresinin sahibi Binari Bey'dir. Çubuk ve yöresi Binari memleketi olarak bilinmektedir. (Çınar, H.-Gümüşçü, O, 2002: 130,134) Şimdiye kadar araştırmacılar tarafından tarihî kayıtlara dayanılarak verilen bilgilerde Binari Bey için Çubuk'ta veya başka bir yerde yaşadığı bir köy gibi herhangi bir mekân tespit edilemediği görülmektedir. Çubuk, Sele köyündeki Kalender Veli Türbesi'nin duvarında bulunan kitabede Binari Bey'in ismi yazılıdır. Bu kitabeye göre Kalender Veli ile Binari Bey'in aynı kişi olması ihtimali ortaya çıkmaktadır. (Erdoğan, A, 2004:124) Bu türbe, Binari Bey'in kendisi veya onun için bir yakını tarafından yapılmış olmalıdır.

Ankara Çubuk Sele Köyü Kalender Veli Türbesi (VGMA)

Kalender Veli Türbesi kitabesi (VGMA)

İskender Bey

II. Bayezid Devri'nde yaşamış olan ve bu bölgede sözü geçen Osmanlı Devri emirlerinden biri, İskender Bey'dir. Kızılcahamam civarında Kise (Kilise) köyü ve köydeki kaplıca onun mülküdür. Güvem, Kise köyünde günümüze kadar gelen Bey Camii'ni de yaptırmış, caminin giderleri için çeşitli akar malları vakfetmiş olmalıdır. (Turan, A.N, 1999:70)

Kızılcahamam, Sey Köyü Camii (VGMA)

II. Murad'ın Enişte si Karaca Bey

Ankara şehrinde Turasan Bey'in çağdaşı ve tekke sahibi, iki önemli şahsiyet vardır. Birincisi Turasan Bey gibi ümera sınıfından olan, II. Murad'ın 1444 yılında Varna muharebesinde şehit olan enişte si Karaca Bey'dir. Karaca Bey 1441 yılında Ankara'da bulunduğu mahalleye ismini veren bir imaret yaptırıp, bunun için bir vakıf kurmuştur. (Konyalı, İ. H, 1943, Karaca Bey Mamuresi, İstanbul:149; Köç, A, 2009:183)

Ankara Karaca Bey Camii ve Türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Ankara Karaca Bey Türbe kitabesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Çamlıdere'ye Gelen Şeyh Ali Semerkandi

Diğer önemli bir şahsiyet ise Isfahan'da doğan, Çamlıdere'ye gelen Şeyh Ali Semerkandi'dir. Şeyh Ali Semerkandi Çamlıdere'yi ilim, irfan ve fazilet merkezi hâline getirmiştir. 1458 yılında burada vefat edince, Çamlıdere mezarlığının orta yerine defnedilmiştir. Şeyh Ali'nin Türbesi halkımızın ilgi duyduğu, hürmet ettiği önemli bir ziyaretgâhtır. (Turan, A.N, 1999:77)

Ankara Çamlıdere Şeyh Ali Semerkandi Türbesi (İ:Karamemiş)

Osmanlı Devrinin Önemli İsimlerinden Hacı Bayram-ı Veli

Osmanlı Devrinin önemli isimlerinden Hacı Bayram-ı Veli XIV-XV. yüzyıllarda yaşamış, manevi önder olarak Ankara şehrinde, zamanından Osmanlı Devri sonuna kadar kurduğu tarikat ile manevi yönden Osmanlı ülkesindeki insanları irşat

etmiştir. Osmanlı Devrinde Turasan Bey'le yaklaşık aynı tarihlerde (XV. yüzyılın ilk çeyreği) kurduğu tekkesi, Ankaralının her zaman yoğun ilgi duyduğu bir yer olmuştur. Hacı Bayram-ı Veli 1430 yılında vefat etmiş, caminin bitişiğindeki türbesine defnedilmiştir. (Azamat, N, 1996, "Hacı Bayram-ı Veli", TDA, C. 14, İstanbul:442) Hacı Bayram-ı Veli'nin kendine halife olarak seçtiği Akşemseddin, İstanbul'un manevi fatihi olmasının yanında Ankara tarihi için önemli bir şahsiyettir. (Köprülü, O.- F. Uzun, M, 1989, "Akşemseddin" maddesi, DİA, C. 2, İstanbul: 299) Onun da Ankara'da Hacı Bayram Camii yakınlarında günümüze kadar gelemeyen bir mescidi vardı.

Hacı Bayram-ı Veli'nin siyasi ve manevi dünyamızdaki yeri günümüzde ihmal edilmiştir. Halbuki toplum olarak istikbalde biz de varız demek istiyorsak, Hacı Bayram-ı Veli ve Akşemseddin'i daha yakından tanımamız gerekmektedir. (Anonim, 2017, Uluslararası Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu, Kalem Neşriyat. Ankara)

Ankara Hacı Bayram-ı Veli Camii ve Türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Doğan Bey

Turasan Bey ve Yeğen Bey ile çağdaş olması muhtemel isimlerden biri de Doğan Bey'dir. (Turan, A.N, 1999:77) Kendisinin ismi günümüze kadar gelmekle birlikte,

onun hakında bilgimiz sınırlıdır. Arşiv kaynaklarında Doğan Bey Zaviyesi ve Doğan Bey Medresesi isimleri geçmektedir. Şehrin doğusunda, Dörtyol yakınlarındaki Yörük Dede Türbesinin ona ait olduğu kabul edilir. (Erdoğan, A, Kırpık, G, Akyol, H, Kılcı, A, Çam, M, 2015, Şehr-i Kadim Ankara, 3.Cilt, Ankara:340) Türbe söz konusu Doğan Bey Zaviyesi veya Medresesinin bir bölümü olmalıdır.

Ankara Doğan Bey -Yörük Dede Türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Ankara Doğan Bey -Yörük Dede Türbesi'nden detay (Mustafa Bektaşoğlu)

TURASAN BEY

Yazılı belgelerin tamamına yakınında, "Turasan Bey" diye kayıtlı olmasına karşılık, çevre halkı tarafından onun ismi "Turasan Şah, Durasan Veli" şekillerinde anılmaktadır. Turasan Bey ve ailesini çeşitli kaynaklardan öğrendiğimiz kadarıyla kısaca tanıtalım.

Tekke Köyü - Turasan Bey Camii ve Türbesi

Turasan Bey, XIV. yüzyılda doğmuş XV. yüzyıl ilk çeyreği sonlarına kadar yaşamış, erken Osmanlı Devri başları ümerasından biridir. Doğum yeri konusunda herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Ancak büyük bir vakıf kuracak kadar, Ankara ve çevresinde mal mülk edinmesi, hayatının çoğunluğunu Ankara'da ve Kazan Tekke köyünde geçirdiğini söylemek mümkündür.

Turasan Bey'in babasının isminin Duman Ağa olduğu, Paşa Hatun isminde bir kızı ve Fatma Hatun isimli bir kız kardeşi ve onun da Hızır Bali isminde bir oğlu olduğunu türbe kitabesi ve vakfiyesinden öğrenilmektedir.

Duman Ağa oğlu Turasan, Bey ünvanı ile Ankara yöresinde küçük bir yerleşim merkezi olan Akçakavak köyüne yerleşmiştir. Bu köy, Turasan Bey'in burada kurduğu zaviyeden dolayı sonradan Tekke köy adını almıştır. Sonrada çevre köyler de onun etrafına birleşmişlerdir. (Turan, A.N, 1999:60) Turasan Bey Tekke köyünde geçirdiği günlerin yanında iki mescit ve bir hamam yaptırdığı ve idari merkez olan Ankara'ya da sürekli olarak gelip gitmiş olmalıdır.

Genellikle tarihî yapıların geçmişinin aydınlatılması için arşiv belgelerin yanında yerel kaynaklara da kulak vermek gerekir. Tekke köyünün yaşlılarına Turasan Bey'in kim olduğu sorulduğunda; "Durasan Şah", diye andıkları Turasan Bey'in Osmanlılardan önce yapılan Kırım savaşında ün kazanmış Horasanlı Duman Ağa'nın oğlu olduğunu, kendisinin "Bey" unvanıyla Ankara yöresine yerleşmek istediğinde; ormanının sıklığı, kar suyunun soğukluğu ve bolluğu, havasının temizliği nedeniyle Ağcakavak köyünü seçtiği söylenir. O sırada nüfusu on haneyi geçmeyen Ağcakavak köyünün adını da "Beyköy" olarak değiştirmiştir. (Balaman, A.R, 1972:28; Ağoğlu, Z. E, 2009, Dini Ziyaret Yerleri ve Halk İnanışları Açısından Kızılcahamam-Çamlıdere, A.Ü. Sos. Bil. Ens, Yüksek Lisans Tezi, Ankara:45)

Tekke Köyü - Turasan Bey Türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

I. Murat zamanında (1362-1389) Ankara ve çevresinin fethinden sonra Osmanlı hâkimiyetini sağlamak üzere bu bölgede *görevlendirilenler arasında m*uhtemelen Turasan Bey ve babası Duman Ağa da vardı. Ankara Kalesi'nin Osmanlılar tarafından alınmasında gayret gösterdiğinden kendisine "beylik" verilmiş, bu yüzden de kendisi "Turasan Bey" diye anılmış olmalıdır.

Ankara bölgesinin Osmanlı sınırlarına katılmasıyla memleketin imar, ihya ve iskân edilmesi şartıyla, mülkiyet beratı ve temliknamesini 1. Murat'tan almıştır. (Turan, A. N, 1999:60) Bu tespit ve belgelere göre Turasan Bey'in Osmanlı devletinin kuruluş yıllarında bu topraklarda devlet adına söz sahibi olmuş, bu yöreyi yönetmiş bir kişi olduğu söylenebilir. II. Selim'in, Turasan Bey'in kurduğu vakfı Osmanlı hanedanına ait Selatin Vakıfları arasına alarak imtiyaz vermiş olması, devletin Turasan Bey'in tarihî kişiliğine verdiği önemi göstermektedir. (TKGMA, 558/85)

Turasan Bey'i Tekke köyündeki Türbesi ile Yabanabad ve Ankara'da kurduğu vakıf sayesinde tanıyoruz. Onun hayratına gelir getirmek üzere, kendi mülkiyetindeki hayli yekûn tutan emlak ve arazisini vakfederek, isminin unutulmamasını sağlamıştır. Turasan Bey kurduğu bu tesisin vakfiyesini 1421 yılında vefat etmesinden önce, muhtemelen ölmek üzere iken hazırlatmış olmalıdır. Vakıf Turasan Bey'in vefatından iki yıl sonra, 6 Eylül 1423 tarihinde tescil edilerek resmiyet kazanmıştır. (VGMA, 2113/326- 631) (Ek: 1.1)

Vakfiyenin "Yeğen Bey" şeklinde anılmasını; Turasan Bey ihtiyarlığında kurduğu vakfının gelir ve giderlerini tamamladığı hâlde teşcil ettiremeden vefat ettiği, daha sonra yeğeni, Hızır oğlu Hacı Ahmet tarafından Ankara kadısına tescil ettirilirken onun lakabının yazıldığı şeklinde izah edilebilir. (Turan, A.N, 1999:62)

Tekke Köyü - Turasan Bey Türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekkeköyü ve çevresindeki köyleri gösteren harita (Özkılınç, A.vd, 1993:90)

Yöredeki çok geniş araziler çeşitli zamanlarda onun tarafından satın alınarak mülk hâline getirilmiş, bir kısmı da padişah tarafından tımar olarak verilmiştir. Turasan Bey'in sahip olduğu bu alan Akçakavak (Tekke), Virancık ve Firuz ile Bağviran (Bağören), Gümele, Kuzviran (Bezcikuzören), Ağcain (Mahkemeağacin); Pazardivanı/ Pazar ve Sarıbulak köylerinden meydana gelen geniş bir bölgedir. Bugünkü Tekke köyü ve iki çiftlik yer, dört parça viran çayır, kullanılmayan bir değirmenle Hızırdağı yaylalarının bulunduğu bu köye bağlı Çiçekli mezreası, Turasan Bey›in ilk mülk edindiği yerler olmuştur. Bunlardan Sarıbulak ve Virancık köylerini Ankara'da tımar sahibi olan Ahi Paşa'dan satın almıştır. (BOA, MAD 9/ 146b, 147b; Hacıgökmen, M. A, 2005:191,193). (Ek:2.1b,d) Yundband (Günbaşı) köyünü Kadı Çelebi namıyla meşhur Yunus oğlu Mevlana Mehmet'ten kiralamıştır. Turasan Bey'in bu bölgeyi muhtemelen Yıldırım Bâyezid (1389–1402) tarafından Ankara'nın Osmanlı devletine katılması sırasında yazılmış olması muhtemel ilk tahriri müteakip, mülk edindiği söylenebilir. (Turan, A.N, 1999:60) Daha sonra Turasan Bey bu arazileri yaptırdığı hayrata gelir getirmek üzere vakfetmiştir. Turasan Bey mal varlığını bu ülkenin bir vatan hâline gelmesi amacıyla amme menfaatine vakfetmiş bir kişidir.

Tekke köyündeki türbesinin kitabesinde yazılı olan metne göre, Turasan Bey Ağustos 1421 tarihinde, Turasan Bey Memleketinde ölmüş ve yaptırdığı türbesine defnedilmiştir. Vakfiyesi de bu tarihten iki yıl sonra tescil edilmesi, onun uzun bir ömür sürdüğünü ve yaşlılığı sebebiyle tescilinin Yeğen Bey tarafından yaptırıldığını

göstermektedir.

TURASAN BEY'İN AİLESİ

Kesin bir bilgimiz olmamakla birlikte, Turasan Bey'in oğlu olmadığından, nesli Paşa Hatun ismindeki kızından devam etmiş olması gerekir. Kurduğu Turasan Bey Vakfı'nı yöneten Yeğen Bey'in nesli vakfı yöneten mütevellileri tarafından XX. yüzyıla kadar devam ettirilmiş olmalıdır.

Duman Ağa

Tekke köyü yaşlılarının, Turasan Bey'in Kırım savaşında yararlıklar göstererek ün kazanmış Horasanlı Duman Ağa'nın oğlu olduğunu rivayet etmeleri, türbe kitabesi dışında Duman Ağa hakkındaki tek bilgidir. Duman Ağa Osmanlı devletinin kuruluş yıllarında devlete hizmet etmiş asker bir kişi olup onun yaşadığı yer Ankara yöresi veya yakınları olmalıdır.

Bu bilgilerden Duman Ağa'nın Horasan'dan Anadolu'ya geldiği konusuna katılmak gerekir. Ancak Duman Ağa'nın Horasan'dan geldikten sonra Kırım Harbine katılmış olmasına ihtimal vermek mümkün değildir. Tarihî olaylara baktığımızda böyle bir rivayetle ilişkilendirilecek bir olay olmadığı görülür. Zira Selçukluların Sinop'ta yaptıkları donanma ile gerçekleştirdikleri ve Suğdak'ın alındığı Kırım'a yapılan seferlerle Osmanlı Devrinde yaşayan Duman Ağa arasında ilişki kurmak zordur. Fatih Sultan Mehmet tarafından Kırım'ın Kefe şehrine yapılan diğer bir sefer ise Turasan Bey'in vefatından sonra olmuştur. (İnalcık, H, 2005, "Kırım", TDA, C.25, Ankara: 448) Bu bilgilere göre Duman Ağa'nın Kırım Savaşına katılması konusu boşlukta kalmaktadır.

Bu yöreden fazla uzak olmayan Mudurnu'nun tarihini araştırdığımızda "Duman Bey" isimli bir hayırseverin kurduğu vakfı görmekteyiz. 1568 yılında yapılan Bolu Evkaf Tahrir Defteri'nde Mudurnu'da Duman Beğ tarafından yaptırılan Küçük Hamam'ın senelik 3872 akça geliri, şehrin ulema ve huffazına vakfedildiği kayıtlıdır. Duman Bey'in bu vakfiyesi Çelebi Mehmet tarafından mukarrer tutulmuştur. (Taş, K. Z, 1997, "XVI. Yüzyılda Bir Vakıf ve İlim Merkezi Mudurnu", Vakıflar Dergisi, S. 26:102) Çelebi Mehmet (1413-1421) Döneminde yaşayan bir Duman Bey'in 1421 yılında yaşlı olarak vefat eden Turasan Bey'in babası olması mümkün değildir. (Mehmed Süreyya, 1996, Sicilli Osmani, (Yay. haz. Kahraman, S.A, Akbayar, N, C.1, İstanbul: 22)

Bu araştırmalara göre Turasan Bey'in babası olması dışında hakkında bilgi bulamadığımız Duman Ağa'nın Turasan Bey'den başka bir erkek evladı olup olmadığı bilinmez. Onun neslini, kızı Fatma Hatun'dan torunu ve Turasan Bey Vakfı'nın mütevellisi olan Yeğen Bey üzerinden takip edebiliyoruz.

Turasan Bey'in kız kardeşi Fatma Hatun, Yeğen Bey'in annesidir. Fatma Hatun'un adı ilk defa Yeğen Bey vakfiyesinde geçmektedir. Ayrıca tahrir defterlerinde

Ankara şehri vakıfları arasında sayılan "Hemşire-i Turasan Mescid-i der Mahalle-i Hocendi" şeklindeki kayıtlar da Fatma Hatun'u tanıtır. (Çınar, H, 2012, "Osmanlı Döneminde Ankara'da Vakıf Kuran Kadınlar", Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu, Ankara:287) 1528 ve 1572 tarihli tahrir defterlerinde onun "Kenege" diye anıldığını, "Turasan Bey'in hemşiresi Fatma Hatun ki Keneke demekle meşhurdur", (TKGMA, 558/85) (Ek: 4.1d) şeklindeki kayıttan öğreniyoruz. Bu mescit "Genegi Mescidi" adı ile günümüze kadar gelmiştir.

Turasan Bey'in kızkardeşi adına yaptırdığı Genegi Mescidi (Mustafa Bektaşoğlu)

Fatma Hatun'un mezarının kardeşi Turasan Bey'in Tekke köyünde bulunan türbesindeki üç mezardan biri olduğu rivayet edilmektedir.

Turasan Bey'in Paşa Hatun isminde bir kızı olduğu, vakfiyesinde Kalaba Vadisi'nde, kendi adıyla anılan bağın tamamını vakıf edip, vakfın tevliyet ve nezareti ile bağın gelirinin beşte birini kızı Paşa Hatun'a tahsis etmesinden öğrenilir. Turasan Bey'in tek evladı olarak görünen Paşa Hatun hakkında bu vakfiyeden başka bir bilgimiz olmadığı gibi onun soyundan kimler geldiği konusunda da bir bilgi bulunmamaktadır.

Yeğen Bey

Turasan Bey ailesinin ikinci önemli siması olan Yeğen Bey'i Turasan Bey kendinden sonra vakfına mütevelli olarak tayin etmiştir. Yeğen Bey'in Ankara'da yaptırdığı cami yıkılmış olmasına rağmen, onun ismi günümüz Ankara'sında hâlâ yaşamaktadır. Asıl adı "Hızır oğlu Hacı Ahmet"dir. Turasan Bey vakfiyesinde onu, "Evlatlık edinerek yetiştirdiği ve hizmetinden hoşnut olup seçtiği, öz kız kardeşi Fatma Hatun'un oğlu olan güzel huylu, övülen, ahlaklı, aziz ve muhterem emir, Ye-

ğen Bey adı ile meşhur olan Hızır Bali", şeklinde methederek tarif ettiği görülmektedir. Bu bilgilerin yanında, Yeğen Bey'in Ankara'da yaptırdığı caminin kitabesinde adı, "Yegân diye şöhret bulmuş Hızır oğlu, emirlerin ve ileri gelenlerin övüncü, Hacı Ahmet" şeklinde yazılmıştır. Bu kitabeden onun esas adının Hacı Ahmet, babasının adının da "Hızır" olduğunu öğreniyoruz.

Yeğen Bey, 1423 yılından itibaren mütevelli olarak dayısı Turasan Bey'in vakfını idare ederken sonradan kendisinin yaptırdığı cami ve medrese gibi hayratları için de bir vakıf daha kurmuştur. Bu vakfın vakfiyesi günümüze gelememiş olmakla birlikte, ilerde görüleceği gibi arşivlerde bulunan belgelerden, Yeğen Bey Vakfı hakkında bazı bilgiler edinmek mümkün olmaktadır. Belgelerin bir kısmında, Turasan ve Yeğen Bey vakıfları birlikte anılmıştır.

Yeğen Bey, günümüze sadece kitabesi ve bazı eski resimleri ulaşmış olan camiini Sultan II. Murad zamanında 1438 yılında inşa ettirmiştir. (Tüfekçioğlu, A, 2001, Erken Osmanlı Mimarisinde Yazı, Ankara:236; Kavas, U, 2014, Yıldız Albümlerinde Ankara Fotoğrafları, Ankara:211) Medresesini de aynı zamanda yaptırmış olmalıdır.

Yeğen Bey'in Çocukları: Mustafa ve Mehmet

Yeğen Bey'in ölüm tarihi ve mezarının yeri konusunda kesin bir bilgimiz yoktur. Ancak 1467 tarihli tahrir defterindeki, "Yeğen Bey oğlanları Mustafa ve Mehmet mütevellidir" ifadesi onun bu tarihten önce vefat ettiğini göstermektedir. (BOA, MAD,9/145a) Mezarının Ankara'daki camii ve medresesi yanında olması muhtemel olmakla birlikte Tekke köyünde olduğuna dair bir rivayet de bulunmaktadır. Köyün yakınlarındaki "Ağabey" denilen mevkideki bir tepecik üstünde Yeğen Bey'in mezarının olduğuna inanılmaktadır. 18 Haziran 1779 tarihli bir şeri sicil kaydında, "Yabanabad Kazası'nda metfun merhum ve mağfurunleha Yeğen Beğ ve Tur Hasan nam sahibü'l-hayrın" şeklinde, dayı ve yeğen'i tek kişi gibi takdim edilen kayıt Yeğen Bey'in mezarının Tekke köyünde olduğunu bildirmesi bakımından önemlidir. (AŞSD, 854/ 0041). (Ek: 5.14)

Yeğen Bey'in oğlu Mehmet Çelebi'nin Yağmur Ovasında sahibi olduğu sulu ve kıraç arazilerin tasarrufunu ve gelirini Hacı Bayram-ı Veli Zaviyesi'ne vakfettiği 1530 tarihli tahrir defterinde kayıtlıdır. (Özkılınç, A.vd, 1993:367) Yeğen Bey'in Ahmet Çelebi isimli bir oğlunun Binari Bey'in kızı Ümmi Hatun'la evli olduğu, 1530 tarihli tahrir defterindeki bir vakıf kaydından anlaşılmaktadır. (Özkılınç, A.vd, 1993:389; Çınar, H- Gümüşcü, O, 2002:132) 1572 tarihli tahrir defterinde Ahmet Çelebi'nin, Çubuk kazasına tabi Uçarı köyünde iki bahçeyi eşinin ruhuna cüz okunması için vakfettiği kayıtlıdır. (Kırpık, Şehri Kadim Ankara, C. 2:235)

Yeğen Bey'in kızı Hundi Hatun'un mezar taşı, Ahi Şerafeddin Zaviyesi Mezarlığından Kırklar Mezarlığı'na getirilmiştir. (Oradan da 2022 yılında Roma Hamamı'na taşınmıştır.) İki cepheli, yassı dikdörtgen prizma formlu bu şahidenin üstü sivri kemer şeklindedir. Ön ve arka cephelerinin kemer alınlıklarında, hatayi, rûmî

ve kıvrık dal motifleri işlenmiştir. Orta kısmında üç satırlık kitabeler, iki kenarda, zar başlıklı birer sütunçe yer alır.

Mübârek Gâlip ve Yusuf Akyurt bu şahidenin Ahi Şerafeddin Türbesi'nin mezarlığında olduğunu belirtmişlerdir. (Mübârek Gâlib, 1928:42; Akyurt, Y,1943:84)

Hundi Hatun'nun mezar taşı ön yüzü
(Mustafa Bektaşoğlu)

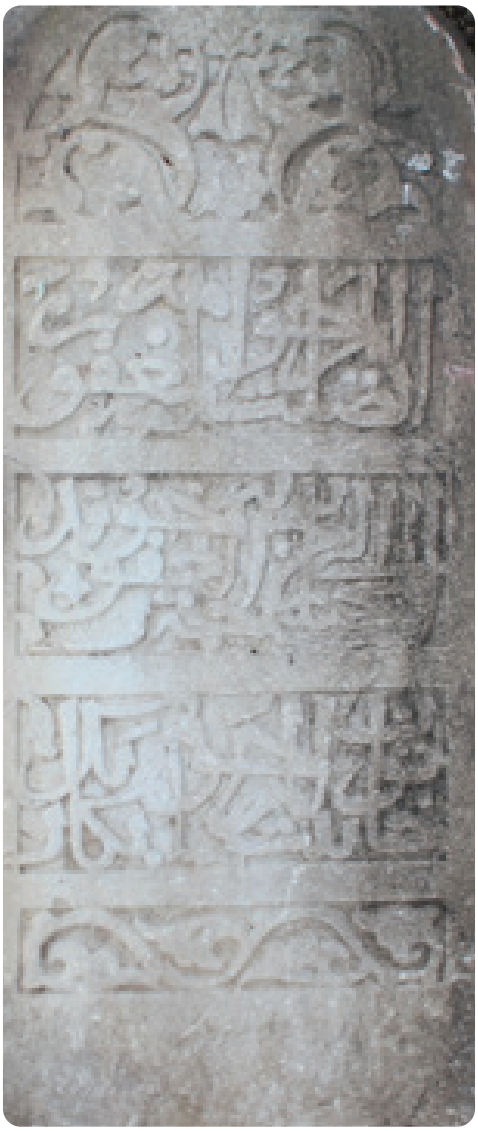

Hundi Hatun'nun mezar taşı arka yüzü
(Fatih Tanrısever)

Kâle aleyhi's-selâm	قال عليه السلام
El-mevtü selme lâ yeseddühâ	الموت سلمى لايسدها
İlâ yevmi'l-kıyâmeti sadaka	الى يوم القيامة صدق

Hundi Hatun'un mezar taşı ön cephe okunuşu

İttesalet el-merhûme el-mağfûre	اتصلت المرحمة المغفورة
El-muhtâc ilâ rahmeti rabbihi'l-gafûr Hundi	المحتاجة الى رحمة ربها الغفور خوند
Hatun bint-i el-merhûm Yeğen Bey	خاتون بنت المرحوم يكان بك

Hundi Hatun'un mezar taşı arka cephe okunuşu

TURASAN BEY ZAVİYESİ VAKFI

Turasan Bey tarafından akar ve hayratı tamamlanarak kurulmuş olan bu vakfın tescil edilmesi, Turasan Bey'in vefatından sonra olmuştur. Vakfiye, "Yeğen Bey" tarafından Eylül l423 tarihinde tescil ettirilmiştir. Bu sebeple vakıf "Yeğen Bey Vakfı" şeklinde meşhur olmuştur.

Turasan Bey vakfiyesinin başında; "Kullarını hayrat yollarına muvaffak kılan, onları taat sevinçlerine gark eden ve hayır müesseseleri yolu ile hidayet kapılarını rahmetle açan Allah'a hamd ü senalar ederim." diyerek bir yandan hayrat yapabilmiş olmanın sevincini yaşadığını gösterirken bir yandan da Allah'a şükretmektedir. Vakfiyelerde genellikle vakfın yaşatılması için beddua ve dua kısımları olur. Turasan Bey de; "Sultan, vezir, emir, müşir, kadı, hâkim, vali, kaymakam, mütegallibe, müstevli, kâtip, maliyeci, her kim olursa olsun bu vakfı bozmak, tebdil etmek, azaltmak, âtıl bırakmak asla helal değildir. Bunlardan birini yapan Allah'ın gazabına uğrar; Allah'ın, meleklerin, peygamberlerin ve bütün insanların hepsinin laneti onun üzerine olsun. Onun hasmı Allah ve Resulüdür. Melekler ona buğz eder." şeklinde beddua etmiştir.

Turasan Bey Vakfı'nı iki bölümde ele almak gerekir. İlki; Turasan Bey Vakfı'nın kuruluş dönemi, ikincisi; Turasan Bey'in vefatından sonra Yeğen Bey'in mütevelli olduğu zamandır. Yeğen Bey kendi kurduğu vakıf ile birlikte Turasan Bey Vakfı'nı birlikte idare etmiştir.

Turasan Bey Vakfı'nı kurarken üç kısma ayırıp vakfettiği mallarının çoğunluğunu kendisinin yaşadığı Tekke köyünde yaptırdığı cami, zaviye ve türbesinin giderleri için ayırmıştır. İkinci olarak Yeğen Bey ve ondan sonraki nesli için zengin akar vakfetmiştir. Üçüncüsü kızı Paşa Hatun'a Kalaba'daki Turasan ismini taşıyan üzüm bağını vakfetmiştir. Tekke köyündeki hayratı için, Beyköy ve diğer köylerdeki köle ve cariye, çeşitli arazi, karlık, avlak gibi mülkleri vakfetmesinden başka Bentderesi'ndeki hamamının gelirlerinin yarısını kendi vakfı, yarısını da Yeğen Bey ve evlatları için vakfetmiştir.

Vakfın Akçakavak'ta bulunan taşınmazları 1572 tarihli Tapu Tahrir Defterinde de uzun bir liste şeklinde sıralandığı görülmektedir. (TKGMA, 558/85) (Ek:4.1e)

Turasan Bey Vakfı'nın Akarları

Nahiye-Divan	Köy-Mevki	Cinsi
Merkez	Bentderesi	hamam
Merkez	Bentderesi	Karlık buzluk
Merkez	Kalaba	bağ
Çakmak divanı	Akçakavak köyü	Müezzin Yakup, Kıplu Bey, Tanrıvermiş, İnebeği,Tellak Mukbil, Kutlu ve oğlu Ali, Hamza ve oğlu Selçuk, Nerkis ve oğlu Kutlu Bey, Kadri Bey, Nikola ve karısı Merih, kızı Çınar, Şahin ve karısı Nevruz ve Gülbaha(r), Karaca, Saruca, Kali, Dürdane, Şahin, Balaban ve eşi Nevbahar, oğlu Hamza isimli köle ve cariyeler, ambar ve kuyulardaki hubatıyla köyün tamamı vakıftır
Çakmak divanı	Sarıbulak köy	hubatıyla vakıftır
Çakmak divanı	Şenlik köyü	hubatıyla vakıftır
Çakmak divanı	Virancık köyü	hubatıyla vakıftır
Çakmak divanı	Firuz köyü	İbrahim, Kutlu Bey ve anası İncü isimli köleler, cariye ile hububatı vakıftır
Erdemi divanı	Aşağı Gümüle ve Bağvîrân köyleri	Saruca, oğlu Şeyh Hasan, Şeyh Ah ve eşi Gülsene'dir. Kölelerle hububat ve vakıftır.
Pazar divanı	Ovakayı köyü	Pirinç ve sâir hububatı vakıftır.
Mürted ovası	Yundband köyü	Mihal, Balaban, eşi Kalli, Dürdane, Gülbahar, Sebile isimli köleler ve hububatı ile köyün tamamı vakıftır.
Yabanovası nah.	Ağcain köyü	Mihal, babası Yorgi, kızı Gerne ve eşi Mariye isimli Rum kölelerle, arazisi, bağları ile köyün tamamı vakıftır

Turasan Bey'in Tekke Köyü hayratının akarlarını gösteren tablo

Nahiye-Divan	Köy-Mevki	Cinsi	Miktarı
Merkez	Bentderesi	Hamam	yarısı
Merkez	Bentderesi	Çukurpare, Hasan'ın yeri denilen arazi	tamamı
Erdemi divanı	Avdan	Avlak	tamamı

Turasan Bey'in Tekke Köyü Yeğen Bey'e ve onun evlâdına vakfettiği akarlarını gösteren tablo

Vakfiye şartlarına göre vakfedilen mallar; satılamaz, miras bırakılamaz, hibe edilemez, rehin verilemez, hiçbir suretle mülk olarak alınamaz, daha faydalı dahi olsa başka mal ile değiştirilemez. Üç seneden fazla müddetle kiraya verilemez.

Vakfiye ve tahrir defterlerine göre Turasan Bey Zaviyesi Vakfı'nın Ankara merkezi, Yabanabad, Çubuk ve Kasaba kazalarında çok sayıda taşınmazlara sahip oldukları görülür. Vakfın Ankara yakınlarındaki Karacakaya köyünde akarları bulunmaktadır. Aynı köyde Genegi Mescidi'nin de akarları vardır. Karacakaya köyünün diğer bir yönü burada Selçuklu Devrinde kurulan Hoca Nizameddin Zaviyesi'dir. (Özkılınç, A. vd, 1993:370; Kılcı, A, Günel, G, 2015:28)

Turasan Bey vakfettiği arazi ve diğer mallar arasında kölelerin de olması dikkat çekicidir. Bu kölelerin isimlerine bakıldığında bir kısmının Müslüman, bir kısmının da Hristiyan Rum olduğu görülmektedir. Kölelerin bulundukları köyler ve isimleri:

Akçakavak: Müezzin Yakup, Kıplu Bey, Tanrıvermiş, İnebeği, Tellak Mukbil, Kutlu ve oğlu Ali, Hamza ve oğlu Selçuk, Nerkis ve oğlu Kutlu Bey, Kadri Bey, Nikola ve karısı Merih ve kızı Çınar, Şahin ve karısı Nevruz ve Gülbaha(r), Karaca, Saruca, Kali, Dürdane, Şahin, Balaban ve eşi Nevbahar, oğlu Hamza'dırlar.

Fîrûz: *İbrahim, Kutlu Bey ve anası İncü*

Bağvîrân: *Saruca, oğlu Şeyh Hasan, Şeyh Ah ve eşi Gülsene*

Yundband: *Mihal, Balaban ve eşi Kalli, Dürdane, Gülbahar ve Sebile*

Ağcain: *Mihal, babası Yorgi, kızı Gerne ve eşi Mariye*

Turasan Bey Vakfı'nın akarları konusunda, vakfiyenin yanında tahrir defterlerinde bazı bilgiler vardır. Bunlardan 1463 tarihli tahrirde, vakfiyede gösterilen akarların Turasan Bey tarafından mülk edinilmesi hakkında bilgiler verilmektedir. (VGMA, 2113/ 326-63 nolu Turasan Bey Vakfiyesi; Turan, A.N, 1999:60).(Ek: 1.1de)

Turasan Bey'in Vakfiyesinde bulunmayan, Ankara'da yaptırdığı mescit *için sonradan vakfedilen akarları 1521 tarihli tahrir defterinde kayıtlıdır. Üç adedi Tabakhane Hamamı yanında olmak üzere 6 adet bahçeden yıllık 365 akçe,* Tahtekale Çarşısında, 13 adedi mamur, 2 adedi harap 15 aded dükkândan 1.488 akçe, Haffaflar Çarşısında 6 aded dükkândan 500 akçe, Hasan Paşa (Sulu) Hanına katılan 2 adet dükkân yerinden 25 akçe ve Namazgâh altındaki araziden 158 akçe olmak üzere, hamamdan gelen 3500 akçe ile birlikte buradan 6.279 akçe yıllık geliri olduğu kayıtlıdır. Aynı gelir miktarını 1530 tarihli tahrirde de bulunmaktadır. (Özkılınç, A.vd, 1993:367) (Ek: 2.2c)

Ankara'da 1428 Tarihli Garip Bir Olay

Devletin kahraman olarak kabul ettiği bu Turasan Bey'in günümüzden altı yüzyıl önce bir dolandırıcılık kurbanı olduğuna bir vakfiyede rastladık. Mezarı Ankara'da Kadılar Mezarlığında bulunan Kadı Ahmet Çelebi'nin 1428 tarihli vakfiye-

sinde bu olay detaylı olarak anlatılmıştır. Kazan'ın g*ünümüzde* Günbaşı olarak değiştirilen Yundband (Günbaşı) köyünü, Turasan Bey vakfının akarlarında biri olarak sayılmıştır. Ancak sonradan burasının kendisine sahte bir belge ile satıldığı ortaya çıkınca, köyü kiralayarak kullanmıştır. (Erdoğan. A, 2009, Geçmişten Günümüze Kazan, Ankara:368)

Turasan Bey Vakfı için Yundband köyünü satın almak istediğinde, karşısında satıcı olarak Mehmet bin Laçin'i bulmuştur. Kendisini köyün sahibi Mehmet bin Yunus diye tanıtıp, Turasan Bey'e satış belgesini vermiştir. Turasan Bey'in bu satışta ne kadar para ödediği belli değildir. Daha sonra köyü kendi malları arasında vakfiyesine yazdırmıştır. Ancak bu defa esas mal sahibi Kadı Ahmet'in dedesi Yunus oğlu Mehmet karşısına çıkmış ve onunla mahkemelik olmuşlardır. Turasan Bey mahkemeye elindeki satış belgesini sunup mülkiyet iddiasında bulunmuştur. Kadı huzurunda cereyan eden duruşmada, Yundband köyünün Kadı Çelebi namıyla meşhur Yunus oğlu Mevlana Mehmet'in mülkü iken burasını vakfettiği ortaya çıkmıştır. Turasan Bey mahkemede, "Evvelce Umur Bey bin Çelebi bin Timurtaş Paşa'nın ve Hamza Bey bin Yahşi Bey'in huzurlarında kabul ettiğim gibi (Bu kişiler Ankara'da 1393 yılında kurulan, "Anadolu Eyaleti"nin ilk valileridir. (Bkz. M.Çetin Varlık,1991, "Anadolu Eyaleti", DİA, C. III, Ankara:143) Yunus oğlu Mehmet bana burasını satmadı ve mülkiyetini bana verdiğine dair bir söz de söylemedi, bana bir satış belgesi de vermedi, Mahkemeye sunduğum belgeyi Mehmet bin Laçin kendisinin Mehmet bin Yunus olduğunu söyleyip, kendi elile yazdığını söyliyerek bana vermişti. Olayın aslını öğrenince Ahmet Çelebi o köyü bana kiraya verdi. Benim ondaki tasarrufum hak ve mülkiyet tasarrufu değil ancak kiracılıktan ibarettir." dedi. (VGMA, 591/200/192. Ahmet Çelebi ve Mecdüddin ve diğer Ahmet ve Abdülhak ve Kadı Mehmet'in Haziran 1428 tarihli Arapça vakfiyesi)

Burada Turasan Bey'e sahte belge yazıp veren Mehmet oğlu Lâçin Ankara tarihinde bilinen bir kişidir. Aslında kendisi Ankara'da Dışkapı Köprüsünü yaptıran, hayrat sahibi bir kişidir. Osmanlı hükümdarı I. Murat Hüdavendigar (1360-1389) zamanında Mehmet oğlu Laçin, 1375 yılında yaptırdığı köprünün kitabesini de kendisi yazmıştır. Bu köprünün mimarı Hacı (İvaz)dır. Ankara'da Çankırıkapı veya Yıldırım Bayezıt Meydanı denilen yerde iken ortadan kaldırılan bu köprünün kitabesi günümüzde Ankara Etnografya Müzesi bahçesinde yer almaktadır. (Tüfekçioğlu, A, 2001:37)

Olayın aslı orta çıktıktan sonra Turasan Bey düşüncesinden vazgeçmemiş, satın alamadığı köyü kiralama yoluna gitmiştir. Bu köyü sahibinden beş bin dirhem karşılığında vakfına kiralayarak, kira bedelini vakfın mütevelli ve nazırı olan Ahmet oğlu Hızır Bali'ye (Yeğen Bey) ödetmiştir. (VGMA, 591/200/192)

Bu olay Hacı Bayram-ı Veli'nin de şahitler arasında olduğu, Kadı Ahmet'in tescil ettirdiği bu vakfiyenin yazıldığı 1428 yılından, hatta 1400 yılından da önce meydana gelmiş olmalıdır. Turasan Bey'in Vâkıfın dedesiyle mahkemede karşılaşması, Turasan Bey hayatta iken bu olayın meydana geldiğini göstermektedir. Olaydan sonra Mehmet oğlu Laçin'e ne yapıldığını da bilemiyoruz.

Turasan Bey Zaviyesi'nin İşleyişi

Turasan Bey'in Ağcakavak (Tekke) köyünde yaptırdığı üç adet hayratı vakfiyesinde; "Aydın ve şerefli bir mevkide bina etmiş olduğu câmi-i şerif ile gelen her fukaraya açık olan zaviyesi ve içinde sakin olmağı arzuladığı türbesi." şeklinde belirtilmiştir. Bunların "ihtiyaçları için müebbed, daimî ve sonsuz surette akarlar vakf eylemiştir." Gelen her fukaraya açık olan zaviyenin kapısı daima açık bulunacaktır. Giren girer, çıkan çıkar. İsteyen misafir olur gider, dileyen mücavir olarak kalır. Geceyi geçirmek isteyen yatar, gitmek isteyen gider. Oradan misafir kovulmaz, azarlanmaz, men olunmaz; nasıl isterse öyle yapar, misafire tabi olunur. Türbeye devam edenlere her ay para verilir. Zaviyede günde iki defa yemek pişirilir; orada hazır bulunanlar, misafirler, mukim ve mücavir olanlar ondan yerler. Oraya binek hayvanı ile bir misafir gelirse hayvana da alaf verilir. Eğer şanlı şerefli bir kimse misafir olarak gelirse onun şanına layık surette en güzel şekilde ona izaz ve ikram olunur."

Vakfın Gelirlerinin Dağıtılması

Cuma namazında mescitte hazır bulunan hafızlara münasip görülen şekilde nakit ve ayni olarak ücret verilir. Türbeye devam edenlere her ay para verilir. Zaviyede günde iki defa yemek pişirilir; orada hazır bulunanlar, misafirler, mukîm ve mücavir olanlar ondan yerler. Oraya binek hayvanı ile bir misafir gelirse hayvana da alaf verilir. Eğer şanlı şerefli bir kimse misafir olarak gelirse onun şanına layık surette en güzel şekilde ona izaz ve ikram olunur.

Yeni hademe tayinine veya adetlerinin arttırılmasına lüzum hâsıl olursa yenisi alınır ve mevcutların adedi çoğaltılır, hademeler vakfın mahsulatından giydirilir.

Güler yüzlü, güzel huylu, iyi geçim ehli zâhid bir kimse şeyh tayin olunup ona, mütevellinin münasip gördüğü ve şânına layık nispette bir maaş verilir.

Bu sarfiyattan sonra eğer evkafın gelirinden bir şey artarsa mütevelli muhayyerdir. Dilerse fukaraya, yoksullara, ilmi ile âmil ulemâya, sâlih fukaraya tasadduk eder; dilerse yeni mezrealar ve akar satan alarak onları bu vakfa zam ve ilhak ederek kıyamete kadar devam edecek ebedî vakıf yapar." (VGMA,1985/96-103) (Ek: 1.2a)

Turasan Bey Zaviyesi'nin işleyişi konusunda sınırlı bilgilere sahibiz. (Zaviyeler hakkında bkz. Ocak, A.Y, 1979:262) Zaviyenin ihtiyaçlarının az bir kısmı şehirdeki akarlardan sağlanıyordu. Büyük bir kısmı ise Tekke köyü ve yakınındaki vakıf arazilerin zaviyedeki dervişler tarafından işlenmesiyle, Tekke köyüne uzak olan arazilerin de oradaki köylüler tarafından işlenmesiyle elde edilen gelirlerle karşılanıyordu. Sarıbulak ve Firuz köylerindeki çifliklerin arazilerini vakfın elamanları işliyordu. (2.1c-BOA, MAD 9/146)

Osmanlı Devrinde Turasan Bey Zaviyesi'nde nasıl bir hayat sürdürüldüğü konusundaki bilgiler sınırlıdır. Zaviyenin kurucusu bir şeyh olmadığından kurulduğu zaman hangi tarikata tabi olduğunu bilemiyoruz. Daha sonraki dönemlere ait bel-

gelerde de Turasan Bey Zaviyesi dervişlerinin tasavvufi yönleri konusunda bilgimiz bulunmamaktadır. Ancak zaviyeyi kuran Turasan Bey'in ümera sınıfından olması ve Ankara'nın kuzey batısından Kızılcahamam tarafına giden önemli bir yol üzerinde bulunması bize burasının gelip geçen yolcuların (ayende ve revendenin) ücretsiz olarak misafir edildiği onların güvenliğinin sağlandığı derbend vazifesi gören bir zaviye olduğunu göstermektedir. Vakfiyede yazılı olan hükümlerin hepsinin veya ne kadarının, hangi zamana kadar uygulandığı hususlarını elimizdeki belgelere göre çözemiyoruz. Ancak Erken Osmanlı Dönemi'nde konulmuş olan ve ülkenin ıssız bir köşesinde uygulamasını gördüğümüz, insana değer veren bu gibi kuralların sonucunda Osmanlı, devleti "Devlet-i Aliyye-i Osmaniye", Yüce Osmanlı Devleti olmuştur.

Zaviye görevlileri ve misafirler için pişirilen yemekler konusunda bir kayıt bulunmamaktadır. Vakıf geleneğine göre zaviyede yemeklerin günde iki öğün pişmiş olması gerekmektedir. Zaviyenin ekmek ve yemeklerin pişirilmesi için kullanılan odunların, Hacıköy ve Akdere ve Kanlımeydandan alındığı 1552 tarihli tahrir defterinde belirtilmiştir. (TKGMA, 558/85) (Ek: 4.1e)

Turasan Bey Zaviyesi'ne gelen misafirler konusunda vakfiyedeki hükmün bir benzerini Germiyanoğlu Yakup Bey'in Kütahya'da yaptırdığı İmaret'in 1414 tarihli vakfiyesinde görürüz. Germiyan sultanı Yakup Bey'in herkesin okuması için bir suretini Türkçe olarak taşa yazdırdığı bu vakfiyede, "misafir mücavir…. durusa duralar gene git demeyeler" denilmektedir. Oldukça detaylı yazılmış bu taş vakfiyenin kâğıda yazılmış olması gereken esas metni ele geçmemiştir. (Uzunçarşılı, İ. H, 1932, Kütahya Şehri, İstanbul:82)

Kütahya Germiyanoğlu Yakup Bey İmareti kitabesi (Ali Kılcı)

Turasan Bey Zaviyesi'ne gelen misafirlerin (ayende ve revende) buradan nasıl faydalandığı konusunda bilgi sahibi olmak için örnek olarak, I. Murad'ın 1385 tarihli Bursa İmareti Vakfiyesine bakalım. Vakfiyede; "İmarete gelenler üç gün müsafir kalabilecek ve bundan sonraki ikametleri mütevellinin reyine bağlı olacaktır. Ulemadan kibar, meşayih ve sadattan birisi misafir olduğu vakit, vazifeliler layıkı veçhile hizmetlerinde bulunacak, hayvanlarına yem verilecektir. Misafir fukaradan biri dahi olsa aynı suretle hareket edeceklerdir. Ancak fasık ve tarik-i salat olanlar temdid edilmeyecektir." Bu vakfiyede de Turasan Bey Vakfı gibi görevlilerin ücretlerinin mütevelli olanlar tarafından belirlenmesi istenmiştir. (Gökbilgin, M. T, 1953, "Murad I Tesisleri ile Bursa İmareti Vakfiyesi", Türkiyat Mecmuası, IX:221)

Bursa Murad Hüdavendigar İmareti (VGMA)

Turasan Zaviyesi'nin benzerini Akşemseddin tarafından İskilip'in Evlik köyünde 1448 yılında kurmuştur. Aslı günümüze gelemiyen bu zaviyenin de sadece cami ve türbe kısımları ayakta kalmıştır. Tapu tahrir defterlerine göre Akşemseddin Zaviyesi'nde 1520 yılında 24 derviş, 1576 yılında ise 64 derviş bulunmakta idi. (BOA, TD, 444/223; TKGMA, 38 Nolu Tapu Tahrir Defteri:185; Kılcı, A, 2021, Akşemseddin Hazretlerinin İzinde, Ankara:81)

KURULUŞUNDAN SONRA TURASAN BEY VAKFI

Turasan Bey Vakfı'nın ilk mütevellisi olan Yeğen Bey, dayısının vakfını idare ederken, sonradan kendi adına bir vakıf daha kurmuş, ancak onun yazdırdığı vakfi-

ye metni günümüze gelememiştir. Bu iki vakıf daima birlikte anılarak, yönetimleri (mütevellilik) XX. yüzyılda Vakıflar Genel Müdürlüğünce bu vakıflara el konularak mazbut vakıf haline getirilene kadar onun çocukları ve torunları tarafından yürütülmüştür. Bu sırada Tekke köyündeki cami ve zaviye, Ankara merkezindeki cami ve mescitlerle ilgili işlemler yürütülmüştür.

Vakfiyeden sonra ilk kaynak olan 1463 tarihli tahrir defterinde kayıtlı, Mart 1463 tarihli belgede "Merhum Turasan Beg mahrûsiyye-i Ankara tevabiinde cami ve zaviye bina edüb kendü halis emlâkinden Akçakavak ve Sarubulak ve Firuz ve Virancık ve Kuzviran ve Gümele ve Bazardivanı ve Bağviran ve Akcain adlu köylerin levâhıkı tevabiiyle mezkûr Ankara'da Bentderesinde bina etdügi mülk hamamını ve dükkânlarını ve bağlarını mezkûr caminin ve zaviyesinün ve türbesinün mesâlihine vakf itmiş, merhuman babam ve dedem tâbe-serâhümâ mukarrer dutub hükmlerin vermişler ki bu beldeden eşkünci taleb olunmaya ben dahi mukarrer dutub hükm-i hümayun verdim, imdi gerekdir siz dahi defterde bu zikr olan evkâfı eşküncisüz kayd idesiz ki bundan böyle kimse eşkünci taleb itmeye deyu" şeklinde bir kayıt vardır. Burada, Turasan Bey Vakfiyesindeki hükümler tekrar edilmiş, belgenin sonunda, bu köylerden savaş zamanında asker istenmeyeceği önemli bir hüküm daha yer almıştır. (BOA, MAD 9/ 146b) (Ek: 2.1b)

Turasan Bey Vakfı'na ait 1521 tarihli Tahrir Defteri'nde bulunan 21 Nisan 1532 kayıtta, "…evkaf–ı mezbûrun tevliyeti ve nezâretine hemşiresi oğlu fakir billah Hızır Bali Yeğen Bey demekle meşhurdur, ana nısfı tayin edib evlâdına ve evlâdı evlâdına neslen bade nesl ve batnen bade batın vakfiyesinde mütevelli tayin etmiş …….. evkâf-ı mezbûrun tevliyeti ve nezâreti evlâdından Esen Hatun sadaka olmuş ……. Sultan Selim Han ve padişahımız hazretleri mezkûrun evkâfı evkâf-ı selâtin gibi serbestiyet ola kimesne dahl ve taarruz eylemeye" şeklinde başka bir kayıt daha bulunmaktadır. (İBBAK, MC. 116/05-58b) (Ek:3.1e)

Turasan Bey Vakfı'nın 1521 tarihli Tahrir Defteri'ne göre, Tekke köyündeki hayratının geliri 6.279 akçedir (İBBAK: MC.116/05-41a). (Ek:3.1d) 1530 tarihli tahrir defterinde Turasan Bey Vakfı'nın Akçakavak, Sarıbulak, Firuz, Gümele, Bağviran ve Kuzviran köylerinden elde edilen gelirlerin toplamı 16.576 akçe olmaktadır (Özkılınç, A.vd, 1993:411). (Ek: 2.2f) Bu kayıt, Turasan Bey Zaviyesinin devlet tarafından derbend vazifesiyle görevlendirildiğinin belgesidir. (Halaçoğlu, Y, 1994, "Derbend", TDV, Diyanet Ansiklopedisi, C. 9, İstanbul:162) Turasan Vakfı'na tanınan muafiyetin önemli sebeplerinden biri zaviyenin derbend vazifesi görmesi olmalıdır.

1572 tarihli Evkaf Tahrir Defterinde Turasan Bey Zaviyesi'nin 3047 akçe geliri olduğu kayılıdır. (TKGMA, 558/85).(Ek:4.1d) Ayrıca Turasan Bey Zaviyesi ve camii vakfının önemli gelirlerinden biri de Yabanabad nahiyesinde Güneysaray ve Pazardivanı'nda kurulan pazarların "bac-ı pazar, ihtisabiye ve icare-i dekâkin" gelirleridir. Muhtemelen sonradan akar olarak eklendiğinden vakfiyesinde görülmeyen bu akardan vakfa 1572 yılında 4700 akçe gelmiştir. (Faroqhi, S, 1984, "Ankara ve Çevresindeki

Arazi Mülkiyetinin da da İnsan-Toprak İlişkilerinin Değişimi", ODTÜ Tarih İçinde Ankara:67)

Turasan Vakfı köylerinin savaşlarda asker göndermesinden muaf tutulduğu, 1463 tarihli Tahrir Defteri'nde kayıtlı olmasına rağmen, 1572 tarihli tahrirdeki bir kayıtta, Mustafa Çavuş tarafından, vakfın köylerinin savaşta asker gönderecek köyler arasına yazıldığı, vakfın Abdülbaki isimli mütevellisinin 29 Aralık 1551 tarihinde vakfa yapılan bu haksızlığı düzelttirdiği yazılıdır. (TKGMA, 558/85) (Ek: 4.1e)

Vakfın mütevellisi Kerime Hatun'un 21 Ağustos 1609 tarihli bir şikâyeti Ankara şeri sicillerinde kayıtlıdır. Belgede, Turasan Bey Vakfı'nın diğer vakıflara göre ayrıcalık verilmiş olduğu, sultan vakıfları sayıldığı ifade edilmekte, buna rağmen "mukaddema hariçden dahl olmaya deyu hakkında müekkeden emr-i şerif varid olmuş iken beylerbeyleri ve subaşı ve sancak beyi ve adamları gelüb vakıf karyeleri üzerine konub hakkında meccanen benim ve temellüklerin ve koyun ve kuzu ve yâve ve arpa ve samanların aldıklarından gayrı selamlık ve aylık ve kafdan-ı bahâ ve na'd-ı baha ve duyun-u cerîme namına vakfın reayasından akçe alub zulüm ve tesaddî etmekle vakfa külli kadr olduğunu" bildirmektedir.

Bu usulsüzlük için devrin sadrazamı Kuyucu Murat Paşa, (Bkz:İşbilir, Ö, 2002, "Kuyucu Murad Paşa" maddesi, TDV. İA C.26, Ankara:507), "men olunmaları emr-i şerifim taleb etmeğin buyurdum ki hükm-ü şerif vardıktan sonra siz ki kadılarsız bu babda ana mukayyed olub hak ve adl üzere göresin arz olunduğu gibi ise vakfın reayasına ve cümle zulüm olunduğuna kat'a rıza hümayunum yoktur rusûmu serbestiyesi haricden kimesne dahl ve taarruz eddirmeyesin", şeklindeki bir emri yazmasının yanında Kapıağası Mehmed Ağa da "evkâf-ı mezbur köylerine mîr-i mîrân ve sancak ve voyvodaların asla dahl ve taarruz eddirmeyüb vaki olan rüsum-u serbestiyisin vakıf içün mütevellisi tarafından gönderesin vekîline zabt etdirüb vakfı her vecihle himâyet ve siyânet eyleyesiz." şeklinde emirname göndermiştir.

Bundan sonra, 17 Mart 1619 tarihli bir şeri sicil kaydında mütevelli Kerime Hatun'un yeni bir şikâyeti üzerine, Ankara ve Yabanabad kadılarına gönderilen hükümde vakfa yapılan haksızlığın giderilmesi emredilmiştir. "Siz ki kadılarsız bu babda ana mukayyed olub hak ve adl üzere göresin arz olunduğu gibi ise vakfın reayasına ve cümle zulüm olunduğuna kat'a rıza hümayunum yokdur. Beylerbeyi ve sancak beyisine ve subaşılara ve adamlarına muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesiz ki vakf-ı mezburun karyelerine konmayub ve mekülatların meccanen almayub ve selamlık ve aylık ve kuzat-ı baha ve na'd baha ve cürm namına bir akçe ve bir habbeleri almayalar ve aldırmayasız vâki olan rüsum serbestiyet kanun ve defter mucibince vakıf içün zabt ve kabz edüb hilâf-ı şerî ve kanun ve muğâyi-i emr-i âlişân aherden bir ferdi dahl ve taarruz ettirmeyesiz." (AŞSD, 703/277- 978, 979, 980) (Ek: 5. 4-6)

Aslında Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıflarının ayrı birer vakıf olarak, hayratları ve akarları ile gelir ve giderleri ayrı ayrı olması gerekir. Bu düşünce ile araştırmada her iki vakfın işlemlerini birbirinden ayırarak incelemeye çalışıldı ise de her iki vakfın aynı kişi tarafından yönetilmesi ve belgelerin pek çoğunda birlikte işlem yapılması sebebiyle birbirinden ayırmak mümkün olamadı. Esasen arşivlerde bulu-

nan çok sayıdaki belgede her iki vakıf arasında önemli karışıklık ve yanlış anlaşılmalar meydana geldiği de görülür.

Vakıf uygulamalarındaki karışıklığın bir örneğini, 12 Eylül 1626 tarihli bir müderris tayini belgesinde görmek mümkündür. Belgede, "Ümerâ-i sâlifeden merhum Yegân Bey medine-i Ankara'da bir camii şerif ve Yabanabad kazasında bir zaviye bina edüb lâkin vakfiye-i mamûlün bihâsında müderrise meşruta değil iken" denilerek Turasan Bey Zaviyesi'nin Yeğen Bey'e ait olduğu; zaviyenin Yeğen Bey tarafından yaptırdığı sanılmıştır. Turasan Bey'in Yabanabad'da cami ve zaviye, Yeğen Bey'in Ankara'da cami ve medrese yaptırdığı pek çok belgeden anlaşılmasına rağmen söz konusu belgede, bütün hayrat Yeğen Bey'e mâl edilerek, Turasan Bey'in unutulduğu, zaviye ve medresenin birbirine karıştırıldığı anlaşılmaktadır.

Bu yanlış anlamayla, Turasan Bey'in vakfiyesinde olmayan müderrislik görevinin zaviyede olduğunu hayretle karşılayıp, "medrese nâmı ile verilen zaviye-i buk'a olub zikr olunan buk'a ulemâ-i müstehakkın birine tevcih olunub mutasarrıf olanlar merhum merkumun camii şerifinde yevm-i Cumada va'z-u nasihat eylemek" denilerek hem Yabanabad'daki zaviyede hem de Ankara'daki camide görevlendirmesi kabul edilmiştir. (AŞSD,708/051) (Ek: 5.7) Aslında Yeğen Bey'in Ankara'daki medresesinde boşalan müderris kadrosuna tayin iken, Tekke köyündeki zaviye ile karıştırılıp, Yeğen Bey Camii'ne vaiz tayin edildiği anlaşılmaktadır. Bu tarihten sonra 7 Haziran 1672 tarihli belgede Yeğen Bey Camii'ne Şeyh Veli'nin dersiam olarak tayin edildiği kayıtlıdır. (AŞSD, 742/170) (Ek:5.17)

Muallim Cevdet, Kanuni Sultan Süleyman zamanında düzenlenen 938 tarihli Defterin 90. Sayfasında fütüvvet ehlinden olan Turasan Bey'in Sarıbulak denen yerdeki vakfından Balaban Deresi denen yerdeki köprünün onarımına tahsisat yapıldığını yazmaktadır. (Cevdet, M, 1932: 230)

20–30 Ağustos 1620 tarihli bir belgeye göre, Yeğen Bey ve Dur Hasan Bey Vakıflarının kontrolü için Ankara Kadısı Abdülkadir Efendi ile Yabanabad Kadısı Zeynelabidin Efendi görevlendirilmiş, fakat söz konusu kontrol işi her iki kadının başka işleri olması sebebiyle bu görev onların birlikte görevlendirdikleri Osman bin Abdi tarafından yerine getirilmiştir. (Taş, H., 2006, XVII. Yüzyılda Ankara, Ankara:63.)

"Ankara ve Yabanabad'da kâin Yeğen Bey Evkafı karyeleri reayalarının başka kazalara nakli hane eylemleri yüzünden iradi vakfa kesir ve noksan geldiğinden karyelerine iadeleri için emr-i ali ısdarı" şeklindeki, 1789 tarihli bir arşiv belgesinde Turasan Bey Vakfı arazilerindeki reayanın başka yerlere gönderilmesi sebebi ile vakfın gelirlerinde azalma olduğu anlaşılmaktadır. (Güzel, H, 2002, Ankara'nın Bütün Tarihi Çerçevesinde Ankara Vakıfları: Tespit ve Değerlendirme, Hacettepe Üniversitesi SBE. Yüksek Lisans Tezi, Ankara:53)

Osmanlı Arşivindeki 20 Ekim 1849 tarihli bir kayıtta, Yabanabad'daki Yeğenbey ve Turasan Bey Vakfı'nın 23 Mart 1832 ve 11 Mart 1836 tarihleri arasındaki muhasebesinin Ali Halife ibn Süleyman mütevelli olduğu zamanda yapıldığı, bu muhasebeye göre vakfın, kira ve mahsulden 28.449,5 kuruş geliri, 8.153 kuruş masrafı

olduğu, gelirin 20.293,5 kuruş fazlası olduğu Evkaf Nezaretinde kayıtlıdır. Vakfın 1838 yılında 28.449,5 kuruş geliri olduğu, bunun 20.293 kuruşunun harcanmadığı görülmektedir.

Bu kaydın altında, vakfın mütevellisi Mehmet Halife bin Süleyman, vakfa ait Ağcakavak karyesinden 1849 yılında Evkaf-ı Hümayun Hazine tarafından 5100 kuruş gelir toplandığı, bu gelirden Maliye'nin 422 kuruş payı düşüldükten sonra kalan 4678 kuruşun vakfın mütevellisine verildiğini ve bu uygulama ile kendisine zulmedildiğini durumun düzeltilmesini istemiştir. (BOA, EV. THR:227/138) (Ek: 2.4)

Turasan Bey Vakfı Arazilerinin Özel Mülkiyete Geçmesi

Osmanlı devletinin son zamanlarında mali sıkıntılardan kurtulabilmek için önceleri köylerdeki vakıf arazilerinin gelirlerine devletçe el konulup, bu arazilerin devletçe toplanan gelirlerinden mütevelliler ve vakıf evlatlarına düşen paylar Evkâf-ı Hümayun Nezaretince hak sahiplerine ödenirken, daha sonra bu araziler kullanan kişilere tapu verilerek özel mülkiyete geçirildiğini Turasan Bey Vakfı'nda görüyoruz. (Öztürk, N,1995, Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesi, TDV Yayını, Ankara:276, 286, 290)

Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde Bademli zade Mehmet Efendi tarafından düzenlenen, Yabanabad kazasında Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıflarının, "Ankara'da kurulu mazbut Turasan Bey ve Yeğen Bey Vakfı'na ait 17 Temmuz 1862 tarihli ferağ ve intikal kayıtları" başlıklı uzun bir temessük belgesi vardır. (Evkaf memurları veya mütevelliler tarafından verilen tasarruf vesikası. Bkz. Pakalın, M. Z, 1993, Tarih Deyimleri Sözlüğü, c. 3, İstanbul:453)

Vakfın bu tarihte sahip olduğu gayrimenkulleri bildiren bu belgede vakfa ait Tekke, Hüyükbala, Kurumcu, Hüyük, Gümele, Virancık, Bağlıca, Yaka, Mahkemeağacin, Evci, Bağviran, Kıran, Ağcain, Yakakaya ve Kuzviran gibi köylerdeki mülkleri bulunmaktadır. Bu emlâkın bulundukları köylerdeki mevkileri, varsa bilinen adı ve komşuları ile sınırları, etrafını çeviren arazi ve noktalarla birlikte verilmektedir. Bu mülklerin cinsleri tarla, çeltik tarlası, arsa, ev, menzil, arazi, arpalık, bağ ve bahçe şeklinde bildirildikten sonra boz, harap gibi özel durumları bildirilmektedir. Dönüm, ayak şeklindeki ölçü birimi ve miktarı verilmekte, varsa hisse miktarı bildirilmektedir. Listedeki mülklerin bazıları tek parça, bazıları da grup hâlinde kıymeti ve vergi değeri, kimler tarafından kullanılacağı ve kaydın tutulduğu tarihler yazılıdır.

Aslı Turasan Bey Vakfı'na ait emlakın toplam değeri 85.930 kuruştur. *(Ek: 1.2a)*

(Burada Turasan Bey Vakfı ile birlikte ismi geçen Hamza Bey'i tespit edemedik. Belki Hacı Bayram Camii yanına mektep yaptıran Nişancı Hamza Bey olabilir. (Ergenç, Ö, 1980, "Nişancı Hamza, Paşa'ya İlişkin Yeni Bilgiler", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, cilt:13, S. 24 Ankara:31)

Bu belgelerde, toplam değeri 85.930 kuruş olan 200 parça emlâkı, 80 ailenin kullandığı ve onlar adına kaydedildiği görülmektedir. Bu temessük belgeleri daha

sonra tapuya çevrilerek, söz konusu mülklerin tamamı Turasan Bey Vakfı'nın elinden çıkmıştır. *(Bu sırada kesilen iki adet tapu örneği hakkında aşağıda bilgiler verdik)*. Turasan Bey'in bu arazilerin bir kısmını mülk edindiği tahrir defterlerinde görülmektedir. (Turan, A.N, 1999:60) Bu uygulama sırasında arazilerin tamamının Turasan Bey'e devlet tarafından verilmiş gibi bir uygulama yapılmıştır. Vakıf arazilerin bir kısmının kendisinin satın aldığı özel mülk olarak vakfedilmiş araziler olabileceği göz önüne alınmadığı görülmektedir.

Bu dönemde kesilen tapulardan birisi vakıf evladı elindedir. Tekke köyü, Atçayırı mevkiindeki 1 dönüm atik 9 evlek 19 arşun cedid miktarındaki çayırın Beşe bin Ali adına her yıl aşar vergisi ilgili memura ödenmesi kaydı ile tapulandığı görülmektedir. (5 Mayıs 1915 tarihli ve 37 varak numralı vergi ilmühaberi) (Ek: 8a)

Günümüzde bu arazilerin tamamının vakıfla olan ilişkisi kesilerek, özel mülk hâline gelmiştir. 17 Mayıs 1958 gün ve 9980-487 sayılı yazıları ve nüfus kaydına istinaden mazbutaya (VGM idaresine) alındıkları bildirilmiştir. Bu vakıflara bundan sonra Vakıflar Genel Müdürlüğünce el konularak mazbut iki vakıf hâline getirilmiştir. (VGMA, 224/3283) (Ek:1.4c)

Yeğenbey ve Turasan Beyler vakıflarının Osmanlı Devri sonlarına doğru durumları hakkında çeşitli belgeler vardır. 2 Nisan 1885 tarihli bir belgede vakfın "1778 senesinden beri muhasebesinin yapıldığına dair bir kayıt olmadığı gibi hayratının mamur ve mevcut olduğuna dair mezkûr mazbatada sarahat görülemediği" şeklindeki yazıya verilen cevaptan vakfın 10 yıl boyunca denetlenmemesi sebebiyle hayratının ayakta olup olmadığının bilinmediği anlaşılmaktadır. (BOA, EV. MKT, 1305/71) (Ek: 2.7)

Kitap şeklinde basılmış olan Evkâf-ı Hümayun Nezareti'nin 1913 senesi bütçesinin gelirler kısmında Hazine-i Maliye'den alınmak üzere mevzu' bulunan tevliyet bedelleri için ayrılan paranın ödeme listesinde Ankara Vilayeti vakıflarından "Tur Hasan Bey ve Yeğen Bey Vakfı'ndan Yabanabad'da Kılıç Akçakavak karyesi, mütevelli Hüseyin'in yıllık geliri 3.656 kuruştur." şeklinde bir kayıt vardır. (Devlet-i Aliye-i Osmaniye Evkafı Hümayun Nezareti 1328 Bütçesi, İstanbul 1328:150) (Ek:1.5) Bu kayıttan zaviyenin yıkıldığı, burada diğer hayratların giderleri konusunda kayıt olmadığı, sadece vakfın soyundan gelenler arasından atanan mütevellilere para ödendiğini anlamak mümkündür.

Vakfiyede gelirlerin harcanma şekli konusunda bir açıklama bulunmamakta, zaviyede pişecek yemekler ve bunlar için yapılacak harcamalar gibi konulara yer verilmemiştir. Sadece vakfın idarecisi olan mütevelli, zaviyenin yönetici olan şeyh gibi görevlilerin özellikleri sıralanmış, alacakları ücretler ile ayrıca bir zaviyede olması gereken nazır, kâtip, tabbah (ahçı), vekilharç ve habbaz (ekmekçi) gibi görevliler vakfiyede belirtilmemiştir. Vakfiyede, yeni hademe tayinine veya adetlerinin arttırılmasına lüzum hâsıl olursa yenisinin alınacağı ve mevcutlarının adedi çoğaltılacağı hademeler vakfın mahsulatından giydirileceği de belirtilmiştir.

Akarın cinsi	Yeri	Yıllık Gelir	Not
Karacakaya köyü	Kasaba (Yenimahalle)	471	Turasan Bey Ahi Tuğrul ve Ahi Çerkez'den almış
Hamam ½ hisse	Ankara, Tahtakale	3.500	Yarısı Yeğen Bey'in
6 adet bahçe	Hamamın yanında	165	
bahçe	Kalaba'da	200	
mezraa	Derban Kiçi Bey	50	
15 adet dükkân		1.488	Mamur: 13, harab: 2
zemin	Namazgâh'ın altında	150	
6 adet dükkân	Haffaf çarşısında	600	
2 dükkân yeri	Sulu Han'a katılmış	25	
Toplam		**6.279**	

1521 Tarihli Tahrire Göre Turasan Bey Zaviyesi'nin Ankara'daki akarlarını gösteren tablo (İBBAK, MC.116-05/40-41)

TURASAN BEY VAKFI GÖREVLİLERİ

Turasan Bey–Yeğen Bey Vakfı görevlilerini incelerken önce vakfın yönetimini yürüten mütevelli ve nazırı, daha sonra bu vakfın Tekke köyünde bulunan cami ve zaviyesi, Ankara'da bulunan cami ve mescitlerindeki görevlilerini ayrı ayrı ele almak gerekir. Çalışmada her iki vakfa yapılan görevlendirmeler değerlendirilecektir.

Burada vakıf görevlilerinin tayini konusunda yapılan uygulama şekline kısaca değinmeyi faydalı buluyoruz. Zira Turasan ve Yeğen Bey Vakfı'nda bu sistem uygulanmıştır. Herhangi bir tayin yapılırken önceki görevlinin neslinden gelen birisi vakfiyede bildirilen şartları taşıyorsa öncelikle o kişiye görev veriliyordu. Ailede durumu bu şartlara uyan bir kişi olmaması hâlinde, orada şartları taşıyan kişiler arasında yapılan imtihanı kazanana bu görev verilirdi. Ancak bu tayinlerin düzenli olarak yapılmadığı, vakfiye şartlarının yerine getirilmediği de görülmektedir. Ancak gerçek hak sahipleri veya çevre halkının şikâyetler sonucunda genellikle yapılan haksızlıkların düzeltildiğine arşiv belgelerinde rastlamaktayız.

Turasan Bey Vakfı'nın nazırına bir şeri sicil kaydına göre gelir fazlasından 3 akçe ücret ödeniyordu. Bu göreve 17 Ağustos 1584 tarihinde Seyyid Nimetullah'ın tayin edildiği kayıtlıdır. (AŞSD, 690/0142) (Ek:5.1)

Mütevelli

Vakfın idaresinden sorumlu olan mütevelliler burada en çok karşımıza çıkan görevlilerdir. Turasan Bey ilk önce kendisini mütevelli tayin etmiştir. Ancak kendisi vakfın tescilinden önce öldüğünden bu görevi yürütememiş olmalıdır. Turasan Bey

kurduğu vakfa Yeğen Bey'i ve ondan sonra gelecek neslinden birisinin mütevelli olmasını istemiştir. Esasen vakfiyede Turasan Bey'in vefatından sonra bu görevin Yeğen Bey diye meşhur olan Hızır Bali ve onun neslinden gelen evlatları tarafından yürütüleceği yazılmıştır. Turasan Bey bu konuda kız ve erkek evlat ayırımı yapmadığından, vakfın evlatlarından erkek ve kızlarının mütevelli olması Osmanlı toplumunda kadınlara verilen değeri göstermektedir.

Vakfiyede mütevelliye, görevli ücretleri ve vakfın gelir fazlasınının değerlendirilmesi gibi konularda yetki verildiği görülmektedir.

Turasan Bey'in Tekke köyündeki zaviyesi ve Ankara'daki iki mescit, Yeğen Bey ve onun neslinden gelenler tarafından kendi vakfı ile beraberce yürütüldüğünü, 7 Kasım 1867 tarihli mütevelli tayin belgesi görülmektedir. Bu belgede geçen "Turasan Bey'in Akçakavak'da bina eylediği cami-i şerif ve türbesi ile Ankara'da bina eylediği mescitler vakfı" şeklindeki ifade mescitleri Turasan Bey'in yaptırdığını da göstermektedir. (BOA, EV. MKT 01305/302) (Ek: 2.5)

Turasan ve Yeğen Bey vakıflarının y*önetimleri* (mütevellilik) XX. yüzyılda Vakıflar Genel Müdürlüğünce bu iki vakfa el konularak mazbut vakıf h*â*line getirilene kadar Yeğen Bey'in çocukları ve torunları tarafından yürütülmüştür.

Yeğen Bey'den sonra, oğulları Mustafa ve Mehmet'in müştereken mütevelli oldukları 1463 tarihli tahrir defterinde görülmektedir. (BOA, MAD.9/145) (Ek:2.1a)

1521 tarihli Tahrir Defterindeki 21 Nisan 1532 tarihli kayıttan, Yeğen Bey'in oğlu Mustafa Çelebi vefat edince oğlu Ahmet Çelebi ve Mehmet Çelebi vefat edince kızı Esen Hatun'un müştereken mütevelli olduklarını öğreniyoruz. (İBBAK, 116-05/41b) (Ek:3.1d)

Vakfın mütevellileri vakfiyede "Hızır Bali Memleketi" şeklinde isimlendirilen Tekke köyünde oturmuşlardır. Mütevellinin Yabanabad kazası sakini olduğu (oturduğu), 18 Haziran 1779 tarihli bir belgede kayıtlıdır. (AŞSD, 854/0041/132) (Ek: 5.14) Vakfı yöneten ailenin Ankara'daki işleri gereği, muhtemelen şehirde de bir meskeni ve ara ara orada oturmuş olması gerekir.

Kanuni Sultan Süleyman Devri'ne ait 21 Ocak 1547 tarihli, Turasan Bey Hamamı hakkındaki bir belgede vakfın mütevellisinin vakfiye şartı gereğince Yeğen Bey'in torunlarından İskender olduğu kayıtlıdır. (BOA, AE. SSÜL. 3/160) (Ek: 2.3)

1572 tarihli Tapu Tahrir Defteri'nde bulunan, 29 Aralık 1551 tarihli kayıtta Turasan Bey Vakfı'na, Abdülbaki isimli bir vakıf evladının mütevelli olduğu görülür. (TKGMA, 558/85) (Ek:4.1d)

Şeri sicillerde kayıtlı bazı belgelere göre vakfın Turasan isimli mütevellisinin vakfı iyi yönetmediğinden hakkında çeşitli şikâyetler yapılmıştır. Vakfın gelir fazlasından almak üzere iki akçe ile vekil olduğuna dair elinde beratı olan Mehmet Çelebi İbrahim'in, Turasan Bey Vakfı'nın zaviyedarı (mütevelli) olan Turasan Bey'in kendisinin ücretini vermediğini bildiren 1588 tarihli şikâyeti vardır. (AŞŞD, 689/0081-119) (Ek:5.2)

Yine 23 Temmuz 1594 tarihli bir kayıtta, Ankara'daki Turasan Bey Mescidi'nin müezzini Üveys bin Hasan, mütevelli Turasan Bey benim ulufem için yüz akçe nakit ve iki tob Yabanabad bezini Nasrullah bin Mahmut Fakih'e gönderdiğini, bunların kendisine verilmediğini kadıya söylemiş, Nasrullah söz konusu malları aldığını itiraf etmiş, lakin benim de ondan alacağım vardı diyerek mütevellinin yolsuzluğunu ortaya çıkarmıştır. (AŞSD, 691/120) Bu olaylar üzerine Vakfın mahsulünü telef ederek vakfın mürtezikası ve fukarasının rencide olmasına sebep olan Turasan isimli mütevellisinin yerine Mahmut'un tayin edildiği 11 Şubat 1594 tarihli şeri sicil kaydından anlaşılmaktadır. (AŞŞD, 691/0182) (Ek:5.9)

Vakfın mütevellisi ve Yeğen Bey Medresesi'nin müderrisi olarak görülen, Abdurrahman bin Turasan da 25 Kasım 1611 tarihli bir belgede kendinden önce mütevelli olan Mahmut'u vakfı zarara uğrattı diyerek şikâyet etmiştir. (AŞSD-699/0020) (Ek:5.16)

Vakıf evlatlarından kadınlar da mütevelli olmuştur. Vakfın Kerime isimli mütevellisi, Mehmet isimli Yabanabad kadısının evlâd-ı vakıftan olmadığı hâlde bu görevi kendi üzerine aldıktan sonra vakfın gelirlerini yemiş, vakfa usulsüz tayinler yapmış diye şikâyet edip görevin kendisine verilmesini istemesi üzerine 21 Ağustos 1609 tarihinde görevin iadesi yanında, sadrazam ve kapıağası, kadıdan Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıflarının serbestliğinin ve vakfın mallarının korunmasını istemiştir. (AŞSD,703/277, 979; 703-278, 980) (Ek:5.4)

Esma Hatun isimli bir mütevellinin Abdülbâki isimli birisi ile bu görevi müştereken yürüttüklerini 1643 yılına ait bir şeri sicil kaydından öğrenmekteyiz. (AŞŞD, 718/14) (Ek:5.8)

Tekke Köyü Camii'nin yanında Mehmet Ağa'nın 1768 yılında yaptırdığı çeşmenin kitabesinde, Mehmet Ağa'nın mütevelli olduğu yazılıdır.

Bölgede yaptığımız bir araştırma sırasında Tekke köyünden Çetin Taşkoparan kendisinin vakfın evlatlarından olduğunu ve eskiden lakaplarının "mütevelli" olarak anıldığını büyüklerinden duyduğunu söylemiştir (30 Kasım 2012 tarihinde yaptığımız görüşme).

Turasan Bey Vakfı'nın Mehmet Ağa isimli mütevellisinin ismi 1768–69 yılında Tekke Köyü Camii'nin yanında yaptırdığı çeşmenin kitabesinde yazılıdır. 1840 yılı nüfus sayımında köy halkı arasında ismi geçen "Mütevelli oğlu Hasan" (çiftçi) ismi Yeğen Bey'in soyundan gelen vakfın mütevellisi olmalıdır. (Erdoğan, A, 2004:516)

Yeğen Bey ve Turasan Bey Vakfı'nın Mehmet bin Süleyman isimli mütevellisi olduğunu Eylül 1849 tarihli muhasebe kaydında görülür. (BOA, EV. THR: 227/138) (Ek:2.4)

Osmanlı Arşivindeki 1 Ekim 1867 tarihli bir belgede Hasan bin Mustafa'nın mütevelli olarak tayin edildiği, onun vefatından sonra evlad-ı vâkıftan Abdullah bin Mehmet'e görev verildiği öğrenilmektedir. (BOA, EV. MKT, 1305/306) (Ek:2.10) Mütevelli Osman bin Hasan vefat edince yerine Hasan bin Mustafa'nın tayin edildiği 7 Kasım 1867 tarihli bir belgede kayıtlıdır. (BOA, EV. MKT 01305/302) (Ek:2.5)

1913 yılında Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıflarının mütevellisi Hüseyin Bey'dir. Mütevelli Hüseyin'in yıllık geliri 3656 kuruştur. (1328 Senesi Evkaf Bütçesi:151) (Ek:1.5)

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindeki görevli tayinlerine ait kayıtlara göre, evlad-ı vakıftan Hasan Efendi bin Mustafa 6 Mart 1868 tarihinde mütevelli olarak tayin edilmiştir. Ondan sonra İbrahim ve Mustafa Efendiler sırası ile getirilmişler ise de belgeleri verilemeden vefat ettiklerinden evlad-ı vakıftan İbrahim Efendi, 23 Nisan 1923 tarihinde mütevelli olmuştur. (VGMA, 224/288/3283) (Ek:1.4e) Mütevelli İbrahim'in 1925 senesinde ölümünden sonra Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıflarının yönetimine başka bir tayin yapılmamıştır.

Mütevelli ismi	Günlük ücreti	Göreve başlama	Görev bitiş	Belge no
Yeğen Bey		826/1423	867/1463 den önce	VGMA, 2113/ 326-63
Yeğen Bey oğlu Mustafa ve Mehmet				BOA, MAD 9/145
Ahmet Çelebi ve Esen Hatun				İBBAK, MC. 116-05/ 41
İskender		953/1547		BOA, AE. SSÜL. 3/160
Mahmut				AŞSD-691/0182
Turasan		1002/1594		AŞSD-691/0182
Abdurrahman bin Durhasan		1020/1611		AŞSD 699/0020
Abdülbaki		959/1551		TKGMA, 558/85.
Abdurrahman bin Durhasan		1020/1611		AŞSD 699/0020
Abdülbaki		959/1551		TKGMA, 558/85.
Mehmet Ağa		1182/1768		Çeşme kitabesi
Mevlana Seyyid Halil Efendi		1193/1779		AŞSD, 854/ 0041
Ali Halife ibn Süleyman	3		1265/1849	BOA, EV.THR:227/138
Mehmet bin Süleyman		1265/1849		
Osman bin Hasan			1284/1867	BOA, EV. MKT 01305/302
Hasan bin Mustafa		1284/1867		
Abdullah Halife ibni Mehmet		1301/1884		BOA, EV.MKT 01305/123-304
Hüseyin Bey		1328/1912		VGMA, 224/288-3283
İbrahim Efendi son mütevelli		1339/1923	1341/1925	VGMA, 224/288-3283

Turasan Bey (Yeğen Bey) Vakfı Mütevellilerini gösteren tablo

Zaviyenin Diğer Görevlileri

Zaviyenin yöneticisi şeyhlik görevi konusunda vakfiyede hükümler bulunmaktadır: "Güler yüzlü, güzel huylu, iyi geçim ehli zahit bir kimse şeyh tayin olunup ona, mütevellinin münasip gördüğü ve şanına layık nispette bir maaş verilir." denilmektedir. Ancak vakfiyede özellikleri ve ücret şekli belirtilen şeyhliğe tayin edilen bir kişi veya konusunda bundan sonraki tarihlere ait herhangi bir bilgi ve belgeleye ulaşamadık. Ancak 12 Eylül 1626 tarihli bir belgede, Şeyh Ahmet'e Yeğen Bey Medresesi'nde elli akçe ile müderrislikten başka zaviyede yirmi akçe ile buk'alık verilmesi, şeyh olarak tayin edildiğini göstermektedir. (AŞSD, 708/051) (Ek:5.7) Vakfiyede özellikleri ve ücret şekli belirtilen şeyhliğe bu tayinden başka bilgiye ulaşamadık. Bu durumu zaviyenin ömrünün çok uzun olmadığının bir göstergesi olarak veya tenha bir yerde olduğundan herhangi bir görevlinin yürüttüğünü kabul edebiliriz.

Zaviyede görev yapan kişilerin isimleri 1521 tarihli Tahrir Defteri'nde "hizmetkâr-ı zaviye" başlığında şöyle sıralanmıştır:

Türbedar: Mahmut Fakih veled-i Abdullah,
Camiyi aydınlatan (çerakdar): Ahmet Fakih veled-i Timurhan Fakih,
Anbarcı: Durdu Fakih veled-i Selamet,
Zaviyeyi aydınlatan: Kasım veled-i Abdullah,
Müezzin ve hizmetkâr: Musa Fakih veled-i Salih,
Zaviyenin ekmekçisi: Muzaffer veled-i Hamza,
Zaviyenin temizlikçisi: Hızır veled-i Ahmet,
Zaviyenin tamirini yapan neccar: Cafer veled-i Abdi'dir.

Ayrıca zaviyede Ödül veled-i Hızır, kardeşi Bekir, Recep veled-i Şaban, Salih veled-i Turgut, Hamza veled-i Mahmut, Mehmet veled-i İsa ve İskender veled-i Şahmelik isimli görevleri belirtilmeyen kişiler de bulunmaktadır.

Zaviyede görevli **derbendçilerin** isimleri, Piri veled-i Ahmet, Süleyman veled-i Mahmut, kardeşi Haydar, Turasan veled-i Üveys, İskender veled-i Abdullah, Budak veled-i Veled, Mustafa veled-i Mahmut ve kardeşi Musa, Musa veled-i Ebuleys ve Ramazan veled-i Abdi'dir. (İBBAK, 116.05/58) (Ek:3.1e)

Turasan Bey vakfiyesinde, Tekke köyündeki cami için: "Muttaki, dindar bir kimse **imam** olup beş vakit namazlarda imamlık yapar, cuma günleri hutbe okur." denilmektedir. Vakfiye metninde hatiplik görevini imamların yapacağı belirtilmiştir. 1530 tarihli tahrir defterinde Turasan Bey Vakfı'nın cami imamının Bağviran köyünden yıllık 1234 akçe geliri olduğu kaydedilmiştir. (Özkılınç, A.vd, 1993:411) (Ek:2.2f)

Vakfiyede geçen bu hükümler günümüzde olduğu gibi camide imam ve hatibin aynı kişi olmasını gerektirir. Günümüzde camilerde imamların okuduğu cuma ve bayram namazı hutbesini Osmanlı Devrinde hatipler okuyordu. Cami vakıfları hatibe, imama göre daha fazla ücret ödüyordu. Ancak bazı belgelerde bu iki görev için sonradan ayrı kişilerin görevlendirilmesine karşılık daha sonraları muhtemelen

bir hayırsever veya mütevelliler tarafından bu iki görevin ayrıldığını göstermektedir. Camiye yapılan bir hatip tayini konusunda 16 Mart 1893 tarihli bir belge vardır. Bu belgede cami hatibi Hasan Efendi ibn Mustafa'nın vefatından sonra bu hizmeti yürütmek üzere büyük oğlu İbrahim bulunduğu, ancak onun ehil olmayan cahil biri olduğu bilinmekle birlikte, kendisine imtihan teklif edilince kendisinin bu görevi yürütemeyeceğini ifade etmiştir. Daha sonra Mülk köyünden elli altı yaşındaki İbrahim Efendi ibn Mustafa kaza meclisinde yapılan imtihanı kazanmış ve köy halkının da uygun görmesi ile hatip olarak tayin edilmiştir. (BOA, EV. MKT. CHT.419/27) (Ek: 2.9)

KAZAN TEKKE KÖYÜ

Kazan Tekke köyü (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke köyü, Osmanlı Devri'nde yörenin ilk idari merkezi olması bakımından önemlidir. Kızılcahamam, Çamlıdere ve Kazan yöresine sahip olan Turasan Bey'in oturduğu bir yerdir. Osmanlı Devri'nde önceleri Akçakavak ismini taşıyan bu köy, Turasan Bey burada oturduğundan Beyköy, daha sonraları da Tekke diye anılmaya başlanmıştır. Vakfın mütevellileri de Tekke köyünde oturmuşlardır. Mütevellilerin Yabanabad kazası sakini olduğunu (oturduğunu) 18 Haziran 1779 tarihli bir belgede görmek mümkündür. (AŞSD, 854/0041/132)

Cumhuriyet Devri'nde köyün ismini beğenmeyen devlet memurları burasını "Verimli" olarak değiştirmişler, daha sonra köy halkının eski ismi istemesi ile "Tekke" olarak yeniden değiştirilmiştir. Tekke köyü, Turasan Bey'den sonra genellikle Kızılcahamam'a (Yabanabad) bağlı idi. Bir ara Kızılcahamam'ın Çeltikçi nahiyesine bağlanmıştır. İlçe olunca Kazan'a bağlanan köyün ismi Tekke olarak değiştirilmiştir. Tekke köyünün 1960 yılında 685 olan nüfusu göç sebebi ile 1990 yılında 295, 2000 yılında 176 kişi olmuş, 2009 yılı adrese dayalı nüfus sayımına göre köyün nüfusu 121 kişi olmuştur. (Anonim, 2010, Sayılarla Kazan, Ankara:21)

Kazan'dan Tekke köyüne Yassıören, Soğucak yolu ile gidilmekte; Kızılcahamam'dan da köye ulaşılmaktadır. Köyün etrafının çam ormanları ile kaplı olmasından dolayı, doğal güzelliğinin yanında, piknik yapmak isteyenler için güzel mesire yerlerine sahiptir. Köyde her yıl Turasan Bey Zaviyesi geleneğinin bir devamı sayılabilecek, geleneksel Gözleme Festivali yapılmaktadır.

Tekke köyünde Turasan Bey'in eserlerinden sadece cami ve türbe günümüze gelmiş, zaviyesi yok olmuştur. Vakfın evlatlarından Çetin Taşkoparan eski zaviyenin caminin doğusundaki mezarlık alanında olduğunu büyüklerinden duyduğunu söylemiştir. Bu alana sonradan defin yapılarak burası mezarlık hâline getirilmiştir. Turasan Zaviyesi'nin faaliyette iken hangi binalardan meydana geldiği ve bunların mimari şekilleri konusunda bilgimiz yoktur.

Kazan Tekke köyü (Mustafa Bektaşoğlu)

Akçakavak köyünün 1572 tarihli deftere göre 14 vergi hanesi ve 70 nüfusu vardı. (Yılmaz, A, 1998, 19. yy İlk Yarısında Yabanabad Kazası Sosyal ve İktisadi Durumu, Ankara:14). Yabanabad kazasına bağlı Tekke köyünde 1835 yılında (yazılan temettuat defterine göre) 71 hane bulunmaktadır. Köydeki erkek nüfusun tamamının adları, babalarının adları, lakabı, tanındığı simaları ve yaşları teker teker bu defterde yazılmıştır. (Yüce, H, 2013, Kazan 1835-2013 Nüfus Kronolojisi, Kazan Belediyesi Yayınları, Ankara:161) Köyün en yaşlı kişisi orta boylu, ak sakallı Mütevelli Ali Ağa oğlu Süleyman'dır. Orta boylu, kara sakallı Hasan oğlu mütevellioğlu Mustafa (35) köyde, orta boylu (30), Köyde 9 tane 5 yaş ve altında çocuk vardır. (Yüce, H, 2013:161)

1840 tarihli Temettuat Defteri esas alınarak yapılan bir çalışmada Tekye (Akçakavak) köyü 58 haneli ve "Turasan Bey Vakfı"na ait bir yerleşme olarak kayıt edilmiştir. Köyün muhtarı Ali, imamı Mehmet Efendidir. 1840 yılında Tekke köyünde vergi mükelleflerinin, özellikleri, meslekleri ve sahip olduğu hayvan ve mülkleri yazılmıştır. (Yılmaz, A, 1998:276)

Tekke köyünün bağlı olduğu Kazan, Osmanlı Devri'nde Murtazabad, Cumhuriyet Devri'nde Kazan ismi ile nahiye merkezi iken, 1998 yılında ilçe yapılmıştır. Bu idari değişiklik sırasında Tekke köyü Kazan'a bağlanmıştır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin kararı ile mücavir alan içerisine alınan Tekke köyünün orman köyü statüsü korunmuştur.

Kazan ilçesinin ismi 2017 yılında Kahramankazan olarak değiştirilmiştir.

TURASAN BEY'İN TEKKE KÖYÜ ESERLERİ

Kazan ilçesi Tekke köyü girişindeki köy mezarlığının içinde Turasan Bey türbesi ve camii bulunmaktadır. Burası günümüzde köy mezarlığı olarak kullanılmakta, yeni definler yapılmaktadır. İçindeki eski mezar taşları arasında kitabeli veya sanat yönü olanı bulunmamaktadır. Bir tepe üzerinde yer alan türbe ve cami köşelerinden bir birine bitişiktir. Burada bulunan karadut ağacı, türbe ile çağdaş olup, günümüze kadar gelmiştir.

Tekke köyünde bulunan karadut ağacı (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Turasan Bey Zaviyesi

Tekke köyünde Turasan Bey hayratının ana yapısı olan Turasan Bey Zaviyesi tespit edemediğimiz bir zamanda yıkılmıştır. Hakkında birçok arşiv belgesi olan zaviyenin günümüze herhangi bir kalıntısı gelmediğinden mimari şekli konusunda da bilgimiz bulunmamaktadır. Dolayısıyla zaviye faaliyette iken hangi yapılardan meydana geldiğini bilmek mümkün olmamaktadır.

Tekke köyü Turasan Bey Camii ve Türbesi onarım öncesi (2005-A. Erdoğan)

Tekke köyü Turasan Bey Camii ve Türbesi onarım sonrası (2022)

Tekke Köyü Turasan Bey Camii

Cami kare planlı, çatılı, sade küçük bir yapıdır. Duvarları moloz taşla örülen caminin hâlen içi ve dışı sıva kaplıdır. Son cemaat yeri olmayan caminin kapısı kuzeyde yer alır. Kapının önüne sonradan metalden yapılmış bir ön mekân eklenmiştir. Caminin minaresi olmadığından cami önündeki devşirme sütun ezan taşı olarak kullanılmış olmalıdır. Caminin duvarlarına oturan çıtalı ahşap tavanı sade olup ortasında kare göbek vardır. Kuzeyden caminin içine girilince önce geniş bir ahşap mahfelin altından geçilerek caminin sade görünümlü iç mekânına geçilir. Caminin yuvarlak bir niş şeklindeki sade mihrabında herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Ahşap minberi yeni yapılmıştır. Duvarlarında kuzey hariç üç cepheye açılmış olan ikişer pencere ile aydınlanan caminin duvarlarının alt kısımları ahşap lambri ile kaplanmıştır. Caminin eski hâli hakkında düz damlı olması dışında bir bilgimiz yoktur. Bu yapının ilk yapıldığı XV. yüzyıldaki şeklini koruyarak günümüze geldiğini söylemek zordur.

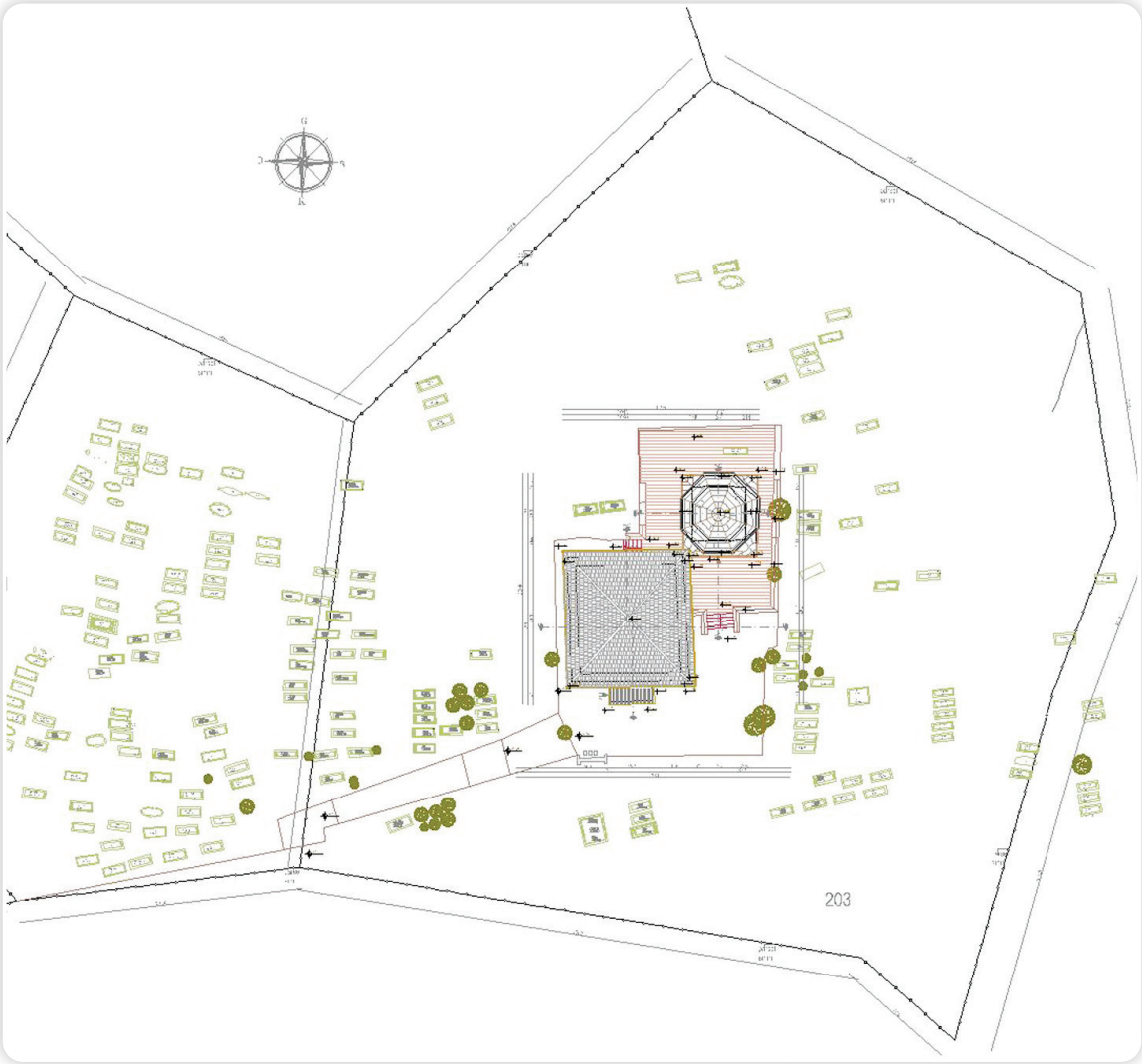

Tekke Köyü Turasan Bey Camii ve Türbesi vaziyet planı (VGMA)

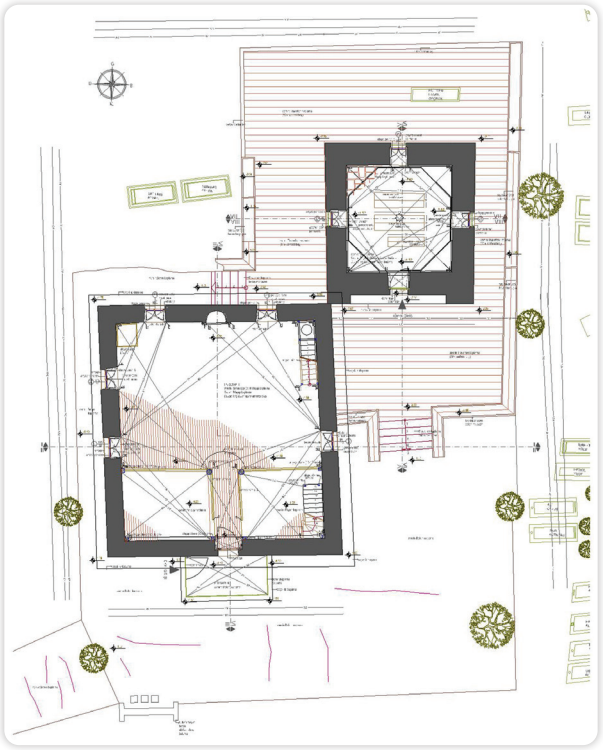

Tekke Köyü Turasan Bey Camii ve Türbesi planı (VGMA)

Arşiv belgelerinde yapının kendisi ile ilgili belgelere rastlanamamıştır. Çeşitli görevliler ve ücretleri hakkında belgeler vardır. Çeşitli yenileme ve tamiratlar görmüş olan caminin 27 Mart 1870 yılında onarıldığına dair bir arşiv belgesi vardır. (BOA. EV. MKT.0524/69) (Ek:2.11)

Tekke Köyü Turasan Bey Camii (VGMA)

Tekke Köyü Turasan Bey Camii önündeki ezan taşı (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Turasan Bey Camii içi mahfel yönü (Numan Göktaş)

Tekke Köyü Turasan Bey Camii içi mihrap yönü (VGMA)

Yöre halkından alınan bilgilere göre caminin çatısı ve mevcut ahşap tavanı, 1958 yılında köylüler tarafından yapılmıştır. Son olarak 2011 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminde yapılan onarım sırasında cami bütünüyle elden geçirilmiştir. Bu onarım sırasında duvarların iç ve dışında sıva, boya badana işleri, çürüyen ahşap aksamın yenilenmesi sırasında çatısı da tamir edilmiştir.

Turasan Bey Türbesi

Kare planlı bir yapı olan türbe, içte kubbe, dışta piramidal bir külah ile örtülüdür. Türbede inşa malzemesi olarak bir kısmı devşirme, taş ve tuğla vardır. Kare gövdenin yapımında yoğunlukla devşirme bordo renkli andezit başta olmak üzere çeşitli renkli taşlar, mermer, kireçtaşı ve çeşitli dolgu taşları kullanılmıştır. Türbenin beden duvarlarında kırmızı, gri, siyah ve beyaz renkli iri devşirme taşlar görülmektedir. Gövdenin üst kısımlarında ve kasnakta moloz taş ve tuğla kullanılmıştır.

Türbenin kare planlı kesme taş gövdesi üzerine almaşık teknikte örülmüş sekizgen bir kasnak oturtulmuş, onun da üzeri tuğladan piramidal bir külahla örtülmüştür. Külah hâlen bakır kaplıdır. Türbenin kuzey hariç her cephesinde ortada dikdörtgen formlu birer pencere vardır. Pencerelerin kırmızı renkli söve ve lentolarının çevresine konulan beyaz renkli taş çerçeve cepheleri hareketlendirmektedir. Daha sonra kenarlarda normal duvar örgüsü devam etmektedir. Sekizgen kasnakta da birer alçı pencereler bulunmaktadır.

Türbenin girişinin yer aldığı kuzey cephenin ortasında geniş sivri bir kemer vardır. Kesme taş yastık üzerine oturan kemerin alt kısmı tuğla, üst kısımları mermerdir. Cephenin üst kısmında kemerin dışı ve üstü tuğla, köşeleri kesme taştır. Cephenin kemer içindeki içe çekilmiş kısımları kesme taştır. Burada ortada kırmızı ve beyaz taşlarla örülmüş sivri kemerli kapının çevresini kırmızı kesme taşla geniş bir silme dolaşır. Silmenin üstünde yapının mermer inşa kitabesi konulmuştur. Türbenin güney cephesinde beyaz renkli taşın üstünde yuvarlak kemerli bir sahte pencere vardır. Beden duvarları sade bir taş silme ile sekizgen kasnak tek sıra tuğla kirpi saçak ile bitmektedir.

Tamamen tuğla olan külah kısmı ile kasnak arasında, bir sıra kirpi saçak görülmektedir. Taş ve tuğlanın bir arada kullanıldığı sekizgen kasnak kısmında ise, doğudaki bir cephe hariç diğer cephelerde yuvarlak kemerli ufak pencereler vardır. Kuzey cephede pencere üzerinde yuvarlak kemerli az bir derinliği olan sağır bir niş vardır. Bu cephedeki geniş kemerli bir niş içindeki özgün girişi, iki renkli taşla yapılmış sivri kemerli bir açıklıktır. Kapı üstünde pencerelerle aydınlanır. Kuzeyde kapısı, diğer üç yönde dikdörtgen birer penceresi vardır. Kapı üstündeki kemerin kilit noktasında yuvarlak bir oyuk olup eskiden bu oyuğun içinde koyu renkli bir taş bulunduğu söylenmektedir.

Türbenin kapısı kuzey cephenin ortasındadır. Türbenin iç mekânında kare plandan sekizgene köşelerdeki tromplarla geçiş sağlanmıştır. Ana cephelerdeki birer adet sağır sivri kemerle trompların meydana getirdiği hareketlik birbirine bağlanmıştır. Sekizgen kasnağın her kenarındaki pencere açıklıklarına farklı şekillerdeki birer alçı içlik konulmuştur. Kasnağın üstündeki geniş sade bir silmeden sonra sivri kubbeye geçilmiştir. Kubbenin göbeğindeki kilit taşına yıldız motifi işlenmiştir.

Eskiden türbenin zemini taş döşemeli iken sonradan onarım sırasında ahşap kaplanmıştır. Cenazelik katı olmayan türbede mezarlar toprağa gömülmüştür. Türbede bulunan üç adet mezarın üstündeki eskiden alçı sanduka varmış. Alçı sandukaların kenarları yazı kuşağı ile süslü imiş. Defineciler türbenin içinde define ararken sandukaları tahrip edince bunlar ahşap sanduka olarak yenilenmiştir. Sandukaların altındaki mezarlarda şahide ve benzeri sanat yönü olan bir eleman yoktur**.** Buradaki mezarların Turasan Bey, kız kardeşi Fatma Hatun ve yeğenine ait olduğu söylenmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki tescil fişinde türbedeki mezarlardan birinin Turasan Bey'in kız kardeşi Ayşe Hatun'a ait olduğu yazılıdır. Hâlbuki vakfiyede Turasan Bey'in kız kardeşi ve Yeğen Bey'in annesinin ismi Fatma Hatun'dur.

Ancak türbede Yeğen Bey oğlu Ahmet Çelebi'nin hatunu Ümmihan Hatun için cüz okunmasına Çubuk, Uçarı köyündeki iki bahçenin vakfedildiği 1572 tarihli tahrir defterinde kayıtlıdır. Buna göre türbedeki diğer iki mezar Ahmet Çelebi ve eşine ait olmalıdır. (Kırpık, G.–Erdoğan, A.–Çam, M, 2015:235) Sade toprak mezarların üstünde sade ahşap sandukalar vardır.

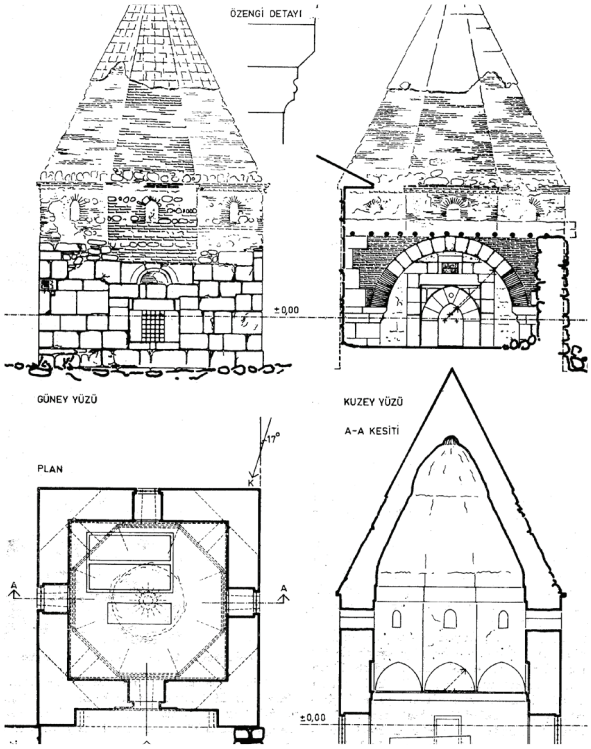

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi proje çizimi (Orhan C. Tuncer)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi kuzey cephesi

31- Tekke Köyü Turasan Bey Türbe kapısı (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi kuzey cephesinden detay (Mustafa Bektaşoğlu)

Turasan Bey Türbesi batı cephesi kasnak detayı (Mustafa Bektaşoğlu)

Turasan Bey Türbesi ve Camii batı cephe ilk onarım öncesi (1988 VGMA)

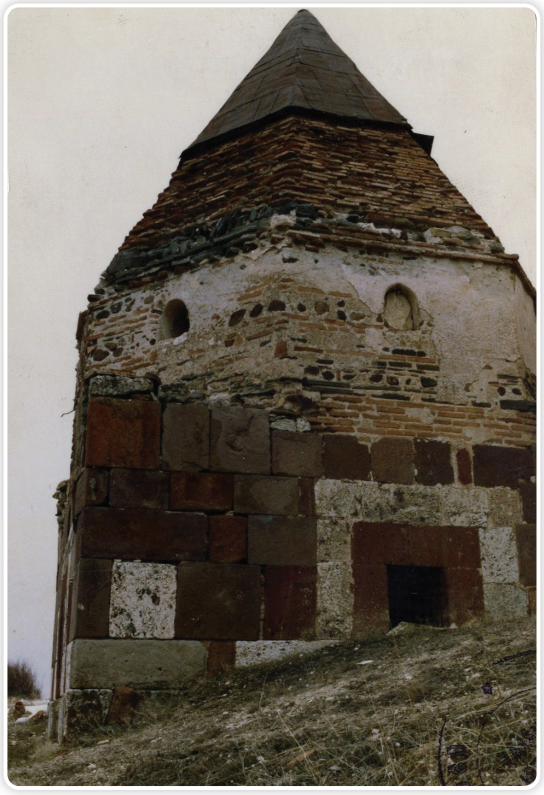

Turasan Bey Türbesi doğu cephe ilk onarım öncesi (1990 VGMA)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi güneydoğu cepheler (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi sandukalar onarım öncesi (VGMA)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi sandukalar (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi içten kubbe (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi içten kubbe detayı (Mustafa Bektaşoğlu)

Bütünüyle zarif bir yapı olan türbenin duvar işçiliğinde renkli taş ve tuğla kullanılarak bir hareketlilik meydana getirilmiştir. Ancak yapıda yoğun bir süsleme programı görülmemektedir.

Kirpi saçak sırası ile biten sekizgen kubbe kasnağında tuğla hatıllar arasında çeşitli şekiller ve renklerdeki küçük taşların düzgün yüzeyleri dışa gelecek şekilde konularak cephelerin üst kısımlarına hareketlilik getirilmiştir. Bu taşlardan bazıları bitki fosilidir.

Kubbe kasnağında giriş cephesinin üstündeki kirpi saçağın altında, pencerenin iki yanındaki örgü arasında, sağ tarafa tuğla ile yapılmış "Allah" kelimesi yazılmıştır. Bunun sol tarafında bulunan boşlukta olması gereken "Muhammed" kelimesi yerinde yoktur.

Girişin yer aldığı türbenin kuzey cephesi diğerlerine göre oldukça hareketlidir. Bu cephedeki giriş kapısı içten (C) ve (S) kıvrımlarından oluşan bir kaş kemer şeklinde sonuçlanmaktadır.

Türbenin duvarlarında köşelerde kullanılan bazı devşirme taşların üzerlerinde çizilerek yapılmış motifler görülmektedir. Muhtemelen çevredeki eski bir yapı harabesinden devşirilen bu taşlardan ilki, giriş cephesindeki kemerin üzengi seviyesinde sağ kenarda yer almaktadır. Yatay olarak kullanılan bu taş üzerinde zemine oyularak yapılmış çizgi hâlinde, iki ayağı olan iki kenarında ikişer kıvrımı bulunan, ahşap masa veya tahtı andıran bir motif görülmektedir. Batı cephedeki kesme taş örgünün en üst sırasında sağ kenara yakın bir taşın üzerinde kemerli bir pencereyi andıran içi de işlenmiş bir motiftir. Güney cephenin batı kenarında üstteki bir taşa üstü kemerli ikili bir pencereyi andıran bir motif çizilmiştir. Bu cephenin doğu kenarında diğeri ile aynı sıradaki bir taşa sadece bir haç çizilmiştir. Doğu cephede en üst sıradaki camiye bitişik bir taşa düz zemine çizilerek yapılmış kemerli pencereyi andıran motifler bulunmaktadır.

Türbenin içi de sade bir görünüme sahiptir. Sadece kubbenin tam ortasında yer alan bir yıldız motifi tek süsleme elemanıdır. Kubbe kasnağındaki içlik pencereler birbirinden farklılık göstermekle birlikte dikkat çekici birer süsleme unsuru değildir. Ancak bunların ilk yapılış devrinin alçı içlikleri olması yönüyle önem arz ederler.

Türbenin Tarihlendirmesi

عمر هذا الروضة المباركه الامير الكبير طورسان بك
بن طومان اغا فى شهر رمضان سنة اربع وعشرين وثمانما

Turasan Bey Türbesinin Arapça kitabesi

Kitabenin transkripsiyonu:

Ammere haze'l-ravzatü'l-mübâreke emîr'el-kebîr Turasan Bey

bin Duman Ağa fî şehr-i Ramazan sene erba'a işrin ve semânimie (Ramazan 824)

Kitabenin Türkçesi:

Vefat eden Duman Ağa'nın oğlu, büyük emir Turasan Bey için Eylül 1421 tarihinde bu mübarek kabir yapılmıştır.

Tekke Köyü Turasan Bey Türbe kitabesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Türbe, Turasan Bey tarafından kendisi hayatta iken yaptırılmış, vefatından sonra 1421 yılında kitabesi yazılarak yerine konulmuş olabileceği gibi vefatından sonra Yeğen Bey tarafından da yaptırılmış olabilir.

Osmanlı Devri sonlarında tekkede meydana gelen bir yangında türbenin üstü harap olmuş, türbenin kurşunları erimiştir. Paşa isimli mütevelli türbenin külahını teneke ve tahta çakarak kapatmıştır.

Cumhuriyet Devri'nde türbenin geçirdiği dönemleri tarih sırasına göre sıralarsak; önceleri vakfın işlerliğinin bitmesi ile Vakıflar Genel Müdürlüğünce yeni bir mütevelli tayin edilmemesi ve vakfa el konulmasının yanında ayrıca tekkelerin kapatılması ile türbe kendi hâline terk edilmiştir.

Türbenin köyün dışında bulunmasından faydalanan bazı defineciler 1971 yılında türbenin içine girmişler, yapının içinde yaptıkları kazı sırasında sandukaları tahrip etmişlerdir. Yaklaşık 2 metre derinliğinde düzensiz bir çukur açılmış, mezarları tahrip ederek içindeki yatan kişilerin kemiklerini ortaya çıkarmışlardır. Türbe içinde mezarlarda meydana gelen bu tahribat, köydeki hayır sahiplerince hemen giderilmiştir. Açılan çukur kapatılmış, döşemesi ve sandukaları yeniden yapılmıştır. (Çetin Taşkoparan ile 30 Kasım 2012 tarihinde yapılan görüşme).

Türbe, elimizde bulunan Kasım 1988 tarihli en eski resimlerine göre oldukça perişan bir durumdadır. Türbenin kuzeydeki kapısının önünde kasnak seviyesine kadar çıkan çatılı bir giriş mekânı bulunmaktadır. Duvarları moloz taşlarla örülmüş bu eklentinin üstü, öne eğimli tek yönlü bir çatı ile örtülmüştür. Kubbe kasnağının açıkta kalan kısımları kireç sıvalıdır. Yapının külahının üst kısmı teneke ile kaplı, alt kısımları kısmen tahta ile kaplı, kısmen de açıktadır. Türbenin doğu ve batı cepheleri alt pencerelere kadar toprakla doludur. Kasnaktaki pencerelerin bir kısmı kapatılmıştır. Kubbe kasnağının üst silmeleri erimiş, beden duvarları ile birleşen alt kısımlarında bozulmalar görülmektedir.

Türbenin onarılması için 18.1.1990 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne Paşa Taşkoparan tarafından verilen dilekçe üzerine yapının projesi tamamlanarak Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna sunulmuştur. Kurulun 17.7.1990 gün ve 1311 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilen yapıda onarım fişinde belirtilen onarımların yapılması kabul edilmiştir.

Türbe harap durumdan 1990 yılı sonlarında Vakıflar Genel Müdürlüğünce onarılarak kurtarılmış, günümüzdeki şekli kazandırılmıştır. Mimar O. İnci Dedeoğlu'nun projesine göre onarımı yürüten arkadaşımız restöratör Mehmet Oflaz'ı burada rahmetle anıyoruz.

Türbenin onarım fişinde; "Türbenin etrafı açılacak, içte ve dışta sıva raspası yapılarak gereken yerlerde sıva yenilenecek, bozuk olan kirpi saçaklar ve külah derzleri sağlıklaştırılarak özgün döşeme ortaya çıkarılacak, pencere içliklerinden eksik olanlar tamamlanacak, mevcutlar onarılacak, kapalı olan kasnak pencereleri açılacaktır." denilmektedir. (VGMA 06.21.02.03 numaralı dosya)

Türbede 1990 yılı onarımından sonra geçen zaman içinde çeşitli bozulmalar meydana geldiğinden, cami ile birlikte yeniden onarılması gerekmiştir. Bunun için önce Vakıflar Genel Müdürlüğünce rölöve ve restorasyon projeleri hazırlatılmış, söz konusu projeler Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 8.8.2008 tarih ve 3416 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Bu karara göre 2011 yılında türbe ve caminin onarımı Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminde, Özel İdare imkânları ile yapılmıştır. Türbenin kısmi olarak gerçekleştirilen onarımında Koruma Kurulunca onaylanan projesinde yapılması öngörülen zaruri işlerden sadece külahın bakır kaplaması yapılmış, çevresindeki döşeme taşları yenilenmiştir. Daha önce önemli bir onarım görmemiş olan Turasan Bey Camii tamamı ile elden geçirilmiştir.

Yapılışından zamanımıza kadar geçen sürede zaviye yapılarının yıkılmasına karşılık türbenin genel hatları ile iyi bir durumda geldiğini söylemek mümkündür. Son yapılan onarımlara rağmen türbe esaslı bir onarıma muhtaç durumdadır. Dış cephedeki taşların yüzeylerinde yıpranma ve erimeler meydana gelmiştir. Taş ve tuğla derzlerinde yer yer erimeler görüldüğünden ileriki yıllarda türbenin esaslı bir şekilde onarılmalıdır. (Prof. Dr. Bekir Eskici'nin (A. Ü, Başkent Meslek Yüksekokulu Restorasyon - Konservasyon Programı) VGMA, 16.6.2008 tarihli raporu)

Ağaların Çeşmesi

Köy camiinin yanındaki çeşme, "Ağaların çeşmesi" diye anılmaktadır. Kesme taşla yapılmış, dikdörtgen planlı eski bir çeşme bulunmaktadır. Arkasında küçük bir deposu olan çeşmenin kitabesinin üstünde devşirme bir siyah taş konulmuş olup bu parça Bizans Devri'ne ait mezar anıtı olabilir.

Ağaların Çeşmesi (Mustafa Bektaşoğlu)

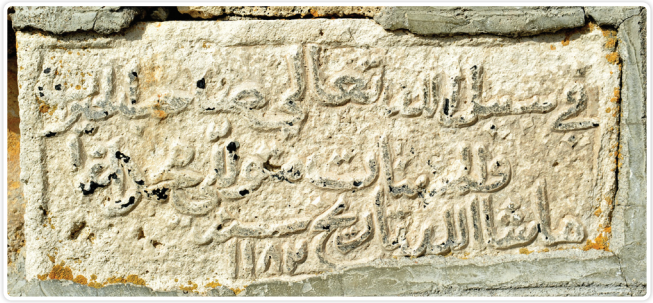

Ağaların Çeşmesi Kitabesi (Mustafa Bektaşoğlu)

في سبيل الله تعالى صاحب الحيرات
والحسنات متوللى محمد اغا
ماشاالله تاريخ سنة

Tekke Köyü Ağaların Çeşmesi Arapça kitabesi

Okunuşu:

Fî sebilillah Tealâ sahibi'l-hayrat
Ve'l-hasenat mütevelli Mehmed Ağa
Maşallah tarih sene 1182/1768

Kitabeye göre bu çeşme Turasan Bey vakfının mütevellisi Mehmet Ağa tarafından 1768-69 yılında yaptırılmıştır.

Köy Camii

Tekke köyünün içinde bir cami vardır. Köy merkezindeki bu cami çatılı, sade görünümlü bir yapıdır. Güzel bir işçilik eseri olan minaresinin yapımında kesme taş kullanılmıştır. Minare yapılmadan önce kullanılan ezan taşı günümüze kadar gelmiştir. Caminin yapılması konusunda bir arşiv kaydı göremedik. İlk defa XVIII-XIX. yüzyıllarda Turasan Bey-Yeğen Bey vakıfları mütevellisi tarafından yaptırılmış olmalıdır. Mevcut caminin mermer levhaya yazılmış kitabesinde "Verimli Köyü Mimar Cavit Ünal 8-7-1974" ifadeleri vardır.

Tekke köyünde vakit namazları burada, cuma ve bayram namazları köyün girişindeki mezarlıkta yer alan Turasan Bey'in yaptırdığı eski camide kılınmaktadır.

Tekke Köyü Camii (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Camii içi (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke köyünde biri cami yanında "Ağaların Çeşmesi" adını taşıyan, diğeri köyün doğusunda "Kapalı Çeşme" isimli iki adet çeşme bulunmaktadır.

Kapalı Çeşme

Köyün üst başında yer alan diğer çeşme "Kapalı Çeşme" ismini taşır. Düzgün kesme taşla yapılan "Kapalı Çeşme"nin iki yanına ve üstüne sonradan ek yapılarak genişletilmiş ve üzeri kapatılmıştır. Yenilenmiş olan bu çeşmenin sadece kitabesi ve bazı taşları eskidir. Suyu bol olan bu çeşme daha çok hayvan sulamak için kullanılmaktadır.

***Çeşme* kitabesinde:**

"Fî sebilillahi Teâlâ, sahibü'l-hayrat ve'l-hasenat,

*Ömer oğlu İ*brahim ruhi için Fatiha, sene 1283" ibaresi yazılıdır.

Kitabeye göre bu çeşme 1866 yılında Ömer oğlu İbrahim Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Tekke Köyü Kapalı Çeşme (Mustafa Bektaşoğlu)

Tekke Köyü Kapalı Çeşme kitabesi (Mustafa Bektaşoğlu)

TEKKE KÖYÜ TURASAN TÜRBESİ HAKKINDA İNANIŞLAR

Tekke köyü ve Turasan türbesi yöre halkının manevi merkezidir. Çevre halkı tarafından türbe ziyaret edilmektedir. Köyden öğrendiğimize göre türbe değişik sebeplerle ziyaret edilmektedir. Turasan Bey'in tarihî kişiliğinin yanında çeşitli halk inançları ve düşünceler bu durumun başlıca sebebini teşkil etmektedir. Bu kimseler çeşitli hastalıklar ve sakatlıkların tedavisi için, çocuğu olmayanlar veya düşük yapan hanımlar çocuk sahibi olmak için türbeyi ziyaret etmekte ve adak kesmektedirler. Turasan Bey türbesine gelerek dua ederler ve kurban keserek köyün fakirlerine dağıtırlar.

Cuma ve bayram namazları, komşu köylülerle birlikte Türbe Mescidi'nde kılınır.

Günümüzde nüfusu oldukça azalmış olan köyün o eski kalabalık günlerini bayramlarda tekrar görmek mümkündür. Arefe gününden köye gelen köylüler ertesi sabah Turasan Camii'nde kılınan bayram namazından sonra topluca bayramlaşmakta, çocuklar bayram gezmesi yapmaktadırlar.

Köy mezarlığı da zaviye ve mescidin çevresinde yer alır. Köy ahalisinden öğrendiğimize göre hacı adaylarını uğurlama törenlerinde mezarda yatan geçmişlere ve türbeye veda edilirdi.

Eskiden türbenin pencerelerindeki demir parmaklıklara çaput bağlanırmış. Türbenin yapıldığı sırada dikildiğine inanılan ve günümüze kadar gelen yaşlı karadut ağacında da çaputlar bağlandığı bilinmektedir. Türbenin defineciler tarafından talan edilmesi ve daha sonra yapılan onarımların ardından bu âdetten vazgeçilmiştir.

Tekke köyü Abdullah Deresi yolu üzerindeki "Öksürük Kayası" ve "Sancı Taşı"nın kutsiyetine inanılmaktadır. Köyde öksürüğü olanlar önce cami hocasına uğrayıp adakta bulunduktan sonra dua okuyarak üç kere Öksürük Kayası'ndaki delikten geçmektedirler. Sancılanan hayvanlar köy camii yanındaki Sancı Taşı etrafında yedi kere dolaştırılmaktadır. (Santur, A, 2014:43)

Tekke köyünde yağmur duası merasimi yapılmaktadır. Kuraklık olduğunda köyün ihtiyarları ve hocası toplanarak yağmur duası yapılmasına karar verirler. Şayet kuraklık olduğu hâlde Tekke köyünden yağmur duasına çıkılmazsa çevre köylüleri, Turasan Tekkesi'nin kutsiyetine inandıklarından onlardan yağmur duasına çıkmalarını isterler. Tekke köyü ve çevresindeki köylerin yağmur duası köyün yakınındaki Hızır Dağı'nda yapılmaktadır. Yağmur duasına çıkmaya karar verilince önce kesilecek kurban Hızır Dağı'na gönderilirken Turasan Türbesi ve köyün çevredeki "çevlik" denilen yerler ziyaret edilir. Köyde 70.000 küçük taş toplanır, köyün hocası bunlara okuduktan sonra kesilen kurban bir çuvala konularak Hızır Dağı'na götürülür (Tekke köyünden Çetin Taşkoparan'dan aldığımız bilgi).

Yağmur duasına çıkılırken köy meydanında toplanan köy halkı en önde çocuk-

larla beraber Turasan Bey türbesine gelerek dua ederler. Buradan topluca Hızır Dağı'nın zirvesine çıkılır. Hızır Dağı'nın tepesinde (1668m.) Hızır Dede'nin mezarı ve mezarın başında Dede Çamı denilen ulu bir ağaç vardır. Dedenin bulunduğu yerde kurban kesip yağmur duası yaparlar. Kesilen kurban eti ile yemek pişirilerek birlikte yenilir. (Baykurt, B, 2013:111) (Burada Kazan ve çevresindeki dede, yatır ile kutsal ağaç ve sular hakkında bilgiler verildikten sonra, Kazan köylerinde yapılan yağmur duası merasimi detaylı olarak anlatılmıştır) Kurban kesildikten sonra toplanan taşlar oradaki çeşmeye dökülür. Daha sonra köyden herhangi bir ailenin ilk çocuğu bu suya sokulur. Genellikle yağmur duası yapıldıktan hemen sonra köyde yağmur yağdığı, bazen sel bile geldiği olurmuş.

TURASAN BEY'İN ANKARA'DAKİ YAPILARI

Turasan Bey Mescidi (Hacı Arap Camii)

Ankara'da Turasan Bey Mescidi ismi ile günümüze gelen bir yapı bilinmemektedir. Arşiv kayıtlarındaki bilgilere bakarak Turasan Bey Mescidi'nin yeri hakkında hüküm verebiliriz. 1530 tarihli Tahrir Defteri'nde Turasan Bey'in, Yenişehir Mahallesi'ndeki mescidinin, dükkân ve zemin kirasından yıllık 540 akçe geliri olduğu görülür. (Özkılınç, A.vd, 1993:360). (Ek:2.2a) Aynı defterdeki başka bir kayıtta ise bu mescidin bulunduğu mahallenin "mai hallak" (Berber suyu) diye de anıldığı görülür. (Özkılınç, A.vd, 1993:411). (Ek: 2.2f) 24 Kasım 1759 tarihli bir şeri sicilde Safran Han'ın Yenişehir Mahallesinde yer aldığı kaydı (AŞSD, 832-0019 032 A1 67) hanlar bölgesinin Yenişehir ismiyle anıldığını gösterir.

Ankara şeri sicil defterlerindeki 8 Mart 1646 tarihli bir kayıtta "el-Hac Arab mahallesinde vaki merhum Turasan Bey'in bina eyledügü mescid-i şerifte 3 vakitte 1 akçe ücret ile müezzin olan Ahmet'in vefatından sonra yerine Mehmet Dede'nin tayin edildiği" şeklinde bir bilgi bulunmaktadır. (AŞSD 720/0033). (Ek:5.10)

Ankara şeri sicillerindeki 5 Nisan 1638 tarihli bir belgedeki "Ahi Elvan Camii kurbünde Yeğen Bey ve Turasan Bey, mahallede bina eylediği mescid" şeklindeki kayıt da Hacı Arap Mescidini işaret eder. (AŞSD, 725/0103-020).(Ek: 5.11)

1530 tarihli Tahrir Defteri'nde "Turasan Bey Mescidi" ve "Hacı Arap Mahallesi Mescidi" (Özkılınç, A. vd, 1993:360) (Ek:2.2a) şeklinde iki ayrı mescit kaydı olmasına karşılık, hâlen bu civarda başka bir mescid bulunmaması, Hacı Arap Camii'nin yenilenmesine kadar, Hacı Arap Mahallesinde başka bir mescide ait bir belge görülmemesi, Hacı Arap Camii'nin Turasan Bey Mescidi olduğunu gösterir.

Bu kayıtlardan daha sonraki tarihlere ait belgelerde Yenişehir Mahallesi isminin geçmemesi, Hacı Arap Mahallesi ile birleştiğini göstermektedir. Günümüzde Koyunpazarı, Asker sokakların köşe başında yer alan Hacı Arap Camii'nin Turasan Bey Mescidi olduğu arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.

Turasan Bey Vakfiyesinde bu cami konusunda bir hüküm olmamasına karşılık, tahrir defterlerinde kayıtlı olmasının sebebi, bu mescidi çok önce yaptırıp vakfetmiş, ancak vakfiyesi elimize geçmemiş olabilir. Diğer bir ihtimal kız kardeşi için yaptırdığı mescit ile birlikte burasının vakfiyesi hiç yazılmamış, sadece onun vasiyetine göre şartları yerine getirildiği için, tahrir defterlerine yazılmış olması mümkündür.

Mescide ait daha geniş bilgiler Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivindeki 1572 tarihli Ankara Evkâf Defteri'nde olup, Turasan Hamamı'ndan yıllık 540 akçe, Yenişehir Mahallesindeki Turasan Mescidi'nin imamın kullandığı ev, Tahtakaledeki dükkândan yıllık 48 akçe, mescit civarındaki 3 adet evden yıllık 15 akçe gelirleri olduğu sıralanmıştır. Ayrıca Hacı Kasım kızı Fatıma Hatun 2.000 akçe, Turhan Oğlu Ali Fakih 1000 akçe, Meydancı Koz Vakfının imam için 1.000 akçe, Hundi Hatun ve Evrenkuş (Örenkuş) Hâtun'un siraç (aydınlatma) için 500'er akçe vakfettiği, Hacı Arap Mahallesindeki ev yerinden müezzine 13 akçe gelir olduğu kayıtlıdır. Ayrıca vakfa ait mescit civarında harap üç dükkân, mescit civarında harap bir ev yeri ve eski bedestendeki harap dükkân yerinin geliri olmadığı kayıtlıdır. Zikr olan Hâtunlar dört bin akçe vakf idüb üç bin akçe içün hısımı yevmî iki cüz okuya hısımı munkarız oluncak mescid-i mezbûre imamı okuya deyu şart etmişler ve Atpazarı'nda bir müslime bin akçesin vakf etmişler diye kayıt edilmiştir. Aynı defterde Turasan Mescidi'nin imamının 540 akçe geliri olduğu kayıtlıdır. (TKGMA, 558/6).(Ek: 4.1a) Muallim Cevdet de Turasan Mescidi için Hundi Hatun'un akar vakfettiğini bildirmiştir. (Cevdet, M, 1932:229,251; Çınar, H, 2012:309) Turasan Mescidi vakfına ait bir dükkânın 16 Aralık 1583 tarihinde icara verildiği bir şeri sicil kaydında görülür. (Ongan, H, 1958:94)

Turasan Bey Mescidi'nin imamı olmadığından, günlük 1 akçe ücret ile Seyyid Ali'nin 5 Nisan 1638 tarihli belgede imam olarak tayininin yapıldığı kayıtlıdır. (AŞSD, 725/0103).(Ek:5.11) Mehmet isimli imamın kendi isteğiyle görevini bıraktığı, yerine Mevlana İbrahim'in tayin olduğu 10 Ocak 1672 tarihli şeri sicil defterlerinde kayıtlıdır. (AŞSD, 734/089).(Ek:5.12)

Vakfın mütevellisi mescidin Üveys bin Hasan isimli müezzinine maaşı (ulufesi) karşılığı olarak yüz akçe nakit para ve iki top Yabanabad bezi gönderdiği Temmuz 1594 tarihli bir mahkeme kaydından g**örülmektedir**. (AŞSD, 691/120).(Ek: 5.9)

Yapı mescit olarak kullanıldığı zamanlara ait çeşitli belgeler vardır. Mescidin üç vakitte imamlığı mütevelli olanlara verildiğini, bu göreve Mayıs 1774 tarihli belgede Abdülcelil yerine kardeşi Seyyid Mehmet tayin edilmiş, (Çetin. A, 2019:408) onun da görevi bırakması ile yerine Dayızade es-Seyyid İbrahim'in Temmuz 1793 tarihinde tayini bilinmektedir. (Çetin. A, 2019:409) 8 Mart 1742 (VGMA,1061/ 107) ve 22 Nisan 1824 tarihlerinde yapılan müezzin tayinleri konusunda belgeler vardır. (VGMA, 535/ 98)

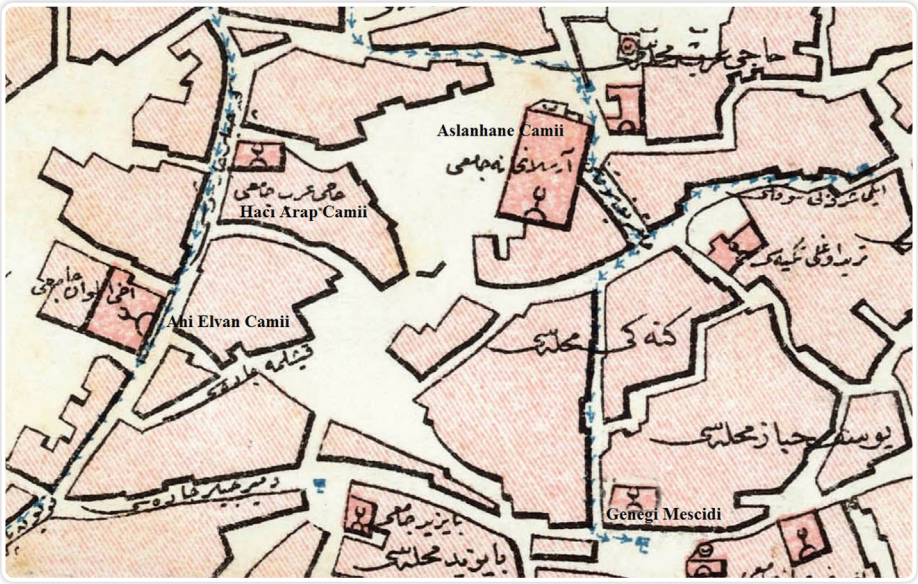

Hacı Arap (Turasanbey) Camii ve Genegi Mescidi'nin 1924 Yılında Harita Komutanlığınca hazırlanan Ankara haritasındaki yeri (Ahmet Yüksel Arşivi)

Akarın Cinsi	Yeri	Hayır Sahibi	Yıllık Gelir	Not	Kaynak
Hamam		Turasan Bey	540	İmam kullanır	TKGMA,558/ 6
Dükkân 3 aded	Mescit civarı	Turasan Bey	-	harap	TKGMA,558/ 6
Dükkân	Tahtakale	Turasan Bey	48		TKGMA,558/ 6
Hane 3	Mescit civarı	Turasan Bey	15	Mehmet kullanır	TKGMA,558/ 6
Hane yeri	Mescit civarı	Turasan Bey	-	harap	TKGMA,558/ 6
Dükkân yeri	Bedesten	Turasan Bey	-	harap	TKGMA,558/ 6
Para 2.000		Fatma Hatun		Geliri imama	TKGMA,558/ 6
Para 1.000		Ali Fakih		Geliri imama	TKGMA,558/ 6
Para 500		Hundi Hatun		Geliri aşirhana	TKGMA,558/ 6
Para 500		Örenkuş Hatun		Geliri serrac	TKGMA,558/ 6
Hane yeri	Hacı Arap Mah.		13	Geliri müezzine	TKGMA,558/ 6
Para 3.000		Yukarıda ismi geçen hatunlar		Gelir 2 cüz okuyan imam	TKGMA,558/ 6
Para 1.000		Atpazarında yaşlı bir kişi		Geliri hergün 1 cüz okuyan 10 kişi	TKGMA,558/ 6
Köşe dükkân	Eskiciler çarşısı	Turasan	25		AŞSD,689/0081-118

Turasan Bey Mescidi'nin akarları

Mescidin Camiye Çevrilmesi

Yapı 25 Kasım 1817 tarihli bir belgede yapı mescit olarak kayıtlıdır. (VGMA 224/244-2930) (Ek: 1. 4g) Hacı Arap Mescidi Ali Rıza Paşa tarafından üç bin kuruş vakfedilerek camiye çevrilmiştir. Vali Ali Rıza Paşa tarafından vaiz kürsüsü konularak ve hatip tayin edilerek camiye çevrildiği 19 Şubat 1858 tarihinde tescil edilen vakfiyesinden öğreniyoruz. (VGMA 582-2/429-337).(Ek:1.2)

Bu vakfiyeden daha sonra, 10 Haziran 1858 tarihli bir belgede daha önce Hacı Arap Mescidi'nin harap duruma geldiği, vakfının tamirine izin verilmediği, bazı hayır sahiplerince cami olarak yeniden yaptırıldığı hatip ve müezzin ücretlerinin ödenmesi için bazı kişilerin para vakfettiği şeklinde kayıtlar bulunmaktadır. (BOA. EV.MKT. 33/ 109). (Ek:2.12)

Hacı Arap Mescidi'ne ait 21 Ekim 1858 tarihli başka bir arşiv belgesinde, harap hâle geldiği hâlde mescit vakfının tamirine müsaade etmediği, bazı hayır sahipleri tarafından yeniden inşa edildiği, cemaatinin çokluğu sebebiyle cuma ve bayram namazları için minber konulup hatip ve müezzin, görevleri için bazı kişilerin buraya para vakfettiği kayıtlıdır. (BOA, EV. MH. 694/29; BOA, EV. MKT.33/109).(Ek: 2.12, 13)

Bu bilgilere göre Turasan Bey'in mescidi harap olarak uzun bir süre bekledikten ve ismi de unutulduktan sonra yeniden yapılmış, Hacı Arap Mescidi ismini almıştır. Bu mescit tekrar harap olunca, XIX. yüzyıl ortalarında tamir edilip camiye çevrilirken, muhtemelen yol tarafındaki eski kısmın doğusuna, ikinci mihraplı kısım eklenerek genişletilmiş ve minber konulmuştur.

Turasan Bey Mescidi, Hacı Arap Mescidi ismini almasından sonra, 7 Ağustos 1705 tarihli bir belgede mütevelli Seyyid Mehmet vefat etmiş, yerine kardeşi Seyyid Recep tayin edilmiştir. (Çetin, Adem, 2019, Hurufat Defterlerindeki Kayıtlara Göre Ankara İl Merkezindeki Dini Mimari Yapılar: 407) 8 Mart 1742 tarihinde müezzin İbrahim Halife bin Hacı Durmuş vefat edince yerine büyük oğlu İsmail tayin edilmiştir. (VGMA,1061/107) (Ek:1.3a) 21 Mayıs 1800 tarihinde Seyyid Hacı İbrahim vefatıyla yerine oğlu Seyyid Hafız Ali tayin edilmiş, (VGMA, 531/113).(Ek: 1.3ı), 22 Nisan 1824 tarihinde de Seyyid İbrahim ibni Memiş'in vefatından sonra yerine oğulları Memiş, Mehmet ve Seyyid İbrahim tayin edilmiştir. (VGMA, 535/ 98). (Ek:1.3o)

Adı	Günlük (akçe)	Tarihi	Varsa Tayin Nedeni	Defter ve Sayfa No
Huffaz-ı Yeğen Bey	İmam-1	937/1530		BOA, 438/6
Seyid Ali	imam -1	1047/1638	olmamakla	AŞSŞ,725/0103
Mehmet	İmam-	1082/1672		AŞSŞ,734/0089
Mevlana İbrahim			Mehmet'in görevi bırakması	
Üveys bin Hasan	Müezzin-yılda 100 akçe 2 top Yabanabad bezi	1002/1594		AŞSD, 691/120
İbrahim Halife	Müezzin-1	1155/ 1742		VGMA,1061/107
İsmail			İbrahim'in vefatı ile büyük oğluna	
Seyyid Hacı İbrahim	Müezzin-1	1214/1800		VGMA, 531/113
Seyyid Hafız Ali			İbrahim'in vefatı ile oğluna	
Hacı Emin Ağa	Mütevelli-60	1274/1858	İlk tayin	VGMA,582-2/429 -337
-	Hatip-210	1274/1858	İlk tayin	VGMA, 582-2/429 -337
-	Müezzin-60	1274/1858	İlk tayin	VGMA, 582-2/429 -337
-	Devirhan-90	1274/1858	İlk tayin	VGMA, 582-2/429 -337

Turasan Mescidi Hacı Arap Camii görevlileri, aldıkları ücret ve tayin nedenlerini gösteren tablo

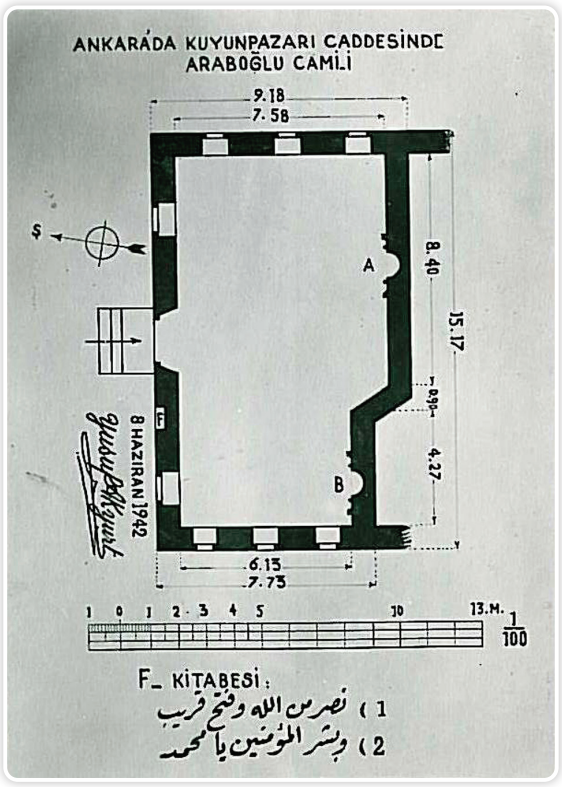

Hacı Arap Camii planı (Yusuf Akyurt)

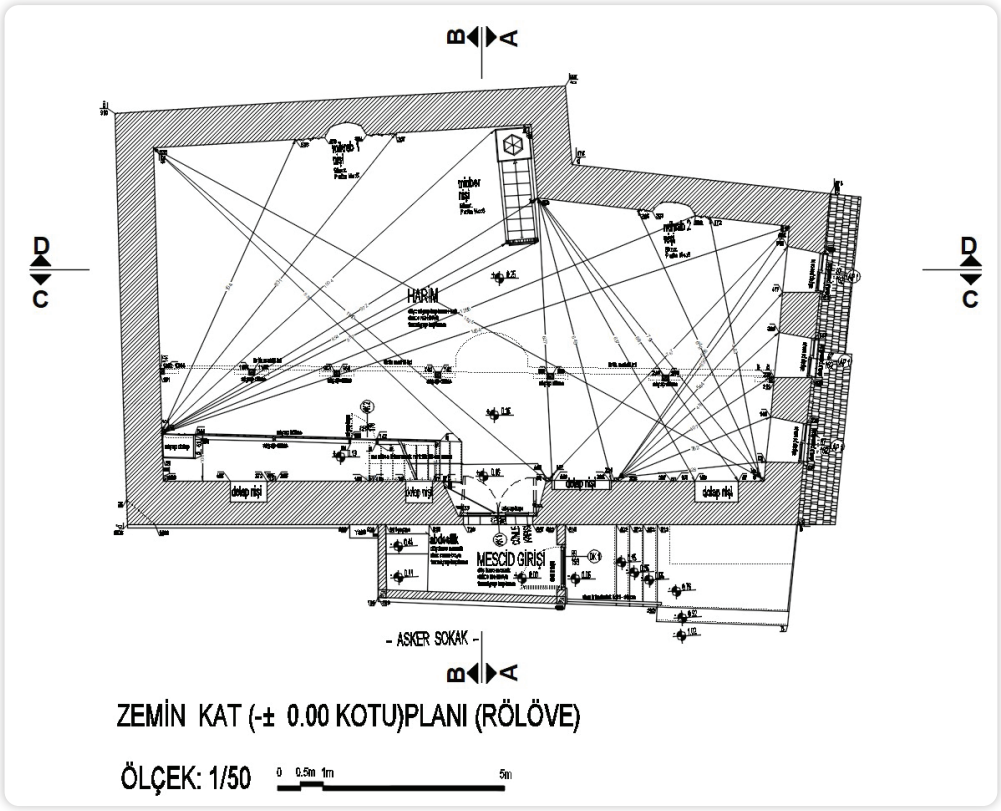

Hacı Arap Camii planı (VGMA)

Caminin Tanıtımı

Cami batıdaki küçük eski bir bölüm ile doğuda daha sonradan eklenmiş biraz daha geniş birer bölümden oluşur. Taş temel üstüne kerpiç duvarlı, enine dikdörtgen planlı, çatılı, sade bir yapıdır. Cami olarak anılan, ancak minaresi olmayan yapı aslında küçük bir mescit ölçüsündedir. Yapının duvarları içte ve dışta sıva ile kaplıdır.

Güneye doğru eğimli bir araziye yapılan caminin batı tarafının altına eğimden faydalanarak iki adet dükkân konulmuştur. Dükkânların üstünde üç adet dikdörtgen pencere vardır. Yapının güney ve doğusunu bitişiğindeki özel mülkiyete ait dükkânlar kapatmaktadır. Doğu cephesinde üç küçük pencere dükkânların üstüne açılır.

Caminin kuzey cephesinin ortasında merdivenle çıkılan basık kemerli bir kapı yer alır. Kapının iki yanında cephe kenarına yakın dikdörtgen formlu birer küçük üst pencere vardır. Kapının solunda tek parça taşla yapılmış kemerli küçük bir çeşme vardır. Sağında, taşıma su ile kullanılan musluk denilen bir su tesisi bulunmaktadır. (Önge, Y, 1982, "Emzikli Sebiller", Lale, Yıl. 1, Sayı: l, Temmuz:15) Musluk, taş bir teknenin üstünün ortası delinmiş yassı bir taşla kapatılıp onun da üstünün sivri kemerli bir niş hâlinde açık bırakılması ile oluşturulmuştur. (Konyalı, İ.H, 1978:39)

Ankara'da Osmanlı'dan kalmış tek musluk örneğidir. Ayrıca cami, iki mihraplı olmasıyla diğer Ankara camilerinden farklılık gösterir.

Musluğun üstünde yağlıboya kaplı, sağır bir tuğla kemer içinde bir mermer parçası bulunmaktadır. Dikdörtgen şekilli mermer parçada üst üste binen çokgenlerin meydana getirdiği baklava beşgen ve yıldız gibi geometrik motifler işlenmiş, bunların alt ve üstünde iki satır hâlinde Arapça kitabe görülmektedir.

Caminin kuzey cephesindeki ahşap kapı kanatları sadedir. Kapının üstünü küçük bir sundurma örter. Tek mekân olarak enine uzanan caminin içinde doğu kısmı güneye doğru çıkıntı yapmıştır. Geri tarafta ensiz bir ahşap mahfel vardır. Batıdaki tek sıra normal pencerelerin yanında kuzeydeki pencereler içe doğru, doğudakiler aşağı doğru genişlemektedir. Ahşap tavanlı iç mekân mihraplar dışında tamamen sade bir görünüme sahiptir. Alçıdan yapılmış birbirine benzer iki mihrabın nişleri beş kenarlıdır. Üstü mukarnas kavsaralı nişlerin köşelerinde birer sütunce vardır. Soldaki mihrabın çevresini dışta kelime-i tevhit kuşağı içte geometrik geçmelerle süslü birer silme dolaşır. Üstü palmet dizisi ile taçlanmıştır. Nişin üstünde de bir yazı panosu uzanır. Sağdaki mihrap diğerinden biraz daha sadedir. Ahşap minberin önemli bir özelliği yoktur.

Hacı Arap Camii (VGMA)

Hacı Arap Camii kitabesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Camide, açık bir şekilde yapım tarihini gösteren bir kitabe bulunmamaktadır. Yusuf Akyurt, Hacı Arap Camii'nin kuzey duvarında bulunan caminin kuzey duvarında bulunan mermer kitabede: "**Nasrun min Allah-ve fethun garîb-Ve beşşiri'l-mü'minîne Ya Muhammed**" (Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele; Saff suresi 13. ayet) şeklindeki Arapça kitabenin ikinci bölümünün ebced hesabı ile 838/1435 olarak caminin yapım yılını bildirdiğini cami müezzininden duyduğunu yazmıştır. (Akyurt, Y, 1943: 55) Bu yazı Ankara'nın Osmanlılar tarafından fethinde Turasan Bey'in gösterdiği yararlığın bir ifadesi olarak kabul edilebilir.

№ 287.

HACI ARAB OĞLU CAMİİ.

بانیسی : حاجی عرب اوغلی ، اصل اسمی ؟

انشا تاریخی : ۸۳۸ه = (۱۴۳۴-۳۵) م ؟

وقفیه سی : وقفدر قیدلرنده بولونمادی .

تعریف : [شکل : ۴۹ - پلان] انقره ده قویونه یازارنده اسکی الوان جامعی چارشوسنده کوشه باشنده کائن بو جامعك کتابه سی و وقفیه سی اولمادیغندن بانیسیله انشا تاریخی حقنده معلومات الده ایدیلهمشدر .

بو جامع ایکی محرابلیدر . محرابلرك موقعلری A . و B . حرفلریله اشارت اولنمشدر . جامعك برطرفی دار دیگر طرفی کیشدر . اوطوری ۴۹ پلانده صراحةً موجود اولدیغندن بوراده تعریفه لزوم کورولمامشدر . جامعك شمال دیوارنده خارجده بر F . حرفی واردر . بوحجره نك اوستنده ایکی سطرده شو آیة کریمه محکوکدر :

1) نصر من الله وفتح قریب 2) وبشر المؤمنین یا محمد

محکوکدر . جامع مؤذنلك افاده سنه کوره ایکنجی سطر جامعك انشا تاریخی اولوب ایکنجی بکا سویله دی . فقط بو افاده یه قول مجرده قالیور . بو ایکنجی سطری ابجد حسابیله تنظیم ایدرسك مؤذنلك افاده سنه نقطه بولونیور . حساب شویله در .

وبشر المؤمنین یا محمد

103 + 227 + 508 = 838.

انشا تاریخی یاخود غری ویاخود یانلشدر . بر بوق ظهور ایده جك وثیقه یه راقم .

محرابلر : جامعده موجود ایکی محراب ، بری بر پنك عینی در . آنلیده قابارتمالی یاپیلمشدر . اوزرنده

یا خالق اللوح والقلم

یازیلیدر .

Kitabe Fişi (Yusuf Akyurt)

Mübarek Galib 1341/1925'de bu yapıyı Ankara camileri arasında saymıştır. (Galib, M, 1928:43) Hacı Arap Camii yakınındaki hanlarla birlikte 1924 haritasına işlenmemiştir. (Günel, G.-Kılcı, A, 2015:99)

Mahalli dernek tarafından 1968 yılında camide bir onarım yapılmış, daha sonra Vakıflar Genel Müdürlüğünce 1996 ve 2018 yıllarında gerçekleştirilen esaslı onarımlarda yapı bütünüyle elden geçirilmiştir. (Anonim, 2011:95)

Hacı Arap Camii kuzey cephe (Mustafa Bektaşoğlu)

Hacı Arap Camii kuzey batı cepheler (Mustafa Bektaşoğlu)

Hacı Arap Camii kuzeydeki kitabe ve musluk (Mustafa Bektaşoğlu)

Hacı Arap Camii içi (Mustafa Bektaşoğlu)

Turasan Bey (Tabakhane) Hamamı

Turasan Bey'in Ankara'da bir hamamı olduğunu vakfiyesindeki, "Ankara kasabasında Su Değirmenine giden köprünün üst tarafında Bendderesi'nde kâin hamamın yarısı ki yaptıranın ismiyle anılır. Bu hamamın yanındaki buzluğun tamamı ile onun tamamlayıcılarından karlık" şeklindeki ifadeden öğreniyoruz. Hamamın gelirinin yarısını Tekke köyündeki zaviye, cami ve türbesi için, diğer yarısını Yeğen Bey ve onun evlâdına vakfetmiştir.

Turasan Bey Vakfı'nın Tabakhane Hamamı'ndan, 1521 ve 1530 yıllarında 3500 akçe (İBBAK. MC.00115/05, s.40a; Özkılınç, A. vd, 1993:370) (Ek:3.1c, 2.2d), 8 Aralık 1600 tarihinde günlük 5 akçe ile kiraya verilmesiyle yıllık 1800 akçe geliri olduğu bilinmektedir. (AŞSD, 693/0110).(Ek:5.13)

Turasan Bey Vakfı hamamının suyu üzerine duvar ve sed yaptırıldığını 21 Ocak 1547 tarihli Kanuni Sultan Süleyman Devri'ne ait belgeden öğreniyoruz. Fermanda Hatiboğlu isimli kişinin tecavüzünün giderilmesi gerektiği Ankara kadısına bildirilmektedir. (BOA,AE,3/160). (Ek:2.3)

Tabakhane bölgesindeki Turasan Hamamı bilemediğimiz bir sebeple yıkıldığından, vakfiyede tarif edilen yeri ve bazı arşiv kayıtları dışında hakkında bilgi yoktu. Bendderesi ve çevresini gösteren 1927 tarihli eski bir resimde, çayın karşı tarafında tarihi Roma Bendi'nin batısında bir değirmen, onun yanında ve Tabakhane Camii önünde birer köprü görülür. Vakfiyede hamamın yanında bulunan karlık ve buzluğun çevresinde kar toplamak için boş bir alan olmalıdır. Burasının günümüzde Altındağ diye anılan, şehirden Hıdırlık Zaviyesi'nin yer aldığı Arap Dağı'na giden yol üzerindeki iki gözlü köprü vakfiyede geçen köprü olmalıdır. Ankara'nın 1924 tarihli haritasında söz konusu köprü ve değirmen işaretlenmiştir.)

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce muhtemelen 1950-1960lı yıllarda matbu form şeklinde hazırlanmış 22A numaralı bir eski eser fişinde, Yunak Harbesi olarak nitelenen, Bentderesi kenarında köprü yakınında, harap bir tonoz halinde ve metruk, şeklindeki ifadeler hamama ait olmalıdır.

Günümüze kadar gelemeyen Turasan- Tabakhane Hamamı, Temmuz 2022 tarihinde Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü yönetiminde, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından Roma Tiyatrosu restorasyonu kapsamında çevrede, Muhammed Görür danışmanlığında yapılan araştırma ve kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Tabakhane'nin en üst kısmında, Hatip çayına paralel olarak uzanan, Turasan Hamamı'nın tek hamam olduğu görülmektedir. Ortaya çıkarılan geniş soyunmalık, yapının Eyne Bey Hamamı'nın bir benzeri olabileceğini göstermektedir. Bir sebeple hamam sıcaklığının tuğla kubbesi çökünce, vakfın yeterli parası olmadığı için hamam tamir edilememiş olmalıdır.

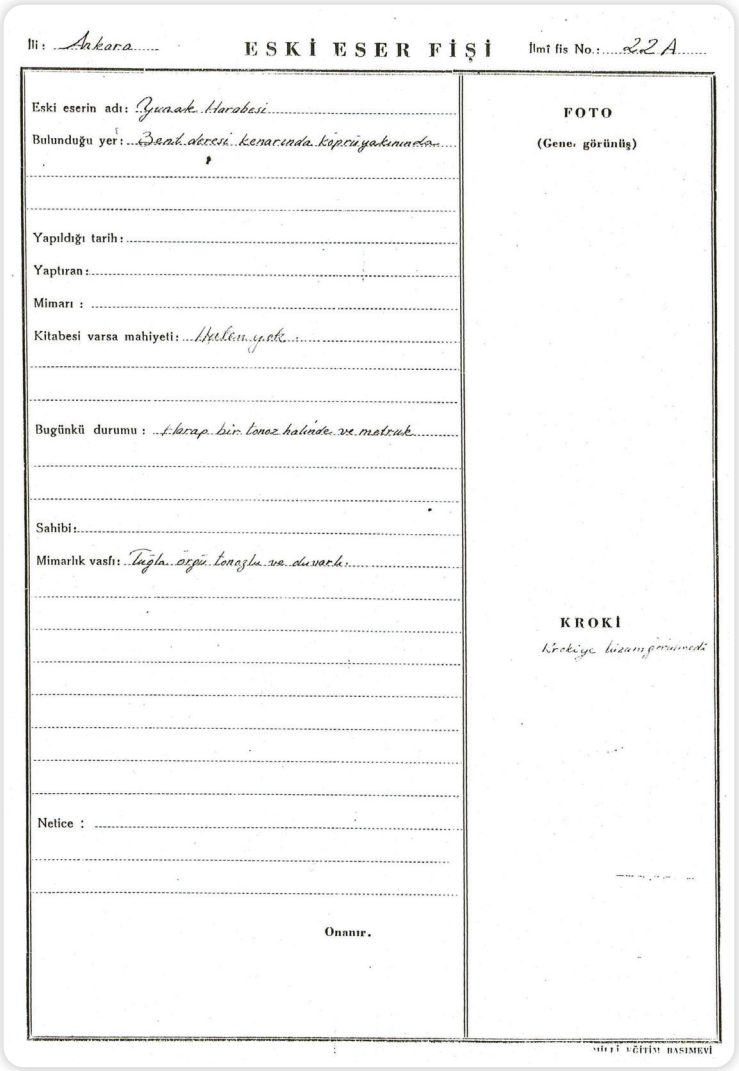

İli: Ankara — ESKİ ESER FİŞİ — İlmî fiş No.: 22 A

Eski eserin adı: Gunak Harabesi

Bulunduğu yer: Dere deresi kenarında köprüyakınında

Yapıldığı tarih:

Yaptıran:

Mimarı :

Kitabesi varsa mahiyeti: Mevcut yok

Bugünkü durumu : Harap bir tonoz halinde ve metruk

Sahibi:

Mimarlık vasfı: Tuğla örgü tonozlu ve duvarlı.

Netice :

Onanır.

FOTO

(Genel görünüş)

KROKİ

Krokiye lüzum görülmedi

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Eski Eser Fişi (Gökçe Günel arşivi)

Günümüze kadar gelemeyen Turasan- Tabakhane Hamamı, Temmuz 2022 tarihinde Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü yönetiminde, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından Roma Tiyatrosu restorasyonu kapsamında çevrede, Muhammed Görür danışmanlığında yapılan araştırma ve kazılarda kısmen ortaya çıkarılmıştır. Tabakhanenin en üst kısmında, Hatip çayına paralel olarak doğu batı yönünde uzanan, Turasan Hamamının tek hamam olması kuvvetle muhtemeldir. Hamamın en sağlam kısmı batıdaki su deposudur. Sıcaklık ve ılıklık ve soyunmalığın tonoz ve kubbe şeklindeki üst örtülerinin tamamın çökmüştür. Ortaya çıkarılan geniş soyunmalık, hamamın çatılı soyunmalığa sahip Eyne Bey Hamamının bir benzeri olabileceğini göstermektedir. Sıcaklık kısmının güney tarafında çökmüş halde bir tuğla kubbe bulunmaktadır. Bu mekânın hamama ait olması şüphelidir. Muhtemelen gelecek yıl devam edecek kazı tamamlanınca konu netleşecektir. Hamamın varlığı 2022 yılı kazısında ortaya çıkmıştır. Dronla çekilen fotoğrafta da görüldüğü gibi hamamın su deposunun şekli, alttaki külhan kısmı hariç, açık olarak bellidir. Ancak soyunmalık, ılıklık ve sıcaklık ortaya çıktığı kadarıyla henüz bir plan veremiyor."

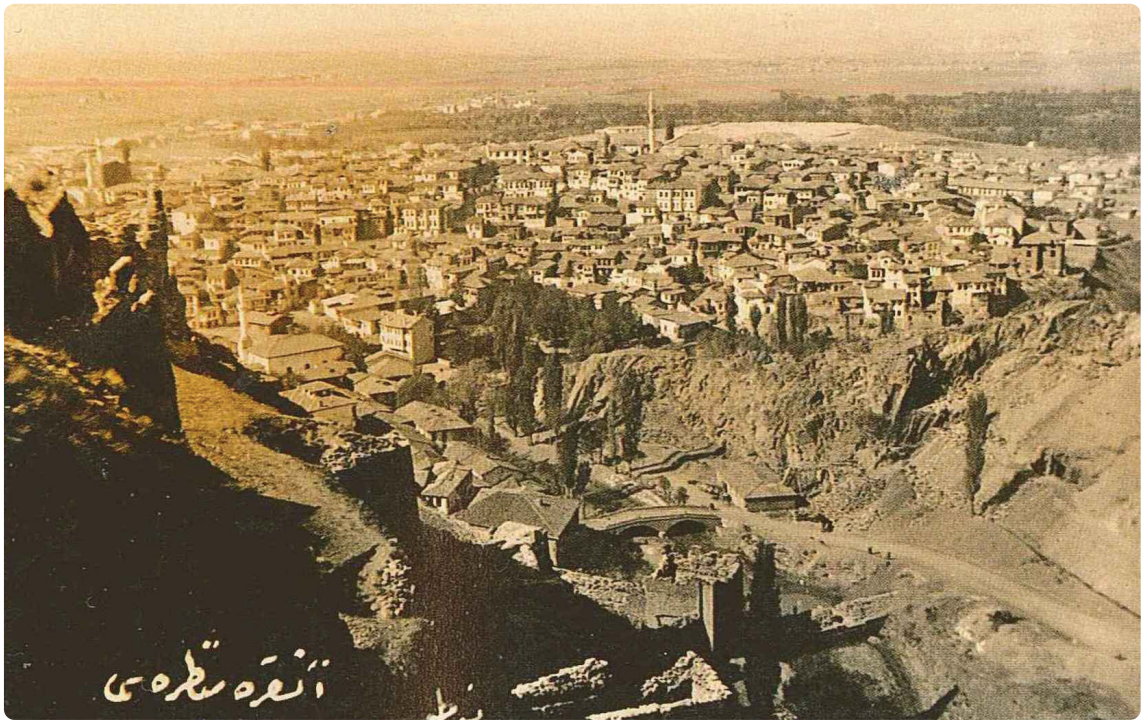

Bentderesi 1927 Turasan Bey Hamamı Yeri (Atilla Cankır, Cumhuriyetin Başkenti, Jaques Ludwingshon, 2007:120)

Ankara'da, kazıda ortaya çıkarılan Turasan Bey Hamamı (Mustafa Bektaşoğlu)

Ankara'da, kazıda ortaya çıkarılan Turasan Bey Hamamı (Mustafa Bektaşoğlu)

Günümüzdeki Bentderesi mevkii, Selçuklu Devri'nden XX. yüzyıla kadar Ankara'da deri imalathanelerinin bulunduğu yer olarak, Tabakhane diye anılmıştır. Turasan Bey Ankara tabakhanesi esnafının temizlik ihtiyacını karşılamak için Tabakhane Hamamını yaptırmıştır. Bu sebeple hamamın çoğunlukla içinde yer aldığı deri imal eden esnaf tarafından kullanıldığını söylemek mümkündür.

Ankara'da, kazıda ortaya çıkarılan Turasan Bey Hamamı (Mustafa Bektaşoğlu)

Tabakhanenin kuruluşu konusunda Moğollar'ın Kayseri'yi istilâ etmesiyle birlikte birçok Ahi Ankara bölgesine gelmiştir. Bunlar çoğunlukla debbağ zanaatına sahip kişiler olmalıdır. Bunlar Ankara'nın kuzey-batısında Bentderesi denilen yerde, Hatip Çayı'nın kenarında faaliyette bulunuyorlardı. (Hacıgökmen, M. A, 2005, "Ankara Ahilerinin Ticarî Faaliyetleri ve Baciyân-i Rûm Hakkında Bir Araştırma", A.Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, (OTAM) sayı:18, Ankara:187)

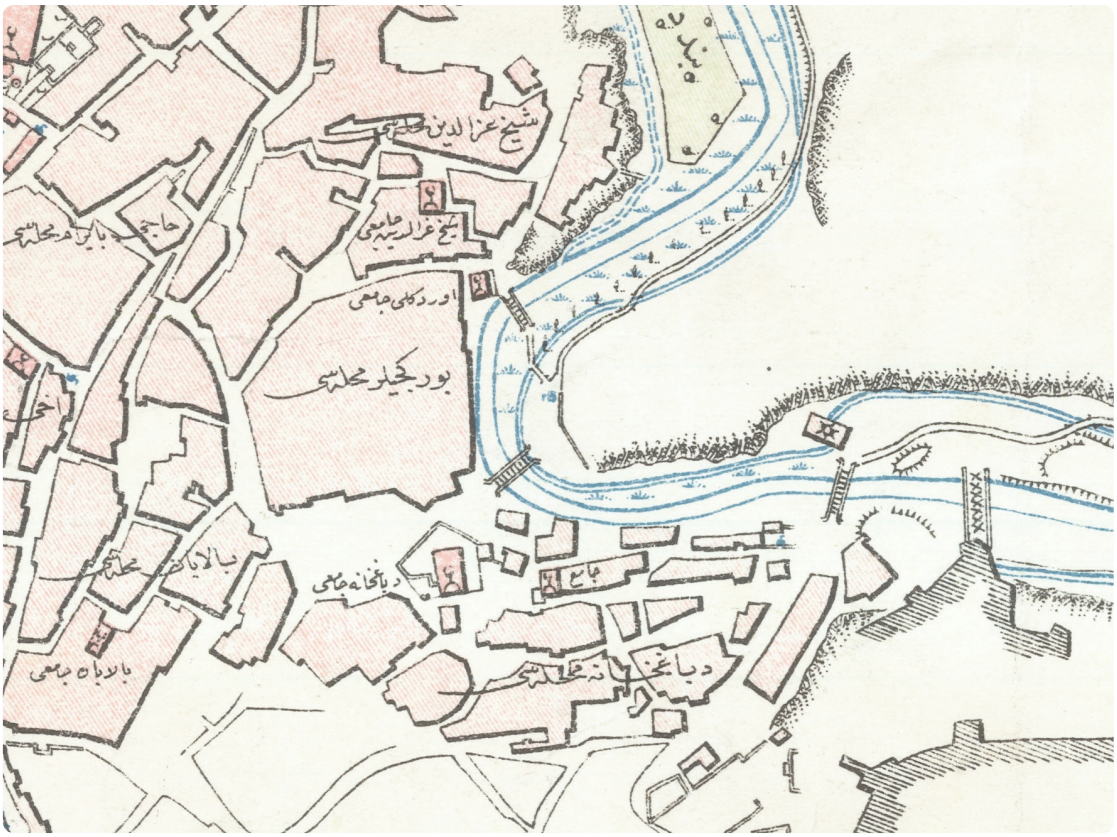

Turasan Bey hamam yeri, 1924 haritası (Ahmet Yüksel Arşivi)

Genegi (Hemşire-i Turasan Bey) Mescidi

Günümüzde Ulucanlar Caddesi üzerinde, Oluk Sokak girişinde yamaçta yer alan Genegi Mescidi'nin kitabesi yoktur. Genegi Mescidi'nin Turasan Bey tarafından kız kardeşi adına yaptırdığını tahrir defterlerinden öğreniyoruz. Turasan Bey'in vakfiye metninde ismi geçen kız kardeşi Fatma Hatun adına bir mescit yapıldığını tahrir defterlerinde, "Ankara'da Hocendi Mahallesinde Turasan'ın hemşiresi Fatma Hatun ki Keneke demekle meşhur" şeklindeki 1528 ve 1572 tarihli tahrir defterlerindeki kayıtlar, bu yapının Genegi Mescidi olduğu konusunda tereddüt bırakmaz. (TKGMA, 558/85; Ergenç, Ö, 1994:23;Turan, A.N, 1999.64). (Ek:4.1b) Genegi Mescidi'nin Nerdibanlı Mescit şeklinde de anıldığını, "Yeğen Beğ ve Tur Hasan nam sahibü'l-hayrın bina eyledikleri medine-i Ankara'da Hocendi Mahallesinde vaki Nerdibanlı Mescit" şeklindeki 11 Haziran 1779 tarihli bir belgeden öğreniyoruz. Yine Turasan Bey vakfına 7 Kasım 1867 tarihinde mütevelli tayin edildiğini bildiren bir belgede "Turasan Bey'in Akçakavak'da bina eylediği camii şerif ve türbesi ile Ankara'da bina eylediği mescidler vakfı" şeklindeki ifade, Genegi mescidini de Turasan Bey'in yaptırdığını göstermektedir. (BOA, EV. MKT 01305/302).(EK:2.5) Bu belgeye göre mescidin mütevelliliği Turasan Bey ve Yeğen Bey vakıfları ile beraberce yürütülmüş olması gerekir. (Hacı Bayram Camii yakınında iken yıkılan Tülüce Mescidi'nin de "Nerdibanlı" diye anıldığı 1572 tarihli Tahrir Defteri'nde kayıtlıdır. Bkz: Kırpık, G.– Erdoğan, A.– Çam, M, 2015:219)

Genegi Mescidi konusunda 1521 tarihli Tahrir Defterinde bazı bilgiler verilmiştir. Mescidin imamı Kâtib Pir Mehmet bin Abbas'tır. Mescitte cüz okunması için Hacı Ali Oğlu Hoca Mehmet yıllık geliri 1700 akçe olan 17.000 akçe parayı vakfetmiştir. Bu görev her gün 6 kişi birer cüz okuyarak yapılacaktır. Bunlar, mescidin imamı, Mukaddem Mescidi imamı, Kâtip Pir Mehmet, Asitâne (Hacı Bayram) Camii imamı ve Mevlânâ Şemseddin (o vefat edince Genegi Mescidi imamı) olmak üzere okuyacaklardır.

Mescidin mahallesindeki Muytablar Kârhânesinde de hergün okunacak 1 cüz için yıllık 366 akçe verilecektir. Cami görevlileri için vakfedilen dükkânlardan 6 adedi Muytablar ve Ulucanlar çarşılarında olup yıllık 96 akçe gelirini imam alır ve mütevellisi olur. Ulucanlar Çarşısında yıllık 60 akçe gelirini müezzinin aldığı ve mütevellisi olduğu 2 adet dükkân vardır. Caminin bulunduğu mahalledeki yıllık geliri 120 akçe olan 1 adet haneyi imam kullanır. Aynı mahalledeki 5 adet hanenin 48 akçe yıllık geliri caminin aydınlatılmasında kullanılır. Caminin yıllık gelirlerinin toplamı 2330 akçedir. (İBBAK, MC. 116-05, 16b) .(Ek: 3.1b)

Genegi Mescidi'nin 1530 yılında 294 akçe, (Özkılınç, A.vd, 1993:361), (Ek: 2.2b) 1572 yılında 406 akçe, (TKGMA, 558/26).(Ek: 4.1b) geliri olduğu tarihli tahrir defterlerinde kayıtlıdır. Turasan Bey bu mescit için Tekke köyünde Mansuroğulları'nın tasarrufundaki bir çiftlik yerini vakfetmiştir. Çiftliğin geliri 1521 yılında 200, 1572 yılında 250 akça olduğu bilinir. (TKGMA, 558/85; Çınar, H, 2012:294)

Akarın Cinsi	Yeri	Hayır Sahibi	Yıllık Gelir	Not	Kaynak
dükkân	Mescit civarı	Turasan Bey	73	Altlı üstlü, geliri imama	TKGMA,558/26
Çiftlik yeri	Karacakaya köyü		200		TKGMA,558/26
Dükkân 3 adet			133	Geliri mescidin aydınlatılmasına artanı imama ve müezzine	TKGMA,558/26
Para 17.000	mescit	Hacı Ali oğlu Hoca Mehmet	1.700	Geliri birer cüz okuyan 6 kişiye	İBBAK, MC. 116-05, 16b
dükkân	Muytablar çarşısı		366	Günde 1 cüz okuma	İBBAK, MC. 116-05, 16b
Dükkân 4 adet	Muytablar çarşısı		48	İmam tasarruf eder	İBBAK, MC. 116-05, 16b
Dükkân 2 adet	Ulucanlar Çarşısı		48	İmam tasarruf eder	İBBAK, MC. 116-05, 16b
Dükkân 2 adet	Ulucanlar Çarşısı		60	müezzin tasarruf eder	İBBAK, MC. 116-05, 16b

Genegi Mescidi akarlarını gösteren tablo

Vakıflar Arşivindeki kayıtlara göre Genegi Mescidi imamı, yevmi 2 akçe ücretle üç vakitte görev yapmaktadır. Genegi Mescidi'ne 21 Cemaziyelahir 1222/26 Ağustos 1807 tarihinde Seyyid Hafız Ahmet Halife ve Hasan imam olarak tayin edildiği kayıtlıdır. Daha sonra Ali Efendi ibni Ömer 1816 yılında tayini, (VGMA, 410-327) (Ek: 1.4b) onun yaşlanması üzerine 13.5.1883 tarihinde yerine Mustafa Efendi tayin edilmiştir. Cumhuriyet Devri'nde 26 Aralık 1925 tarihinde oğlu Ahmet Efendi tayin edilmiş, bu göreve son tayin 23 Mart 1929 tarihinde Hüseyin Efendi, 14 Temmuz 1936 tarihinde de Necati tayin edilmiştir. (VGMA, 224, 2/ 911).(Ek. 1.4d) Nerdibanlı Mescidi'ne Temmuz 1745 tarihinde müezzin tayin edilmiştir. (VGMA 1061/114).(Ek: 1.3ı)

Adı	Türü Günlük (akçe)	Tarihi	Varsa tayin nedeni	Defter ve sayfa no
Kâtib Pir Mehmet bin Abbas	İmam-2	928/1521		İBBAK, MC 116/ 05-16b
Esseyyid Hafız Ahmet Halife ve Hasan	imam	1222/ 1807		VGMA, 410-327
Ali Efendi ibni Ömer	İmam-2	1232/ 1817		VGMA, 224/911
Mustafa Efendi		1300/ 1883	Ömer'in yaşlanması	VGMA, 224/911
Ahmet Efendi		1925	Babasının yerine	VGMA, 224/911
Hüseyin Efendi		1929		VGMA, 224/911
Kâmil Necati		1934		VGMA, 224/911

Genegi Mescidi görevlileri, aldıkları ücret ve tayin nedenlerini gösteren tablo

Şeri sicil defterlerindeki, 11 Haziran 1779 tarihli bir belgede, "Yeğen Beğ ve Tur Hasan nam sahibü'l-hayrın bina eyledikleri medine-i Ankara'da Hocendi Mahallesinde vaki Nerdibanlı Mescit", şeklindeki kayda göre mescidin harap olması üzerine mütevellisi Mevlana Seyyid Halil Efendi'nin başvurması üzerine bir keşif hücceti hazırlanmıştır. Mimar Hacı Salih Beşe ve beraberindeki ehl-i vukuf tarafından hazırlanan keşfe göre mescidin 605 guruş bedelle tamir edilebileceğine karar verildiği anlaşılmaktadır. Bu belge, Genegi Mescidi'nin bu tarihte tamir edildiğini ve yapının üzerini örten harap hâldeki damın yerine çatı yapıldığını göstermektedir. (AŞSD, 854/0041-132).(Ek:5.14) Ankara İbadullah Mescidi için de hazırlanmış 1 Ekim 1705 tarihli böyle bir keşif belgesinde yapının çatısının yenilenmesi gerektiği yazılıdır. (AŞSD, 769/0092)

Genegi Mescidinin Tanıtımı

Eğimli bir arazi üzerinde kurulu olan Genegi Mescidi boyuna dikdörtgen planlı bir yapıdır. Mescidin girişi batı cephesinin önündeki son cemaat yerinde bulunmaktadır. Moloz taş örgülü bir su basman üzerine oturan mescidin duvarları kerpiç örgü duvarları yatay olarak atılmış ahşap hatıllarla desteklenmiştir. Duvarlar içten

ve dıştan sıvalıdır. Mescidin içinde altıgen tuğlalardan oluşturulan döşeme bulunur. Son cemaat yerinin alt katında bir bodrum katı yer almaktadır. Bodrumun batı cephede küçük bir girişi ve güney cephede küçük penceresi bulunmaktadır.

Minaresi ve ezanlığı bulunmayan mescidin üzeri dıştan alaturka kiremit kaplı, geniş saçaklı, ahşap çatı ile örtülüdür.

Batı cephe önünde bulunan son cemaat yerinin batı ve güney cephesinde ahşap direklerden biri son cemaat yerinin kuzey duvarına, biri batı duvarına bitişiktir. Diğerleri batı cephede serbest durumda yerleştirilmiştir. Direkler, iki ucu profilli yastık şeklindeki başlıkları ve yastıklarda ahşap kirişi taşımaktadır. Son cemaat yeri giriş kapısı çift kanatlıdır. Son cemaat yerinin üzeri doğu-batı yönünde atılmış ahşap kirişlerle oluşturulmuş ahşap tavanla örtülüdür. Ahşap kirişlerde aşı boyası ile kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Mescidin alt pencerelerinin dışında lokmalı demir parmaklık takılıdır. Son cemaat yeri döşemesi ahşaptandır.

Son cemaat yerinden harime kuzey duvarına bitişik kapıdan girilmektedir. Kapı ahşaptan ve çift kanatlıdır. Boyuna dikdörtgen planlı harimin üzeri ahşap kirişlemeli tavanla örtülüdür. Ahşap kirişler kuzey-güney doğrultusunda atılmıştır. Ahşap kirişler kuzeyde mukarnas başlıklı ahşap sütunun taşıdığı doğu-batı yönünde atılmış ana kirişe, doğu, batı ve güney cephede duvara oturan konsol başlıklı yastıkların taşıdığı ahşap kirişlere oturmaktadır. Doğu-batı yönünde atılmış ahşap kirişi taşıyan ahşap sütun daire kesitlidir. Sütun taş kaideye oturmaktadır. Sütun başlığı on yüzlü ve beş sıra mukarnaslıdır. Başlığın iki yanına ve ana kirişin duvara birleştiği noktalara dekoratif profilli ahşap yastıklar yerleştirilmiştir. Sütun başlığında aşı boyalarla çoğu kırmızı renkli kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Tavan kirişleri arasında çıtalarla üçgenler şeklinde baklavalar oluşturulmuştur.

Harim mekânı doğu cephede alt ve üstte birer, güney cephede alt ve üstte ikişer, batı cephede altta bir pencere ile aydınlanmaktadır. Doğu ve güney cephede yer alan pencereler dikdörtgen kesitlidir. Batı cephede yer alan pencere kareye yakın dikdörtgen kesitlidir. Pencerelerin tamamının pervaz ve doğramaları ahşaptandır. Alt pencereler içten ahşap kepenklidir. Kepenklerde eskiden kalem işi süslemeler yer almaktaymış. Mescidin iç duvarlarında doğu ve batıda birer, kuzey cephede iki dolap nişi bulunmaktadır

Mescidin alçı mihrabı kalıplama tekniği ile alçak kabartmalı olarak yapılmıştır. Tavana kadar yükselen mihrapta bitkisel ve geometrik süslemeler bulunmaktadır.

Kitabesi olmayan Genegi Mescidi'ni bazı araştırmacılar ahşap işçiliği ve mihrabı ve planı gibi mimari özelliklerine göre XIV-XV. yüzyıllara tarihlemişlerdir. (Ayverdi, E. H, 1972, Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Sultan Murat Devri 806- 855 (1403-1451) C. I, İstanbul: 254; Eroğul, Y, 1990, "Ankara Camilerinde Ahşap Malzeme Üzerine Yapılmış Kalem İşi Bezeme Sanatı, İlgi Dergisi, Kış Sayı 60, İstanbul:1; Erken, S, 1983, Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler I, Ankara:361; Konyalı, İ. H, 1978, Ankara Camileri, Ankara:36; Eskici, B, 2001, Ankara Mihrapları, Ankara:57; Öney, G, 1971:30; Demiriz, Y, 1979, Osmanlı Mimarisinde Süsleme 1, Erken Devir (1300–1453), İstanbul:187; Kılcı, A, 2003:160).

Arşiv kayıtlarına göre Genegi Mescidi'nin tarihi aydınlanmıştır. Mescit, Turasan Bey tarafından XV. yüzyıl başlarında hemşiresi (kız kardeşi) adına başlarında yaptırılmıştır. Mescidin ahşap kuruluşu, süslemeleri ve alçı mihrabı önemlidir.

Genegi Mescidi 1924 haritasına işlenmemiştir. (Günel, G.-Kılcı, A, 2015:99)

Uzun yıllar Kur'an kursu olarak kullanılan mescit, Vakıflar Genel Müdürlüğünce 1996 yılında onarılarak ibadete açılmıştır.

Mescidin 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce projesi hazırlatılmış, 2017 yılında onarımı yapılmıştır.

Genegi Mescidi'nin batı ve güney cepheleri 1983 (VGMA)

Genegi Mescidi'nin batı ve güney cephelerinin günümüzdeki hâli (Mustafa Bektaşoğlu)

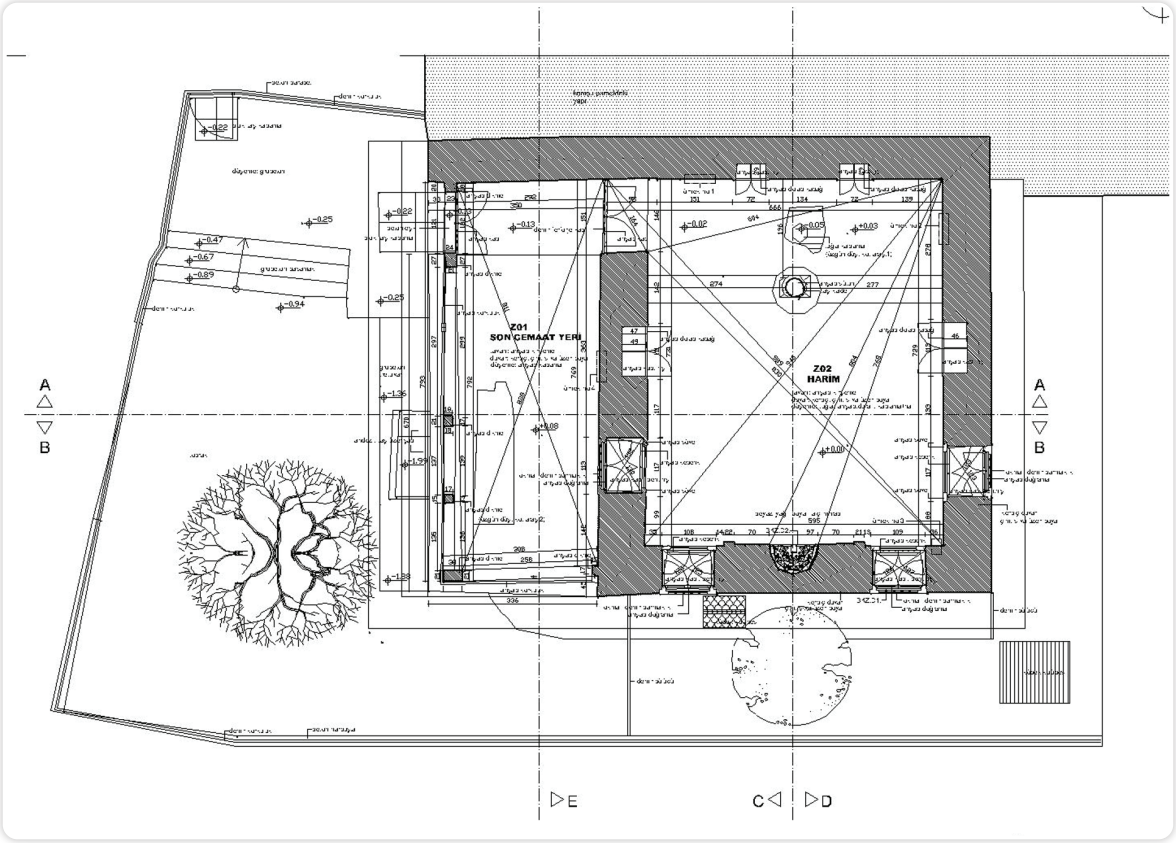

Genegi Mescidi'nin planı (VGMA)

Genegi Mescidi (Mustafa Bektaşoğlu)

Genegi Mescidi'nin 1980'li yıllarda Kur'an kursu olarak kullanıldığı durumu(VGMA)

Genegi Mescidi tavanından detay (Mustafa Bektaşoğlu)

Genegi Mescidi'nin mihrabı (Mustafa Bektaşoğlu)

Genegi Mescidi tavanınındaki kalem işleri (Mustafa Bektaşoğlu)

YEĞEN BEY CAMİİ VE MEDRESESİ

Yeğen Bey Vakfı

Yeğen Bey'in Ankara'da kurduğu vakfın hayratı cami ve medresedir. Hayratın bulunduğu Tahtakale Çarşısı yakınındaki mahalle eski kayıtlarda Eşhor, Yeğen Bey gibi isimlerle anılmaktadır. Burası günümüzde Anafartalar Caddesinde Eski Adliye binasının yerine rastlamaktadır. (Günel, G. ve Kılcı, A, 2015:100) Camii Yeğen Bey dayısı Turasan Bey'in kurduğu zengin vakfın mütevellisi olduğundan kendi vakfı biraz ikinci planda kalmış olabilir. Yeğen Bey Vakfı hakkında Turasan Bey Vakfı ile birlikte çeşitli kaynaklar ve arşiv belgelerinde bilgiler vardır.

Vakfiyesine ulaşılamayan Yeğen Bey Vakfı'nın temelini Turasan Bey'in vakfettiği taşınmazlar teşkil etmiş olmalıdır. Turasan Bey Vakfiyesinde: "Adı geçen vâkıf, iş bu vakıftan sonra Bentderesi'nde su değirmenine giden köprünün üstündeki mezkûr hamamın nısfı, Bentderesi'nde kain Çukurpare diye meşhur olan, Hasan yeri diye bilinen arazi, Çakmak Dîvânı'nda Evci mezrasını buradaki arazi, Erdemi Dîvânı'nda Bağvîrân köyünde kâin üzüm bağının tamamı, Avdan diye meşhur olan avlağın tamamı bütün hudûd ve hukuku ile kız kardeşi oğlu, muhterem emir, Yeğen Bey diye meşhur Hızır Bali'ye vakıftır. Ondan sonra onun evlâdına, evlâdı evlâdına, batından batına, nesilden nesile, sonra Müslüman fukaraya vakıftır."

Bu akarlara daha sonraki yıllarda Yeğen Bey'in kendisinin de çeşitli gelirler eklemiş olmalıdır.

10 Temmuz 1583 tarihli bir şeri sicil kaydında Yeğen Bey Vakfı'na 95 altın borçlu olan Şaban ile oğlu Mehmet'in, altı ay sonra bu borcu ödeyeceklerini söyledikleri kayıtlıdır. (Ongan, H, 1958:31). Yeğenbey Camii önündeki bir arsaya tecavüz eden Dimitri hakkında Yava Emini Subaşı Hasan'ın 23 Ocak 1584 tarihli bir şikâyeti olmuştur. (Ongan, H,1958:110).

Yeğen Bey Vakfı mali yönden sıkıntıya girmiş olmalı ki "Arasta Sukunda" bulunan dükkânlar yıkılmış bunların onarılması yerine arsası 6 Mayıs 1784 tarihinden önce Mimar zade Mehmet Şakir Efendi'ye satılmıştır. (VGMA 611/ 117 -116'da kayıtlı Mimar zade Mehmet Şakir Efendi vakfiyesi)

Yeri	Cinsi	Hayır sahibi	Yıl-Gelir	Kaynak
Cücükler	köy	Yeğen Bey	1530-5.335	BOA, 438/388
Yalakcılar Cebeli	mezraa	Yeğen Bey	1530-	BOA,438/388
Attarlar Çarşısı	dükkân		1784	VGMA, 35/125
Bendderesi	Turasan Bey Hamamı½ hisse	Turasan Bey	l423	VGMA,2113/26–63
Ankara yakını	Mezraa-i Yarımca	Yeğen Bey	1572	TKGMA,558/ 68

Yeğen Bey Vakfı akarları tablosu

Yeğen Bey Camii'nde hatip olan Seyyid Mehmet'in bu görevi bırakması ile yerine, Mart 1754 tarihinde Halil tayin edilmiştir. (VGMA, 1061/133).(Ek: 1.3n) Daha sonra Ekim 1774 tarihinde hatip olarak tayin edilen Seyyid Halil ibni Seyyid Abdullah'ın ölümü ile 23 Eylül 1824 tarihinde yerine oğlu Seyyid Mehmet Tevfik tayin edilmiştir. (VGMA,535/98).(Ek:1.3g) Camide görev yapan hatipler konusundaki toplu kayda göre 2 Ocak 1854 tarihinde Es-seyyid Hüseyin Efendi ibni Es-seyyid Naim tayin edilmiş, 22 Ramazan 1298/18 Ağustos 1881 tarihinde görevinden alınarak yerine Çeltikçi-zade Mustafa Efendi tayin edilmiştir. Onun da vefatından sonra 8 Nisan 1912 tarihinde görevi büyük oğlu İsmail Efendi'ye verilmiştir. (VGMA, 224/72 -536) (Ek:1.4a)

Yeğenbey Camii'nde beş vakit imamlık yapan bir görevlinin ücreti, 1530 tarihli tahrire göre 1 akçedir. (Özkılınç, A. vd, 1993:388). (Ek: 2.2e) Çeşitli belgelerde XVIII-XIX. yüzyıllarda imamlara 2 akçe ücret verildiği görülmektedir. Cami imamı Seyyid Ahmet bin Abdullatif vefat edince oğlu Seyyid Abdullatif de bu göreve layık olmadığından yerine hafız Seyyid Ömer bin Osman Halife 28 Ağustos 1746 tarihinde tayin edilmiş, (VGMA, 1061/118),(Ek:1.3j) Yeğen Bey Cami imamı Hafız Abdullah Halife vefat edince oğlu Hafız Mehmet Halife 4 Mayıs 1844 tarihinde imam olarak tayin edilmiştir. (AŞSD, 939/0067).(Ek:5.18)

Cuma günleri vaaz vermek üzere görevlendirilen vaizlere 1 akçe ücret verildiğini, vaiz Derviş Mehmet'in vefatı ile yerine Mehmet ibn Ali 6 Haziran 1801 tarihinde tayin edildiğini bildiren belgede görülmektedir. (VGMA, 531/115).(Ek: 1.3b) Daha sonra bu göreve Ali Avni ibn Ali'nin 28 Mayıs 1817 tarihinde tayin edildiği kayıtlıdır. (VGMA, 534/130).(Ek:1.3e)

Yeğenbey Camii'nde günlük 1 akçe ile kayyım olan Ahmet vefat edince yerine, Haziran 1751 tarihinde oğlu Ali Şaban tayin edilmiştir. (VGMA,1061/ 129).(Ek:1.3l) Bu görevi yürüten Abdülhamid bin Mustafa'nın vefatı ile yerine oğlu Ali 20 Kasım 1802 tarihinde tayin edilmiştir. (VGMA, 532/157).(Ek: 1.3c) Kayyım Seyyid Hafız Ali bin Seyyid İbrahim ölünce yerine oğulları Seyyid Hafız Mehmet ve Seyyid Hafız İbrahim 11 Aralık 1827 tarihinde tayin edilmiştir. (VGMA, 535/96).(Ek: 1.3f) Es-seyyid Hafız Halil İbrahim'in 6 Nisan 1832 tarihinden sonra vefatıyla, büyük oğlu Said Efendinin Alay Müfettişi olması sebebi ile bu görev diğer oğlu Hafız Ali Efendi'ye 1 Kasım 1912 tarihinde görevi verilmiştir. (VGMA, 224/74 -539).(Ek:1.4a)

Tarihinde Muarrifzade Vakfı'ndan 1 akçe ile muarriflik yapan (namazdan önce, camiyi yaptıran kişiye dua etmek), Mustafa'nın belgesi Mayıs 1753 tarihinde yenilenmiştir. (VGMA, 1061/132).(Ek:1.3m) Bu görev daha sonra 1,5 akçe ile muarrif-devirhânlık olarak, es-seyyid Hafız Halil İbrahim'e 6 Nisan 1832 tarihinde verilmiş, vefatı ile görevi 27 Mart 1912 tarihinde kayyım olarak da tayin edilen oğlu Hafız Ali Efendi'ye verilmiştir. (VGMA, 224/74- 438).(Ek:1.4a)

Ankara'daki Yeğenbey Camii'nde günlük bir akçe ile devirhân olarak vazife yapan Mustafa bin Ahmet kendi rızasıyla vazifesini Seyyid Abdullah Halife ibn-i

Halile ferağ etmiş ancak Mustafa bin Ahmet'in ölümü ile vazife Mustafa ibn-i Feyzullah'a verilmiştir. İleri gelen kimselerin bu vazifenin Seyyid Abdullah'ın hakkı olduğunu bildirmeleri üzerine Seyyid Mustafa ibn-i Feyzullah'ın yerine vazifenin Seyyid Abdullah'a verilmesi 30 Aralık 1781 tarihli berat suretinde kayıtlıdır. (Uzun, A, 2004, 857 Numaralı Ankara Şe'iyye sicili H.1196/M.1781-1782, Fırat Üni. SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ:12,222) Seyyid Halil isimli kardeşi ile devirhan olan Seyyid Mehmet vefat edince hissesi 4 Ağustos 1814 tarihinde oğlu Seyyid Mehmet Naim'e verilmiştir. (VGMA, 534/128). (Ek:1.3d) Babası Seyyid Halil ibni Seyyid Abdullah ölümüyle, Seyyid Mehmet Tevfik ibni Seyyid Halil nısıf hisse devirhan olarak 23 Eylül 1824 tarihinde tayin edilmiştir. (VGMA, 535/98) (Ek:1.3g) Seyyid Hafız Ali bin Seyyid İbrahim ölünce bu göreve Seyyid Hafız Mehmet ve Seyyid Hafız İbrahim 15 Kasım 1827 tarihinde tayin edilmiştir. (VGMA, 535/96). (Ek:1.3f)

Adı	Günlük (akçe)		Varsa tayin nedeni	Defter-sayfa
-	Huffaz-ı yeğen bey-1			BOA,438/6
Şeyh Halil	Ders-iâm-		Ş.Halil'in vefatıyla caminin vaizi	AŞSD-742-170-1127
Şeyh Veli				
Seyyid Ahmet bin Abdullatif	5 vakitte imam-2		Seyyid Ahmet'in vefatı, oğlu ehil olmadığından	VGMA, 1061/118
Hafız Seyyid Ömer bin Osman halif				
Ahmet			Ahmet'in vefatıyla oğluna	VGMA,1061/129
Ali				
Mustafa			yenileme	VGMA, 1061/132
Seyyid Mehmet	Hatib-1		S.Mehmet'in bırakması	VGMA,1061/133
Halil				
Hafız Abdullah			Hâfız Mustafa bin Süleyman'ın vefatı	VGMA,534/125
Seyyid Halil ibni Seyyid Abdullah	0,5 hisse			VGMA,535/98
Seyyid Mehmet			Seyyid Halil'in vefatıyla oğluna	
Derviş Mehmet	Vaiz- 1			VGMA,531/117
Mehmed ibn Ali			D.Mehmet'in vefatıyla başvuran	

Abdulhamid bin Mustafa Ali			Abdülhamid'in vefatıyla oğluna	VGMA,532/71
Seyyid Halil -Seyyid Mehmet Seyyid Mehmet Naim			Seyyid Mehmet'in vefatıyla hissesi oğluna	VGMA, 534/128
Seyyid Ali bin Veliyyüddin Ali Avni ibni Ali Efendi	Vaiz–nasih-1	1817	Seyyid Ali'nin vefatıyla başvuran	VGMA, 534/130
Seyyid Hafız Ali bin Seyid İbrahim Seyyid Hafız Mehmet ve Seyyid Hafız İbrahim	devirhan muarrif-1,5	1827	S.H. Ali'nin vefatıyla oğullarına	VGMA, 535/96
Seyyid Hafız Halil İbrahim Hafız Ali Efendi	Kayyım-1	1832	Yeni tayın S.H. H.İbrahim vefatıya oğluna	VGMA, 224/536
Hafız Ali Halîfe bin İsmail Hafız Abdullah Halife bin Mehmet Hafız Mehmet Halîfe	5 vakitte imam-2	1844	Hafız Ali'nin vefatı ile Hafız Abdullah'ın vefatı ile önceki imamın oğlu	AŞSD,939/0067
Seyyid Hüseyin Ef. ibni seyyid Naim Çeltikçi-zade Mustafa Ef. İsmail Efendi	hitabet	1854 1881 	Seyyid Hüseyin Ef.'nin bırakması Mustafa Efendi'nin vefatıyla büyük oğluna	VGMA, 224/536

Yeğen Bey Camii'nin görevlileri, aldıkları ücret ve tayin nedenlerini gösteren tablo

Yeğen Bey Camii

Anafartalar Caddesi'nde eski Adliye binasının olduğu yerde iken günümüze gelemeyen Yeğen Bey Camii ve medresesi hakkında sınırlı bilgilere sahibiz. (Öney, G, 1971:94) Bazı araştırmacılar Yeğen Bey Camii ve Medresesinin Denizciler Caddesinin altında olduğunu söylemektedirler. (Ergenç, Ö, 1995, s.26) Yeğen Bey Camii'nin 1924 haritasında kendi yerinde gösterilmemesidir. Haritada Hatuniye Camii ve Medre-

sesi üzerinde "Yenge Bey Camii" şeklinde yazı olması, bu karışıklığın sebebidir. (Günel, G. Kılcı, A, 2015:101)

Hollanda Amsterdam'da Rijskmuseum'da bulunan 1700 yıllarında çizilen Ankara'ya ait yağlı boya bir tabloda şehir surlarının hemen üstünde görülen çatılıcami Yeğen Bey Camii olmalıdır. (Eyice,S,1972,"Ankaranın Eski Bir Resmi", Atatürk Konferansları IV. Ankara:97)

Amsterdam, Rijskmuseum'da bulunan 1700 yıllarına ait Ankara tablosunda Yeğen Bey Camii (S. Eyice'den)

II. Abdülhamid'in hazırlattığı Yıldız Albümleri'nde Yeğen Bey Camii'nin fotoğrafı bulunmaktadır. (Kavas, U, 2014:211) Oldukça büyük ve yüksek çatılı bir yapı olduğu görülen caminin kuzey cephesinde iki sıra hâlinde beşer adet pencere olduğu, altta caminin son cemaat yerine açılan kemerler görülmektedir. Yapının sıvasız dış duvarlarında ahşap hatıl ve çıkıntılar görülmektedir. Kiremit kaplı çatılı üst örtünün geniş saçağı vardır. Kuzey doğu köşedeki kesme taşla yapılan minare konik bir külah ile son ermektedir.

Yeğen Bey Sultan II. Murat zamanında 1438 yılında yaptırdığı cami, 1917 yılında meydan gelen yangında harap olunca bir daha yapılmamış, günümüze sadece kitabesi ulaşmıştır.

Eskiden burada bulunan Aziz Klemens Kilisesi'nin Yeğen Bey tarafından camiye çevrildiği, geçen yüzyıla kadar da cami olarak kullanıldığı şeklinde, bizim de kullandığımız bir bilgi vardır. (Mamboury, 1934:204; Eyice, S, 1991:5). Ancak yeni ulaştığımız bazı bilgiler bu

düşüncenin doğru olmadığını göstermektedir. İbadullah Camii'ni yeniden yaptıran Hacı Yusuf Ağa'nın 17 Aralık 1730 tarihli vakfiyesinde "Çıkrıkçılar sûkunda kâin tarafeyni Kasab oğlu Davud ve Ali Çelebi nam kimesneler mülkleri ve tarafeyni harabe kenise yeri ve tarik-i âm ile mahdud birbirine muttasıl iki bab mülk çıkrıkçı dükkânı" ifadesinden, bu tarihte ayakta olduğu bilinen caminin harabe kilise olmadığını açıkça göstermektedir. (Kılcı, A.-Günel, G, 2019, Bir Ankaralı Tüccarın Kentine Katkıları: İbadullah Vakfı, Ankara:56) Cami ve kilisenin ayrı yapılar olduğu yeni yapılan bir çalışmada açıklığa kavuşturulmuştur. (Serin, U, 2014:69)

Yeğen Bey Camii'nin mimari şekli konusundaki bilgilerimiz bazı eski resimlere dayanır. Bunlardan en eskisi Abdülhamid Arşivinde bulunur. (Kavas, U, 2014:211) Dikdörtgen planlı çatılı yapının duvarları moloz taş, kuzey doğudaki minaresi tuğla gövdelidir. Son cemaat yerinin kadınlar mahfelinin altında yer aldığı görülür.

Yeğenbey Camii'nin yanında bir maksem ve çeşme bulunduğu Ankara Mahkemesi'nin bir kararından öğrenilmektedir. Yeğen Bey Çeşmesi'nin 1 humus (1/5) su aldığı bu maksemden diğer çeşmelere adaletli bir dağıtım yapılması için Hacı Bayram-ı Veli Vakfı mütevellisi ve imamının başvuruları üzerine makseme yeni bir taş tekne yapılıp üzerinin taş kapakla örtülüp horasanla sıvanmasına 25 Ocak 1743 tarihinde karar verilmiştir. (Bayramoğlu, F, 1983:93)

İ. Hakkı Konyalı yapıyı: "Cami ve medreseden teşekkül eden Yeğen Bey mamuresi Adliye binasının bulunduğu yere rastlardı. Merhum Rıfat Börekçi bu medresede müderristi. Mabedin minaresinde çiniler vardı. Bu çinilerden bir kısmı ve kitabesi Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne kaldırılmıştır. Kitabesi, 54x76 ebadında bir mermerdir. Sülüs ve üç satır hâlindedir." şeklinde ifade etmektedir. (Konyalı, İ.H, 1978, Ankara Camileri, Ankara:91)

Yeğen Bey Camii'nin Ankara Etnografya Müzesi bahçesinde bulunan kitabesi (Ali Kılcı)

عمرهنا الجامع المبارك فی‌عهد السلطان السلاطين مد الله ظله
علی‌العالمين سلطان بن
سلطان سلطان‌مراد خان بن محمد خان خلد الله ملكه وابدد ودولته
مفخرالامرا والاكابرحاجی‌احمد بن حضر
الشهيربيكان مضی‌الله ايامه فی‌البروالاحسان طلباً لمرضات ربه
المنان فی‌تاريخ سنة اثنين واربعين وثمانمائه

Yeğenbey Camii'nin Arapça kitabesi

Okunuşu:

Amera hhaz'el-câmi a'l-mübarek fi ahdi's sultani's selatin meddellahü zıllehü alel-alemin es-sultan

Anlamı:

"Yegân diye şöhret bulmuş Hızır oğlu, emirlerin ve ileri gelenlerin övüncü, Hacı Ahmed- Allah iyilik ve ihsan içinde günlerini geçirtsin-Mehmed Han'ın oğlu, sultanların sultanı, sultanoğlu sultan Murad'ın - Allah yeryüzünde onun gölgesini devamlı kılsın, devletini ve mülkünü ebedileştirsin-zamanında, çok ihsan edici Rabbi'nin rızalarını talep ederek 842/1428 tarihinde bu mübarek camiyi inşa ettirdi." (Tüfekçioğlu, A, 2001:236)

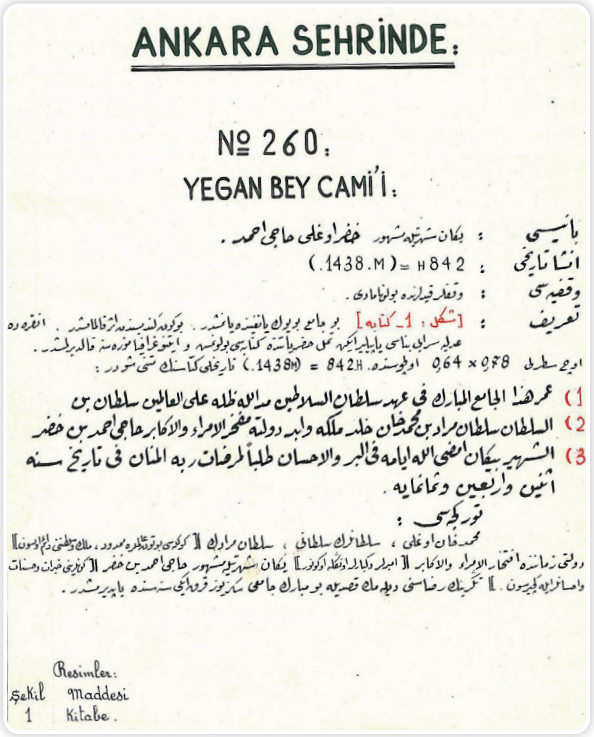

ANKARA SEHRİNDE.

№ 260.

YEGAN BEY CAMİ'İ.

Yeğen Bey Camii Kitabe Fişi (Yusuf Akyurt)

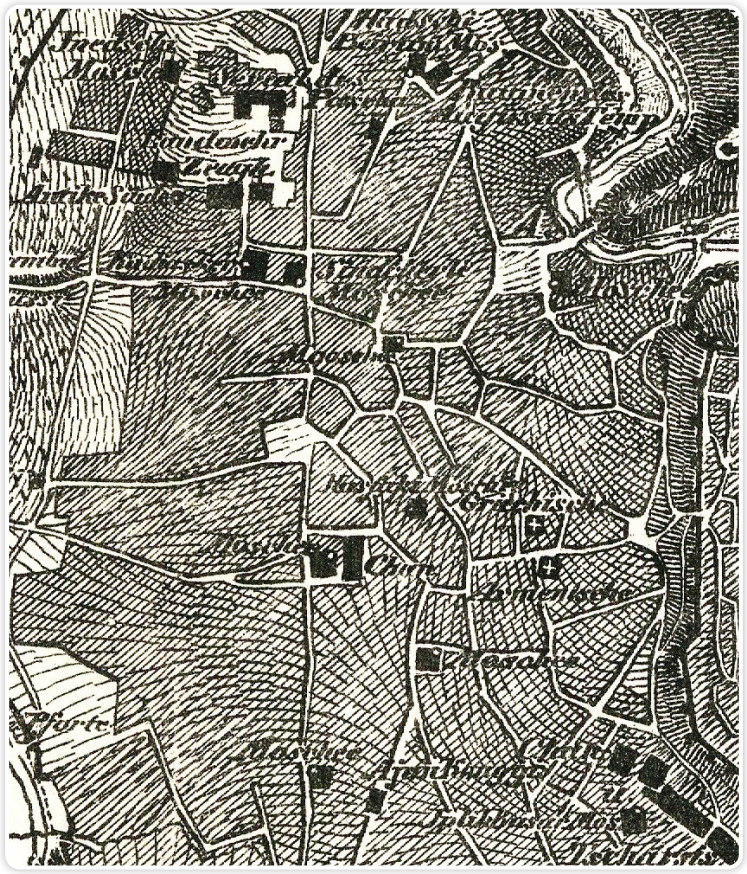

Ankara Haritasında Yeğen Bey Camii yanında Clemens Kilisesi (Von Vince 1839)

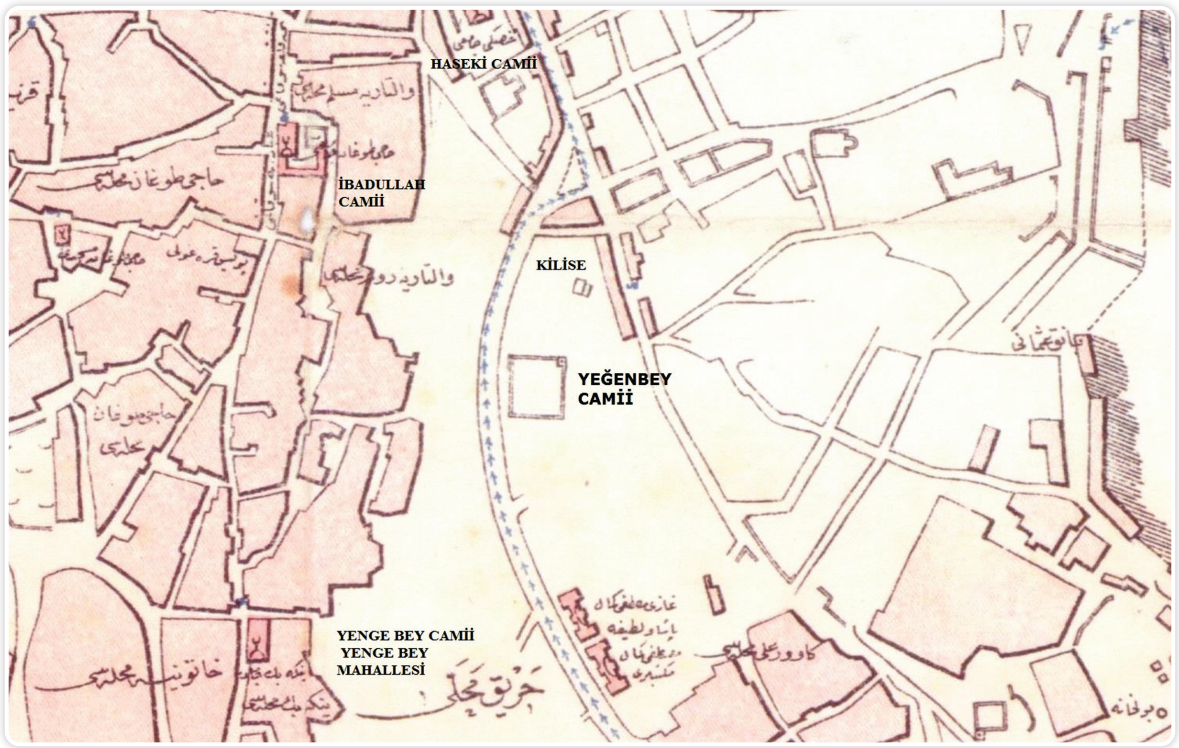

Yeğenbey Camii'nin 1924 yılında Harita Komutanlığınca hazırlanan Ankara Haritasındaki yeri

Sultan Abdülhamid Arşivi Yeğen Bey Camii, 1917 Yangını Öncesi (Uğur Kavas'tan)

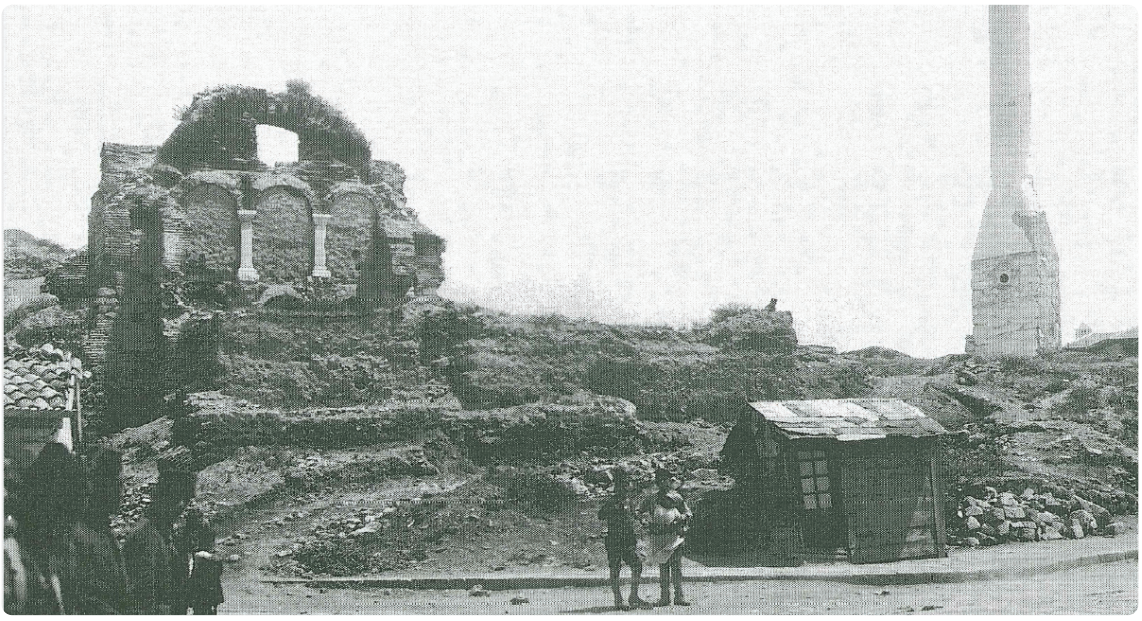

Yeğen Bey Camii minaresi ve Aziz Klemens Kilisesi Yangın sonrası (1924-Pesclow)

Yeğen Bey Medresesi

Yeğen Bey'in kendi vakfiyesi ele geçmediğinden medresenin gelirleri, görevlileri konusunda yeterli bilgilere sahip değiliz. Mimari şekli ve bulunduğu yeri konusunda bilgimiz olmadığından medreseyi yazılı kaynaklar ve belgelerden öğreniyoruz. 1021/ 1612-3 yılında Yeğen Bey Medresesi'nin müderrisi olarak Abdurrahman bin Durhasan gözükmektedir. (Çınar, H, 1993, 1020-1021 tarihli 13 Numaralı Ankara Şeri Sicili, G.Ü, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara:47'den AŞŞ-13. 36/306)

Muhtemelen Yeğen Bey Camii'nin yanındaki medrese harap olmuş, Seyyid Fazlullah Efendi ibni Seyyid Şeyh İbrahim Efendi buraya "Fazliye Medresesi" ismiyle yeni bir medrese yaptırdığı, burası için kurduğu vakfın mütevelliliğine büyük oğlu Seyyid Şeyh Ahmet Halife'yi tayin ettiği, Evahir-i Şaban 1159/ Eylül 1746 tarihinde bir belgeden anlaşılmaktadır. (VGMA, 1061/118) Yeğen Bey Medresesi yerine yapılan Fazliye Medresesi'nin son devirlerdeki durumunu 14.9.1898 tarihli diğer bir belgeden öğreniyoruz. Fazliye Medresesi diye de anılan bu medresenin 5 odalı olduğu, 8 talebesinin bulunduğu, gelirinin yapılardan (musakkafat) olduğu, Ayan Efendi zade Haydari mütevelli, Börekçizade Rıfat Efendi de müderris oldukları, medrese ve musakkafatın tamirat gideri dışında 20 kayme nisbetinde senevi 300 guruş gelir fazlası olduğuna dair tarihsiz bir belge ile 14.9.1898 tarihli diğer bir belge vardır. Bu iki belgede medresenin müderrisin ücreti açıklanmamıştır. (Asılları Belgü Bademli Arşivi'nde bulunan bu belgenin elimizde fotokopileri bulunmaktadır. (Konyalı, İ. H, 1978:91)

Cumhuriyet Devri'ne kadar faaliyetini sürdüren medresede eski Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi'nin (Mehmet Rıfat Efendi ibn Hacı Kazım) bir müddet müderrislik yaptıktan sonra kendisinin bu görevi bıraktığı, 22 Eylül 1908 tarihli belgeden öğrenilmektedir. (1005 nolu AŞSD, s. 107; 1005 nolu AŞSD, s. 0108 A1 B3)

MİMARİ DEĞERLENDİRME

Turasan Bey ve Yeğen Bey tarafından yaptırılmış olan Tekke Köyü Camii, Ankara Hacı Arap Camii ve Genegi Mescidi günümüze kadar gelmiş, Yeğen Bey Camii yok olmuştur. Bu yapıların hepsi de dikdörtgen planlı, çatılı, ancak birbirinden farklı yapılardır.

Tekke köyündeki caminin günümüze asıl şekli ile geldiği konusunda bir bilgimiz yoktur. Eskiliği dışında önemli bir sanat özelliği taşımayan cami, Ankara Hacı Arap Camii ile sadelik yönüyle benzerlik gösterir. Hacı Arap Camii iki mihraplı olmasıyla diğer ikisinden farklılık gösterir. Bu camide bulunan çeşme, Ankara'da Osmanlıdan (Osmanlı Dönemi'nden) kalmış tek musluk örneğidir**.** Ayrıca cami, iki mihraplı olmasıyle diğer Ankara camilerinden farklılık gösterir.

Genegi Mescidi, enine dikdörtgen planlı, dıştan sade görünümlü küçük bir yapıdır. Mescidin ahşap aksamı, süslemesi ve alçı mihrabı dikkat çekmektedir. Ahşap

kuruluşu ve tavan süslemesi ile XIV-XV. yüzyıllara tarihlenen Selçuklu ve Beylikler devirlerinde görülen mescitlerin Ankara'daki en güzel temsilcilerinden biridir. (Öney, G, 1971, s. 37). Tavanı taşıyan direğin ahşap başlığı Ankara'daki tek örnektir. Ancak bu türün de en güzellerinde biridir. Afyon Ulu Camii'nin sütun başlıkları Genegi Mescidi başlığının yanında sade sayılır (VGMA,030101 nolu dosya). Ankara'daki küçük temsilcilerinden biridir. Evliya Çelebi Ankara'daki mabetlerin kubbeli olanlar dışında, üstünün dam örtülü olduğunu yazmasına karşılık (Dağlı, Y,- Kahraman, S. A, 2005, Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C. II, 2. Kitap. İstanbul. C. 2:523), bu mescidin tamirine ait 8 Haziran 1779 tarihli keşif hüccetindeki mescidin yıkılan damının üzerine çatı yapılacağının yazılması artık Ankara'daki üstü toprak kaplı dam örtülü mabetlerin üzerine çatı yapılmaya başlandığını göstermektedir. (AŞSD, 854, s.0041).

Yeğenbey Camii'nin, mescit ölçülerindeki diğer üç yapıya nazaran daha büyük bir yapı olduğu eski resminden anlaşılır. Cami resmine göre Hacı Bayram Camii'ni de andırmaktadır.

Yine bütünüyle günümüze ulaşmayan Turasan Bey Zaviyesi konusuna gelecek olursak, bu zaviyede hangi yapıların bulunduğu konusunda vakfiyede bir açıklık yoktur. Bir Osmanlı zaviyesinde; 1- Türbe, 2- Mescit, içinde ayin yapılan veya ders okunan bir oda, 3- Derviş odaları, 4- Misafir odaları, 5- Hamam, 6- Mutfak, kiler, 7-Ahır gibi yapılar bulunmaktadır. (Tanman, B, 2005, "Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları/ Tekkeler", Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler, Ankara:303)

Bu zaviyenin nasıl olabileceği konusunda bize fikir verebilecek yakın çevrede bir zaviye yapısı bulunmamaktadır. Turasan Zaviyesi gibi sadece türbe ve camiden meydana gelen Ankara Hacı Bayram külliyesinin kıyaslama yapılabilecek bir binası kalmamıştır. Burada da cami ve türbe dışında bir zaviyede olması gereken misafirhane, aşevi, kiler gibi yapılar yok olmuştur.

Turasan Bey Türbesi'nin benzerlerini araştırdığımızda önce Ankara civarında bulunan kare planlı türbeler üzerinde durmak gerekir. Daha sonra Türkiye genelindeki kare planlı türbelerden benzer olanlarla karşılaştırabiliriz.

Ankara çevresindeki türbelerle, Tekke Köyü Turasan Bey Türbesi arasında ilişki kuracak olursak en önemli yapı 1330 tarihli Ankara Aslanhane (Ahi Şerafeddin) Türbesidir. Türbenin kare gövdesinin üzeri sekizgen kasnaklı sivri bir külahla örtülmüştür. Yapının üst örtüsü içeriden de piramidal külah şeklindedir. Her iki türbe altta ayrı bir cenazelik katı olmaması, kare planlı gövde ve sekizgen planlı kasnağa sahip olmaları ile benzerlik gösterirler. Ayrıca gövdede devşirme malzeme kullanılması, dışta piramidal külah ve içte piramidal örtülü olması benzer yönlerdir. Turasan Bey Türbesi'nin kapı kemerinde bulunan yuvarlak oyuğun benzeri Aslanhane Türbesi'nin kitabesinde benzer bir oyuk bulunmaktadır. (Tuncer, O. C, 1991:22)

Kitabesine göre 9 Ekim 1391 tarihinde yapılan Ankara Polatlı Hacı Tuğrul Türbesi, Turasan Bey Türbesi'nden önce yapılmış kare planlı kâgir bir türbedir. Üstü dıştan ve içten sivri bir kubbe ile örtülüdür. (Tuncer, O. C, 1991:25)

Beypazarı Karadavut Türbesi 1453 tarihlidir. Kareye yakın dikdörtgen planlı türbenin üstünü örten yüksek kubbe dört kemer ve altıgen bir kasnak üzerine oturmaktadır. Köşelerdeki kubbe geçişleri mukarnas süslemelerle sağlanmıştır. Kubbe ahşap dikmeler üzerine oturan saç çatı ile korunmaya alınmıştır. (Tuncer, O. C, 1991:33)

Turasan Bey Türbesi ve 1429 tarihli Hacı Bayram-ı Veli Türbesi yaklaşık aynı yıllarda yapılmış olmalarına rağmen kare planlı ve üst örtülerinin sekizgen kasnaklı olmaları dışında birbirleriyle benzer yönleri yoktur.

Bursa Mustafakemalpaşa'da Lala Şahin Paşa Türbesi'nin XV. yüzyıl ortalarında yapıldığını, 1348 tarihli vakfiyesine göre tarihliyoruz. Türbenin içten ve dıştan piramidal külahlı üst örtüsü kare planlı gövde üzerine oturmaktadır. Yapımında taş ve tuğla almaşık olarak kullanılmıştır. (Tuncer, O. C, 1991:127)

Gelibolu Bolayır'daki 1359 tarihli Gazi Süleyman Paşa Türbesi kare planlı bir yapı olup iç mekânın üçgen kuşaktan sekizgen tambura oturan piramidal örtüsü dıştan kubbeyle kapatılmıştır. (Daş, Ertan, 2007, Erken Dönem Osmanlı Türbeleri, İstanbul: 35)

Manisa Revak Sultan Türbesi 1379 yılında yapılmış Saruhan Beyliği eseridir. (Acun, Hakkı 1999, Manisa'da Türk Devri Yapıları, Ankara:389) Kare planlı, piramidal külahlı türbenin giriş cephesinde kapı bir kemer içine alınmıştır. Külah kiremit kaplıdır. İç mekânda kareden sekiz dilimli üst örtüye köşelerdeki tromplarla geçilmiştir. (Tuncer, O.C, 1991:124)

Bu yapılardan Ankara Ahi Şerafeddin Türbesi ve Manisa Revak Sultan Türbesi, Turasan Bey türbesinin en yakın benzerleridir. Her üç türbe planı, giriş düzeni ve üst örtü bakımından birbirleri ile benzerlik gösterirler. Erken Osmanlı baldaken türbelerinden 1414 yılında yapılan Bursa Devlet Hatun Türbesi ve XV. yüzyıl ortalarına ait Saraylılar Türbesi ile 1385 tarihli Gebze Malkoçoğlu türbeleri üstteki dış örtülerinin piramidal külahlı olmaları ile Turasan Bey Türbesi ile benzerlik gösterirler. (Kılcı, A, 2005, "Erken Devir Osmanlı Baldaken Türbeleri", Vakıflar Dergisi, S. XXIX, Ankara:255–267) XIV. yüzyılın ikinci yarısında yapılan Antalya Elmalı Abdal Musa Türbesi de üst örtü bakımından benzer bir örnektir. (Tuncer, O.C,(1991:48)

Yukarıdaki değerlendirmeler sonucunda Anadolu'da, XIV-XV. yüzyıllarda 120 yıl içinde, 8 adet gövdesi kare planlı, üstü piramidal külahlı türbe yapıldığı, bu türbelerin en eskisinin 1330 tarihli Ankara Aslanhane Türbesi, en sonuncusunun 1421 tarihli Tekke köyü Turasan Bey Türbesi olduğu görülür. (Tuncer, O. C, 1992:278)

Anadolu'nun çeşitli yörelerinde bulunan diğer Turasan türbeleri ile karşılaştırma yapıldığında, bir Osmanlı eseri olan Tekke köyü Turasan Bey Türbesi'nin, çoğunluğu Selçuklu Devri'nde yapılan diğer Turasan türbeleri ile bir benzerliği olmadığı görülür. Esasen hepsi de farklı dönemlerde ve farklı coğrafi bölgelerde yer alan diğer Turasan türbelerinin de birbirleri ile benzerlikleri bulunmamaktadır.

Afyon Ulu Camii (VGMA)

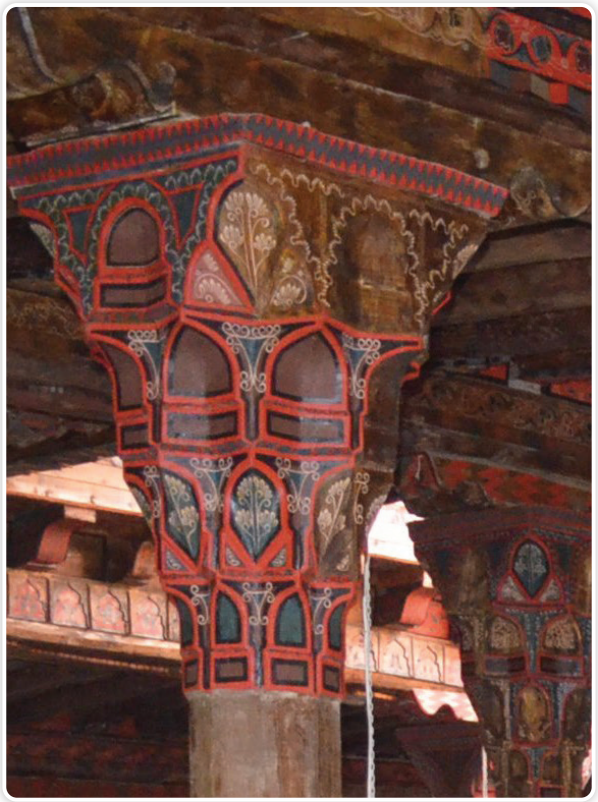

Beyşehir Eşrefoğlu Camii (Ali Kılcı)

Genegi Mescidi detay (Mustafa Bektaşoğlu)

Beyşehir Demirli Mescdi (Ali Kılcı)

Aslanhane (Ahi Şerafeddin) türbesi (A. Kılcı)

Hacı Bayram-ı Veli türbesi (Mustafa Bektaşoğlu)

Polatlı Hacı Tuğrul Türbesi

Bursa Mustafakemalpaşa Lala Şahin Paşa türbesi (VGMA)

Manisa Revak Sultan Türbesi (VGMA)

Bursa Saraylılar Türbesi (Ali Kılcı)

SONUÇ

Çeşitli arkeolojik çalışmalarla tarihin her döneminde Ankara'nın var olduğu ortaya çıkmıştır. Bilhassa Roma imparatoru Augustus'un yaptıklarını anlatan vasiyetnamesinin Latincesinin Roma'da, Yunancasının Isparta Yalvaç'ta yazılı olmasına karşılık, Ankara'daki tapınakta her iki dilde yazılması ile önemi tescillenmiştir.

Şehrin coğrafi yapısı ve konumu sebebi ile sahip olduğu değer, Bizans hâkimiyetinden sonra yeni gelen Türkler tarafından da önemsenmiştir. Bu dönemde Ankara hayır sahiplerince de yürütülen imar çalışmalarıyla daima merkezi bir şehir olmuştur. Şehrin imarında rolü olan hayır sahipleri arasında, Ankara'da oturan Kızıl Bey, Ahi Şerafeddin, Turasan Bey, Karaca Bey, Doğan Bey ve Yeğen Bey gibi kişilerden başka Ankara dışından çok sayıda devlet adamının olması ülkeyi yönetenlerin Ankara'ya verdikleri önemi ortaya koymaktadır. Bu ikinci sınıfın Osmanlı Devri başlarında yaptırdıkları ticari yapılar sayesinde oluşan büyük bir çarşıya sahip olan Ankara önemli bir ticari canlılık da kazanmıştır.

Selçukluların Anadolu'yu fethi ile başlayan Turasan ismi, Ankara'nın Osmanlılar tarafından alınması sırasında bir alperen bey olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı devletince onun kurduğu vakfa, Osmanlı hanedanına ait Selatin Vakıfları gibi imtiyaz tanınması, Turasan Bey'in hayatında devlete yaptığı hizmet sebebiyle tarihi kişiliğine verdiği önemi göstermektedir. Onun vefatından sonra da zaviyesinin derbentçilik görevi ile ülke güvenliğine katkısı, devletin önemsediği durumdur.

Çalışmamızın konusunu Yeğen Bey ve onun nesli tarafından genellikle tek vakıf gibi yönetilen, arşiv kayıtlarında genellikle Turasan Bey ve Yeğen Bey vakfı şeklinde isimlendirilen bir kuruluş teşkil etmiştir. Aslında üç bölümden meydana gelen vakfın ilki hayratı Ankara'da iki mescit, Yabanabad'da bir zaviye ve cami olan Turasan Bey Vakfı'dır. İkincisi Turasan Bey'in Yeğeni ve evlatları için kurduğu zürri vakıftır. Üçüncüsü Yeğen Bey'in Ankara'da yaptırdığı cami ve medrese vakfıdır.

Osmanlı tekke ve zaviyelerinin ilginç örneklerinden biri olan Turasan Bey Zaviyesi Tekke köyünün kurulmasına öncülük ettiği gibi asırlarca köy ve çevresine ışık tutmuş, bu bölgenin yol güvenliği sağlanmıştır. XIX. yüzyıla kadar yaşayan zaviye, zamanın getirdiği şartlara dayanamayarak yıkılıp gitmiştir. Günümüzde cami ve türbe dışında diğer kısımlarının yeri bile belli değildir. Ankara'daki Yeğen Bey Camii ve medresesi XV-XX. yüzyılları arasında Ankara şehrine hizmet ettikten sonra vakfın yıkılan diğer hayratlarıdır. Zaviye yıkılınca, Tekke köyü ve çevresindeki köylerde vakfa ait arazilerin mülkiyeti kullanan kişilere belli bir bedel karşılığında devredilmiştir.

Çalışma sonucunda, Ankara'daki Turasan Mescidi'nin Hacı Arap Camii, kız kardeşi için yapılan Hemşire-i Turasan Mescidi'nin de Genegi Mescidi olduğu ortaya çıkmış oldu. Ancak Tabakhane'deki Turasan Bey Hamamı'nın yerini tespit etmek mümkün olmamıştır.

Turasan Bey, Tekke köyündeki ve Ankara'daki eserleri konusunda yaptığımız bu çalışma ile kısmen bir boşluğun doldurulduğuna inanıyoruz. Yine de bu konuda

yapılacak yeni çalışmalarla bilhassa Tekke köyü yaşlılarından burada devam eden adet, gelenek ve görenekler konusu üzerinde bilgiler toplanmalıdır. Bu bilgiler arasında Turasan Bey hakkında çeşitli özelliklerin ortaya çıkması mümkündür. Ayrıca çevredeki insanların çeşitli gruplar hâlinde türbeyi ziyaret etmesi ve ziyaret şekli, Tekke köyü halkının Turasan Bey ismine olan ilgisi araştırılması gerekli diğer hususlardır.

Turasan Bey'in vefatından sonra onun yerine geçen Yeğen Bey de Ankara için önemli bir tarihî kişilik olup bu çalışma ile Ankara'da erken Osmanlı Devri'nde yaşamış olan Turasan Bey ve ailesi ve vakfı hakkında toplu bir bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Turasan Bey'in "Yeğen Bey" şeklinde meşhur olan Eylül l423 tarihli vakfiyesi, Ankara ve çevresinin Erken Osmanlı Devri'ni aydınlatan kıymetli tarihî bir belge olarak günümüze kadar gelmiştir. Yeğen Bey, vakfı kuran Turasan Bey'in Tekke köyü ve Ankara'da yaptığı hayır ve hasenatı devam ettirmiştir. Kendisinin kurduğu hayratı da Ankara için önemlidir.

Turasan Bey Vakfı'nın sultan vakıfları arasında sayılarak, savaş zamanında asker istenemeyeceği şeklinde istisnai ve imtiyazlı durum kazanması üzerinde durulması gerekli bir durumdur. Turasan Bey Vakfı'na bu muafiyet niçin verilmiştir? Bu vakfı diğer Ankara vakıflarından farklı kılan özelliği nedir? Turasan Bey'in Osmanlı ailesine bir yakınlığı olabilir mi? Bu sorular için ilk olarak akla gelen Turasan Bey'in Ankara'nın fethi sırasında olağan üstü yararlık göstermiş, onun kahramanlığı sayesinde kurduğu vakfına imtiyaz verilmiş olabilir. Vakfın gelir fazlasının evlatlara verilmesine izin verilmesi de bu saygının bir sonucu olabilir. Diğer bir önemli sebep Turasan Bey Zaviyesi'nin önemli bir tarih yol üzerine yer alması, burasının bir derbend vazifesi görmesidir. Bu hususta Turasan Bey vakfiyesinde olmayan bilgileri, 1530 ve 1572 tarihli tahrir defterlerinde görmekteyiz. Tahrirlerde zaviyede 10 derbentçi görevli olması burasının kuruluş amacını açıklamaktadır. Bu derbendçilerle zaviye çevresinin yol güvenliği sağlanmakta, yoldan gelip-geçenler zaviyede barındırılarak derbend vazifesi görmektedir. Savaş zamanında zaviyeden asker istenmemesinin sebebi yörenin güvenliğinin savaş zamanlarında derbentçilerle sağlanmış olmalıdır. Dolayısı ile derbendçilik görevi verilen Turasan Bey Vakfı'nın selatin vakıflarından sayılması da ülke güvenliğinin sağlanmasını Osmanlının kendi ailesinin güvenliği ile bir tuttuğu şeklinde ifade etmek mümkündür.

Günümüz insanlarının görmedikleri tekke ve zaviyeler, Osmanlı devletinin yıkılması ile kapatılmıştır. Bu olayın gerekçesi devletin zayıflamasına paralel olarak meydana gelen tekke ve zaviyelerin bir kısmındaki bozulmalardır. Ancak bu duruma bakarak tarih boyu bu ülkenin vatan hâline gelmesinde rolü olan, medrese dışında kalan halkın eğitildiği tekke ve zaviyelerin görmüş oldukları hizmetlerin unutulmasını gerektirmez. Bunların güzel örneklerinden biri Turasan Bey Zaviyesi'dir.

Bir hayır sahibi olarak, Turasan Bey ve Yeğen Bey'in isimleri kurduğu vakıflarla birlikte dünya durdukça var olacak, unutulmayacaktır.

EKLER

A- VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ (Ankara)

Turasan Bey'in Yeğen Bey diye meşhur Eylül l423 tarihli vakfiyesi

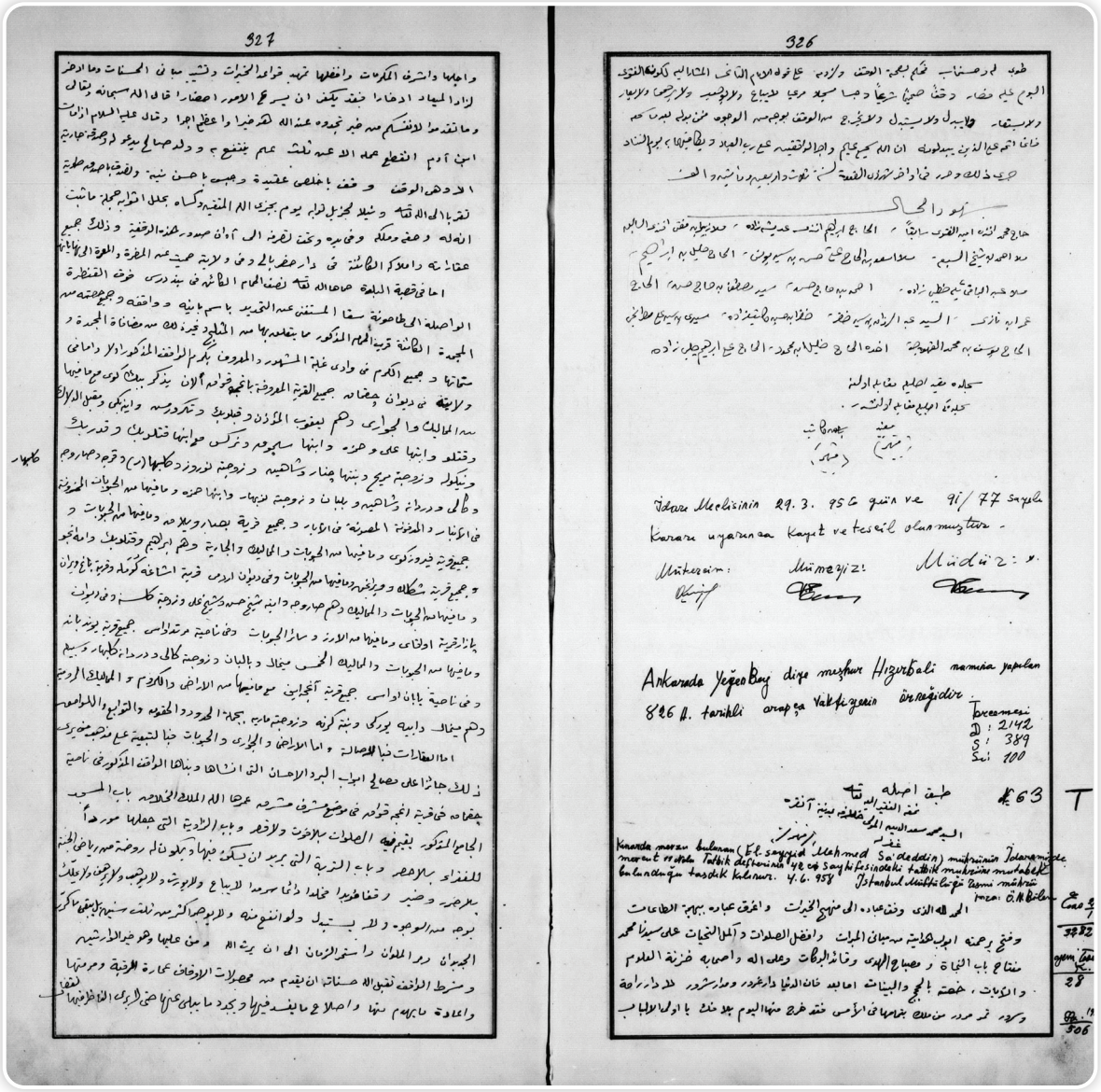

VGMA, Arapçası: 2113/ 326-63, Türkçesi: 2142/ 389- 100.

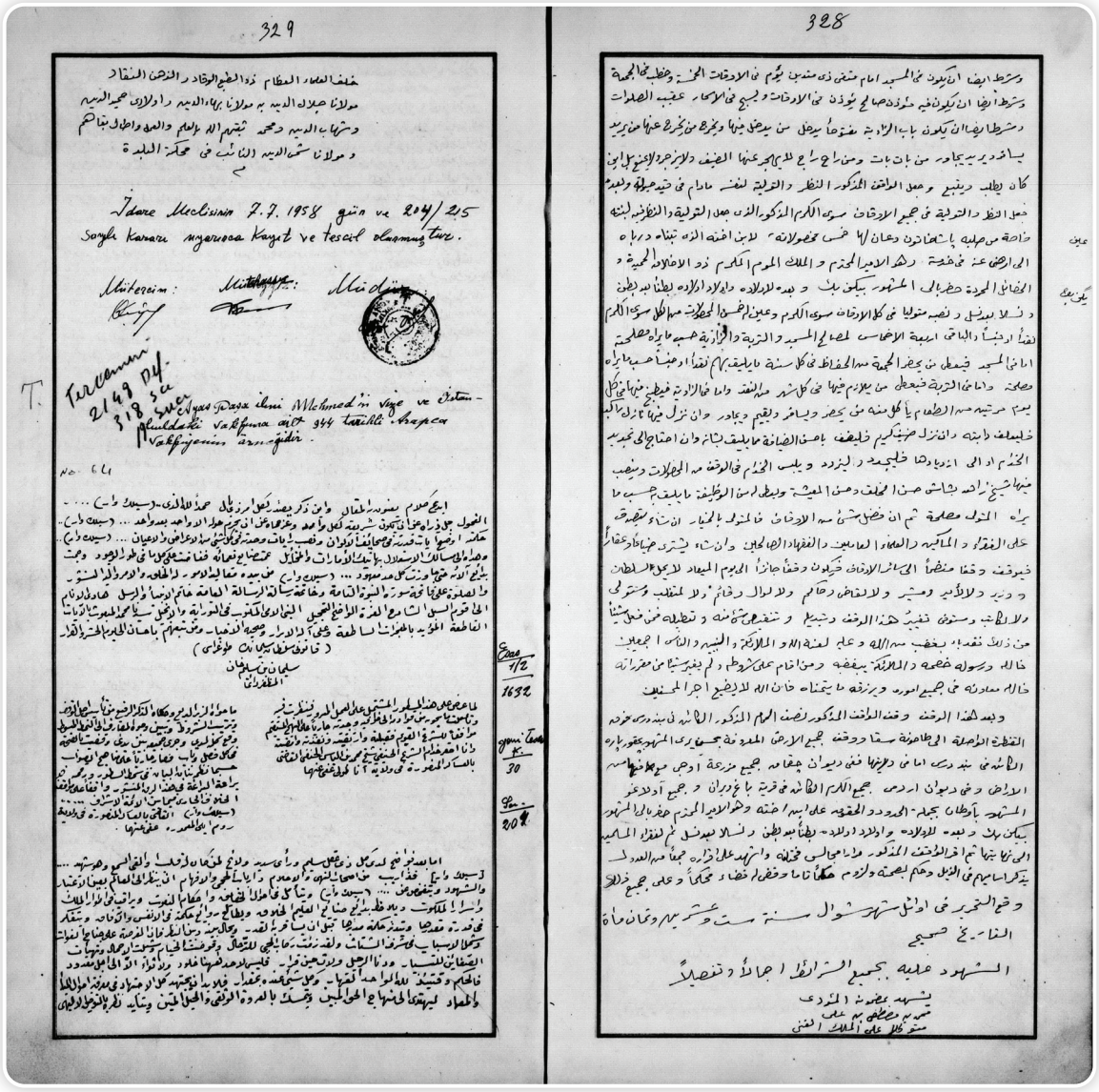

VGMA, Arapçası: 2113/ 326-63, Türkçesi: 2142/ 389- 100.

Kullarını hayrat yollarına muvaffak kılan, onları taat sevinçlerine gark eden ve hayır müesseseleri yolu ile hidayet kapılarını rahmetle açan Allah'a hamd ü senalar ederim. Salât ve selâmın efdali, tahiyyâtın ekmeli, necat kapısının anahtarı, hidayet meşalesi, berekat rehberi olan efendimiz Hazreti Muhammed'e ve ilimler, âyetler hazînesi olan âl ve ashabına olsun ki, Allah cümlesini hüccet ve beyyinâtla teyid buyurmuştur.

Bundan sonra asıl maksada gelince: Dünya gurur evidir, şer yatağıdır, rahat ve sevinç yeri değildir. Çabuk geçer, dün ona malik olanın elinden bugün bakarsın hemen çıkar. Aklı başında olanlar içün en değerli ve şerefli şey hayrat kaideleri kurmak, hasenat müesseseleri bina etmektir. Ahiret günü içün azık tedarikinde ve bunları hazırlamakta acele etmek lazımdır. Hak Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Kendiniz içün âhirete gönderdiğiniz her hayrı Allah nezdinde daha hayırlı ve sevabı daha büyük olarak bulursunuz",

Hazreti Peygamberimiz de demiştir ki, "Adem oğlu ölünce bütün amelleri kesilir, ancak üçü müstesnadır. Fâidelenilen ilim, dua eden sâlih evlâd ve câri sadaka bırakanların amelleri devam eder". Câri sadakadan murâd vakıftır.

Allahü Teâlâ muttakîlerin mükâfatını verdiği, hulle elbiseleri giydirdiği günde sevaba nail ve hakka yakın olmak maksadiyle, iş bu vâkıfın kendisinden sudûruna kadar elinde ve tasarrufu altında mülkü olanları en halis akide ile vakf, en iyi niyetle habs ve en sadık maksadla sadaka eylemiştir ki onlar Hızır Bâlî Memleketinde ve Vilayetinde olan bi'l-umûm akarlar ve emlâkidir; Allah onları sonuna kadar zarar ve ziyandan korusun.

Bu belde (Ankara) kasabasında bulunanlar şunlardır (Allah himaye buyursun):

Su değirmenine giden köprünün üst tarafında Bendderesi'nde kâin hamamın yarısı ki, banisinin ve vakıfının ismi ile tahditten müstağnidir.

Zikri geçen hamamın yanındaki buzluğun tamamı ile onunla ilgili olan ve mütemmimâtından bulunan karlık ve saire de vakıftır.

Kalaba Vadisi'ndeki bir üzüm bağının tamamı vakıf olup evvela vâkıfın bağı diye meşhur ve maruftur.

Vilayette bulunanlardan Çakmak Dîvânı'na tabi olanlar şunlardır:

Bahçekavak (Akçakavak) diye meşhur olan köyün tamamı ki, şimdi Beyköyü namı ile anılır. Bu köy köleleri ve cariyeleri ile vakıf olup, onlar da: Müezzin Yakup, Kıplu Bey, Tanrıvermiş, İnebeği, Tellak Mukbil, Kutlu ve oğlu Ali, Hamza ve oğlu Selçuk, Nerkis ve oğlu Kutlu Bey, Kadri Bey, Nikola ve karısı Merih ve kızı Çınar, Şahin ve karısı Nevruz ve Gülbaha(r), Karaca, Saruca, Kali, Dürdane, Şahin, Balaban ve eşi Nevbahar, oğlu Hamza'dırlar. Bu köyde ambara yığılmış olan ve kuyulara gömülüp muhafaza edilen hububat dahi vakıftır. Sarubulak diye ma'rûf olan köy dahi hububatı ile vakıftır. Fîrûz köyün tamamı dahi oradaki hububatı ile köle ve cariyeleri ile vakıftır ki onlar da İbrahim, Kutlu Bey ve anası İncü'dür. Şenlik ve Virancık köyü onlardaki hububat ile vakıftır.

Erdemi Dîvânı'nda: Aşağı Gümele köyü ve Bağvîrân köyü bunlardaki hububat ve kölelerle vakıftır. Onlar da Saruca, oğlu Şeyh Hasan, Şeyh Ah ve eşi Gülsene'dir.

Pazar Dîvânı'nda bulunanlar: Ovakayı köyü oradaki pirinç ve sâir hububat ile vakıftır.

Mürtedovası nahiyesinde: Yundband köyünün tamamı hububatı ile ve beş adet kölesi ile vakıftır. Onlar da: Mihal, Balaban ve eşi Kalli, Dürdane, Gülbahar ve Sebile'dir.

Yabanovası nahiyesinde Ağcain köyünün tamamı, arazisi, bağlan ve Rum kölelerle vakıf olup onlar da Mihal, babası Yorgi, kızı Gerne ve eşi Mariye'dir.

Bu zikr olunanlar bütün hudûd ve hukuku ile, tevabi ve levâhikile vakıftır. Akarâta gelince, bunlar asılları itibârı ile vakıftır. Arazi, köleler ve hububat ise akarâta tabi olarak bunların vakfiyetine kail olanlara göre vakıftır. İşbu zikr olunanlar vâkıfin Çakmak nahiyesinde/Ağcakavak köyünde aydın ve şerefli bir mevkide bina etmiş olduğu ve içinde vakti geçirilmeden ve kısaltılmadan namaz kılınması içün yapılan bir bâb câmi-i şerif ile gelen her fukaraya açık olan bir bâb zaviyesi ve içinde sakin olmağı arzuladığı ve zarar ziyandan asude cennet bahçelerinden bir bahçe olmasını Allah'tan dilediği bir bâb türbesinin mesalihine müebbed, daimî ve sonsuz surette vakf eylemiştir. Bu itibarla satılamaz, mîrâs bırakılamaz hibe olunamaz, rehin verilemez, hiç bir suretle mülk olarak alınamaz, daha fâideli dahi olsa başkası ile istibdâl olunamaz. Üç seneden fazla müddetle îcâra verilemez. Ay, güneş devrân ettikçe geceler, gündüzler birbiri ardı sıra gelip geçdikçe zamanlar boyunca bakî kalacak bir vakıftır. Vârislerin en hayırlısı olan Allah'a arz ve arz üzerindekiler intikal edinciye kadar böylece kalacaktır.

Allahu te'âlâ hasenatını kabul buyursun. Vâkıf şart etmiştir ki, vakfın mahsulâtından evvela rakabenin tamîr ve termîmine, yıkılan yerlerin yapılmasına, bozulan yerlerin ıslâhına, eskiyenlerin yenilenmesine sarf olunur. Öyle ki bakan kimse onda bir kusur görmeyecek sûretde bakımına dikkat ederler.

Yine şart etmiştir ki, mescidde muttaki, dindar bir kimse imam olup beş vakit namazlarda imamlık yapar, cuma günleri hutbe okur.

Yine şart etmiştir ki, zaviyenin kapısı daima açık bulunacaktır. Giren girer, çıkan çıkar. İsteyen misafir olur gider, dileyen mücavir olarak kalır. Geceyi geçirmek isteyen yatar, gitmek isteyen gider. Oradan misafir kovulmaz, azarlanmaz, men olunmaz; nasıl isterse öyle yapar, misafire tabi olunur.

Adı gecen vâkıf, vakfının nezâret ve tevliyetini sağ olduğu müddetçe kendi nefsine şart eylemiştir. Kendisinden sonra üzüm bağından gayri ki bunun tevliyet ve nezâretini öz kızı Paşa Hâtun'a verüp mahsulâtının beşte birini ona tahsis eylemiştir- cümle evkafının tevliyet ve nezâreti oğulluk edip yetiştirdiği ve hizmetinden hoşnud olup seçdiği öz kız kardeşi oğlu olan güzel huylu, öğülen ahlâklı, azîz ve muhterem emîr, Yeğen bey adı ile meşhur olan Hızır Bali'ye ait olacaktır. Ondan sonra onun evlâdına, evlâdı evlâdına, batından batına, nesilden nesile intikal edecektir. Onu üzüm bağından gayri bütün evkâfina mütevelli nasb edip üzüm bağından başkasının mahsulâtından ona nakit veya ayniyat olarak beşte birini tayin eylemiştir. Kalan beşte dört mahsulât hissesi lüzum gördüğü gibi mescidin, türbenin ve zaviyenin mesâlihine sarf olunur. Mescide sarfiyat şöyle yapılır: Her sene cuma namazında mescidde hazır bulunan hafızlara münâsip görülen şekilde nakit ve ayniyat olarak verilir. Türbeye devam edenlere her ay para olarak verilir. Zaviyede günde iki defa yemek pişirilir; orada hazır bulunanlar, misafirler, mukîm ve mücavir olanlar ondan yerler. Oraya binek hayvanı ile bir misafir gelirse hayvana da alaf verilir. Eğer şanlı şerefli bir kimse misafir olarak gelirse onun şanına layık surette en güzel şekilde ona i'zâz ve ikram olunur.

Yeni hademe tayinine veya adetlerinin arttırılmasına lüzum hâsıl olursa yenisi alınır ve mevcutların adedi çoğaltılır, hademeler vakfın mahsulâtından giydirilir.

Güler yüzlü, güzel huylu, iyi geçim ehli zâhid bir kimse şeyh tayin olunup ona, mütevellinin münâsip gördüğü ve şânına layık nispette bir maaş verilir.

Bu sarfiyattan sonra eğer evkafın gelirinden bir şey artarsa mütevelli muhayyerdir. Dilerse fukaraya, yoksullara, ilmi ile âmil ulemâya, sâlih fukaraya tasadduk eder; dilerse yeni mezrealar ve akar satan alarak onları bu vakfa zam ve ilhak ederek kıyamete kadar devam edecek ebedî vakıf yapar.

Sultan, vezîr, emîr, müşîr, kadı, hâkim, vali, kaymakam, mütegallibe, müstevli, kâtip, maliyeci, her kim olursa olsun bu vakfı bozmak, tebdil etmek, azaltmak, âtıl bırakmak asla helâl değildir. Bunlardan birini yapan Allah'ın gazabına uğrar; Allah'ın, meleklerin, peygamberlerin ve bütün insanların hepsinin laneti onun üzerine olsun. Onun hasmı Allah ve Resulüdür. Melekler ona buğz eder.

Her kim bunun şartlarını yerine getirirse ve onun usûlünü değiştirmezse bütün ömründe Allahü Teâlâ yardımcısı olsun. Dilediği gibi rızkını versin, Allahü Te'âlâ iyilik yapanların mükâfatını asla zayi etmez.

Adı geçen vâkıf, işbu vakıftan sonra Bentderesi'nde su değirmenine giden köprünün üstündeki mezkûr hamamın nısfını dahi vakf eylemiştir.

Yine Bendderesi'nde kâin Çukurpâre diye meşhur olan, Hasan yeri diye bilinen arazinin cümlesini vakıf eylemiştir.

Vilâyeti dahilinde Çakmak Dîvânı'nda Evci mezrasını buradaki arazinin cümlesi ile vakf eylemiştir.

Erdemi Dîvânı'nda Bağvîrân köyünde kâin üzüm bağının tamamını vakf eylemiştir.

Avdan diye meşhur olan avlağın tamamı da vakıftır.

Bunlar bütün hudûd ve hukuku ile kız kardeşi oğlu, muhterem emîr, Yeğen Bey diye meşhur Hızır Bali'ye vakıftır. Ondan sonra onun evlâdına, evlâdı evlâdına, batından batma, nesilden nesile, sonra Müslüman fukaraya vakıftır.

Sonra adı geçen vâkıf, muhtelif meclislerde, tekrar tekrar bu vakıflan ikrar ederek, bu ikrarına da zeyilde isimleri yazdı âdil Müslümanlardan bir gurubu şahit olarak göstermiştir. Ve bu vakfın sıhhat ve lüzumuna tam olarak hüküm verilmiştir. Muhkem surette hükme bağlanmıştır.

Bütün bunlar 826 senesi Şevval ayının iptidasında(Şevval 826) cereyan etmiş ve yazılmıştır.

Şahidler

Halef'il-ulemai el-azam züttabhel-vekadir." –

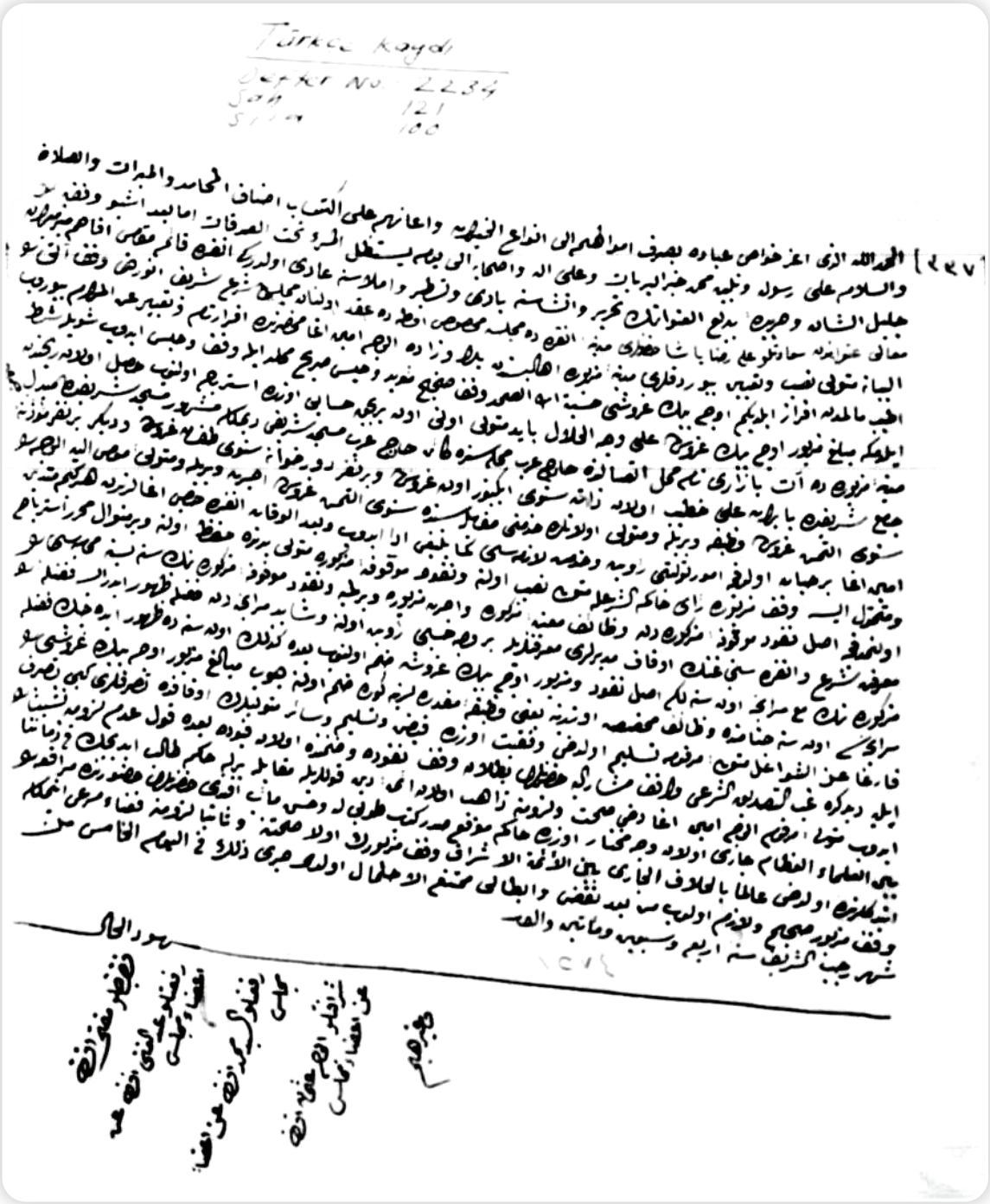

VGMA, 582-2/429-337 nolu, Ali Rıza Paşa'nın Hacı Arap Camiine 5 Receb 1274/19 Şubat 1858 tarihli para vakfı.

Saadetlu Ali Rıza Paşa hazretleri medine-i Ankara'da meclise mahsus odada akd olunan şeri şerif-i envarda vakf-ı ati'l-beyan mütevelli nasb ve tayin buyurdukları medine-i mezbure ahalisinden Pilavzade el-hac Emin ağa mahzarında ikrar-ı tam ve tabir-i ani'l-meram buyurub atyeb-i malından ifraz eylediğim üç bin kuruş hasbeten lillahi samedide vakf-ı sahih i ve habs-i sarih-i mahlud ile vakf ve habs idüb

şöyle şart eyledim ki meblağı mezbur üç bin kuruşun ala vech-i ilelula? Ba yed-i mütevelli onu onbirbuçuk hesabı üzere istirbah olunub hasıl olan rıbhinden medine-i mezburde Atpazarı nam mahal ittisalinde Hacı Arap mahallesinde kain Hacı Arab Mescidi dimekle maruf mescid-i şerifde .. camii şerifinde ba- berat-ı aliyye hatib olan zata senevi iki yüz on kuruş ve bir nefer devirhana senevi doksan kuruş ve diğer bir nefer müezzine senevi altmış kuruş vazifeverile ve mütevelli olanlara hizmeti mukabelesinde senevi altmış kuruş ücret verile ve mütevelli mümaileyh el-vechi Emin Ağa ber hayat oldukça umur-u tevliyeti ra ve hizmet-i lazımesin kema yenbeği eda idüb ve bade'l-vefat Ankara hassı ağalarından her kim müttehil ise vakf-ı mezbure reyi-i hakimişşer'le mütevelli tayin oluna ve nakd-i mevkufe-i mezbureye mütevelli yedinde hıfzoluna ve ber minvali muharrerat olundukça asıl nükud mezkûreden vazaif-i muayyene mezkûre ve ücreti mezbure virilmeye ve nükud-u mevkûfe-i mezkûrenin sene sene muhasebesi marifet-i şeri Ankara sancağının evkaf müdirleri marifetleriyle ber vech-i hasbi rüyet oluna ve şayet murabahadan fazla zuhur ederse fazia-i nükud-u mezkûrenin mea murabaha on senelik asl-ı nükud ve mezbur üç bin kuruşa zam olunub badehu kezalik on senede zuhur eden murabahası on sene hitamında vazaif-i mahsus üzerine yani vazife-i …….lerine göre zam olunmayıb meblağ-ı mezbura osebeble? Fariğan anişer'ile mütevellii mmerkuma teslim olduğu vakfiyet üzere kabz ve teslim ve sair mütevellilerin evkafında tasarrufları gibi tasarruf ile gıbbe't-tasdik-i'ş-şer'i vakıf-ı müşarun ileyh hazretleri butlan-ı vakf-ı nükuda zammında olan kuyuda badehu kavl-i ademlerine …… idüb mütevelli merkûm el-hac Emin Ağa dahi sıhhati lüzumuna zâhib olan deyn kavillerile mukabele birle hâkim taleb idicek.

Ankara'da kurulu, mazbut "Turasan Bey ve Yeğen Bey Vakfı"na ait 17 Temmuz 1862 tarihli ferağ ve intikal kayıtları (Kayıtların 1-25 arası özet, 26-40 arası tam metin, 41-80 arası özet olarak yeni harflere çevirilmiş halidir. Özet kısımlarında vakıf taşınmazların bulunduğu köyün ismi, varsa tanınan ismi, yeri, cinsi, miktarı, hissesi, kıymeti şeklinde listelendi. Taşınmazların sınırları ve yeni sahiplerinin isimleri yazılmadı.)

Sayfa 94 Bademlizade Mehmed Efendi marifetiyle zîrde mülhak vakf-ı şerifden Yabanabad kazasına tabi kuralardan vukuu ferağ ve intikal ve boz haliyeden ihâle olunan mahallerin kaydı

Kaza-i Yabanabad an vakf-ı Turasan Bey nâm-ı diğer Yeğen Bey

Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero.1-Hüyükbala, Dedeli, tarla, 1 dönüm

Hüyükbala karyesi, Sokak kenarı, tarla, 1 dönüm

Hüyükbala karyesi, Kızılcarmut, tarla, 1 dönüm

Hüyükbala karyesi, Gölezyarısı, tarla, 2 dönüm-4 adet taşınmazın kıymeti: 1200

Numero. 2-Hüyükbala karyesi, Depecik, 2 dönüm tarla - kıymeti: 190

Numero. 3-Hüyükbala karyesi, Süleymanyeri, 0,5 dönüm tarla - kıymeti: 50

Numero. 4-Kurumcu karyesi, Mustafayeri, 1 dönüm tarla: 300

Numero. 5-Höyük karyesi, Pınarbaşı, 3 kıta tarla,4 dönüm: 400

Numero. 6-Höyük karyesi, Aktarla, 2 dönüm tarla: 600

Numero. 7-Gümele karyesi, Ahmed beşe dağı, boz tarla, 2 dönüm: 25

Numero. 8-Gümele karyesi, Boztarla, tarla,4 dönüm

Gümele karyesi, Torluk tarla, tarla, 3 dönüm

Gümele karyesi, Taviloğlu, tarla, 2 dönüm

Gümele karyesi, Çiftearıklı, tarla, 3 dönüm

Gümele karyesi, Küçükyazı, tarla, 2 dönüm

Gümele karyesi, Köyönü, tarla, 2 dönüm

Gümele karyesi, Harmanyanı, tarla, 1 dönüm

Gümele karyesi, Odaönü, tarla, 0,5 dönüm

Gümele karyesi, Çakılarası, çeltik tarlası, 10 dönüm

Gümele karyesi, Yaraltı, çeltik tarlası, 12 dönüm

Gümele karyesi, Kuyak, 8 dönüm çeltik tarlası-

11 adet taşınmazın kıymeti: 3000

Numero.9-Gümele, Akhacıoğlu, hane, kıymeti: 50

Sayfa 95 Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero.10-Gümele karyesi, Çakılarası, 8 dönüm, çeltik tarlası- kıymeti: 800

Numero.11-Virancık karyesi, Karayazı, 40 dönüm kıraç tarla- kıymeti: 600

Numero.12-Gümele karyesi, Harman yanı, 20 dönüm, boz çeltik tarlası - kıymeti: 40

Numero.13-Gümele karyesi, Ada, 20 dönüm, boz çeltik tarlası - kıymeti: 45

Numero.14-Bağlıca karyesi, Berukale, 20 dönüm, boz tarla- kıymeti: 200

Numero.15-Virancık karyesi, Depe, 40 dönüm - kıymeti:1500

Numero.16-Virancık karyesi, Dikiltaş, tarla, 30 dönüm- kıymeti: 500

Numero.17-Yaka karyesi, Ahlatarası, 4 dönüm, nısf hisse - kıymeti: 300

Numero.18-Mahkemeağacin karyesi, aş evi,

Mahkemeağacin karyesi, aş evi,

Mahkemeağacin karyesi, aş evi

Mahkemeağacin karyesi, Yaraltı, çeltik tarlası
Mahkemeağacin karyesi, bahçe

Mahkemeağacin karyesi, değirmen, sülüs hisse- 6 adet taşınmazın kıymeti: 1000

Numero.19-Höyük karyesi, Bahçearkası, tarla, 2 dönüm

Höyük karyesi, Kızılcarmut, tarla, 2 dönüm

Höyük karyesi, Beyçayırı, tarla, 2 dönüm,

Höyük karyesi, tarla,4 dönüm - 4 adet taşınmazın kıymeti: 800

Numero.20-Höyük karyesi, Dikendibi, tarla, 2 dönüm

Höyük karyesi, Köyönü, tarla, 1 dönüm

Höyük karyesi, Kızılca kilise, tarla, 2 dönüm

Höyük karyesi, Tepecik, 1

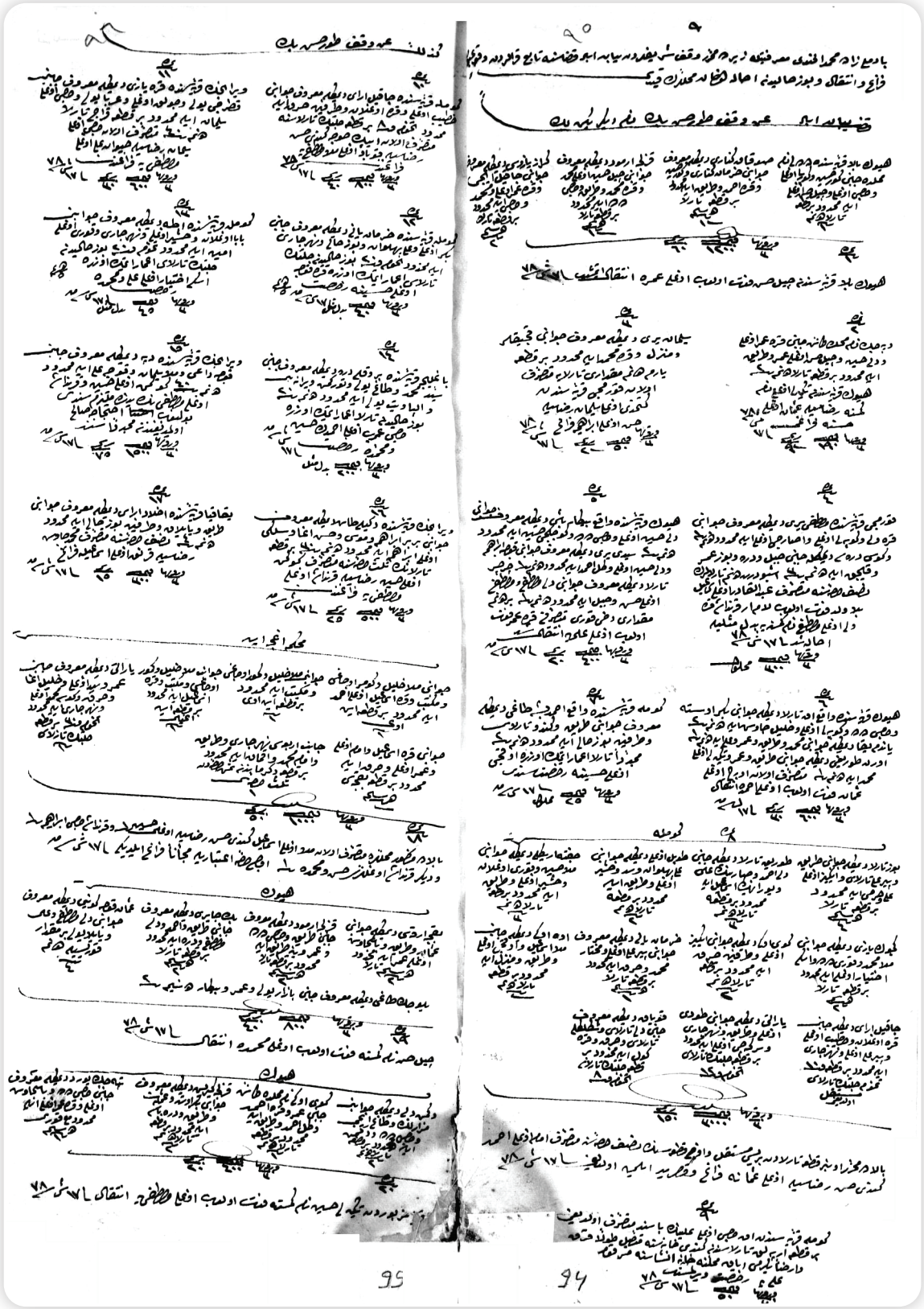

VGMA, 1985/94-95.

96- Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero.21-Yaka karyesi, Köyönü, arpalık, 2 dönüm- kıymeti: 1200

Numero.22-Yaka karyesi, Göktarla, tarla, 2 dönüm- kıymeti: 250

Numero.23-Yaka karyesi, Kızılca, tarla, 6 dönüm- kıymeti: 150

Numero.24-Yaka karyesi, Civandede, boş arazi, 50x40 ayak- kıymeti: 150

Numero.25-Kurumcu karyesi, Belikde çukur tarla, müceddeden tarla ihdas ve imar eylemek üzere boz haliye, 5 dönüm –varaka baha 2, kıymeti: 100

Numero 26

Tekye karyesinde Hacıköy dimekle marûf cevânibi pınar ve molla İbrahim ve Ahmed ve Kâsım oğlu İbrahim ile mahdûd 1 dönüm boz hâlinde tarla imâr itmek üzere Yeşil oğlu İbrahim ve Hasan ve Hüseyin nâm kimesnelere ruhsat senedi

Varaka bahâ 2 kıymet 75 bedel-i misl 17 Şaban sene minhu Tekye karye

Numero 27

-Aşağı Arpalık dimekle cevânibi Ahmed Efendi ve tarik ve Pınar Ayağı Dere ve Yeşil Oğlu Ahmed ile mahdûd bir kıt'a tarla 1.5 dönüm

-Mezar yanı dimekle cânibi Molla Hüseyin ve mezarlık ve tarafeyni Bekir Efendi ile mahdûd bir kıyye tarla 2 dönüm

-Köy çayırı dimekle, cânibi Boşnak oğlu Ahmed ve Pınar ayağı ve Ahmed Efendi ile mahdûd dönüm 5 bir kıt'a çayırdan rub' hissesi

-Harman yeri dimekle cânibi Kökçü oğlu ve tarîk ve Kara Ali ve Yeşil Hüseyin ile mahdûd 2 dönüm tarladan rub' hissesi

-Gökçeyil dimekle cânibi tarîk ve Molla Mustafa oğlu İbrahim ve Ahmed ve Halil ile mahdûd bir kıt'a tarla 1,5 dönüm

-Kılıçözü dimekle cânibi Hamza çayırı ve Uluyol ve Ulukaya ve Hüseyin oğlu ile mahdûd bir kıt'a tarladan 2,5 dönüm

-Tokuz tarla dimekle cânibi tarik ve ve Yeşil Ahmed ve tarla ve tarîk ile mahdûd bir kıt'a tarla 4 dönüm

-Karşuyaka dimekle cevânibi Ahmed ve Hasan amuca ve boz hâli ve Hark ile mahdûd bir kıt'a 2 dönüm tarla

-Cevânibi Hasan Ağa ve Molla İbrahim ve Hasan amuca ile mahdûd bir kıta 1 dönüm tarla
-Cevânibi Molla İbrahim ve Yeşil Ahmed ve nehr-i câri ve Memiş ile mahdûd bir kıt'a menzil

Varaka baha 3 Kıymet 10.000 Resim 50 17 Şaban sene minhu

Balada mezkûr tarlalara mutasarrıf olan Yeşil oğlu fevt olub oğulları İbrahim ve Hasan ve Mustafa'ya intikâl

Numero 28

Tekye karye

Kılıçözü dimekle cânibi Yeşil oğlu Ahmed ve tarafeyni tarîk ve nehr-i câri ile mahdûd bir kıt'a tarla 6 dönüm

Kızılcabayır dimekle cânibi Emir oğlu ve Eski oğlu ve cebel ve su ulağı ile mahdûd bir kıt'a 2,5 dönüm

Gökçeyil dimekle cânibi İbrahim ve tarîk ve Yeşil oğlu İbrahim ve Eski oğlu Abdullah ile mahdûd bir kıt'a 4 dönüm

Orta tarla dimekle cânibi Ahmed Efendi ve tarik ve Memiş ve Emir oğlu Hüseyin ile mahdûd bir kıta tarla 4 dönüm

Harman yeri dimekle cânibi Gökmen oğlu Molla Mehmed ve tarîk ile mahdûd 3 dönüm tarladan rub' hissesi

Köy çayırı dimekle cânibi Hasan Ağa ve Boşnak oğlu Ahmed ve nehr-i câri ve Ahmed Efendi ile mahdûd 5 dönüm bir kıta tarladan rub' hissesi

Cevânibi nehr-i câri ve Yeşil oğlu İbrahim ve hark ve memiş ile mahdûd bir kıt'a menzil 1

Cevânibi İbrahim ve Ahmed ve tarafeyni memiş ile mahdûd bir kıt'a samanlık

Cevânibi nehr-i câri ve Ahmed Efendi ve Hüseyin Ağa ve İbrahim ile mahdûd bir kıt'a bahçe 1 dönüm

Varaka baha 3 Kıymet baha 600 Resim 30

Bâlâda muharrer tarla ve hânelere mutasarrıf Yeşil oğlu Molla Mustafa fevt olub oğlu Molla İbrahim'e intikâl 17 Şaban sene minhu

Numero 29

Tekye karyesinde Hacı köyü dimekle marûf cevânibi Yeşil İbrahim ve Kör Ali

oğlu İsmail ve tarafeyni tarik ile mahdûd 6 dönüm müceddeden tarla imâr etmek Bozhalı'dan Yeşil oğlu Molla İbrahim'e ruhsat senedi

Varaka baha 2 kıymet 51 bedel-i misl 17 Şaban sene minhu

Numero 30

Tekye karyesinde cevânibi erba'ası Sarıoğlu Ali ve tarik-i selâsesi tûlen ve arzen yirmi ayak arazi-i hâli müceddeden duvar ayağı yapmak üzere Uzun Mustafa'ya ruhsat

Varaka baha 2 kıymet140 bedel-i misl beherine 17 Şaban sene minhu

dönüm - 4 adet taşınmazın kıymeti: 400

Sayfa 97- Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero 31

Tekye karye

-Sütce dimekle cânibi Bekir Efendi ve Evcil İsmail ve İmam arpalığı ve tarîk ile mahdûd bir kıt'a tarla 4 dönüm

-Harman sırtı dimekle cânibi Ali oğlu ve tarîk ve Bozhalı ile mahdûd bir kıt'a tarla 1,5 dönüm

-Kılıçözü dimekle cânibi Evcil oğlu İsmail ve nehr-i câri ve Bozhalı ve tarîk ile mahdûd bir kıt'a tarla 5 dönüm

-Ölmüş Pınar dimekle cânibi Evcil oğlu İsmail ve tarafeyn ve yine İsmail ve Pınar ile mahdûd bir kıt'a 8 dönüm

-Hisar yamacı dimekle cânibi yatak tarla ve Oymaca ve Bozhalı ile mahdûd bir kıt'a tarla 3 dönüm

-Cevânibi Hasan Ağa ve Alime oğlu ve Bekir Efendi ve yine Hasan Ağa ile mahdûd bir kıt'a samanlık

Varak baha 3 Kıymet 600 Resim 30 17 Şaban sene minhu

Bâlâda muharrer tarlalara mutasarrıf olan Evcil oğlu Mehmed fevt olub oğulları Mustafa ve Ahmed ve Hüseyin'e intikâl 17 Şaban 78/17 Şubat 1862

Numero 32

-Tekye karyesinde vâki cevânibi Çulha ve Hüseyin Ağa ve Mustafa Çavuş ve tarik ile mahdûd on iki ayak mikdarı arazi-i hâliyeye menzil yapmak üzre Ata Hatun' a ruhsat senedi.

Varaka baha 3 Kıymet 30 Bedel-i misl 17 Şaban sene minhu

Numero 33

-Tekye karyesinde vâki Emiroğlu çayırı dimekle marûf cevânibi nehr-i câri ve

Molla Mehmed ile mahdûd bir kıt'a tarladan 2 dönüm rub' hisse muhtar Ömer kendi hüsn-i rızasıyla Hacı Ağa'nın Osman ferağından.

Varaka baha 3 Kıymet 300 Resim 15 17 Şaban sene minhu

Numero 34

Tekke karye

-Köyönü dimekle marûf cânibi Bekir Efendi ve muhtar Ömer ağa ve Dedeoğlu Ahmed ve yine Ömer Ağa ile mahdûd bir kıt'a tarla 1 dönüm

--Boyacı pınarı dimekle marûf cânibi nehr-i cârî ve tarafeyni Ahmed ağa ile mahdûd tarla 2 dönüm

-Çayıraltı dimekle maruf cânibi nehr-i câri ve tarik ve Kırmızıoğlu ve Vâizoğlu ile mahdûd tarla 2 dönüm Varak baha 3 Kıymet 200 Resim 10

Bâlâda muharrer tarlalara mutasarrıf Kırmızıoğlu Ömer fevt olub oğlu Osman'a intikâl 17 Şaban

Numero 35

Tekye karye

-Cevizaltı dimekle marûf cevânibi Hasan ağa ve tarafeyni muhtar Ömer ağa ve Dedeoğlu Ahmed ile mahdûd bir kıt'a tarla 2 dönüm

-Erikdibi dimekle marûf cevânibi Kâsım oğlu Hasan ve tarafeyni Ahmed Efendi ile mahdûd bir kıt'a tarla 2 dönüm

-Cebinözü dimekle marûf cânibi Osman Ağa ve tarik ve çay ve yine tarîk ile mahdûd bir kıta tarla 4 dönüm

-Su çatağı dimekle marûf cânibi Cebin mendilli oğlu Ahmed ve Emir oğlu Ahmed ve nehr-i câri ile mahdûd bir kıt'a tarla 4 dönüm

-Çarban sırtı dimekle marûf cevânibi Hasan ağa ve Kırmızı oğlu Ömer ağa ve tarik ve Molla Mehmed ile mahdûd bir kıt'a tarla 6 dönüm

-Kırık dimekle marûf cânibi Sarıdereli Mustafa ve Ömer ağa ve Bozhalı ile mahdûd bir kıt'a 10 dönüm nısf hissesi Varaka baha 3 Kıymet 600 Resim 30

Bâlâda muharrer tarlalara mutasarrıf olan Kırmızı oğlu Ömer fevt olub oğlu Abdullah'a intikal 17 Şaban sene minhu

Numero 36

Tekye karye

-Cevizaltı dimekle marûf cânibi Yusuf Efendi ve Sarı oğlu ve tarafeyni hark ile mahdûd bir kıt'a tarla 1 dönüm

-Hark üsti dimekle marûf cânibi Kâsım oğlu ve Adile oğlu ve tarafeyni hark ile mahdûd bir kıt'a tarla 1 dönüm

-Çayır yanı dimekle marûf cânibi Osman ve Vâiz oğlu ve Misüllü oğlu Ahmed ile mahdûd bir kıt'a tarla 1 dönüm

-Çarpan sırtı dimekle marûf cevânibi Kırmızı oğlu Abdullah ve Molla Mehmed ve tarik ve Bozhalı ile mahdûd bir kıt'a tarla 1 dönüm nısf hissesi

-Mus pınarı dimekle marûf cevânibi Molla Mehmed ve tarafeyni tarîk ile mahdûd bir kıt'a tarla 1 dönüm Varaka baha 2 Kıymet 600 Resim 300

Bâlâda muharrer tarlalara mutasarrıf olan Kırmızı oğlu Ömer ağa fevt olub oğlu Ömer'e intikal

18 Şaban sene 78/18 Şubat 1862

Numero 37

Tekye karye

-Köyönü dimekle marûf cânib-i nehr-i câri ve İbrahim ve Hüseyin ve tarik ile mahdûd bir kıt'a tarla 2 dönüm

-Karşuyaka dimekle marûf cânibi Halil ve İbik oğlu ve tarafeyni İbrahim ile mahdûd bir kıt'a tarla 5 dönüm

-Tekez dimekle marûf cânibi Kirman oğlu ve Kırmızı oğlu Ömer ve İbrahim ile mahdûd bir kıt'a tarla 5 dönüm

-Boyacı pınarı dimekle cânibi Kırmızı oğlu Abdullah ve nehr-i câri ve tarafeyni tarîk ile mahdûd tarla 2 dönüm

-Ucuz dimekle cânibi memiş ve nehr-i câri ve Molla Mustafa oğlu ve tarîk ile mahdûd 20 dönüm

-Harman yeri dimekle cânibi … Abdullah ve Hüseyin ve Gökmen oğlu ile mahdûd 1 dönüm rub' hissesi Varaka baha 2 Kıymet 600 Resim 20

Bâlâda muharrer]tarlalara Yeşil oğlu Mustafa mutasarrıf iken fevt olub oğulları Halil ve İsmail ve Ali ve kızı Alime nâm kimesneye intikâl 18 Şaban 78/ 18 Şubat 1862

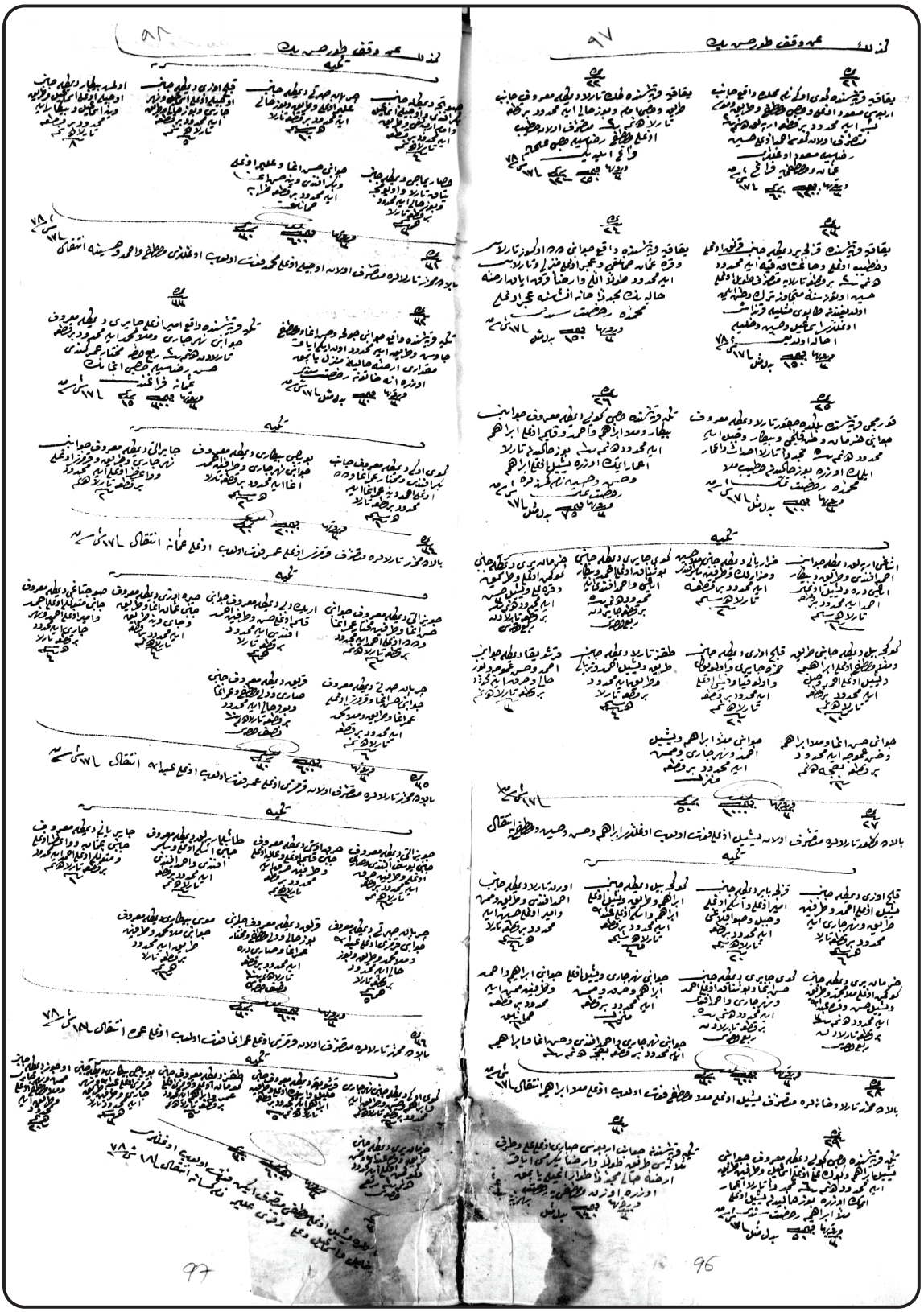

VGMA, 1985/96-97.

98- Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero 38

-Tekye karyesinde vâki Hacıköy dimekle marûf cevânibi İbrahim ve Kâsım oğlu Hasan ve Akdere ve tarik ile mahdûd 10 dönüm boz hâliyeden müceddeden tarla imar etmek üzere Yeşil oğlu Ahmed ve Halil ve İsmail ve Ali'ye ruhsat senedi

Numero 39

-Evci karyesinde vaki cânibi tarik ve Salih ve tarafeyni iler mahdud tulen 20 arzen 6 ayak arsa-i haliye müceddeden bina inşa etmek Koca Osman oğlu Mustafa'ya ruhsat

Varaka baha 2, bedel-i misl kıymet 50 18 Şaban sene 78/18 Şubat 1862

Varaka baha 2 Kıymet 50 Bedel-i misl 18 Şaban sene 78

Numero 40

Tekye karye

-Kırcabayır dimekle marûf cânibi Eski oğlu ve tarik ve Molla Mustafa oğlu boz hâli bir tarla 20 dönüm

-Teker yeri dimekle marûf cânibi Mütevellili oğlu Ahmed ve nehr-i câri ve Yunak oğlu Ahmed ve Ahmed Efendi ile mahdûd 5 dönüm

-Karşuyaka dimekle marûf cânibi Halil ve İbik oğlu Hasan ve İbrahim ve tarik ve harman ile mahdûd bir kıt'a tarla 10 dönüm

-Odaönü dimekle marûf cânibi nehr-i câri ve Mütevellili oğlu Ahmed ve tarafeyni tarik ile mahdûd bir kıt'a tarla 2 dönüm

Yeşil oğlu bahçesi dimekle marûf cânibi Hüseyin ve İbrahim ve Hasan ağa ve Mütevellili oğlu Ahmed ile mahdûd bir kıt'a bahçe 0,5 dönüm

Varak baha 2 Kıymet 1000 Resim 50

Bâlâda muharrer tarlalara mutasarrıf olan Yeşil oğlu İbrahim fevt olub oğlu Hasan'a intikâl 18 Şaban sene 78/ 18 Şubat 1862

Numero.41-Evci karyesi, Çobanpınarı, boz tarla, 10 dönüm- hisse: 100

Numero.42-Evci karyesi, Uluçayır, boz çayır, 1 dönüm- kıymeti:45

Numero.43-Evci karyesi, Beşsöğüt, tarla, 3 dönüm

-Evci karyesi, Harmanyanı, tarla, 6 dönüm

-Evci karyesi, Torluk, tarla, 3 dönüm

-Evci karyesi, Akçakaya, tarla, 4 dönüm

-Evci karyesi, tarla, 2 dönüm

-Evci karyesi, Kabayazı, tarla, 2 dönüm

-Evci karyesi, Tekke, tarla, 2 dönüm

--Evci karyesi, Harkaltı, tarla, 5 dönüm

-Evci karyesi, Çorluk, tarla, 2 dönüm

-Evci karyesi, Mezaryanı, tarla, 2 dönüm- kıymeti: 3000

Numero.44-Virancık karyesi, Çukuralıç, boz arazi, 5 dönüm - kıymeti: 100

Numero.45-Gümele karyesi Küçükpazarı, tarla, 5 dönüm- kıymeti: 500

Numero.46-Gümele karyesi, Düztarla, tarla,2 dönüm

- Gümele karyesi, Yazı, tarla, 2 dönüm

- Gümele karyesi, Pınarevleri, 11 dönüm

- Kıran karyesi Kayrak, 2 dönüm, sülüs hisse

- Gümele karyesi, Çiğiltarla, çeltik tarlası, 6 dönüm

- Gümele karyesi, Çakılarası, çeltik tarlası,16 dönüm- kıymeti: 3000

Sayfa:99- Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero 47-Gümele karyesi, Dikmekayadibi, tarla, 2 dönüm-kıymeti:140

Numero 48-Gümele karyesi, Haydarlar, tarla, 4 dönüm-kıymeti:80

Numero 49-Bağviran karyesi, Hasanağadönümü, tarla, 1 dönüm

-Bağviran karyesi, Yolarası, tarla,1 dönüm

-Bağviran karyesi, Bağörenyolu, çeltik tarlası, 1 dönüm - kıymeti: 600

Numero 50-Bağviran karyesi, Karaçalık, tarla- kıymeti:250

Numero 51-Bağviran karyesi, Küçükyazı, tarla, 2 dönüm- kıymeti: 100

Numero 52-Mahkemeağacin karyesi, boş arsa, 20x15 ayak-kıymeti:40

Numero 53-Mahkemeağacin karyesi, arsa, 20x15 ayak-kıymeti:40

Numero 54-Mahkemeağacin karyesi, menzil-kıymeti:350

Numero 55-Mahkemeağacin karyesi, harap menzil-kıymeti:300

Numero 56-Mahkemeağacin karyesi, İğdebaş, tarla, 1 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, tarla 3 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, tarla 2 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Sıçanlağı,1 dönüm, nısf hisse

-Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, çeltik tarlası, 20 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Karşuyaka, bağ, 10 dönüm, nısf hisse kıymeti:5500

Numero 57-Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, çeltik tarlası, 20 dönüm, kıymeti: 8000

Numero 58-Mahkemeağacin karyesi, Yukarıbük, çeltik tarlası, 25 dönüm-kıymeti: 2000

Numero 59-İşbuYukarıbükde, çeltik tarlasında nısıf hisse,-kıymeti:1000.

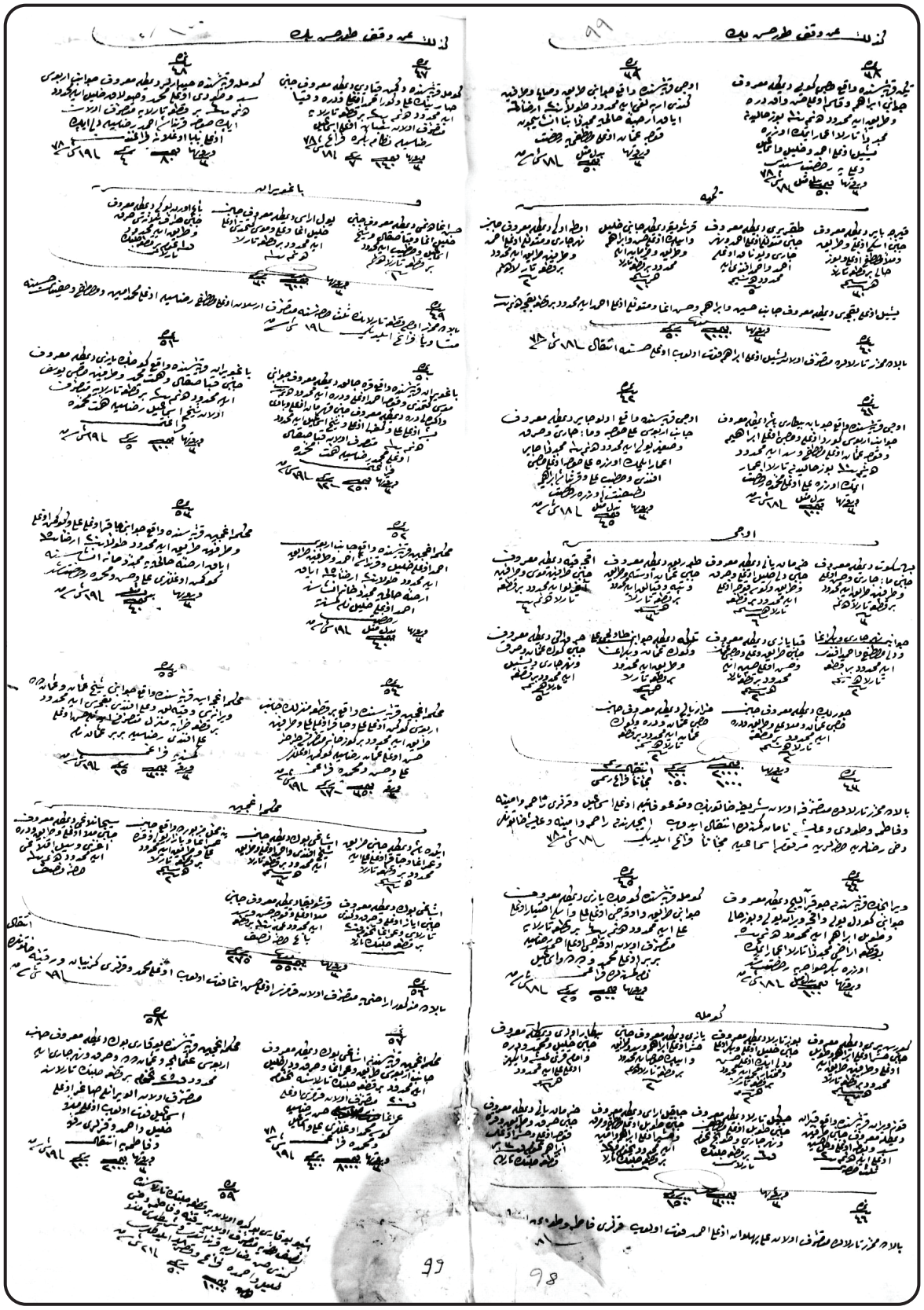

VGMA, 1985/98-99.

Sayfa:100- Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero 60-Tekye karyesi, Köyönü, tarla, 1 dönüm

-Tekye karyesi, Dokuz,tarla, 1 dönüm

-Tekye karyesi, Palacık, tarla, 3 dönüm

-Tekye karyesi, Çırpanözü, tarla, 7 dönüm

-Tekye karyesi, Yatarkavak, tarla, 3 dönüm

-Tekye karyesi, Suyüzü, tarla, 1 dönüm- kıymeti: 1600

Numero 61- Virancık karyesi, Köyönü, tarla, 3 dönüm

-Virancık karyesi, Çukuralıç, tarla, 5 dönüm

-Virancık karyesi, Karayazı tarla, 8 dönüm- kıymeti:500

Numero 62- Virancık karyesi, Sarusöğüt, boz tarla, 3 dönüm-kıymeti:100

Numero 63- Gümele karyesi, Katlıçukur, tarla, 3 dönüm--kıymeti: 600

Numero 64- Gümele karyesi, Ortaarpalık, tarla,1 dönüm

-Gümele karyesi, Çukurarpalık, tarla, 3 dönüm

-Gümele karyesi, Boztarla, tarla, 30 dönüm

-Gümele karyesi, Çakma?, 4 dönüm

-Gümele karyesi, Harmanyanı, tarla, 15 dönüm

-Gümele karyesi, Köprüaltı, çeltik tarlası, 30 dönüm- kıymeti: 5000

Numero 65- Evci karyesi, Beylikpınarı, boz tarla, 40 dönüm-kıymeti: 1500

Numero 66- Ağcain karyesi, arsa, 30x40 ayak-kıymeti: 150

Numero 67- Yakakaya karyesi, Yıldır, 4 dönüm, nısf

-Yakakaya karyesi, Çitmekdibi, tarla, 2 dönüm, nısf

-Yakakaya karyesi, Ovardı, nısf, 10 dönüm

-Yakakaya karyesi, Berikyurdu,40 dönüm nısf kıymeti: 1800

Sayfa:101- Kezâlik an vakf-ı Turasan Bey

Numero 68- Yakakaya karyesi, Köyönü, tarla, 0,5 dönüm- kıymeti: 300

Numero 69- Kuzviran karyesi, Suçıkan, boz tarla,12 dönüm-kıymeti: 80

Numero 70- Ağcain karyesi, Köyönü, çeltik tarlası, 10 dönüm- kıymeti: 2000

Numero 71- Gümele karyesi, Koyak, çeltik tarlası, 15 dönüm

-Gümele, İnözü, 5 dönüm- kıymeti: 1000

Numero 72- Kuzviran karyesi, tarla, 40 dönüm, nısf

-Kuzviran karyesi, Kulaktarla, tarla, 25 dönüm- kıymeti: 500

Numero 73- Kuzviran karyesi, Suçıkan,, boz tarla, 20 dönüm- kıymeti: 100

Numero 74- Kuzviran karyesi, Bayırarpalık, tarla, 2 dönüm- kıymeti: 700

Numero 75- Bağviran karyesi, Küçükyazı, tarla, 2 dönüm- kıymeti: 1000

Numero 76- Bağviran karyesi, Çukuraralık, tarla

-Bağviran karyesi, Uzuntarla, tarla

-Bağviran karyesi, tarla, 1 dönüm

-Bağviran karyesi, Dere, tarla, 2 dönüm

-Bağviran, Doğancıkümesi, tarla,1 dönüm

-Bağviran karyesi, Aşağıbük, tarla, 10 dönüm- kıymeti:14000

Numero 77- Hüyük karyesi, Kayabaşı
tarla,5 dönüm

-Hüyük karyesi, Kocahlat, tarla, 2 dönüm

-Hüyük karyesi, Yolüstü, tarla, 1 dönüm-3 adet taşınmazın kıymeti:1100

Numero 78- Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, tarla, 2 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, çeltik tarlası, 10 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Aşağıbük, tarla, 5 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, İğdebaşı, tarla, 1 dönüm

-Mahkemeağacin karyesi, Karşuyaka, bağ,10 dönüm, kıymeti:1000

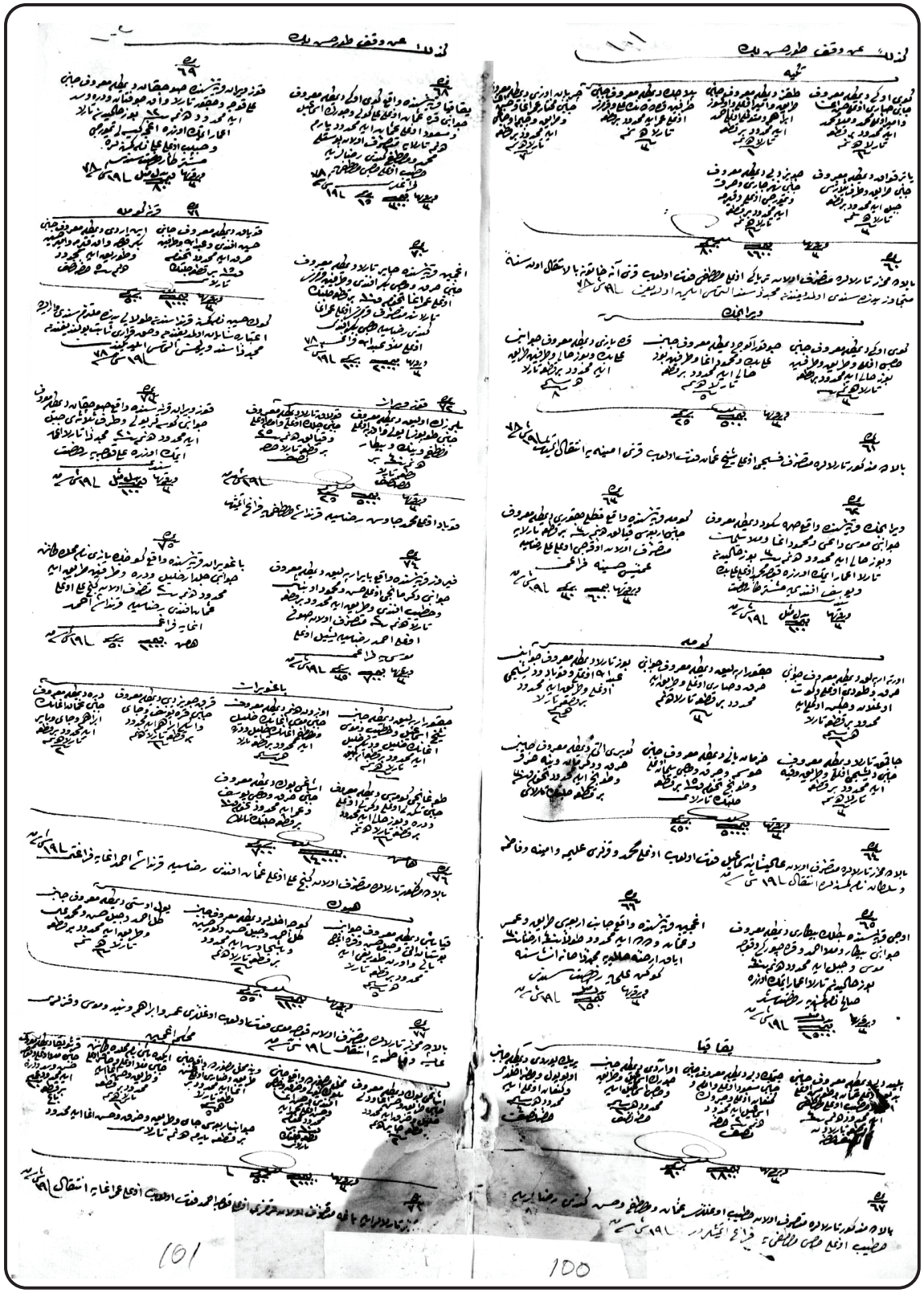

VGMA, 1985/100-101

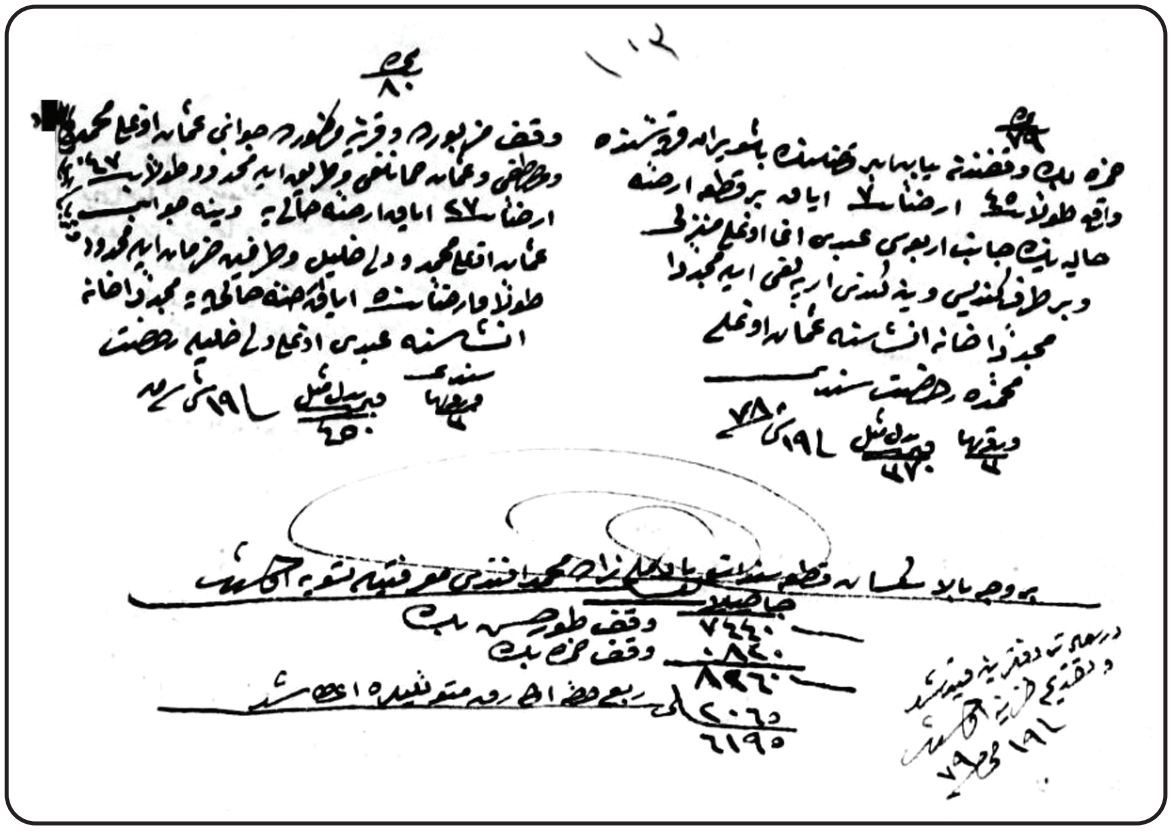

VGMA,1985/102.

Sayfa 102

Numero 79- Hamza Bey Vakfından Yabanabad kazasında Bağviran karyesinde vaki tulen 45, arzen 7 ayak bir kıta arsai haliye kıymeti 370

Numero 80- Vakf-ı mezburun ve karyei mezburede tulen 43 arzen 37ayak arsa ve tulen ve arzen 50 ayak arsa, kıymeti 450

Bervech-i bâlâ 80 Kıta Senedatı Bademli zade Mehmed Efendi marifeti ile tesviye olunmuşdur.

:7.440.5 vakfı Turasan Bey

0.820 " Hamza Bey

8.260,5

2.065 Rubu' hisse olarak mütevellilere ita şud

6.195

Dersaadet defterine kayıt şud ve takdimi hazine olmuşdur.

19 Muharrem sene(12)79

HURUFAT DEFTERLERİ

1.3a. VGMA, 531/113-Ankara'da Hacı Arab Mahallesi'nde Hacı Arab Mescid-i Şerifinde bir akçe ile müezzin olan Seyyid Hacı İbrahim fevt, mahlûlünden oğlu es-Seyyid Hafız Ali'ye inayet buyruldu. 26 Zilhicce 1214/21 Mayıs 1800

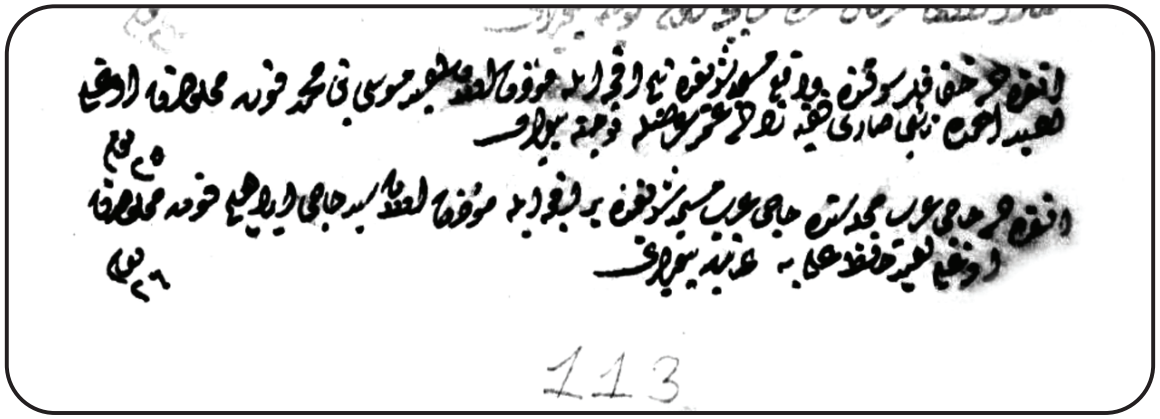

1.3b. VGMA, 531/115

Ankara'da vaki ashab-ı hayratdan Yeğenbey binası camiinde bir akçe ile yevm-i Cuma'da vâiz ve nâsih olan Derviş Mehmed fevt, mahlûlünden Mehmed ibn Ali'ye kendi arzuhal etmegin lede'l-imtihân istihkakı zâhir olmağla eda-yı hizmet etmek üzere tevcih buyrulmak ricasına Şeyhulislam Molla Ömer Hulusi Efendi hazretleri işaret etmeleriyle işaretleri mucibince tevcih olunmak deyu 24 Muharrem 1216/6 Haziran 1801 günü tarihiyle sadır olan fermân-ı âli tarafından cihet-i sairesi olduğundan ruûs-i hümayun tarafından hıfz olunmağla ruûs-i hümayun tarafından verilen ilmuhaber kaimse mucibince tevcih buyruldu. 26 Muharrem 1216/6 Haziran 1801

1.3c. VGMA, 532/157

- Ankara'da Eşhor Mahallesinde Yeğenbey Camiinde 1 akçe ile kayyımı olan Abdülhamid bin Mustafa fevt mahlulünden oğlu Ali'ye ba berat tevcih buyuruldu. Yevm 24 Receb 1217/20 Kasım 1802 Berât-ı cülus-i hümâyun sıtâde(yenileme) 21 R.evvel 222/29 Mayıs 1807. kasrı yed (görevden alınma) Zilhicce 22/Ocak-Şubat 1808

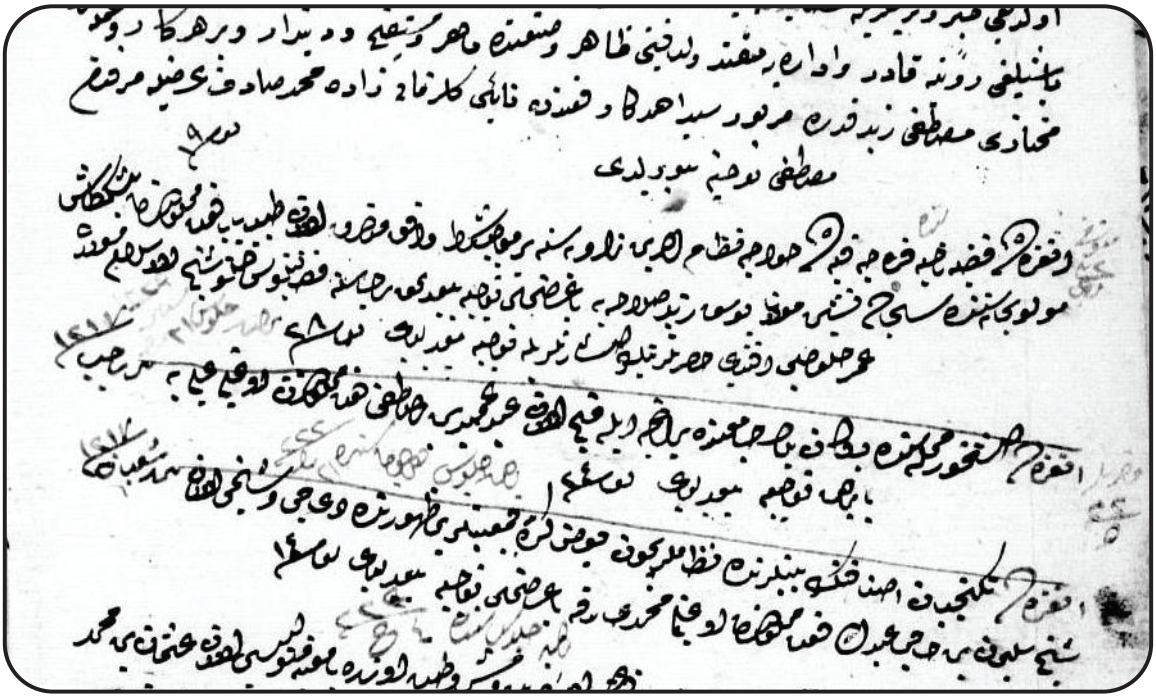

1.3d. VGMA, 534/128

Ankara'da Yeğenbey binası camide bir akçe ile devirhân olan Seyyid Halil ve Seyyid Mehmed ibni Seyyid Abdullah nâm karındaşlar mutasarrıflar iken mezbur Seyyid Mehmed fevt mahlulünden hissesi sulbi oğlu Seyyid Mehmed Naim naibi Kadızade Mehmed Arif arzıyla merkuma tevcih buyruldu. 17 Şaban 1229/ 4 Ağusatos 1814

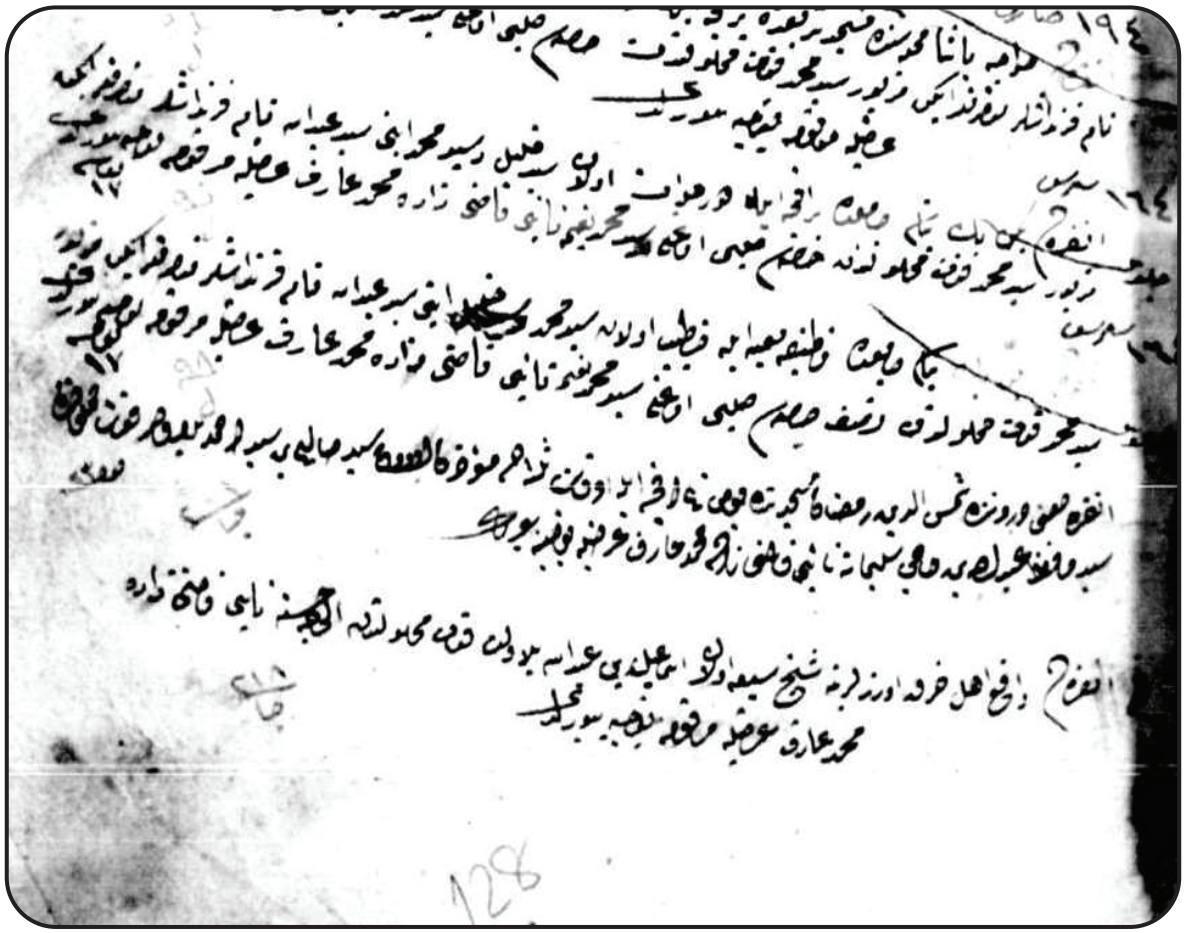

1.3e. VGMA, 534/130

Ankara'da Yeğenbey binası camide bir akçe ile vaiz ve nasıh olan Seyyid Ali bin Veliyyüddin bila veled fevt, mahlulünden ve ulemadan Ali Avni ibn Ali istida-yı inayet etmegin sadır olan ferman-ı âlilerine imtisalen işbu arzuhal ve derkenara nazar olundukda filhakika vazife cihetine mutasarrıf olan merkum Seyyid Ali Efendi bundan akdem bila veled fevt olduğunu udul-i müsliminden ve medine-i mezbure ahalisinden Molla Hüseyin bin Halil ve Seyyid Mehmed bin Memiş ve Seyyid Mehmed Ağa bin Mehmed ve Molla Halil bin Süleyman nâm kimesneden haber vermeleriyle cihet-i mezkûre müteveffa-yı mezburun mahlulünden sahib-i arzuhal mezbur Ali Avni Efendi tevcihi hususu işaret-i hazret-i Şeyhulislâm menut idüğünü faziletlu semahatlu bilfiil Anadolu Kazaskeri Mevlana Halil Paşazade Mehmed Arif Efendi hazretleri ilâm etmeleriyle mucibince tevcih buyrulmak ricasına faziletlu semahatlu bilfiil Şeyhulislam Mevlana Seyyid Mehmed Zeynelabidin Efendi hazretleri işaret etmeleriyle işaretleri mucibince tevcih olunmak deyu ….tarihiyle müverrah ve musahhah ferman-ı âli sadır olmağla sadır olan ferman-ı âli mucibince merkuma tevcih buyruldu. 12 Recep1232/28 Mayıs 1817

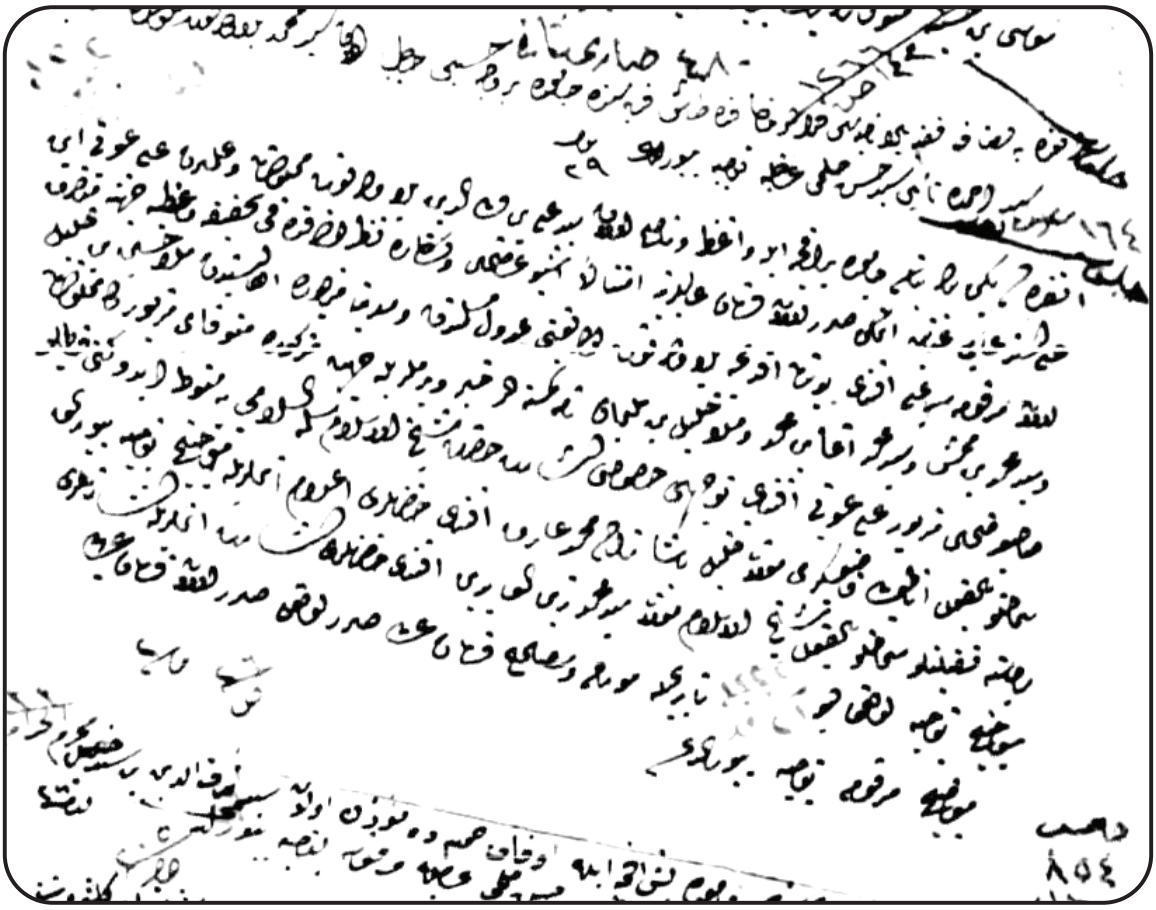

1.3f. VGMA, 535/96

-Ankara'da Hacı Arab mahallesinde Hacı Arab mescid-i şerifinde evkat-ı selasede vazife-i muayyene ile imam ve evkafının dahi mütevellisi olan es-Seyyid Abdurrahim bin es-Seyyid Halil fevt mahlülünden sulbi oğlu es-Seyyid Mehmed Emin ibni el-müteveffa es-Seyyid Abdurrahim'e naibi es-Seyyid İbrahim Zühtü arzıyla merkuma tevcih buyruldu 10 Rebiulevvel 1243/1 Ekim 1827 (atik beratı) Safer 1214/Temmuz. Ağustos 1799 Müteveffa şude; Fi 3 C.evvel 1255/15 Temmuz 1839

-Ankara Yeğenbey binası camide yevmi birbuçuk akçe ile devirhan ve muarrif olan Seyyid Hafız Ali bin Seyid İbrahim fevt mahlülünden oğulları Seyyid Hafız Mehmed ve Seyyid Hafız İbrahim nâm karındaşlara naibi Seyyid İbrahim Zühtü arzıyla merkumana ber-vechi iştirak tevcih buyruldu 25 Rebiulahir 1243/ 15 Kasım 1827 (atik beratı) Safer 1227/Şubat-Mart 1812

-Ankara'da Beytemur mahallesi'nde Yeğenbey binası camide yevmi bir akçe ile kayyım olan Seyyid Hafız Ali bin Seyyid İbrahim fevt mahlülünden oğulları Seyyid Hafız Mehmed ve Seyyid Hafız İbrahim nâm karındaşlara naibi Seyyid İbrahim Zühtü arzıyla merkumana ber-vechi iştirak tevcih buyruldu 25 Rebiulahir 1243/15 Kasım 1827 (atik beratı) C.ahir 1236/Mart-Nisan 1821

- Ankara'da Yeğenbey binası camide yevmi nim akçe ile devirhan olan Seyyid Hafız Ali bin Seyyid İbrahim fevt mahlülünden oğulları Seyyid Hafız Mehmed ve Seyyid Hafız İbrahim nam karındaşlara naibi Seyyid İbrahim Zühtü arzıyla merkumana ber-vechi iştirak tevcih buyruldu 25 Rebiulahir 1243/15 Kasım 1827 (atik beratı) Zilkade 1229/Ekim-Kasım 1814

1.3g. VGMA, 535/98

Ankara'da Hacı Arab Mahallesinde Hacı Arab Mescidi yevmi bir akçe ile müezzin olan Seyyid İbrahim ibni Memiş fevt mahlulünden sulbi oğulları Memiş Mehmed ve Seyyid İbrahim ibni Seyyid İbrahim nam karındaşlara yedlerinde olan babaları atik beratı mucibince merkumana tevcih buyruldu 22 Şaban 1239/22 nisan 1824

-Ankara'da Yeğenbey binası camide nısıf vazife-i muayyene ile nısıf hisse hitabet cihetine mutasarrıf olan Seyyid Halil ibni Seyyid Abdullah fevt mahlülünden sulbi oğlu Seyyid Mehmed Tevfik ibni Seyyid Halil'e naibi Seyyid Mehmed arzıyla merkuma tevcih buyruldu. 29 Muharrem 1240/23 Eylül 1824 (Atik beratı) Şaban 1188/Ekim-Kasım 1774

- Ankara'da Yeğenbey binası camide nim akçe ile nısıf hisse devirhan olan Seyyid Halil ibni Seyyid Abdullah fevt mahlülünden hissesi sulbi oğlu Seyyid Mehmed Tevfik ibni Seyyid Halil'e naibi Seyyid Mehmed arzıyla merkuma tevcih buyruldu. 29 Muharrem 1240/23 Eylül 1824 (Atik beratı) Şaban 1188/Ekim-Kasım 1774

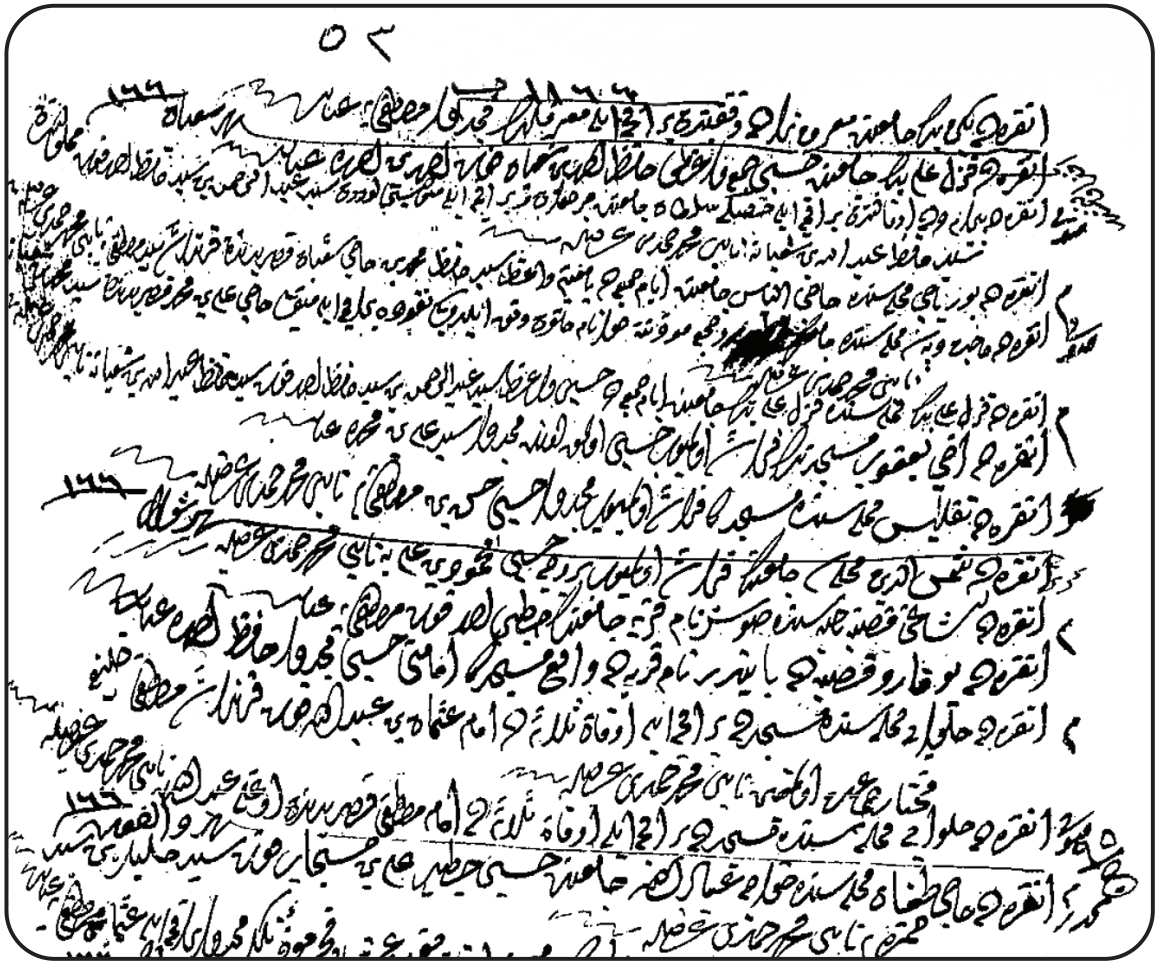

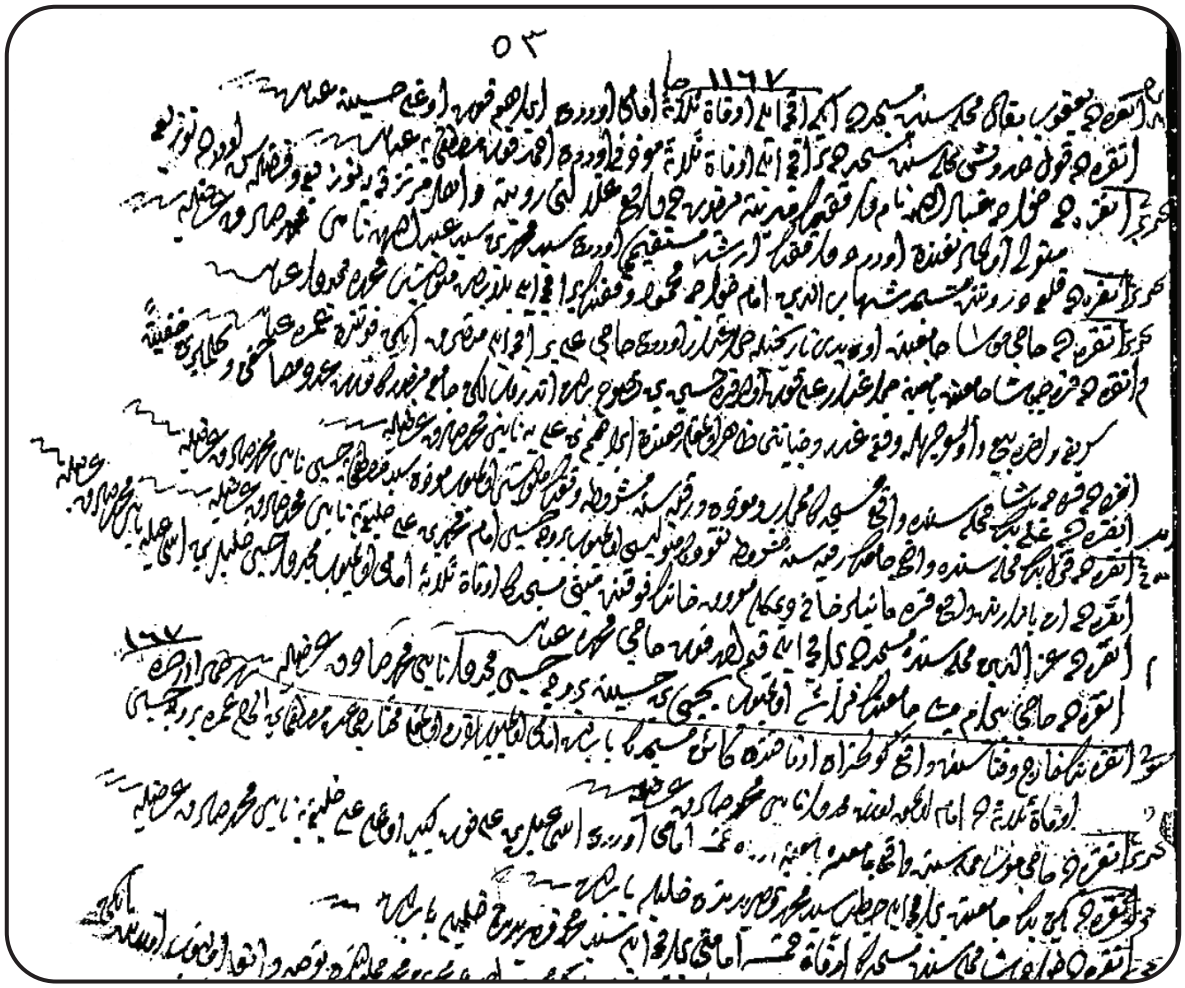

1.3h. VGMA,1061/107

Medine-i Ankara Hacı Arab Mahallesinde vaki Hacı Arab mescid-i şerifinde yevmi bir akçe vazife ile müezzin olan İbrahim Halife bin Hacı Durmuş fevt olmağla sulbi kebir oğlu İsmail'e mahaldir deyu naibi es-Seyyid Abdullah Efendi arzıyla. Gurre-i Muharrem 1155/8 Mart 1742

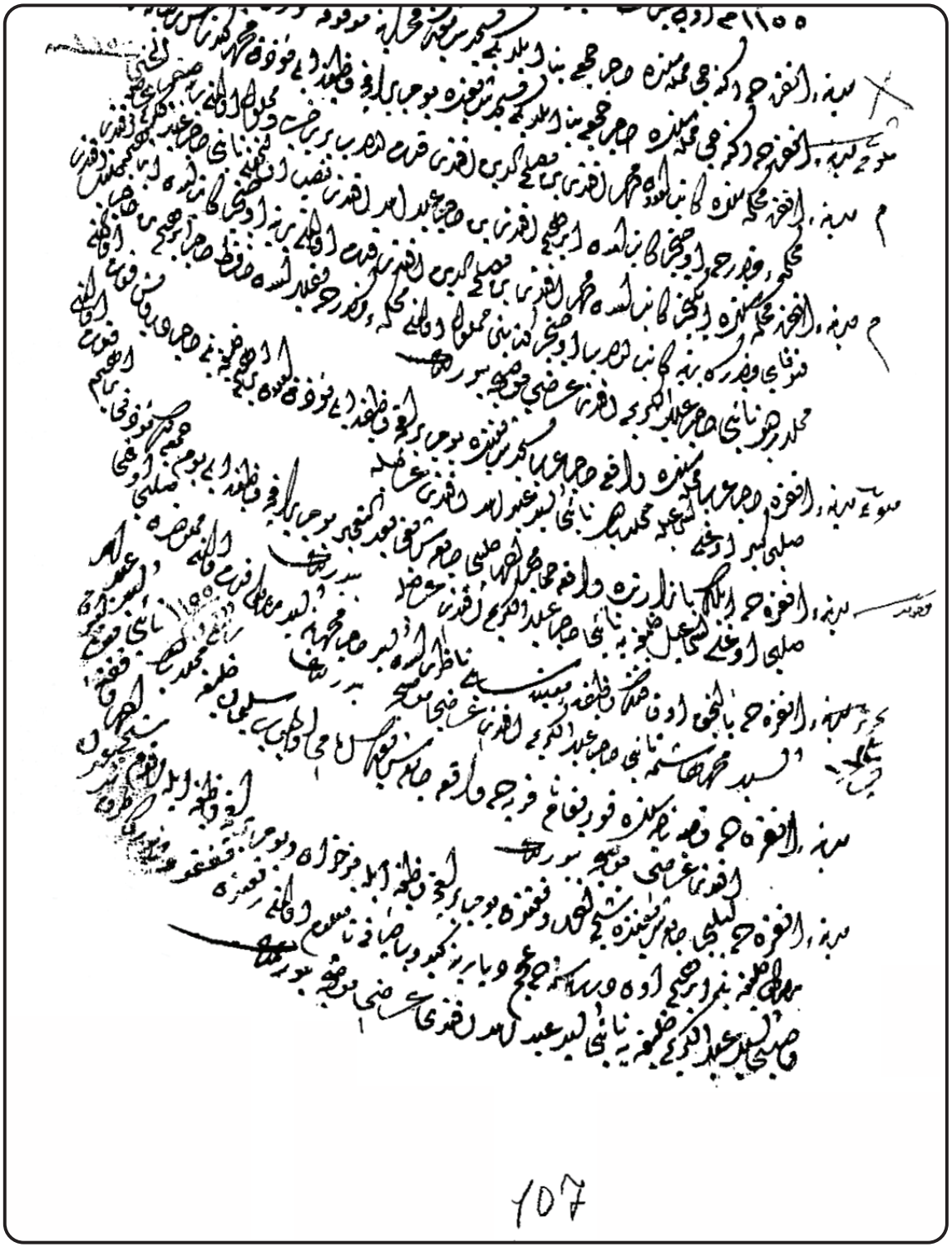

1.31. VGMA, 1061/114

Ankara'da Hocendi Mahallesinde Nerdibanlı mescidinde evkat-ı selase müezzini olmayub Ahmed'e naibi Mustafa arzıyla. Cemaziyelahir 1158

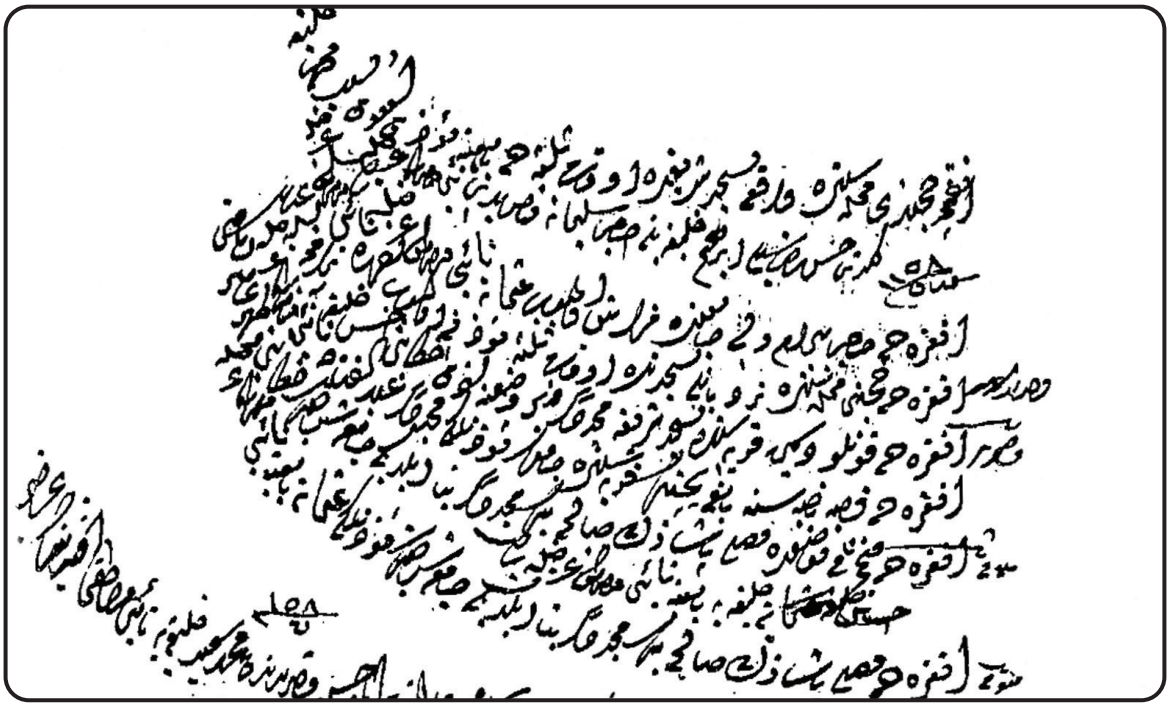

1.3j. VGMA, 1061/118

Evahir-i Şaban 159/ 28 Ağusyos 1746

Ankara'da Eşhor Mahallesinde vaki Yeğenbey camiinde iki akçe ile evkat-ı hamsede imam olan Seyyid Ahmed bin Abdullatif fevt olmağla sulbi oğlu Seyyid Abdullatif dahi istihkakı olmayub mezkûrun mahlûlünden ve merkumun adem-i istihkakından muhtar cemaati olan hafız Seyyid Ömer bin Osman halifeye naibi Mustafa Efendi arzıyla tevcih. Evahir.

-Ankara'da Eşhor Maallesinde vaki me'zun bi'l-ifta Seyyid Fazlullah Efendi ibni Seyyid Şeyh İbrahim Efendi'nin bina eylediği Fazliye ismiyle müsemma medrese evkafına vâkıf-ı mezbur sulbi kebir oğlu Seyyid Şeyh Ahmed halifeyi yevmi iki akçe vazife ile mütevelli tayin ve şart etmeğin muceb-i şart-ı vâkıf naibi Mustafa Efendi arzıyla müceddeden tevcih.

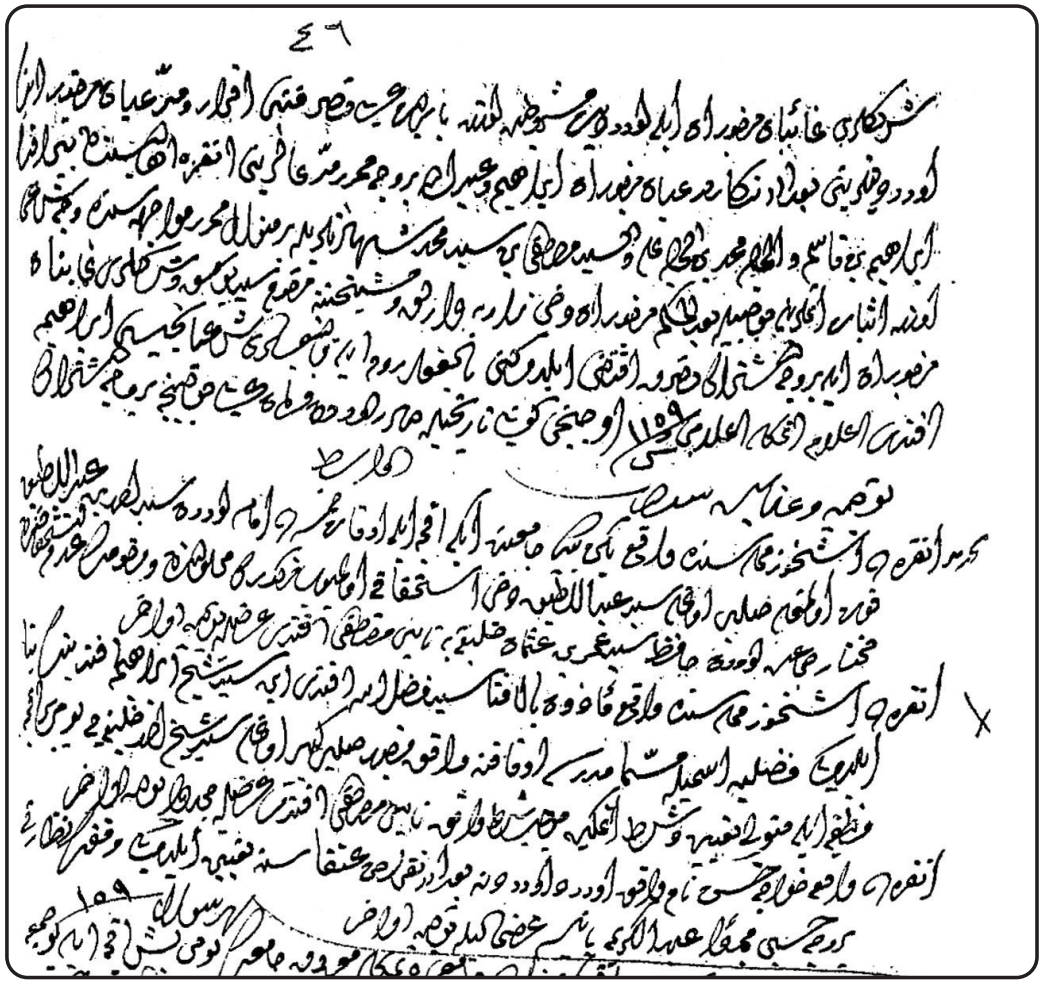

1.3k. VGMA, 1061/127-Ankara'da Genegi Mahallesi Mescidinde evkat-ı selasede bir akçe ile imam Mehmed bin Ömer fevt muhtar-ı cemaat oğlu Ahmed Halife'ye naibi Mehmed Aziz arzıyla buyruldu. Rebiulevvel 1164/Ocak 1751

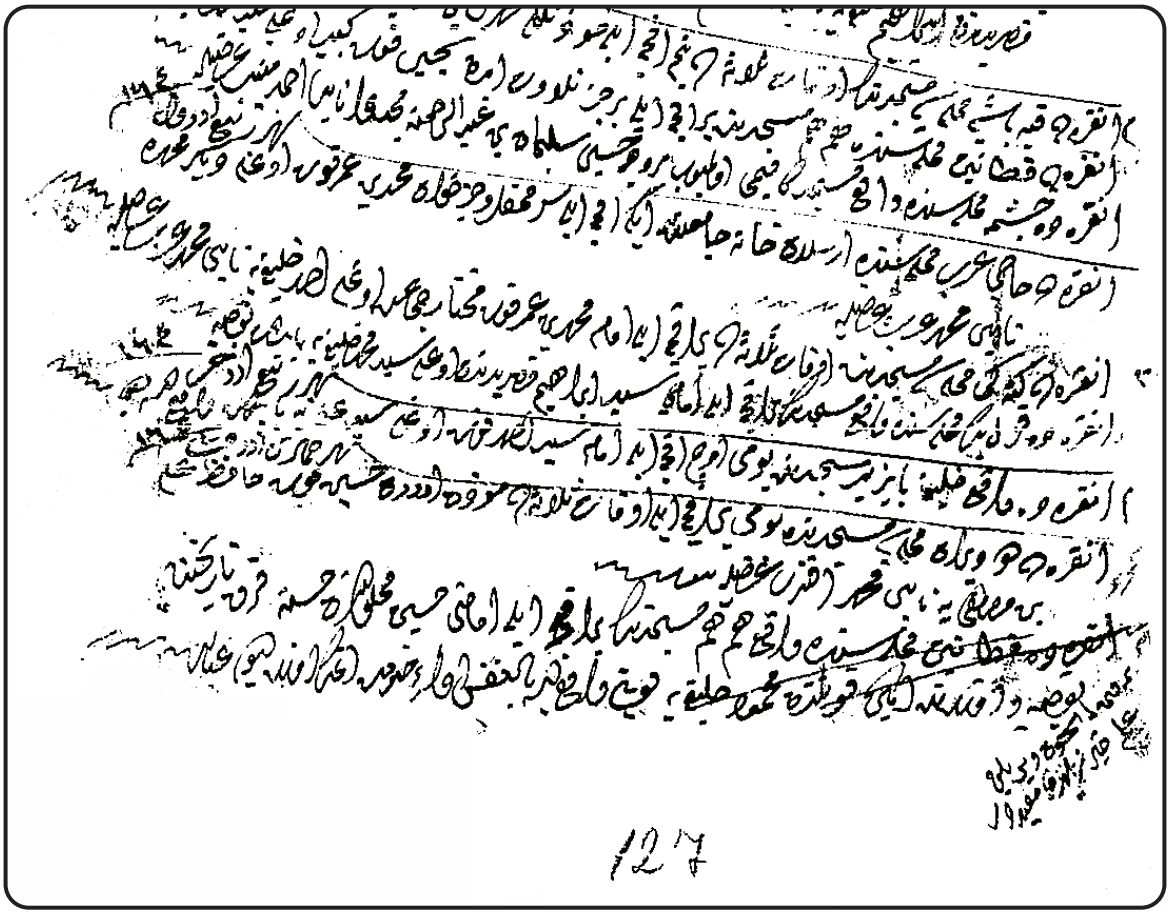

1.3l. VGMA, 1061/129

Şaban 1164/Haziran-Temmuz 1751

Ankara'da Eşhor Mahallesinde Yeğen Bey camiinde bir akçe ile kayyım Ahmed fevt oğlu Ali'ye ba-berat buyruldu.

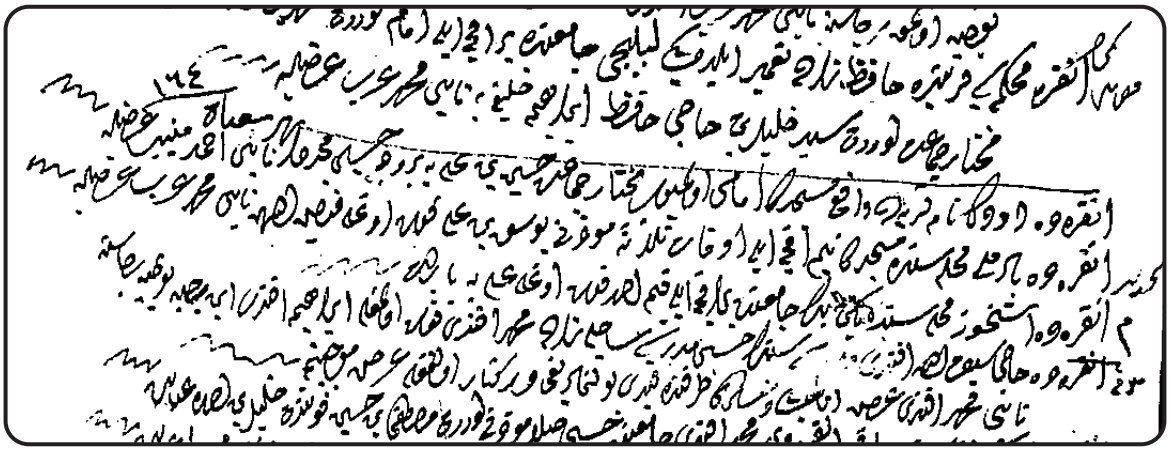

1.3m. VGMA, 1061/132

Receb 1166/Mayıs –Haziran 1753

Ankara'da Yeğen Bey Camiinde Muarrifzade Vakfından bir akçe ile muarriflik müceddeden Mustafa'ya inayet buyruldu.

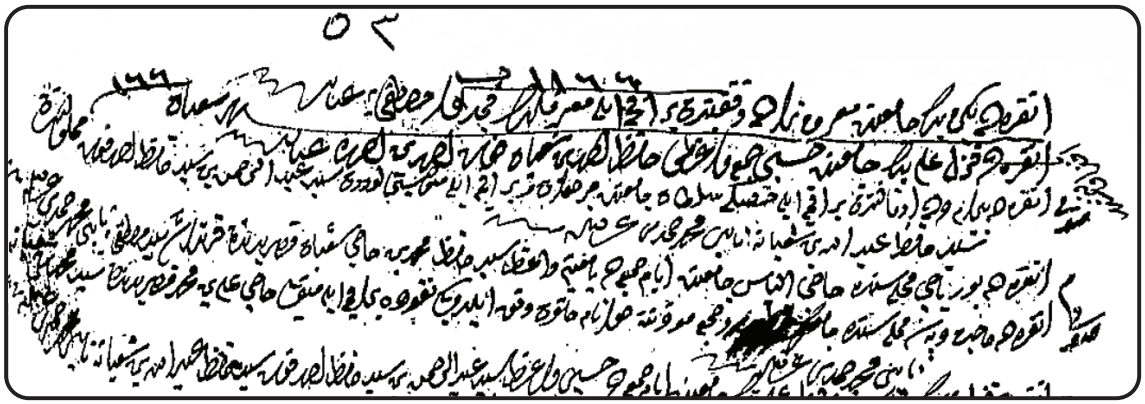

1.3n. VGMA, 1061/133

Cemaziyelahir 167/Ocak-Şubat 1754

Ankara'da Yeğen Bey Camii'nde bir akçe ile hatib Seyyid Mehmed kasr-ı yedinden Halil'e ba-berat buyruldu.

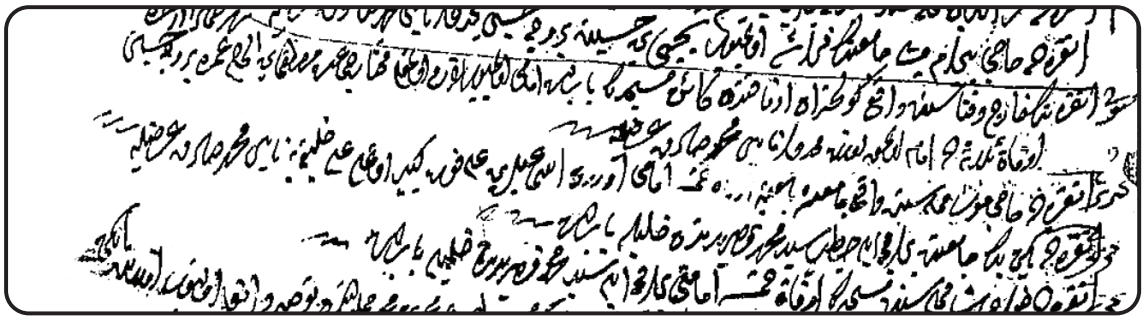

1.3o. VGMA, 1061/134- Ankara'da Genegi Mahallesi mescidinin evkat-ı selase müezzini Ali fevt Musa bin İsa'ya naibi Mehmed Sadık arzıyla buyruldu. Şeval 1167/ Temmuz 1754

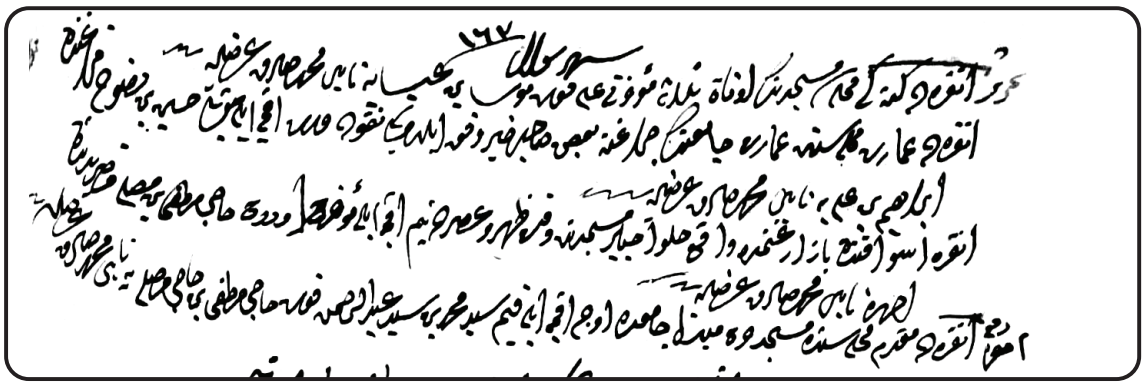

ŞAHSİYET KAYITLARI

1.4. VGMA, 410-327'de kayıtlı Genegi Mescidi, atîk şahsiyet

Vakf-ı Mescid-i Şerif der mahalle-i Genegi der Ankara

Es-seyyid Hafız Ahmed Halife ve Hasan imam-ı Evkaf-ı mezbûr. Yevm: 21 Cemaziyelahir 1222/ 26 Ağustos 1807

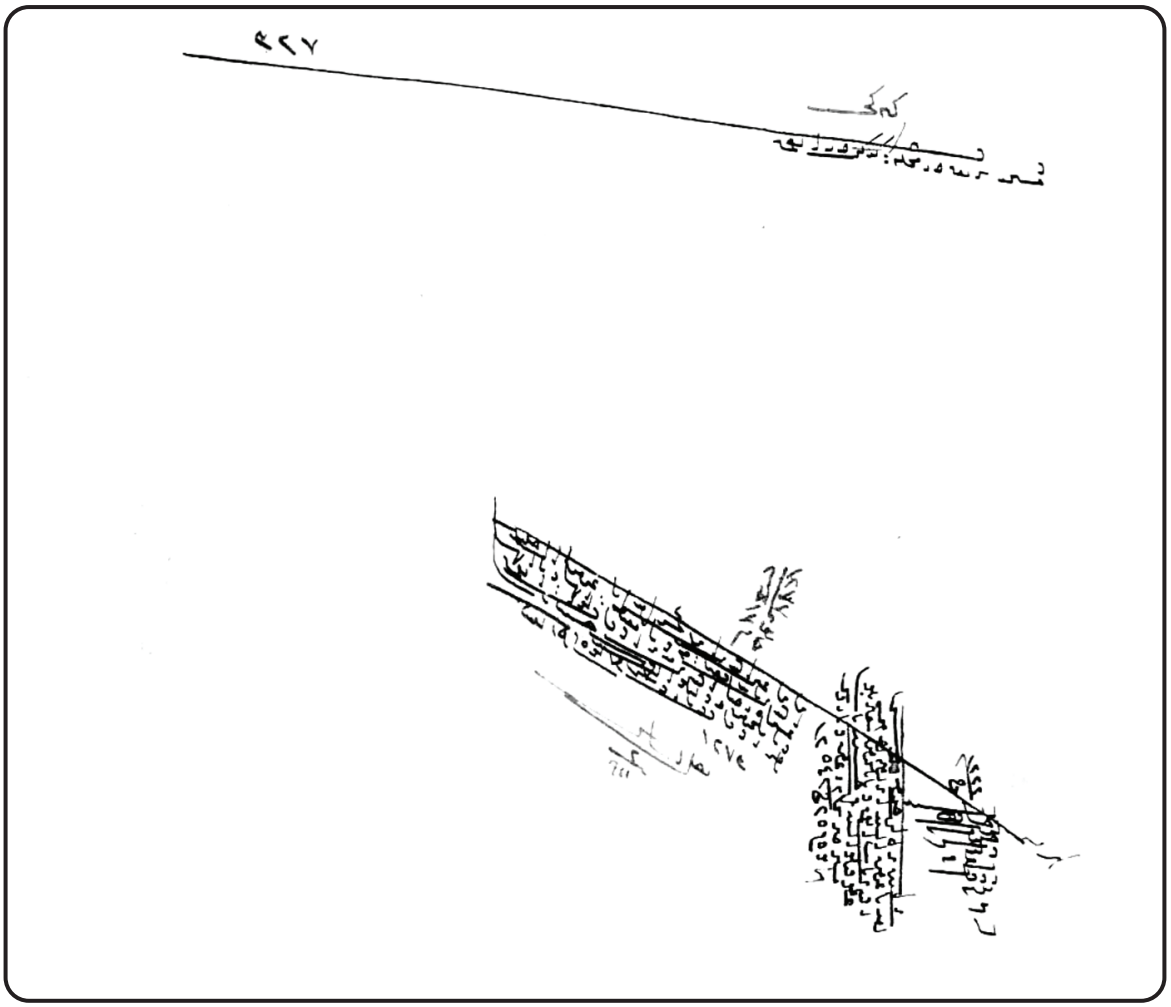

1.4a. VGMA- 224/536

Hitabet-Ankara- vazife-i muayyene- Es-seyyid Hüseyin Efendi ibni Es-seyyid Naim-2 Rebiulahir 1270 – Nezaret-i Evkâf-ı Hümayuna mülhak vakıftan Ankara'da kâin **Yeğenbey Camii Şerifi** Vakfı –Salis Askeri 164- Ciheti mezkûre merkumun uhdesinden ref'i ile Çeltikçi-zade Mustafa Efendi uhdesine ba-hatt-ı hümayun 22 Ramazan 1298/18 Ağustos 1881 –Mümaileyhin vefatı ile mahlûlünden oğullarından kebir İsmail efendiye ba-hatt-ı hümayun tevcih edilmiştir.

VGMA- 224/538- Muarrif devirhan- Ankara-yevmi 1,5 akçe- Esseyyid Hafız Halil İbrahim- 5 Zilkade 1247/6 Nisan 1832 – Nezaret-i Evkâf-ı Hümayuna mülhak vakıfdan Ankara'da kâin **Yeğenbey Camii Şerifi** Vakfı – Salis Askeri 164- Mümâileyhin vefatı ile mahlûlünden 8 Rebiulahir 1330 tarihinde oğullarından Sait Efendinin alay Müfettişi bulunduğuna binaen diğer oğlu Hafız Ali Efendiye tevcih –sene 1330/1915 –Hülasa 383

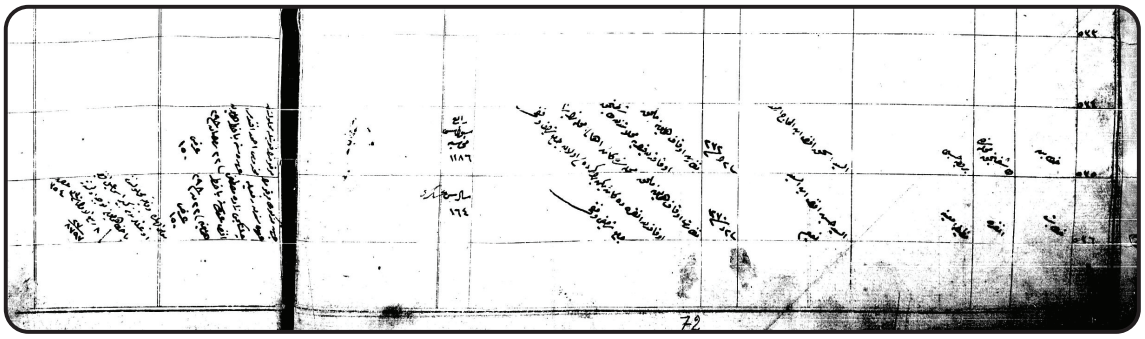

1.4b. VGMA- 224/539

Kayyım- Ankara-yevmi 1 akçe- Es-seyyid Hafız Halil İbrahim- 5 Zilkade 1247/6 Nisan 1832 - Nezaret-i Evkaf-ı Hümayuna mülhak vakıftan Ankara'da kâin **Yeğenbey Camii Şerifi Vakfı** - Salis Askeri 164- Mümaileyhin vefat ile mahlulünden oğullarından Said Efendinin alay Müfettişi bulunduğuna binaen diğer oğlu Hafız Ali Efendiye tevcih-sene 1330

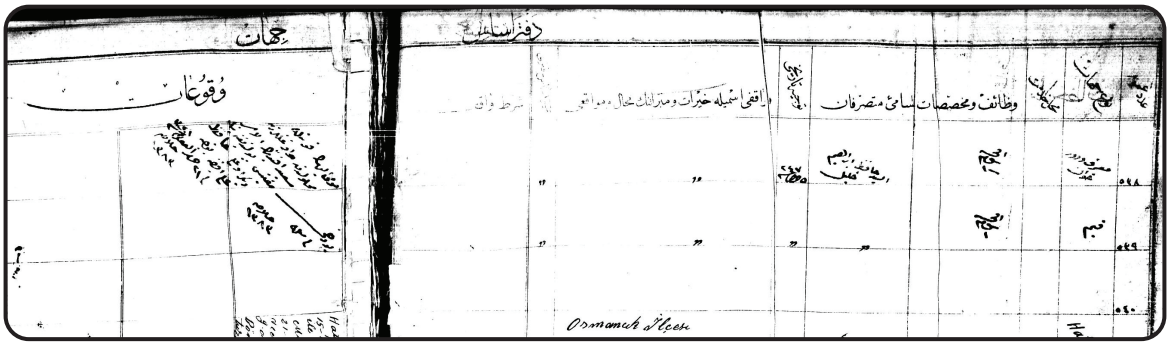

1.4c. VGMA, 224 nolu Defter. Tekke Köyü Turasan Bey Camii Şerifi Vakfına yapılan görevli tayinleri

VGMA, 224/3282- Hitabet-muayyyen.-Hasan Efendi bin Mustafa- 28 Cemaziyelevvel 245/25 Kasım 1829- Nezaret-i evkâf-ı hümayuna mülhak evkâfdan Ankara ve Yabanabadda vaki Turasan Bey Camii Şerifi Vakfı-501/497 Sarı evvel muhasebe sh.312-49- -

Mümaileyhin vefatı ile mahlulünden ve oğlu İbrahim adem-i ehliyetinden Melek İbrahim Efendiye ba-hatt-ı hümayun tevcîh olunmuşdur- 28 Zilhicce 1329/20 Aralık 1911

VGMA, 224/ 3283-Tevliyet- Batnı evlâdı evlâdı vâkıfdan Hasan Efendi bin Mustafa- 12 Zilkade 284/6 Mart 1868 – Nezâret-i evkâf-ı hümayuna mülhak evkâfdan Ankara ve Yabanabadda vâki Turasan Bey Camii Şerifi Vakfı-497 – vakfiyesi 2113 Numerolu defterin 326-329 sahifesinde kayıtlıdır- Mümaileyhden inhilâl eden tevliyeti mezkûrenin İbrahim ve Mustafa Efendilere sırası ile tevcihi iş'ar edilmiş ise de berâtları verilmeksizin vefatlarına binaen evlâdı vakıfdan İbrahim Efendiye ba işareti aliye nezaret penahi tevcih -29 Nisan 1339/23 Nisan 1923 - mütevelli İbrahim 1341/ 1925 senesinde öldüğü Ankara Vakıflar Md.17.5.1958 gün ve 9980-487 sayılı yazıları ve nüfus kaydına istinaden bildirilmiştir. Numero/959/367 -Tes. K.20

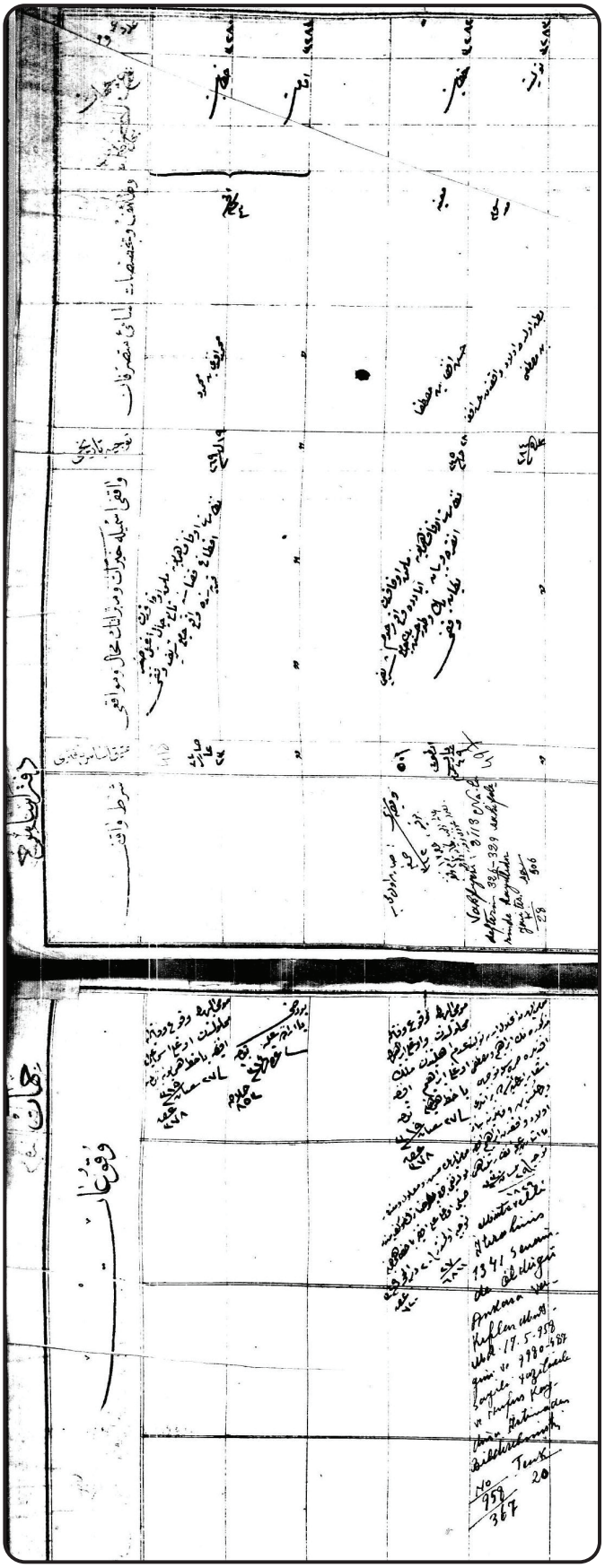

1.4d. VGMA, 224/911- Evkat-ı selâsede imâmet-Genegi Mahallesi- yevmi iki akçe vazife Ali Efendi ibni Ömer- 19 Cemaziyelevvel 1232/6 nisan 1817 -Nezaret-i Evkaf-ı Hümayuna mülhak evkafdan Ankara'da **Genegi Mahallesinde kâin mescid-i şerif** vakfı- cihet-i mezkûre mutasarrıfı mümâileyhanın sinni derece şeyhuhata vâsıl olduğundan kâr-ı yedine hafidi Mustafa Efendi uhdesine ba-fermân-ı âli 6 Receb 1300/13 Mayıs 1883- hülasa 113- Bu cihet makamın tas…iktizâ eden 26 Kanunievvel 341/26 Aralık 1925 tarih ve 2296/2863 Numerolu müşâvere kifayeti …(imam oğlu Ahmed Efendiye) tevcih olunmuştur. 2526/2971-tes ku.1- Bu cihet makamın tasvibine istinâden 23 Mart 1929 tarih ve 268 Numerolu müşâvere heyeti kararı ile Hüseyin Efendiye tevcih olunmuşdur. 926/93- Tev. K.2- Hüseyin Şeyh imamete 14.7.1936'da makamın tasvibine istinaden 14.7. 936 tarih ve 5591 Numerolu kararile Kâmil Necati'ye tevcih olunmuştur.

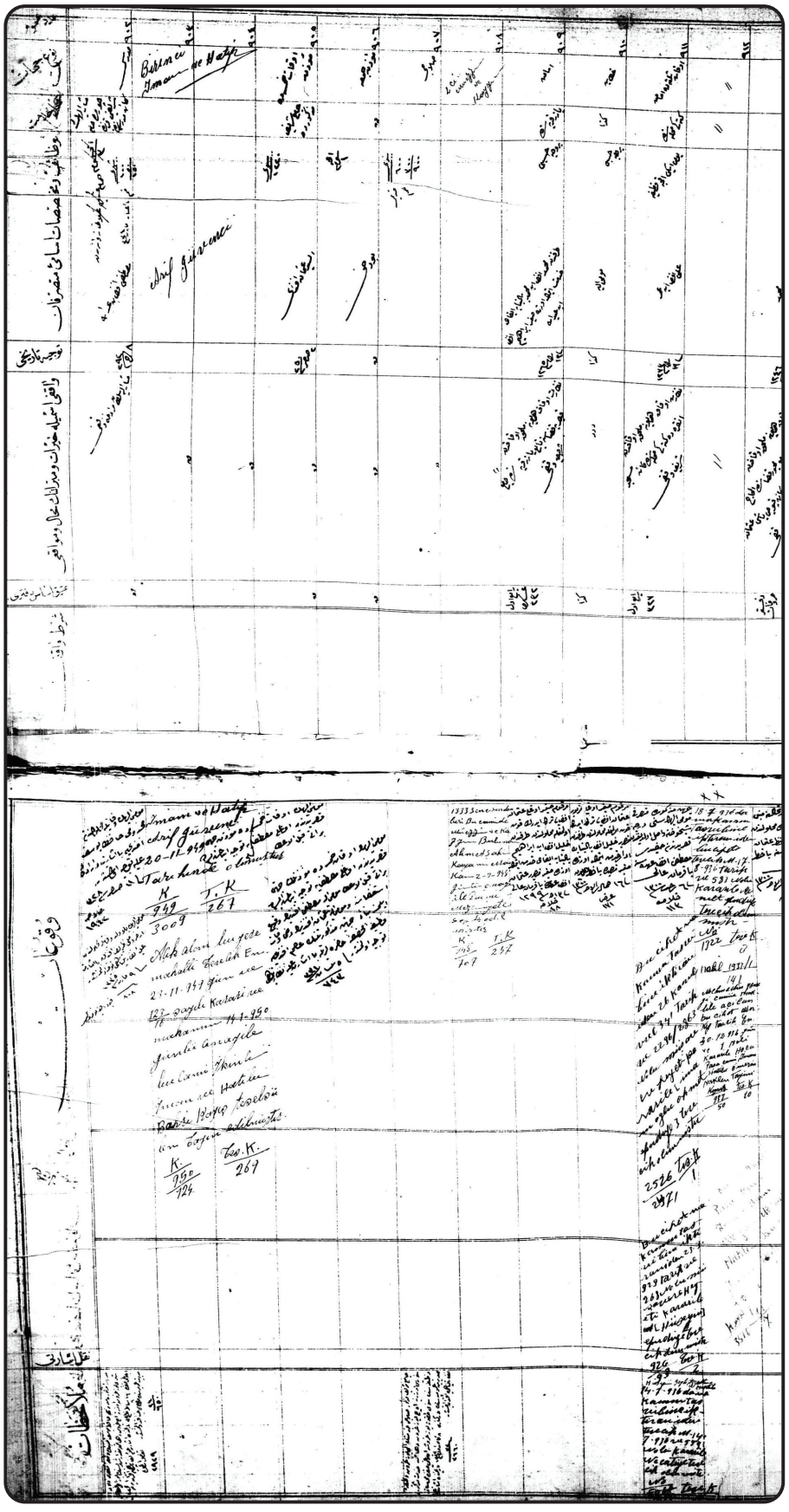

1.4e. VGMA, 224/2930- Evkat-ı selâsede imâmet-muayyen-Hidayetullah bin Ömer- 19 Receb 279 Hacı Arap Mahallesi camii şerifi vakfı-412- 3 854 mümaileyhin fevtiyle mahlulünden ve oğlu Mehmed'in ademi ehliyetten Süleyman Efendi bin Veliye tevcih 13 Ramazan 1319

VGMA, 224/2931- h**itabet**- Ali - Hacı Arap Mahallesi camii şerifi vakfı- -

VGMA, 224/2932- imamet- Ali - Hacı Arap Mahallesi camii şerifi vakfı- -

VGMA, 224/2933- Evkat-ı hamsede müezzin- akçe nim İsmail Efendi ibn Seyyid Hafız İbrahim - Hacı Arap Mahallesi camii şerifi vakfı- 28 Ca 290 mümaileyhin vukuu vefatıyla mahlulünden oğlu Hafız Ahmed efendiye ba berat-ı aliye tevcih 13 Recep 209 hülasa 589

VGMA, 224/2934- kayyım Şehabettin

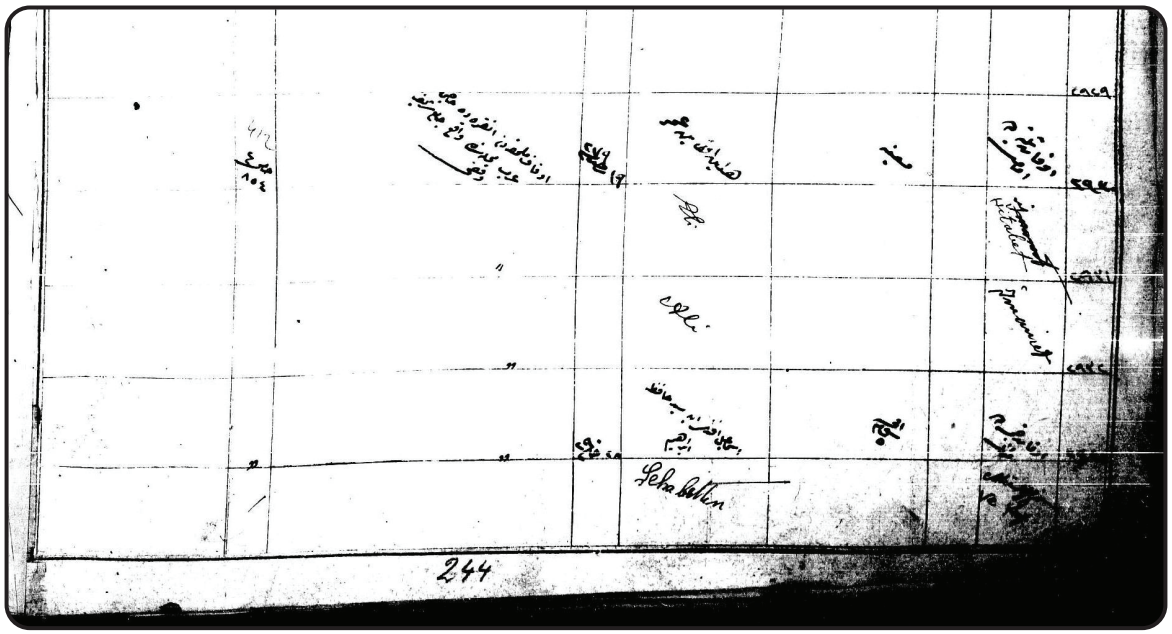

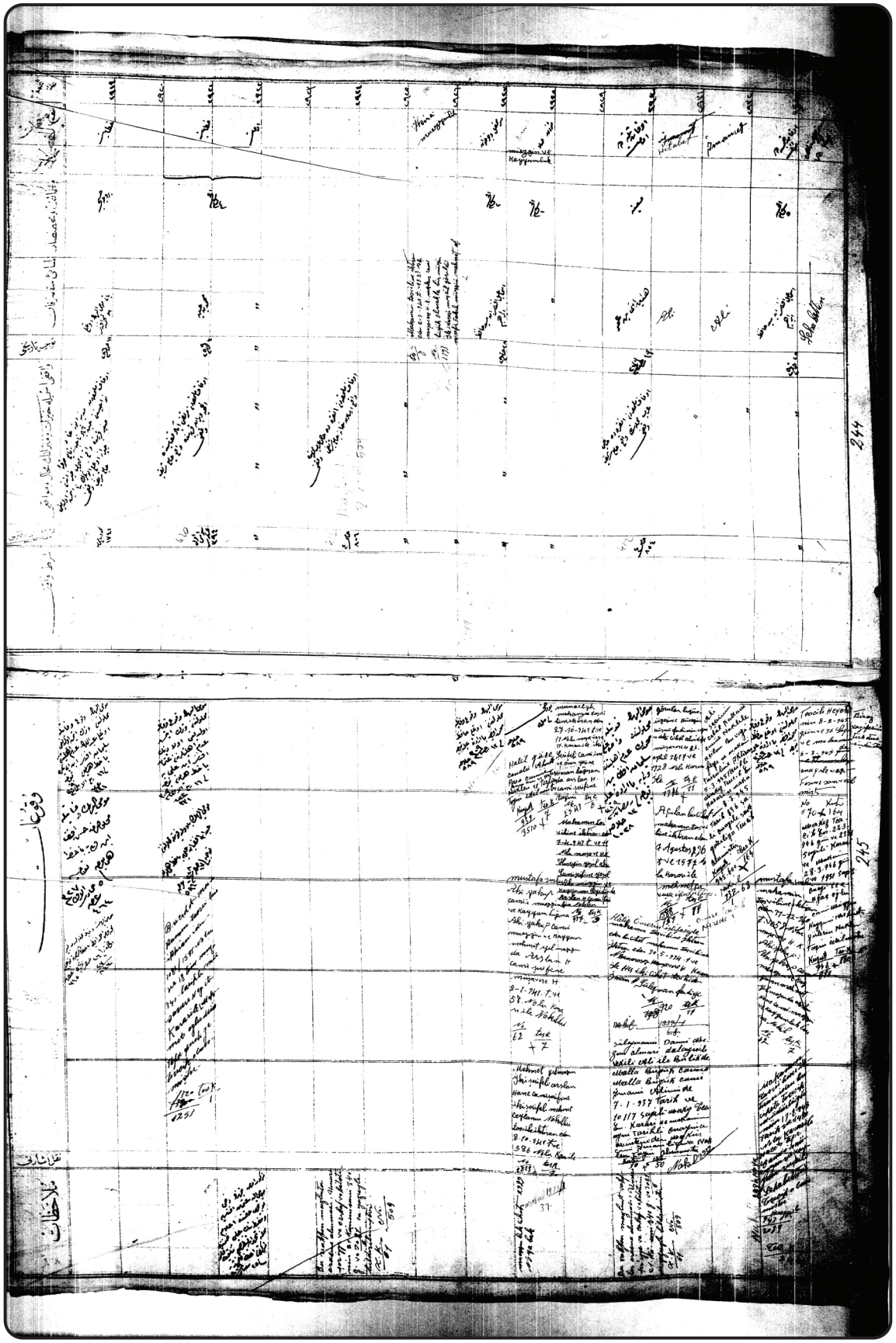

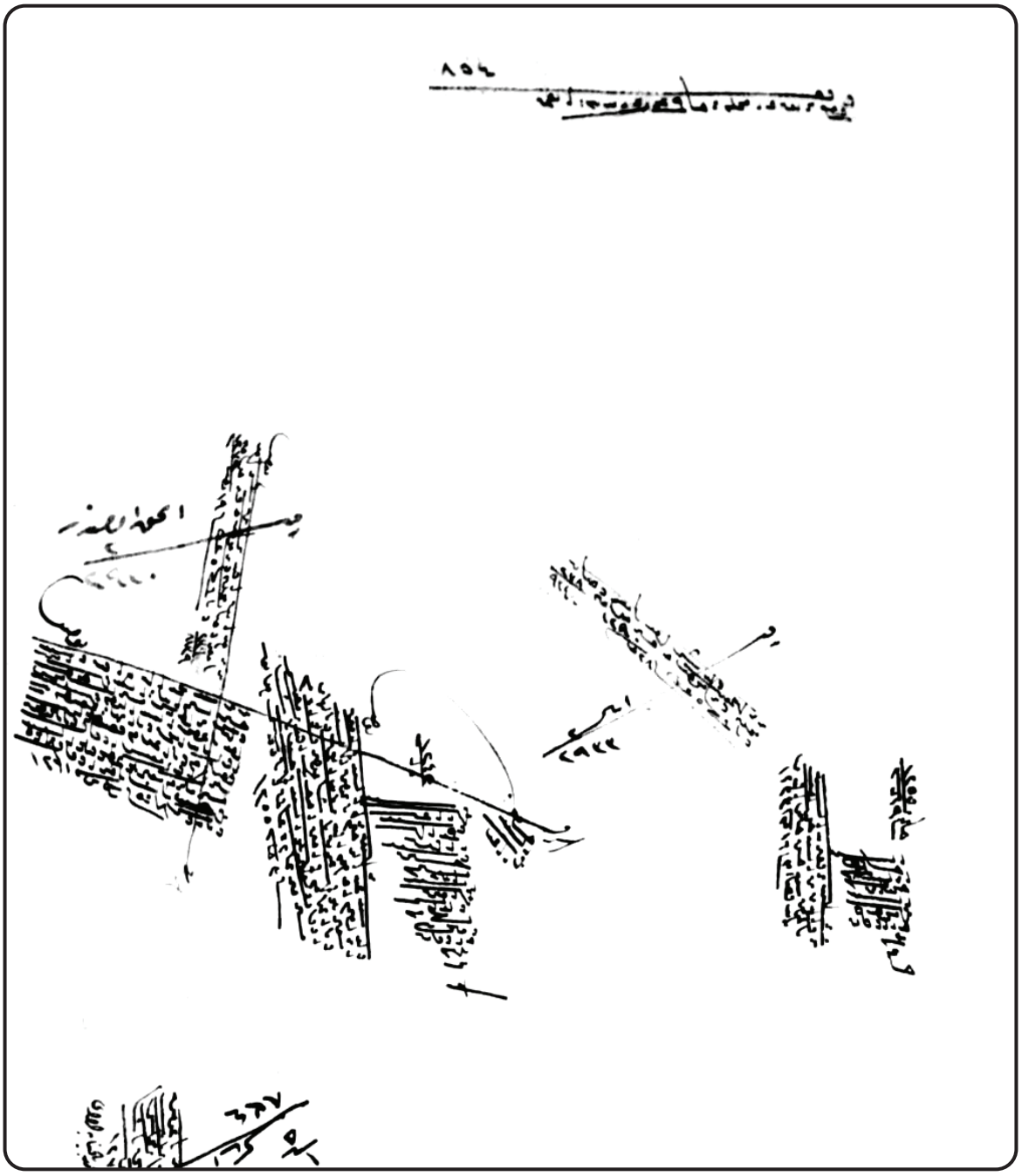

VGMA, 854/412- Hacı Arap Camii, atik şahsiyet.

1.5. VGMA, 1328/1912-3 Senesi Evkaf Nezareti Bütçesi: 151

Bütçenin varidat (gelirler) kısmında Hazine-i Maliyeden alınmak üzere mevzu' bulunan tevliyet bedelatı meyanında dâhil-i defter olarak mukayyed paranın müfredatı olarak Ankara Vilâyeti vakıflarından "Tur Hasan Bey ve Yeğen bey Vakfı'ndan Yabanabad'da Kılıç Akçakavak Karyesi, mütevelli Hüseyin'in yıllık geliri 3.656 kuruştur.

اجمال		بدل سنوی		اسامیٔ اوقاف	ملاحظات
پاره	غروش	پاره	غروش		
			٣٣٧٣	قرجه‌لی سید علی‌دده مولویخانه‌سنه مشروط غربی قره‌آغاچ قضاسنده کائن قرجه قریه‌سی بدلی	دکزلی سنجاغی
			٥٧٣٦	عیسی‌بك وقفندن قیاق وقوریجه قریه‌لری بدلی	
			٩٣١	اخی مصطفی وقفندن چلتك چفتلکی بدلی	
			٣١٢٦	طواس قضاسنده یکی‌نام‌دیکر دده‌کی درکاهنه مربوط قیاق‌ویا عیاش قریه‌لری بدلی	
١٣١٦٦		١٣١٦٦		دکزلی سنجاغی یکونی	
٧٣٠٩٣				آیدین ولایتی یکونی	

انقره ولایتی

			٥٢٨١	قیصریه‌ده واقع پروانه‌بك مدرسه‌سی وقفنه مربوط ککران‌واورته کوی قریه‌لری حاصلاتی بدلی متولیسی ووقف مذکور مدرسی محمد افندی	انقره سنجاغی
			١٣٥٢	انقره ولایتك سیوریحصار قصاسنده واقع خاتونجق وقفنه مربوط خاتونجق کوی قریه‌سی حاصلات عشریه‌سی بدلی[١]	
			٣٤٢	فاطمه باجم وقفندن ناحی ناحیه‌سنده فاطمه‌باجی قریه‌سنك ثلث حصه‌سی متولیسی درویش اسماعیل افندی	
			١٤٣٧٢	صاری‌خطیب مدرسه‌سی وقفندن حق‌ومحلنجه حق‌ابادناحیه‌سنده فواحق وقاریاغدی وقریهٔ کوبرولك وکافرسرای مزرعه‌سی بدلی متولیسی علی‌بحری افندی	
			٥١٨٣	مرحوم قره‌جه احمدپاشا وقفندن مزرعه وحمام‌بدلی متولیسی عبدالغنی خالد افندی	
			١٥٨٢	بوله‌خاتون وقفندن حق قریه‌سی بدلی متولیسی محمدامین افندی	
			٣٠٠٠٠	شیخلر قریه‌سنده دفین‌خاك عطرناك اولان‌شیخ‌علی‌السمرقندی حضرتلری وقفی	
			٤٨٢	حیانه‌قضاسنده‌بالحق حصاری قریه‌سنده‌سیدقاضی‌زاویه‌سی وقفندن موناجی حصاری مزرعه‌سی متولیلری السیدسعدالدین وعثمان والسیدعبداه افندیلر	
			٣٦٥٦	طورحسن بك ویکان‌بك وقفندن یبان آبادده‌قلیچ‌اچمه قواق قریه‌سی متولیسی حسین‌بك	
			٤٧٦٢	قیصریه‌ده صحابیه‌مدرسه‌سی وقفنه‌مربوط مزارع معلومه‌نك حاصلاتی	
			٦١٤٥	مظفریه مدرسه‌سی وقفندن چوروممده قیافلو مزرعه‌سنده درسعاملق مالکانه‌سی تمامی ابله عثمانجق قضاسنده قارغو وکوکرجینلك نصف‌مالکانه‌سیله اینجه‌صوءصغیرتمام مالکانه‌سی حاصلاتی بدلی متولیسی ووقف مذکور مدرسی ابراهیم‌نوری‌افندی	

[١] وقف مذکور بدلی ١٣٢٥ سنه‌سندن اعتباراً بالتحویس داخل دفتر اولمشدر.

پاره	غروش	
	٨٥٤	١٣٢٥ سنه‌سی مترا کم ثلث
	٨٥٤	١٣٢٦ " "
	٨٤٤	١٣٢٧ سنه‌سی بدلی
	١٣٥٣	

B- BAŞKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (İSTANBUL)

MAD 9 Nolu 867/1463 tarihli Ankara Tahrir Defteri

2.1a. BOA, MAD 9/145a

Karye-i Akçakavak, Turasan Beg bina itdügi zaviyesine ve mescidine vakf itmiş. Vakıfları merhum Sultân Murâd Han ve pâdişâhımız hazretleri müsellem dutub hükm-i hümayun erzâni kılmışlar el-hâletü hâzihi şart-ı vâkıf vakfiyyet üzere mutasarrıf olunub Yegân Beg oğlanları Mustafa ve Mehmed mütevellidir.

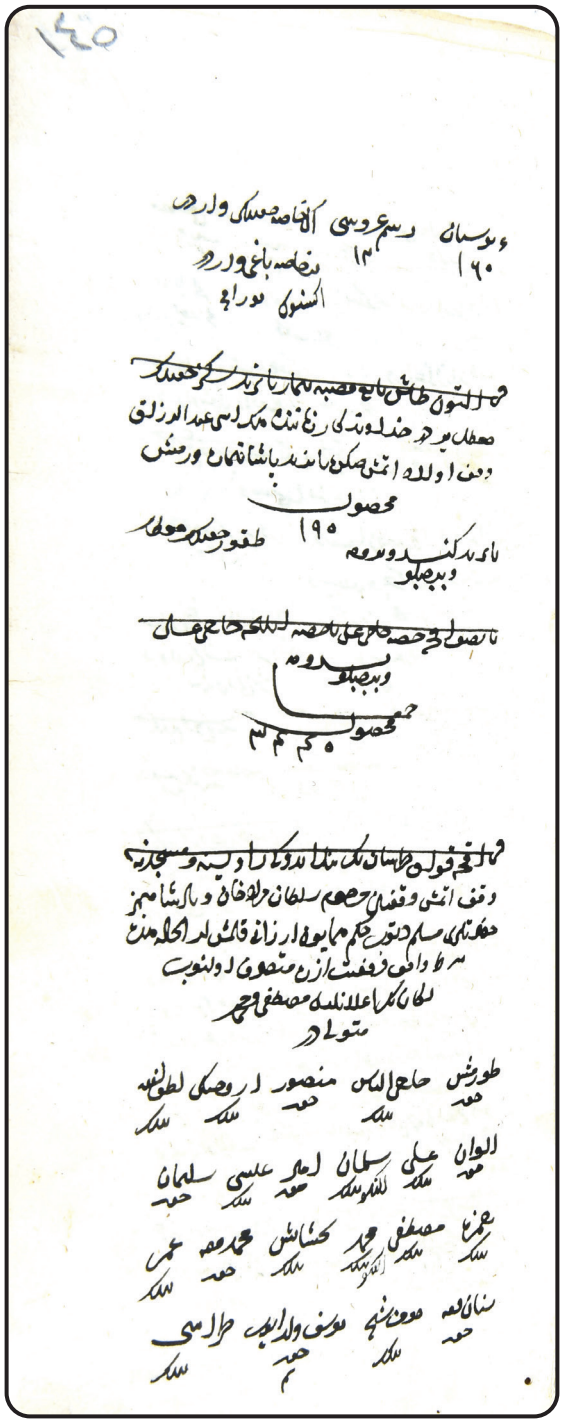

2.1bc. BOA, MAD 9/146

Ve Yeğen Bey'in bir çiftlik yer vardır. Oğlanları … iki çift yurda mutasarrıfdır

Mezrea-i Çiçeklü, tabi-i Akçakavak, vakf-ı zaviye ve mescid el-mezbûrân.

İki çiftlik yerdir, vakıf. Dört pare çayır vardır, vîrân. Ve Milan ve çirkin viran ve değirmen mahsul 955. Hızırdağı yaylalarıdır, evvelden nesne alınmaz imiş, şimdi dahi alınmaz.

Hınta 23 müd şair 9,5 müd resm-i ganem 165 hınta-i hassa 28 müd şair-i hassa 33 müd

Şimdiki hâlde merhum Turasan Beg mahrûsiyye-i Ankara tevabi'inde cami ve zaviye bina edüb kendü halis emlâkinden Akçakavak ve Sarubulak ve Fîrûz ve Virancık ve Kuzviran ve Gümele ve Bazardîvâne ve Bağviran ve Akcain adlu köylerin levâhıkı tevabi'iyle ve mezkûr Ankara'da Bendderesinde bina etdügi mülk hamamını ve dükkânlarını ve bağlarını mezkûr câmiinin ve zaviyesinün ve türbesinün mesâlihine vakf itmiş, merhûmân babam ve dedem tâbe-serâhümâ mukarrer dutub hükmlerin vermişler ki bu beldeden eşkünci taleb olunmaya ben dahi mukarrer dutub hükm-i hümayun verdim. İmdi gerekdir siz dahi defterde bu zikr olan evkâfı eşküncisüz kayd idesiz ki bundan böyle kimse eşkünci taleb itmeye deyü hükm-i cihân-mutâ gelüb ber mûceb-i emr defter-i sultanîye sebt olundu, tahriren fî Recebi'l-a'sam sene 867 [Mart 1463)

Karye-i Sarıbulak tabi-i Yabanovası, timar-ı Turasan Bey mezkûr Turasan Bey Ahi Paşa'dan satun alub mescidine ve zaviyesine vakf itmiş. Elinde padişahımız sultan Murad Han hükmü vardır.

Bir hassaa çiftlik vardır vakıf kulları sürerler

Karye-i Firuz tabi-i Sarıbulak vakfı vakf-ı zaviye ve mescidü'l-mezburan

Bir hassa çiftlik vardır vakıf kulları sürerler

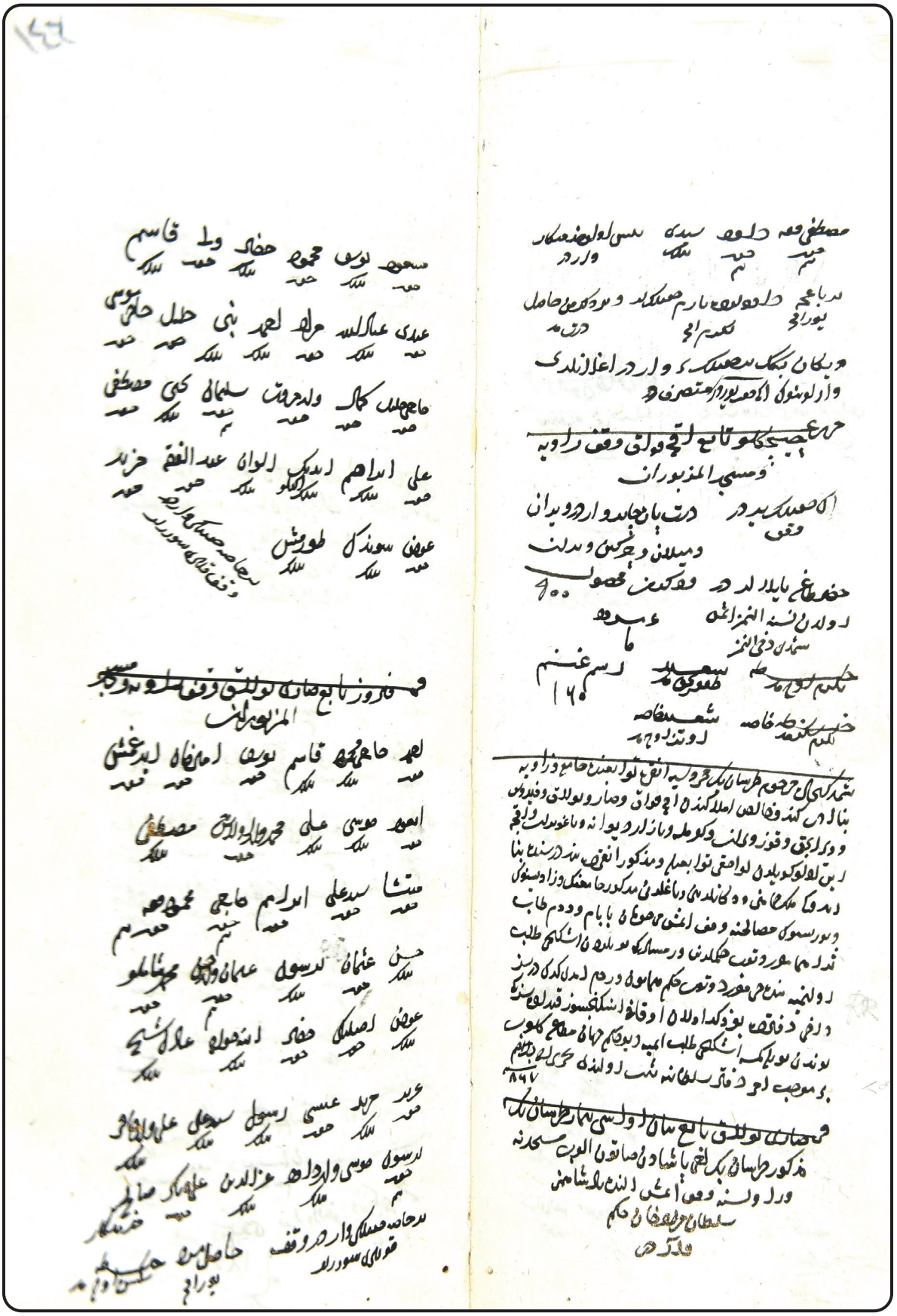

2.1d. BOA, MAD 9/147

Karye-i Virancuk, timâr-ı Turasan Bey, Hüdâvendigâr zamanında Yazıcı İskender yermiş, sonra Turasan Beg bir çergin Ahi Paşa'dan satun alub ve üç çergin Ahi Arif kullarından satun alub zaviyesine ve mescidine vakf itmiş elinde pâdişâh hükmü vardır.

Karye-i Bağviran, timâr-ı Turasan Bey, evvelden yarusı mülkü imiş ve yarusı Hüdâvendigâr zemânında mülk ıssı Ali'den satun alub mescidine ve zaviyesine vakf idüb Yegân Bey oğlanlarına mütevelli kılmış.

Karye-i Gümele, tabi-i Bağviran, Turasan Beg'in kadîmî mülkü imiş, zaviyesine ve mescidine vakf idüb, Yegân Beg oğlanlarına mütevelli kılmış.

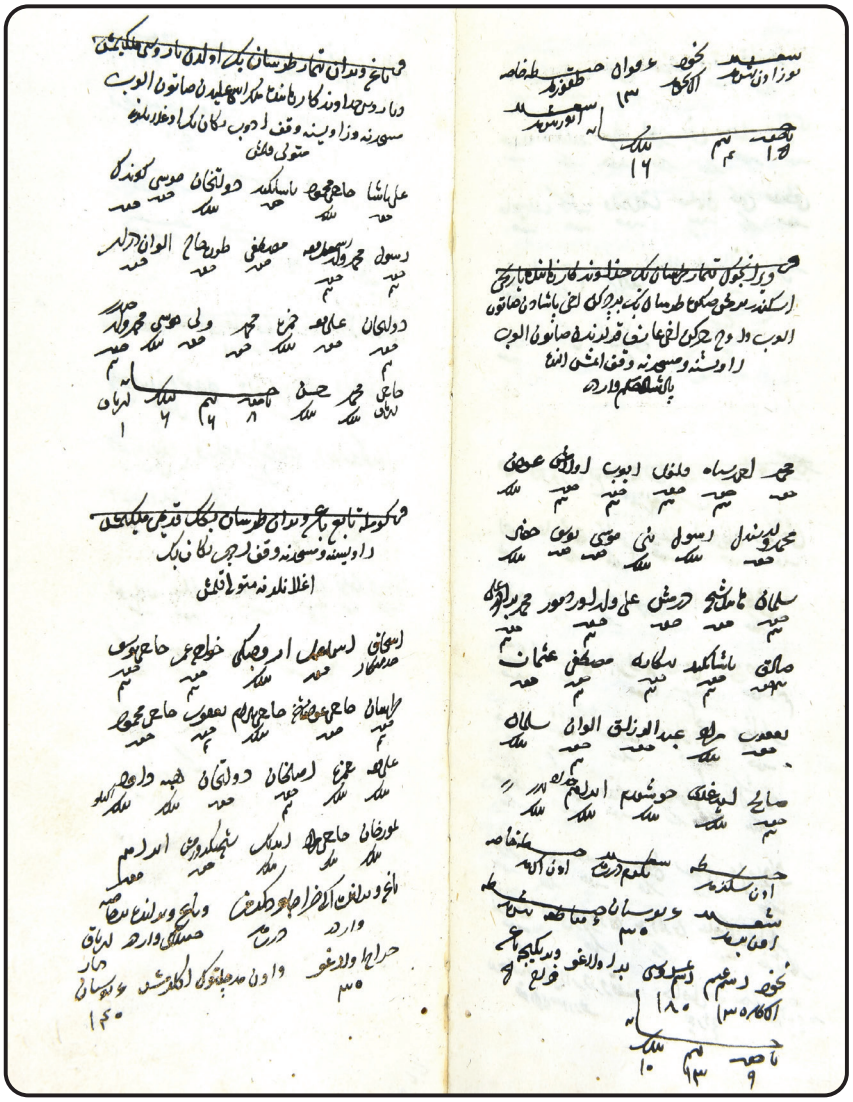

438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 937/1530, I, Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü, Hamid ve Ankara Livâları, **Dizin ve Tıpkıbasım, Ankara.**

2.2a. BOA, 438/360

Vakf-ı Mescid-i Turasan Bey der Mahalle-i Yenişehir,

Nakid 4000 an hamam-ı Turasan Bey fi-sene 540

İcare-i dekakin ve zemin

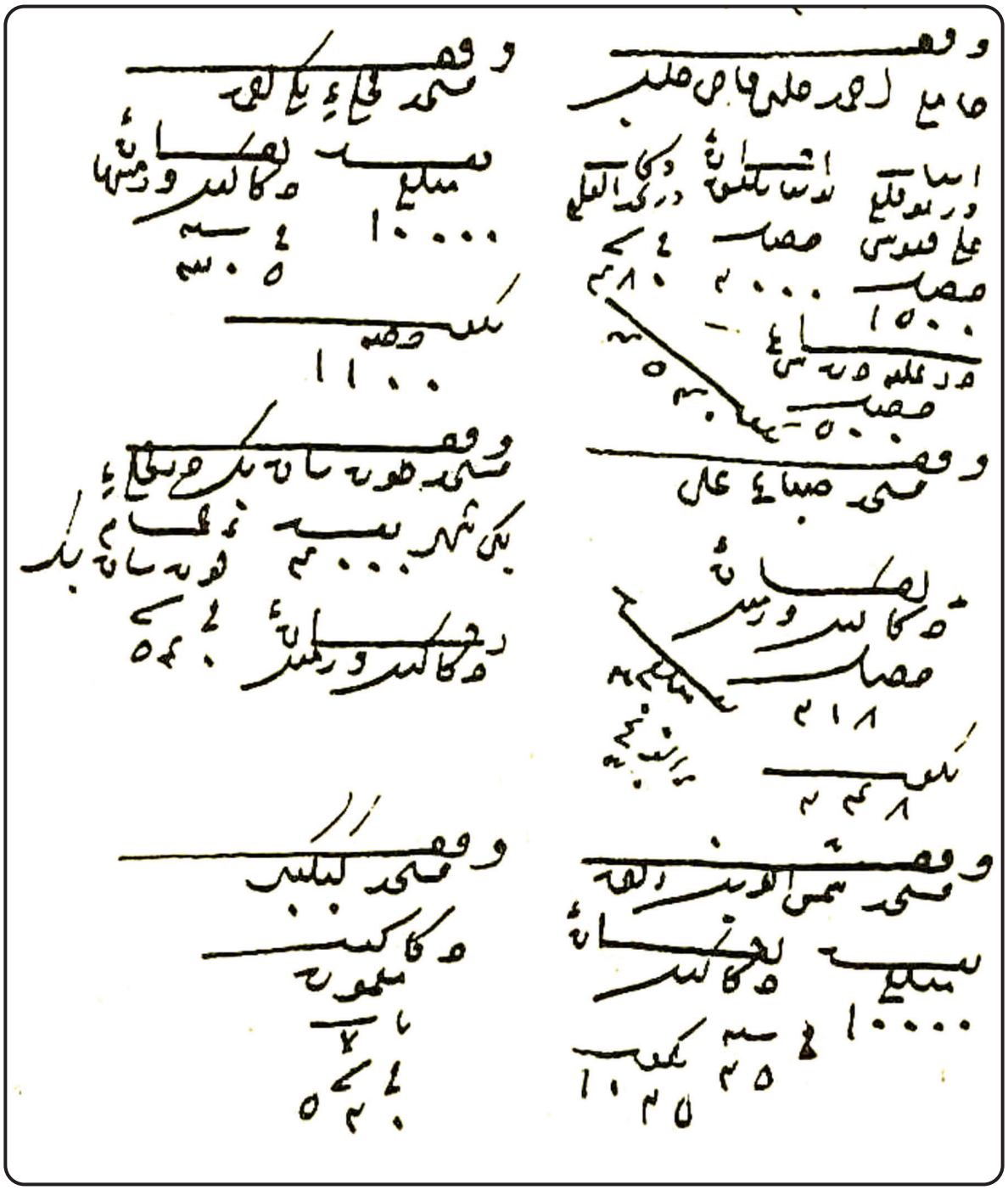

2.2b. BOA, 438/361

Vakf-ı Mescid-i Hemşire-i Turasan Bey

der mahalle-i Hâcendi

icâre-i dekâkin ve çiftlik ve hâne fî sene 294

2.2c. BOA, 438/367

Vakf-ı Hanedan-ı Hacı Bayram sultan an kıbel-i Mehmed Çelebi bin Yeğen Bey Zemin-i Nehr-i Kebîr ve gayrihi - der vâdi-i Şeyh Yağmur - Hâsıl 400(100)

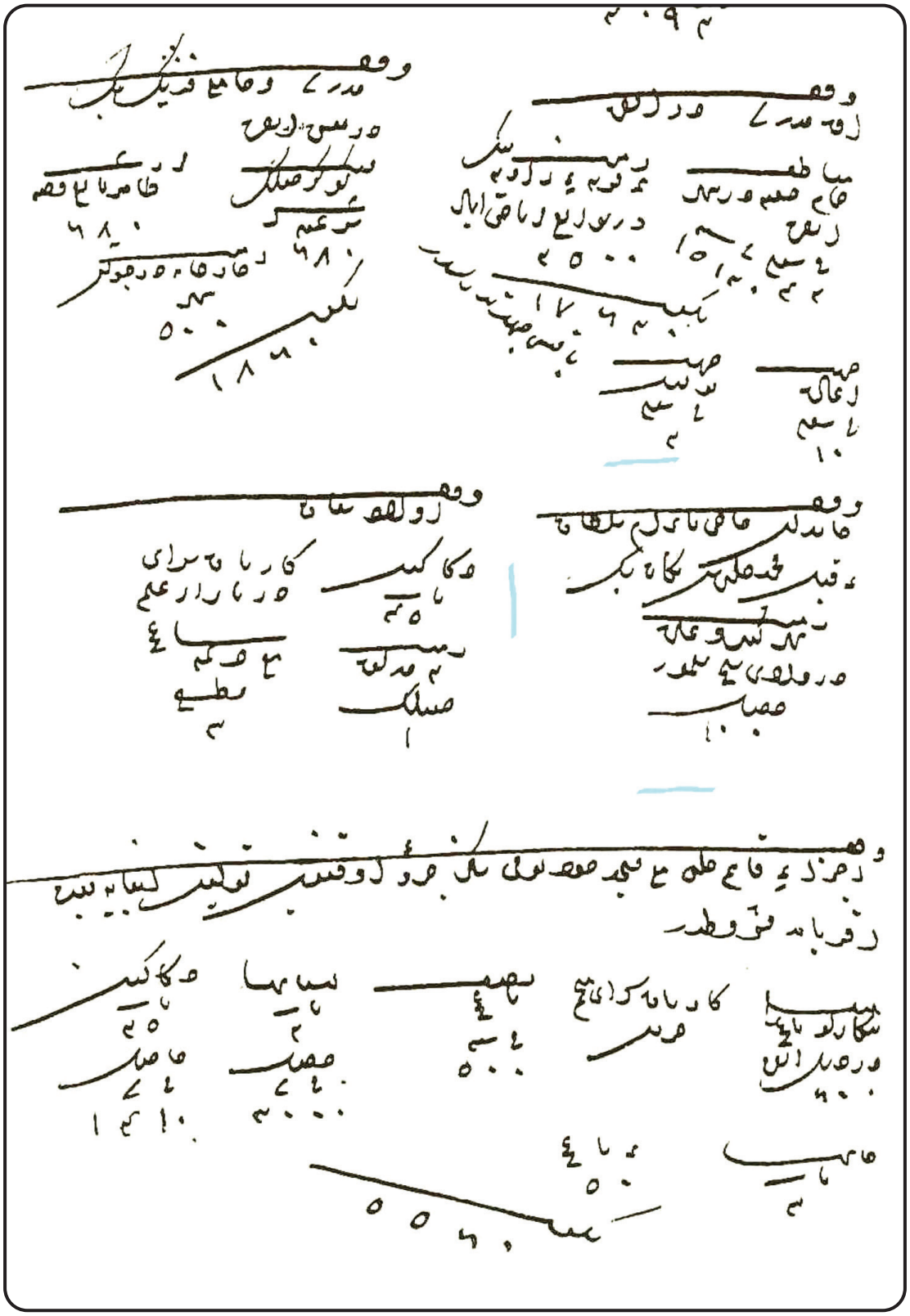

2.2d. BOA, 438/370

Vakfı Câmi' ve Zaviye-i Turasan Bey der Karye-i Akkavak

Hisse-i an Karye-i Karacakaya -hâne:3, mücerred :1, hasıl :471

Dekâkin der Tahte'l-kal'a bab: 15- fi sene 1.488

An kıst-ı hamam-ı şehir senevi :3500

Bağçe-i dahili hamam: 100

Zemin der taht-ı Namazgâh fi sene:150

Dekakin der Sûk-ı Haffaf 6 bab: fi sene: 600

Yekûn hasıl-ı maa'l-gayrih: 6279

Vakf-ı Evlad-ı Turasan Bey

An kıst-ı hamam nısıf fi sene 3500

Bağçe-i Bend fi sene 300

Yekün:3800

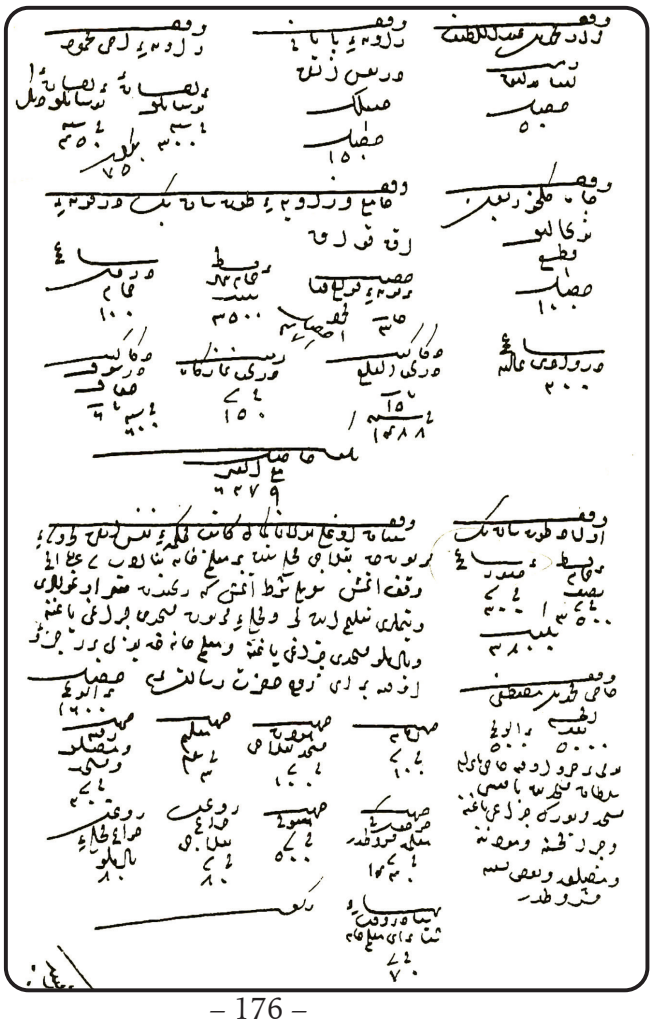

2.2e. BOA, 438/388

Vakf-ı Camii Yeğen Bey, der nefs-i Ankara

-Karye-i Cücükler –hâne 38, mücerred :34, imam:1, hasıl: 5.335

-Mezraa-i Yalakcı der cebel-i nefs-i Ankara mezkûr Yeğen Bey Camii vakfıdır.

--Zemin-i Hacı Paşa ki yedi müdlük yerdir. der karye-i Yenice öşri Vakf-ı Hacı Bayram Sultan der Ankara - hasıl: 100

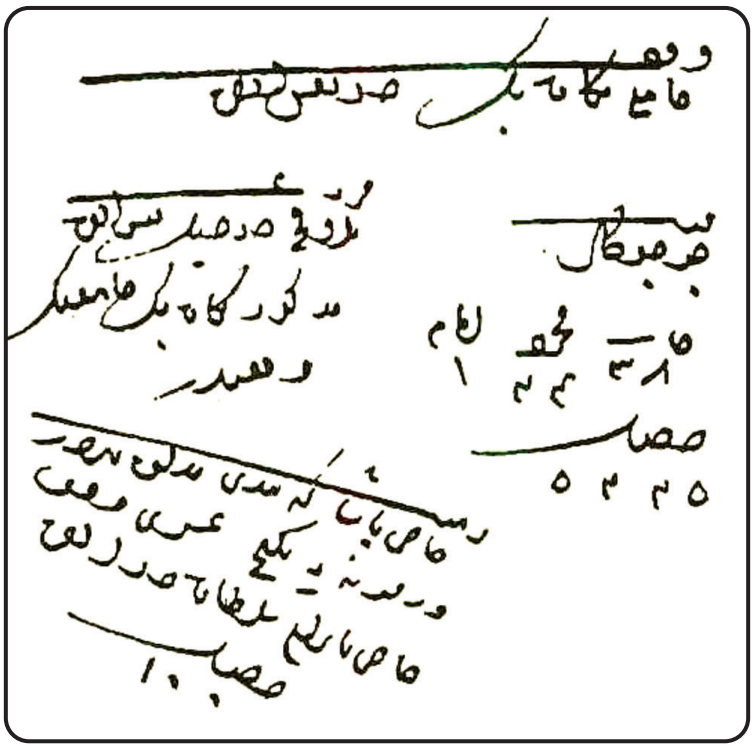

2.2f. BOA, 438/411

Evkaf-ı kaza-i Yabanabad

Vakf-ı Cami-i ve Zaviye-i Turasan Bey, der karye-i Akca Kavak ve mescid-i mai hallak der nefs-i Ankara

-Karyei Akçakavak–hâne:10, mücerred:11, muhassıl:4, derbendçi: 10, hizmet-karân-ı zaviye nefer:15 hasıl: 2047

-Karye-i Sarubulak –hâne:38, mücerred: 13, hasıl:3.298

-Karyei Firuz - hâne:46, mücerred: 15, hasıl:2.910

Karye-i Gümele- hâne:21, mücerred: 9, ma'a çeltük, hasıl:4.750

Karye-i Bağviran- hâne:28, mücerred: 20, imam: 1, hasıl:1.234

Karye-i Kuzviran - hâne:17, mücerred: 10, muhassıl:1, hasıl:1.337

Ciheti hitabet

-Karye- Bazardivanı.-hâne:95, mücerred: 62, hasıl: 6.140

-Karye-i Virancık - hâne:37, d 22, hasıl: 2.760

-Karye-i Akcain - hâne:27, mücerred: 14,

zimmiyan hâne :6, mücerred:3, hasıl: 3.584

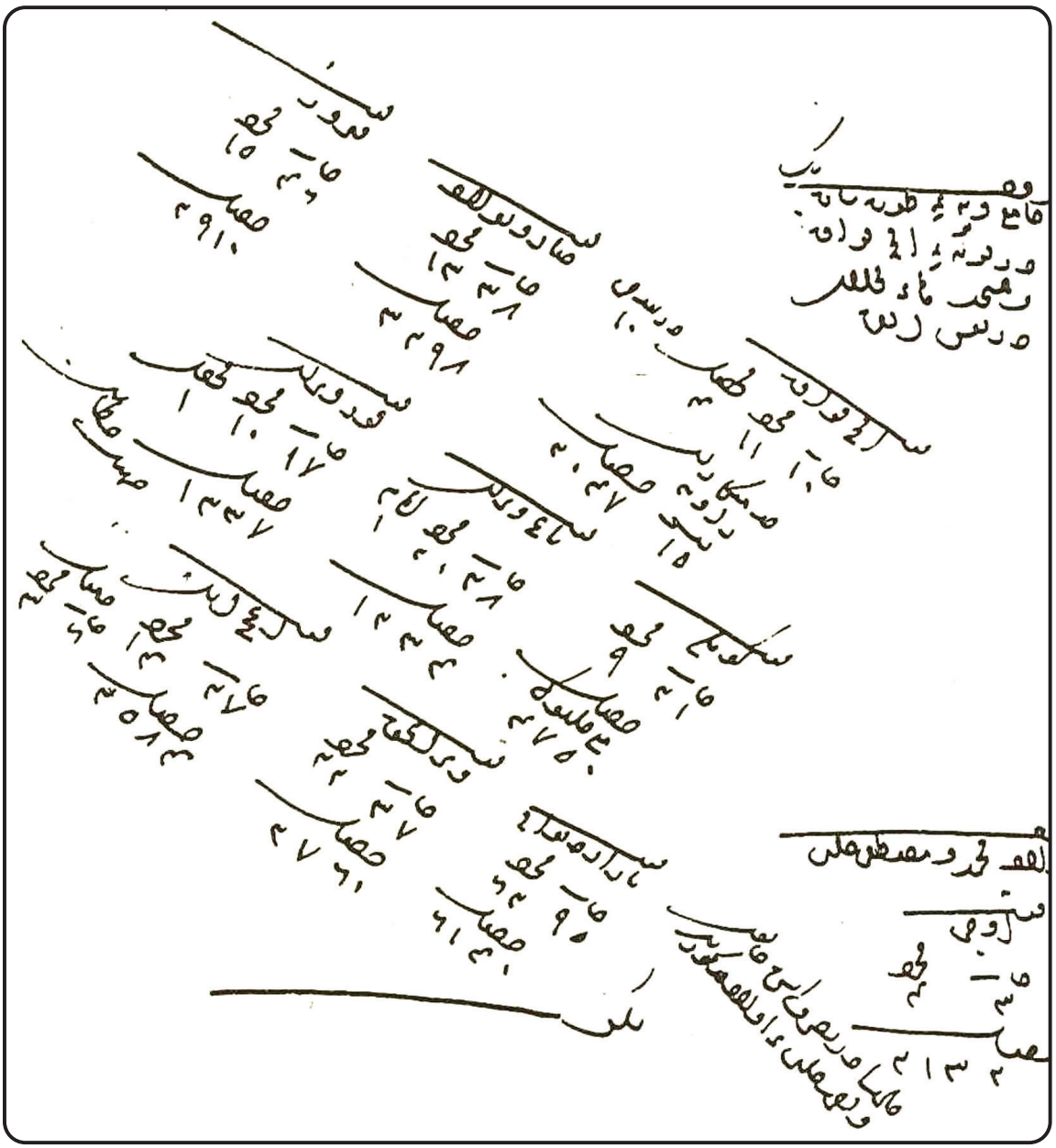

BAŞKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DİĞER BELGELERİ

2.3. BOA. AE, 3/160 Numaralı, 21 Ocak 1547 tarihli belge

Turasanbey Hamamı'nın suyoluna yaptırılan duvarın kaldırılması için Ankara kadısına fermân

Tuğra

Akdâ kudatü'l-müslimîn evlâ vülat'ül-muvahhidin madenü'l-fazlı ve'l-yakîn ve liva-i Ankara kadısı -zidet fezailuhu – tevki-i refi-i hümayun

Vasıl olıcak ma'lûm ola ki haliyen darende-i fermanu hümayun İskender nâm kimesne bâb-ı sa'âdet me'abıma gelüp şöyle arz eyledi:

Bu Turasan Bey evkâfının mütevellisi olup hâliyen Hatiboğlu nâm kimesne mezbûr vakfın hammamının

Yolu üzerinde bir dıvar yolu sed yapub zikr olunan hammamın suyuna zarar ve ziyan edüb taaddi

Eder imiş ile ol buyurdum ki hükmü şerifimle vardıkda ihzar-ı husama edüb hak üzere teftiş ve tefahhus edüb

Göresiz şöyleki kadıyye arz olunduğu gibi olub mezbûr kimesne yapduğu binanın

Şeran zararı sabit olursa bu mütevelli olduğu vakıf ise men ve def edüb

Şer-i şerife mugâyir kimesneye iş etdirmeyesiz temerrüd ve inad edenleri yazub arz eyleyüb

Bu vakfa fasl-ı husumet edüb bu husus içün tekrar kapuma şikâyete küllü eylemesiz

Şöyle bilesiz ve bade'n-nazar bu hükm-i hümayunumu elinde ibkâ edüb alamet-i şerife itimâd kılasız.

Tahrîren fi evâi'l-i şehr-i Şabani'l-muazzam sene selâse ve hamsîn ve tis'a mie 953

Bi makam-ı Kostantiniyye el-mahruse

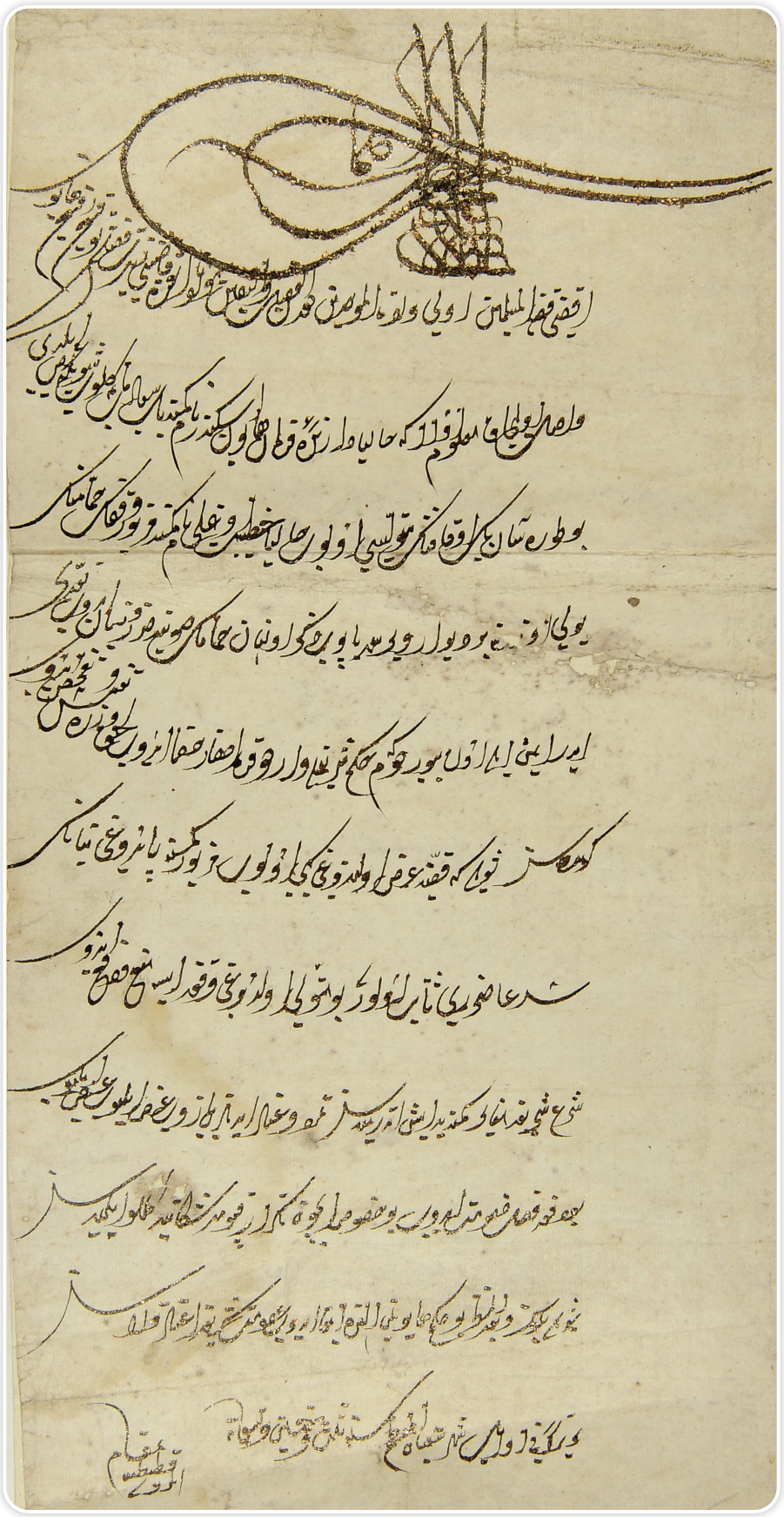

2.4. BOA, EV.THR:227/138 numaralı 20 Ekim 1849 tarihli belge

Ankara'daki, mazbut "Yeğenbey ve Turasan Bey Vakfı"na ait 5 Şubat 1849 tarihli belge

Arz-ı hâl yazılmak içün varakadır. Kıymet 30 para

Muhasebesi keyfiyeti iktizası mülhâkatdan

Mahsûlât ve icârât-ı evkâf-ı Yeğen Bey ve Turasan Bey der kaza-yı Yabanabad, der Ankara der zaman-ı Ali Halife ibn Süleyman mütevelli-i vakf-ı mezbûr vâcib-i an evvel-i Mart sene 1247 ilâ gâye-i Şubat sene 1250 sûret-i muhâsebe dâde fi gurre-i Z. (Zilhicce) sene 1253 26 Şubat 1838

İrâd:28.446.5

Mesârif : 8.153

Mizân

28.446.5 kuruş irâd

08.153 kuruş mesârif

20.293.5 fazla-i vakf

Marûz-ı çâker-i kemineleridir ki

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûn-ı mülûkâneye mülhak evkâfdan Ankara Sancağı'nda

Yabanabad Kazası'na tabi karye-i Ağcakavak tekyesi vakfı Yeğen Bey ve

Turasan Bey vakfı mütevellisi olub vakf-ı mezbûrun ikiyüz altmış beş senesi

mâh-ı eylül muhâsebesi hazine-i evkâf-ı hümâyûnda bade'r-ruye beş bin yüz

guruş icâb eden mesârifâtı makbûzâtımdan harc-ı muhâsebe dört yüz yirmi iki

guruş tenzil mâ bakisi dört bin altı yüz yetmiş sekiz guruş me'hûzum olmuş ise de mahallinde muaccelât müdiri tarafından harc-ı muhâsebe itâ olunduğu mübeyyin yed-i acizânemde ibrâz olunmak üzere icâb-ı iktizâsı vechile bir kıta emirnâme-i sâmi-i nezâret penâhî ihsân buyrulmak niyâzım bâbında emr ü ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 12 Za. (Zilkade) sene 1265 29 Eylül 1849

Bende-i el-mütevelliyü'l-vakf-ı mezbûr Mehmed bin Süleyman kulları.

Keyfiyeti evkâf muhâsebesinden.

İlhâk şode be nezâret-i evkâf-ı hümâyûn ber mûceb-i defter-i hazine-i evkâf

merhûm Yeğen Bey ve Turasan Bey der Ankara ve Yabanabad Mehmed Halife ibn Süleyman aslâh-ı evlâd-ı vakf ber-vech-i meşrûta mütevelli yevm 3

Fi 14 Cemaziyelevvel sene 1265 7 Nisan 1849

Vakf-ı mezkûrun sinîn-i merkûmîne mahsûben marifet-i şer' ile rûyet olunan muhâsebesi keyfiyeti vech-i meşrûh olub badehu iktizası derkenâr olmak üzere gallesi hakkında şart-ı vâkıf-ı keyfiyeti evkâf muhâsebesinden görmekle muhrecdir. Fermân atûfetlü efendim hazretlerinindir. Fi 20 Zilkade 1265 7 Ekim 1849

Vakf-ı mezkûrun vazife-i muayyene ile ber vech-i meşrûta tevliyeti aslâh evlâd-ı vâkıfdan Mehmed Halife ibn Süleyman'ın uhdesinde evkâf muhasebesinde mestûr ve mukayyed olub vakfına dâir kayıd bulunamamışdır. Fermân atûfetlü efendim hazretlerinindir. 27 Za. (Zilkade) sene 1265 14 Ekim 1849

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûn-ı mülhak evkâfdan Ankara'da kâin Yabanabad Kazasında kâ'în Yeğen Bey ve Turasan Bey vakfının Ağcakavak karyesi senevi beşbin yüz (5100)kuruş bedel ile dahil-i defter olub bedeli mezkûrun canib-i hazineden hin-i ahzında hazine-i evkaf-ı hümâyûnu aid mürettebat verilmekde iken mahalli mezkûr evkaf müdürü cihetinden nâşi mürettebat-ı mezkûrdan mahallinde tekrar mürettebat ahz ederim diyerek müdahaleden hali olmadığı ve bu husus kendüye mucib-i kadr bulunduğu beyanı ile mahallinde tekrar mürettebât mutâlebe olunmasının men'i hakkında müdir-i mümâileyhe hitâben tahrîrât-ı samilerinin tasdîri vakf-ı mezbûrun bi'l-meşrûta mütevellisi Mehmed Halife işbu arzuhal ile istid'a etmiş almakdan naşi kuyuda lede'l-müracaa vakf-ı mezbûrun evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere tevliyeti uhdelerinde merkûm ba-berât tevcîh buyurulmuş olduğu ve karye-i mezkûr senevi beş bin yüz guruş bedel ile dahil-i defter olub bedeli mezkûrun maliye-i hazine-i celilesinden ber-mûceb-i irâde-i seniyye-i evkâf-ı hümâyûn hazinesine fâriğ nakli olmağla iki yüz altmış iki senesi Eylülüne kadar …. hazine-i celileden bi'l-istihsâl teslîmi hazine-i evkâf-ı hümâyûın olmuş ve tarih-i mezbûrdan altmış dört senesine kadar mütevellisi tarafından makbuz-ı tahvîl vürud etmemiş olduğundan hazine-i evkâf-ı hümâyûndan i'tası icrâ olmamış … … ve altmışbeş senesine mahsûben mütevelli-i mümâileyh tarafından vürud iden makbuz-ı tahvîli mantukunca mürettebât hazinesi olan senevi dörtyüzyirmi iki(422)kuruş bedeli mezkûrdan bi't-tenzîl kasur dörtbin altıyüz yetmişsekiz (4678)kuruşun evkafı hümayun hazinesinden itası icra kılınmış idiğü kuyuddan nümâyân olmağla bu suretde mürettebatı mezkûr zikr olunan altmış iki senesinden altmış dört senesi gayetine değin hazine-i merkûmeye gerü teslim olunmamış ise de bu dahi bedel-i mezkûrun i'tası icra olunmasından neş'et ederek hazine-i mezbûrun tahrîri ve vürûdunda mürettebat ı mezkûr bi't-tevkîf ol vakit teslîm-i hazine ettirileceğinden ve bedeli mezkûr içün tekrar mahallinde mürettebat mutalebesi icab etmiyeceğinden kabzı nizâmı üzere beher sene muhasebesi bi'r-rü'ye diğer varidatdan fazlası zuhûr ider ise ber muceb-i layiha andan alınmak lazım geleceğinden bedeli mezkûrdan mahallinde mürettebat-ı hazîne mutalebe olmamak üzere mahalli mezkûr evkâf müdürüne hitaben tahrîrât-ı aliyyelerinin tasdîri bâbında emrü fermân atufetlu efendim hazretlerinindir. Fi 3 Z. (Zilhicce) 1265 (imza) 20 Ekim 1849

Tahrirat babında

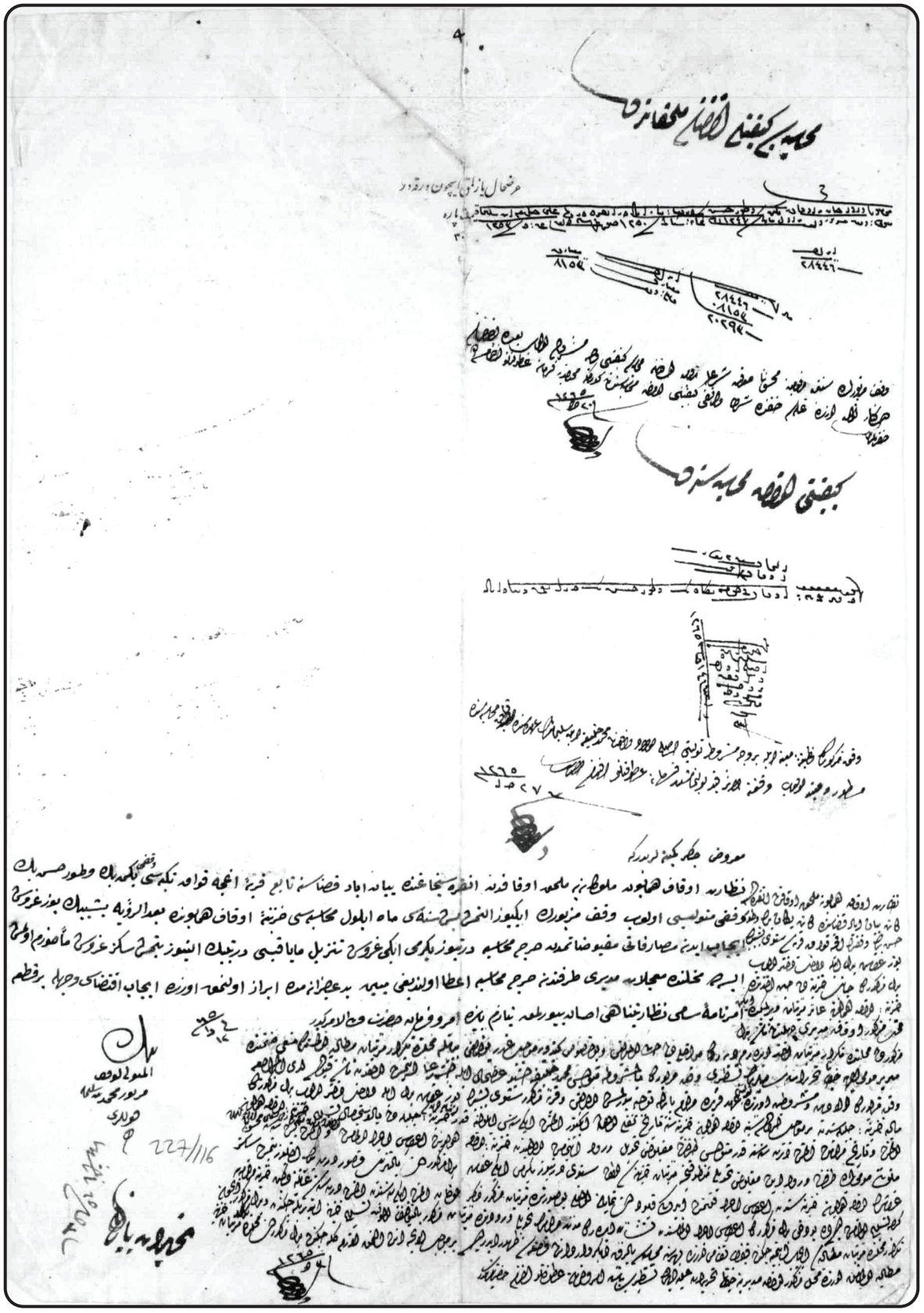

2.5. BOA, EV. MKT 01305-302 nolu, 7 Kasım 1867 tarihli belge

Sûret-i berât-ı şerif-i alişân

Nezaret-i Evkaf-ı Hümâyun-ı mülûkâneme mülhak evkafdan Ankara ve Yabanabad'da vaki merhûman Yeğen Bey ve Turasan Bey vakfının vazife-i muayyene ile ber vech-i meşrut tevliyetinin tevcihine dair varid olan inhâ üzerine muamelat-ı aklamiyesi lede'l-icra defter emaneti tarafından olunan ilam mucebince ber mukteza-yı defter-i hakani Akçakavak karyesinin mahsûlâtı ve rüsûmâtı mucebi tashih iki nefer cebelu eşdirmek üzere Turasan Bey'in Akçakavak'da bina eylediği camii şerif ve türbesi ile Ankara'da bina eylediği mescidleri vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediği tebeyyün etmiş olduğuna ve tevliyeti mezkûre mutasarrıfı Osman bin Hasan'ın vefatı vukuuyla mahlulünden ber muceb-i teamül-i kadim batn-ı evvelde evlad-ı evlad-ı evlad-ı vakıfanın ekber ve aslah ve erşedi olan işbu rafi-i tevki-i refiü'ş-şan-ı hakani Hasan bin Mustafa -zide kadruhuya- meşrutiyet üzere tevcîhi lazım geleceği inhayı mezkûr mealindan anlaşılmış idüğüne binaen tevliyet-i mezkûre ber-mûcebi inhâ mümaileyhe tatbiken vakf-ı mezbûr umurunu hüsn-i idare ve rü'yet ve hayratının imârına itinâ ve dikkat etmek ve beher sene lazım gelen muhasebesini mahallinde marifet-i şer' ve evkaf müdürü marifetile görüp memhur ve mümza defterini canib-i nezaret-i evkâf-ı hümâyûnuma bi'l-irsâl yedine suret almak ve mugayir-i nizam bir gune hareket etmemek şartıyla meşrutiyet üzere bi't-tevcih yedine berât-ı alişânım ita olunmak bâbında mahkeme-i teftiş-i evkâfdan ilam olunduğu makam-ı nezâret-i evkâf-ı hümâyûnumdan bi'l-i'lam ifade kılınmış olmağla mûcebince tevcîh olunmak fermanım olmağla bin iki yüz seksen dört senesi Cemaziyelahirinin ikinci günü tarihiyle verilen rüus-ı hümayunumu verdim ve buyurdum ki mümâileyh sâlifü'z-zikr tevliyet cihetine vazife-i muayyenesile meşrutiyet ve şart-ı mezkûr üzere mutasarrıf ola şöyle bileler alameti şerifime itimat kılalar tahriren fi'l-yevmi's-sabi' min şehr-i Recebi'l-müreccb li sene erbaa ve semanin ve mieteyn ve elf 7 Receb 1284

2.6. BOA, EV.MKT 01305/123-304 nolu, 29 Nisan 1884 tarihli belge

Mührü mutabık ve meali tevliyet-i mezkûrenin ber-vech-i muharrer tevcîhini istirhamdan ibaret idüğü 18 Rebiulevvel 1302/30 Aralık 1884

Der devlet- mekine-i arz-ı dâi kemineleridir ki

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneye mülhak evkâfdan Ankara sancağı ve Yabanabad Kazâsında vaki merhûman Yeğen Bey ve Turasan Bey vakfının vazife-i muayyene ile ber vech-i meşruta tevliyet cihetine ba-berat-ı şerif-i alişan mutasarrıf olan batn-ı evvelde ekber ve erşed evlad-ı vâkıfdan Hasan Halife ibn-i Mustafanın bin üçyüz senesi Muharremü'l-haramının yedinci günü tarihi ile vuku-ı vefatına mebni hizmet-i lazımesi muattal kalmağla ancak tevliyet-i mezkûre vâkıf-ı mümâileyhanın evlad ve evlad ve evladının batnen bade batnın neslen bade neslin ekber ve erşed ve aslahına meşrut ve teamül-i kadîmi dahi ber muceb-i şart-ı vâkıfân cari olmağla işbu baisi arz ubudiyet Abdullah Halife ibn-i Mehmed batn-ı evvelde evlâd-ı evlâd-ı evlâd-ı vakıfânın ekber ve erşed ve aslahı ve ber-mûceb-i şart-ı vâkıfan ve amel-i kadim-i tevliyet-i mezkûrenin hasren meşrûtun leha ve umûr-ı tevliyeti idareye muktedir olduğu kazâ-i mezkûre idare meclisinde ma'kûd meclis-i şer'-i ma'âli ukudada ve hâlâ evkaf muhasebecisi tarafından vekil-i müseccel-i şer'îsi Gül karyeli fütüvvetlü Mehmed Efendi hazır olduğu halde bî garaz ehl-i vukufdan kaza-i mezkûre tabi Tekye karyesi ahalilerinden İbrahim ibn-i Molla Mustafa bin Ali ve Molla Mehmed ibn-i Süleyman bin Ali ve Mehmed Ağa ibn-i Ali bin Mustafa ve İbrahim Ağa ibn-i Hüseyin bin Yeşil Ağa nâm sikatü's-sahihatü'l-kelimat kimesneler meclis-i ma'kûd-ı mezkûrede alâ tarîki'ş-şehâde ihbarlarıyla zahir ve mütehakkık olmağla tevliyet-i mezkûre müteveffa-yı mümaileyh Hasan Halifenin fevt mahlulünden batn-ı evvelde evlad-ı evlad-ı evlad-ı vâkıfânın ekber ve erşed ve aslahı olan mümaileyh Abdullah halifeye ber muceb-i şart-ı vâkıfân ve amel-i kadim-i vazife-i muayenesiyle tevcih ve yedine bir kıt'a berat-ı şerif-i alişân sadaka ve ihsan buyurulmak niyazıyla huzur-ı meyamin-nüşur-ı âlilerine arz ve ilâm oldu. El emr-i li men lehü'l-emr. Tahriren fi'l-yevmi's-salis min şehr-i Recebi'l-ferd sene ihda ve selase mie ve elf (3 Receb 1301/29 Nisan 1884)

ضبطه یازلق ایکیمن ورقه مقطوعه در
قیمت فروشش
۱۰

مهر مطابق دعای تولیت مذکوره ثبت بروجه محرر توجیهنی استر حامدن عبارت
ایدوکی ۱۲۸۲ ربیع الاول سنه

درج کتابه عرض ولی کلیه لری بدره

2.7. BOA, EV. MKT, 1305/71 nolu belge

Ankara vilayet-i celîlesi ile evkaf muhâsebeciliğine

Yabanabad kazasında vakî Yeğenbey ve Turasan Beyler Vakfı'nın vazife-i mu'ayyene ile ber vech-i meşrûta tevliyet cihetlerinde mutasarrıfı Hasan bin Mustafanın vukûu' vefâtını mebni mahlûlunden evlâd-ı vâkıfdan Abdullah bin Mehmed'e tevcihi hakkında kıbel-i şer-i şerifden tanzîm olunan ilam ile evrâk-ı sairenin leffi ile meclis-i idare-i vilâyetden varid olan 2 Ağustos sene 300 tarih ve 72 nolu mazbata üzerine tetkikat-ı kaydiyenin lede'l-icrâ vakfı mezkûrun tevliyet ciheti 2 Cemaziyelahir sene 84 tarihinde Hasan bin Mustafaya tevcîh olunmuş olduğu kayden anlaşılarak 92 senesinden beru muhasebesinin rû'yet olunduğuna dair bir gune kayıt olmadığı gibi hayratının ma'mûr ve mevcud olduğuna dair mezkûr mazbatada sarahat görülemediğinden vakfı mezkûr hayratının ma'mur ve mevcûd olup olmadığının bi't-tahkîk iş'ar ve vakfı mezkûrun sene-i merkumeden şimdiye değin muhasebesinin usul ve nizamına tevfikan birru'ye koçanlı evrakının imla ve mürettebatının cetvel idhalen canibi hazinei evkafa irsalı lazım geleceği varidat-ı umumiye idaresinden tanzim olunan mezkûre üzerine cihat kaleminden yazılan derkenarda gösterilmekle ifâ-yı muktezası bâbında

16 Cemaziyelahir sene 302/2 Nisan 1885

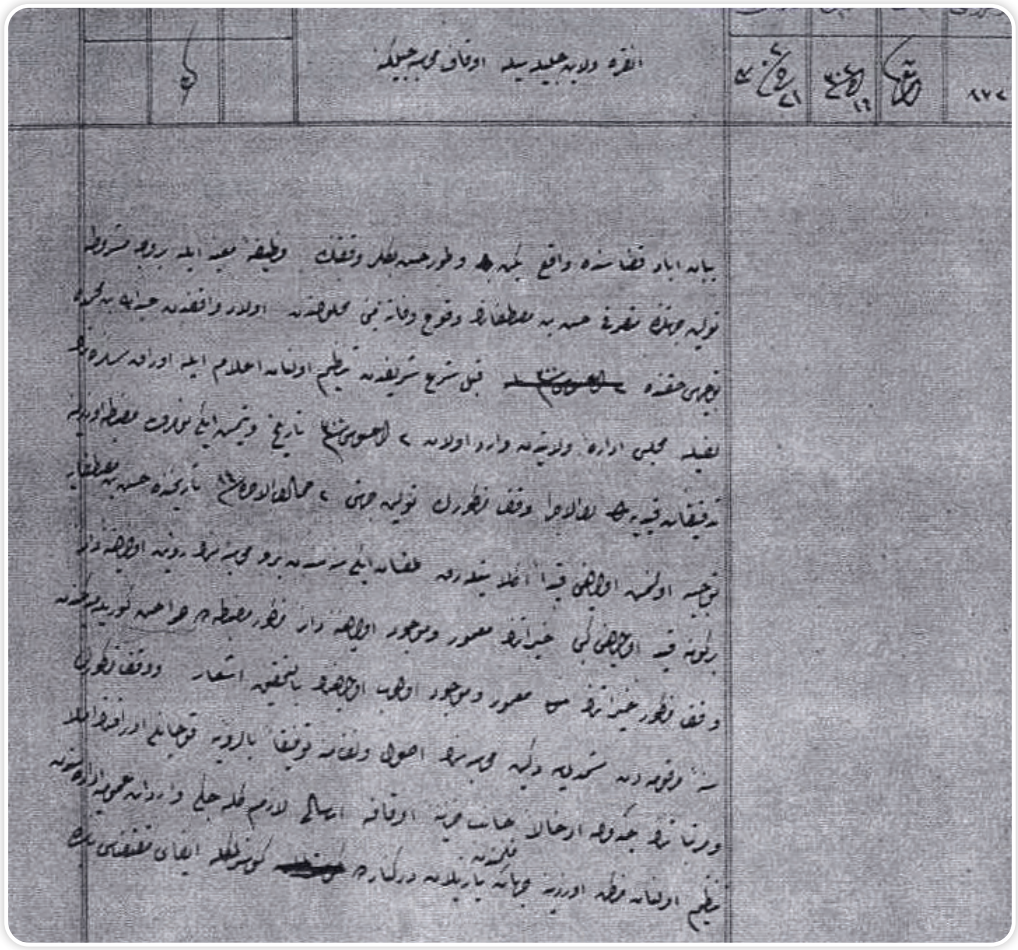

2.8. BOA, EV. MKT 01305-308

Ankara Vilayetine tabi Yabanabad Kazasında vaki Yeğen Bey ve Turasan Bey vakıflarının vazife-i muayyene ile ber vech-i meşrûta tevliyet cihetine mutasarrıf olan Hasan bin Mustafa'nın vefat-ı vukuuna mebni tevliyet-i mezkûrenin evlâd-ı vâkıfdan Abdullah bin Mehmed'in uhdesine tevcihi vilâyetin merbut mazbatasında beyan ve vakf-ı mebûrun doksan yedi senesi gâyetine kadar muhasebelerinin rü'yet olunduğu ve vakfiye sureti merbuten gönderildiği iş'ar olunmuş ise de kuyuda le-de'l-müracaa vakf-ı mezburun tevliyet ciheti 2 Ramazan 84 tarihinde Hasan bin Mustafa'nın uhdesinde bulunduğu ve doksan bir senesinden sonra muhasebesi görülemediği ve hayrat mamur ve mevcut olduğuna dair sarahat görülemediği anlaşılmış olduğundan bu babda Safer doksan dokuz tarihli mazbata numunelerine ..... tedkik edildiği anlaşılmış olduğundan numune-i mezkûreye tedkîk edilmesi yani hayratının ma'mur ve mevcud olub olmadığının iş'arıyla görülmeyen tarihinden şimdiye kadar muhasebesinin ruyetine koçanlarının irsali hakkında işbu evrakın iadesiyle mahalline tahrirat tastiri lazım gelür ise de cihat kalemine dahi lazımü'l-icra muamelenin ifası lazım gelür.

8 Cemaziyelahir 302/12 Mart 301

Varidat-ı umûmiye idaresinin işbu tezkiresi natık olduğu üzere tahrîratı aliye tastiri menut-ı re'y-i âli-i cenab-ı nezâret penâhîleridir. Ol babda emr ü ferman hazreti men lehü'l-emrindir.

13 Cemaziyelahir 302/10 Nisan 1884

18 Mart 301/10 Nisan 1885

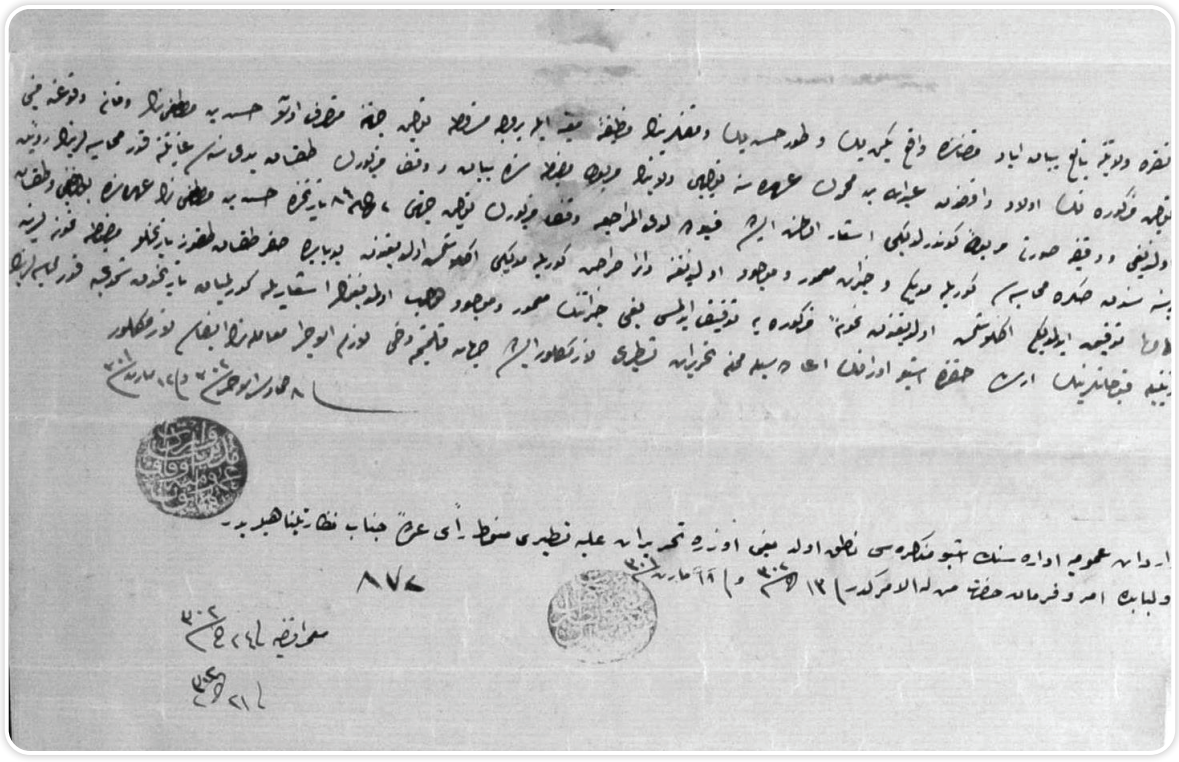

2.9. BOA, EV. MKT. CHT. 419- 27 fonunda kayıtlı, Ankara'da kurulu, "Turasan Bey ve Yeğen Bey Vakfı"na ait 27 Şaban 1310/16 Mart 1893 tarihli belge

Mühri mutâbık ve meâli hitâbet-i mezkûrunun ber-vech-i meşrûta tevcîhi istirhâmından ibâret idüği. Fi 15 Ramazan 1211

Der-i devlet mekine-i arz-ı dâi-i kemineleridir ki nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak evkâfdan Ankara vilâyet-i celilesi merkez sancağına muzâf Yabanabad Kazasında Tekye karyesinde vaki Yeğen bey ve Turasan bey câmi-i şerifinin vazife-i muayyene ile hitâbet cihetine berât-ı alişân mutasarrıf olan Hasan Efendi ibn-i Mustafa vefat idüb yeri hâli ve hıdmeti lâzımesi mu'attal kalmış ve müteveffâ-yı mezbûrun sulbi sahih oğlu İbrahim kebir bulunmuş ise de kendüsi cühelâdan olub ve böyle evlâd-ı nâ-ehl oldukları inde'ş-şer' tebeyyün eyledigi halde bi'l-intihâb ehliyetlü bir kimesneye bilâ-kusur edâ-yı hidmet etdirilmek üzere müstakillen tevcîhi husûsı bâ-irâde-i seniyye müesses nizâmı iktizâsından olmağla merkûm İbrahim kazâ-yı mezkûr meclisinde makûd huzûr-ı şer'de hâlâ evkâf vekili Ahmed Efendi hazır olduğı halde kendüsine imtihan teklif olundukda cihet-i merkumeye nâ-ehl olduğını bade'l-ifâde ve't-takrîr müstebân olub karye-i mezkûre ahâlisinden Murtaza abadın Mülk karyeli İbrahim Efendi ibn-i Mustafa dâileri meclis-i makûd-ı mezkûrda lede'l-imtihân ehliyeti zâhir ve nümâyân ve nüfus ceridesinde karye-i mezkûrenin birinci hânesinin on üçüncü numeroda el-yevm elli altı yaşında mukayyed esnân-ı askeriye ve redîfeyi mütecâviz, kurâ ve redif-i bakaya ve firârisinden olmadığı mensûb olduğı taburu câniblerinden virilen pusula ve mazbatalardan müstebân ve cemaâtlarınca da münteheb ve muhtarları olduğı karye-i merkumenin mevrûd intihabnâme-i umûmisiyle inde'ş-şer'il-enver mütehakkık olmağla cihet-i hitâbet-i mezkûrun müteveffâ-yı mezbûr mahlûlünden vazife-i mersûmesiyle şurut-ı mukarreresine tatbiken mezbûr İbrahim efendi dâileri üzerine müstakillen tevcîhi ve yedine bir kıt'a berât-ı şerif-i alişân sadaka ve ihsân buyrulmak recâsına bi'l-iltimâs pâye-i serir-i şevket masir-i saltanat-ı aliyyeye arz ve ilâm olundı. Bakiyyü'l-emr limen hüve veliyyü'l-emr tahriren fi'l-yevmi's-sâbi ve'l-ışrîn min şehr-i Şabani'l-muazzam li-seneti'l-âşir ve selâse mie ve elf. 27 Şaban 1310

El-abdü'd-dâi li'd-devlet-i aliyyeti'l-Osmaniye en-nâib li-kazâ-yı Yabanabad der Ankara

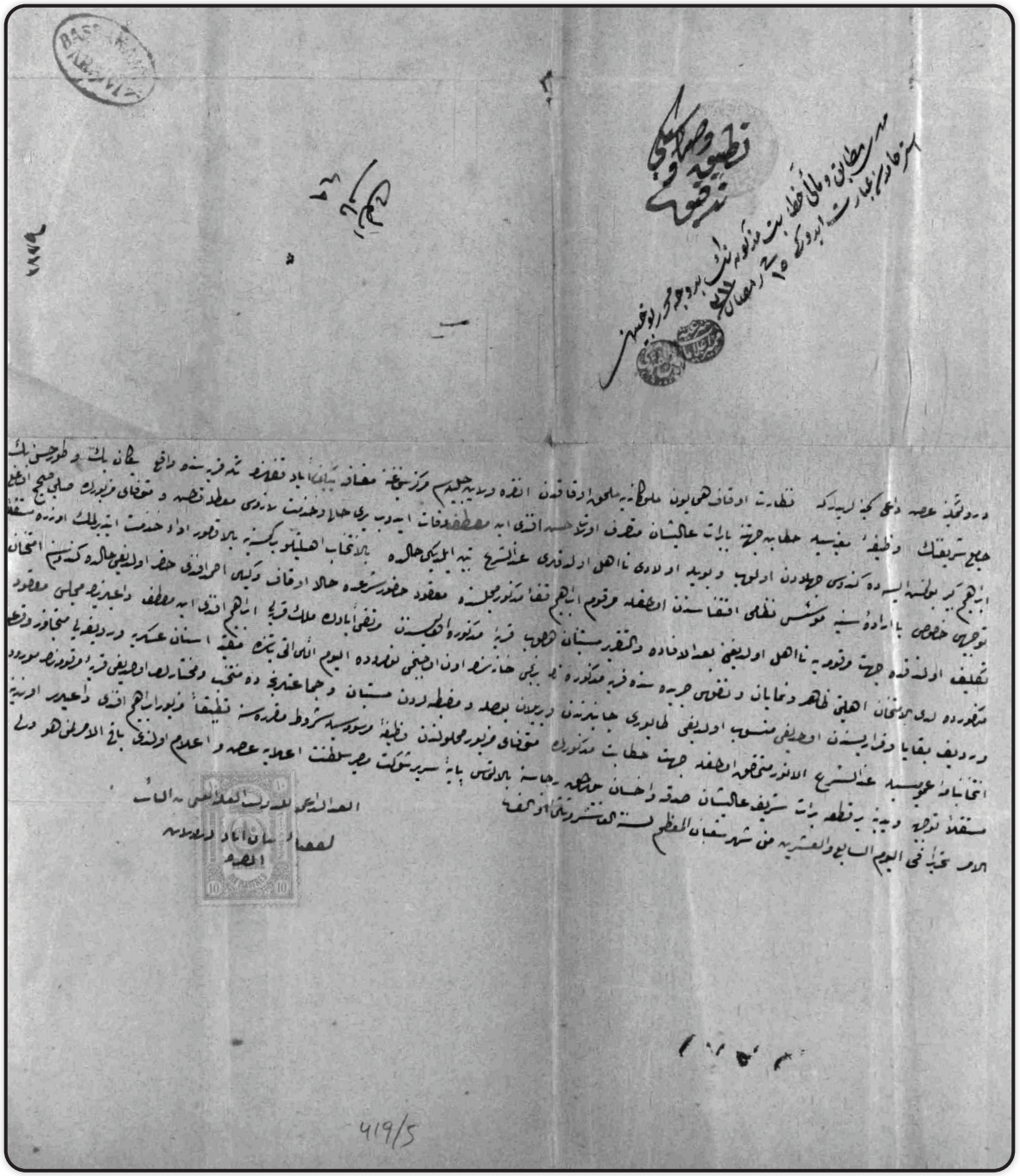

2.10. BOA, EV.MKT 1305/306

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesine

Ankara vilayetine tabi Yabanabad kazâsında vâki Yeğenbey ve Turasan Bey vakfının vazife-i mu'ayyene ile ber vech-i meşrûta tevliyet cihetine ba-berât-ı alişân evlad-ı vakıfdan mutasarrıf olan Hasan bin Mustafanın vefât-ı vukûuna mebnî tevliyet-i mezkûre cihetinin evlâd-ı vâkıfdan ekber ve erşedi olan Abdullah bin Mehmed'in uhdesine tevcihi kazâ-i mezkûrden gelen 23 Nisan 300/5.5.1884 tarihli mazbatada beyan olunmasına mebni evkaf muhasebe celilesine lede'l-havale Tura-

san Bey Vakfının bedel-i senevisinden ez-gayr harc-ı muhasebe ve humus üçbinyediyüzkırkküç (3743) kuruş Maliye Nezaret-i celilesine bi'l-vürûd mukayyed bulunan 23 Kanunisani 92/4.2.1877 tarihli tahrîrât-ı aliyye mucibince beher sene mal sandığından mütevellisine ba sened-i makbuz iki taksitde verildiği ve muhasebesinin rü'yet edildiğine dair kayda zaferyab olunamamış ise de bedel-i mezkûreden masârıf ve vazife çıkdıktan sonra tevliyet-i mezkûreye aid senevî binikiyüz (1200) kuruşdan ber-mûbeb-i kararnâme beher aylığına isâbet iden yüz(100) kuruş mahkeme-i teftiş aklâmına ve bir misli de tevcih –i cihet harcına ve yirmi (20) kuruş da varaka bahasına cem'an ikiyüzyirmibir (221) kuruş ahz olunduğu ve mezkûr Yeğen Bey vakfının doksanyedi/1881 senesine değin muhasebesi rü'yet olunduğu kayden anlaşıldığı gibi sene-i mezkûrdan ilerü senelerin muhasebeleri der dest rü'yet bulunduğu cihetle vakf-ı mezkûrun gayr-i ez vezaif ve mesârıf-ı tevliyete âid ücretden senevi yüz elli kuruşdan kezâlik karanâme mûcebince iki aylığına isabet eden ma'a varaka baha otuzbeş (35) kuruş ki cem'an Turasan Bey ve Yeğenbey vakıflarının cihet-i harcları olan ikiyüzellialtı (256) kuruş b'il-ahz teslim-i sandık edilerek üçyüz senesi Temmuz mahı/Temmuz 1884 ayı cetveline idhalen Evkaf Hazinesine derdest takdim idüğünden itâ olunan i'lâm ile evrâk-ı sairenin leffiyle mazbatasının tanzimi muhasebecilik-i mezkûreden bâ-derkenâr ifade ve mezkûr evrak takımîle leffen takdim ve itare kılınmakla cihet-i mezkûrenin mümâ-ileyh uhdesine bi't-tevcîh berât-ı âlişânın irsâli bâbında emr ve fermân hazret-i men lehü'l-emrindir. 2 Ağustos 300/ 14 ağustos 1884

İMZALAR

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûna mülhak evkâfdan Ankara ve Yabanabad'da vaki merhum Yeğen Bey ve Turasan Bey vakfından olmak üzere vazife-i mu'ayyene ile ber-vech-i meşrûta tevliyeti 2 Cemaziyelevvel 284/1 Eylül 1867 tarihîle batn-ı evvelde evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan Hasan Efendi bin Mustafa'ya tevcih kılınmış idüğü kayden anlaşılmış olmasıyla evvel emirde vakf-ı mezbûrun muhâsebesi keyfiyeti vâridât-ı umûmiye idâresine bâ-derkenâr beyân olunması lâzım gelür.

25 Receb 302/7.5.1886 ve 31 Kanunievvel 300/12.1.1885

Zahrına der kenar olmuşdur.

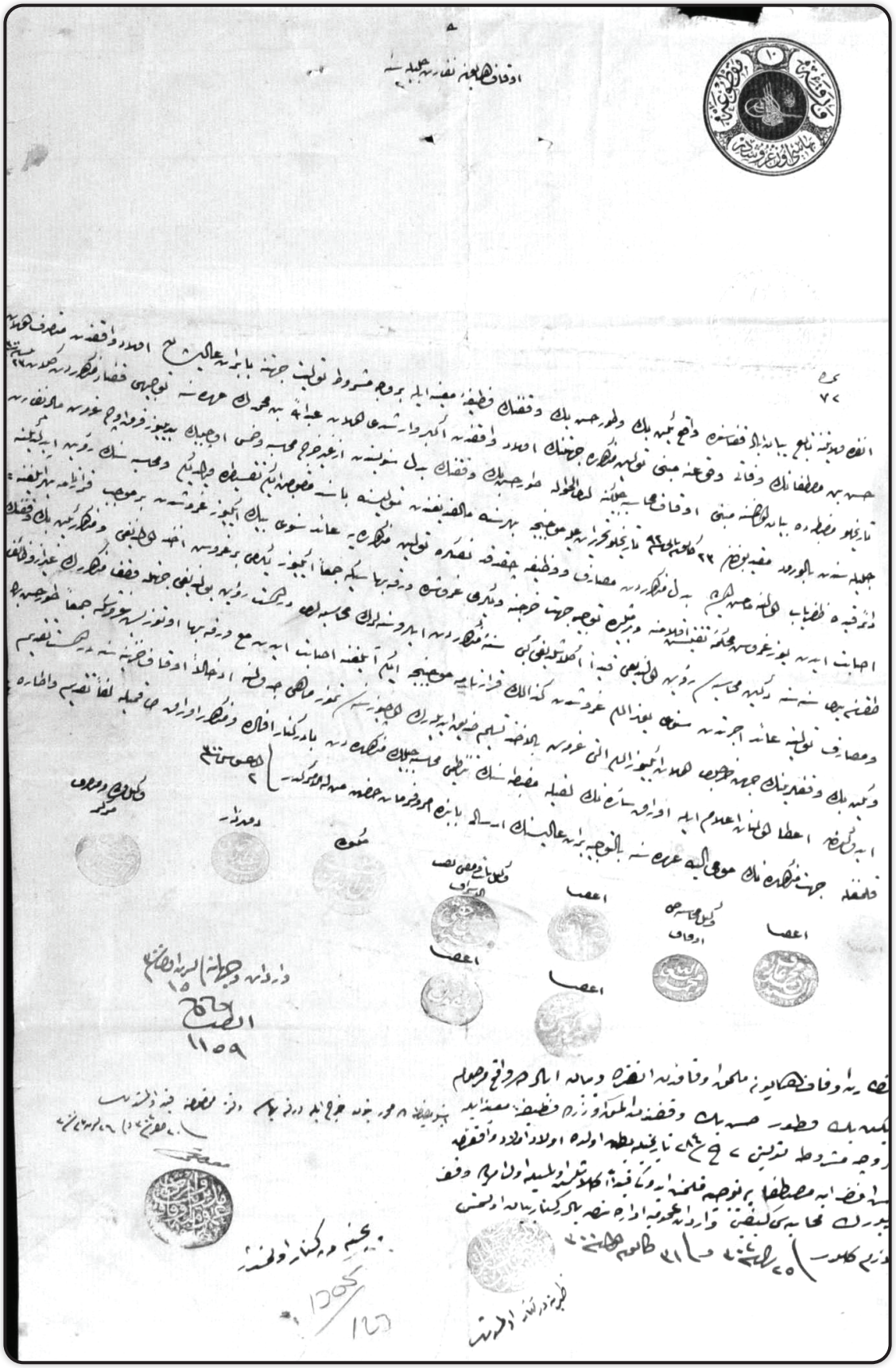

2.11. BOA, EV.MKT 524/69

Osmanlı Arşivinde bulunan 15 Mart 1286/27 Mart 1870 tarihli belge

Ankara Sancağı dâhilinde kâin evkâfı şerifeden zirde muharrer nefs-i Ankara ve tevabii kazalarda vaki mesâcid ve medrese vesâirenin vukû bulan inşaatı ve tamirâtını mübeyyin defterdir. "

"Kaza-i Yabanabad:

Turasan Bey Tekkesi, Turasan Bey Camii Şerifi, Paşacık Zaviyesi"

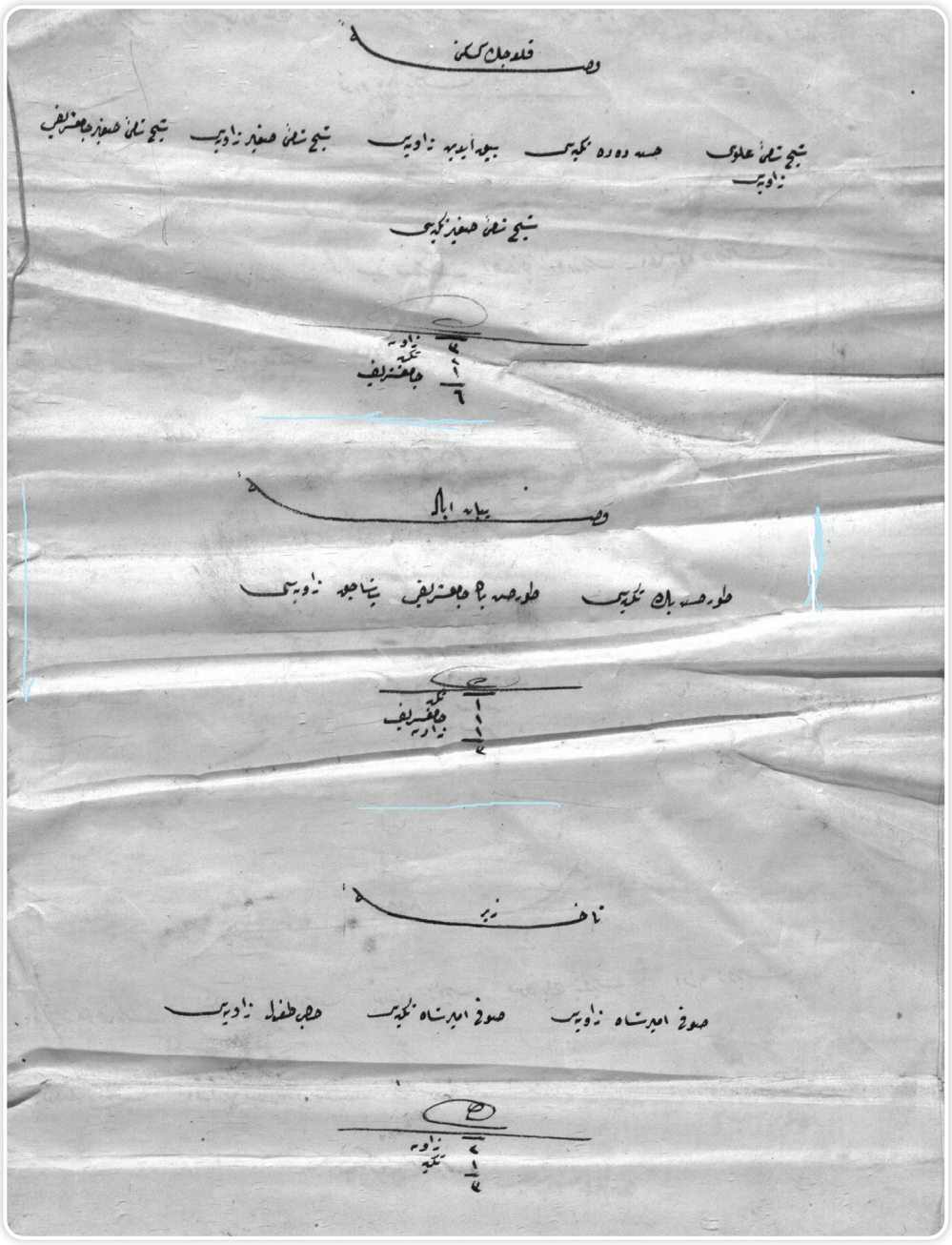

2.12. EV.MKT.33/109

Ma'rûz-ı hakir kem'îneleridir ki;

İşbu inha ve merbut evrak-ı der kenarlar ile Evkaf-ı Hümayunı Teftiş Mahkemesinden alunan ilam-ı natık olduğu vecihle Ankara'da vaki Hacı Arap mahallesinde kain Hacı Arab Mescidi dimekle maruf mescid-i şerifin tamirine müsaadesi ve kurbü civarında cami olmamasından dolayı bazı eshab hayr taraflarından müceddeden camii şerif bina ve inşa olunmuş ve çarşunun başında bulunarak mecmuu ehli İslam olması hasebiyle derununa müceddeden minber vaz'iyle elan salat-ı cuma e ıdeyne izn-i hümayun-u cenab-ı şahane i buyurulduğu halde Ankara kaimmakamı saadetlü Ali Rıza Beyin takdiri ve … derdest olub şer-i şerif olan suret-i vakfiyesinin kaffe-i ibadetle evkaf-ı hümayun muhasebesne kayıtdı mucibince …. mezkûre gallesinden almak üzere …ikiyüz elli akçe vazife ile hitabet vazifesi … ile devirhan cihetlerinin …askeriye oldukları mübeyyin Hafız Salih Efendiye …..müezzin dahi es-Seyyig ;İbrahim ..İbrahim uhdesine ciheti una ura için para vakfettiği, ihtiyaç olan görevlere günlük ne kadar ücret verileceği ve bu kişilere berat verilmesi hakkında 21 Cemaziyel-evvel 1274 tarihli belge.

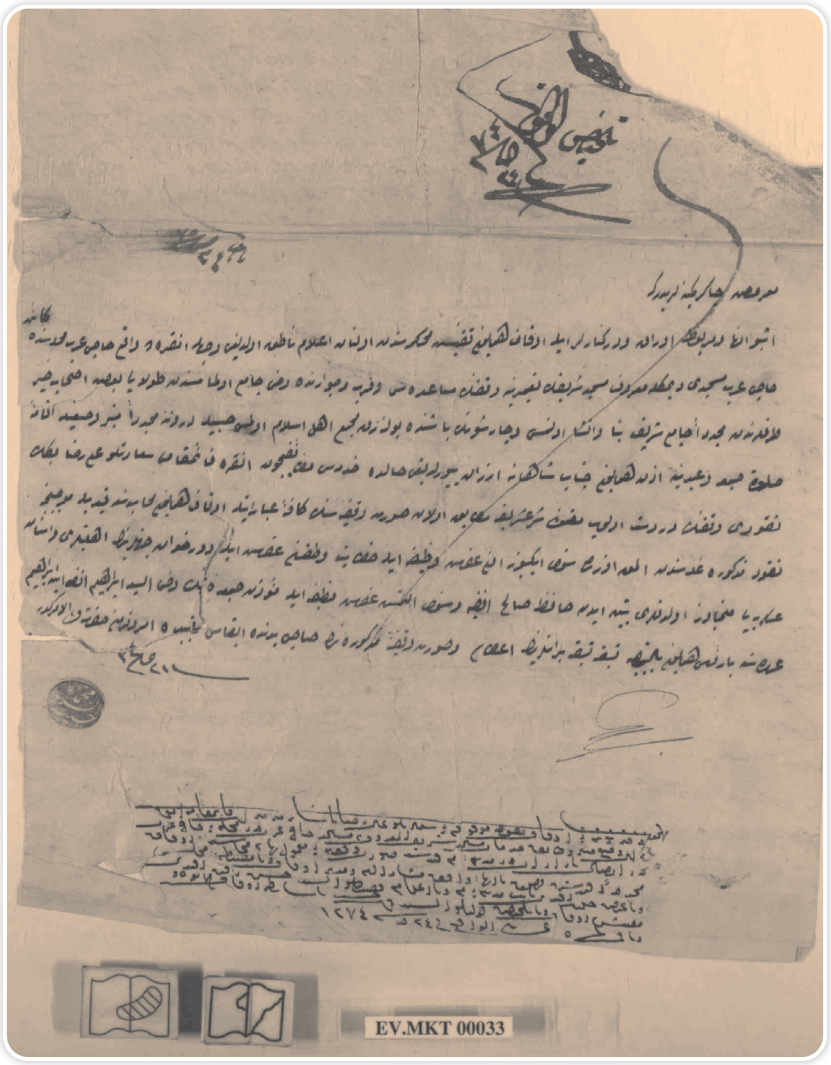

2.13. BOA, EV. MH. 694/29

Medine-i Ankara'da Hacı Arab Mahallesinde Hacı Arab Mescidi'ne ait 13 Rebiülevvel 1275/ 21 Ekim 1858 tarihli bir arşiv belgesinde, harap hale gelen mescidin vakfının tamire müsaadesi olmadığından bazı hayır sahipleri tarafından yeniden inşa olduğu, cemaatinin çokluğu sebebiyle cuma ve bayram namazları için minber konulup hatip ve müezzin, görevleri için bazı kişilerin buraya para vakfettiği kayıtlıdır.

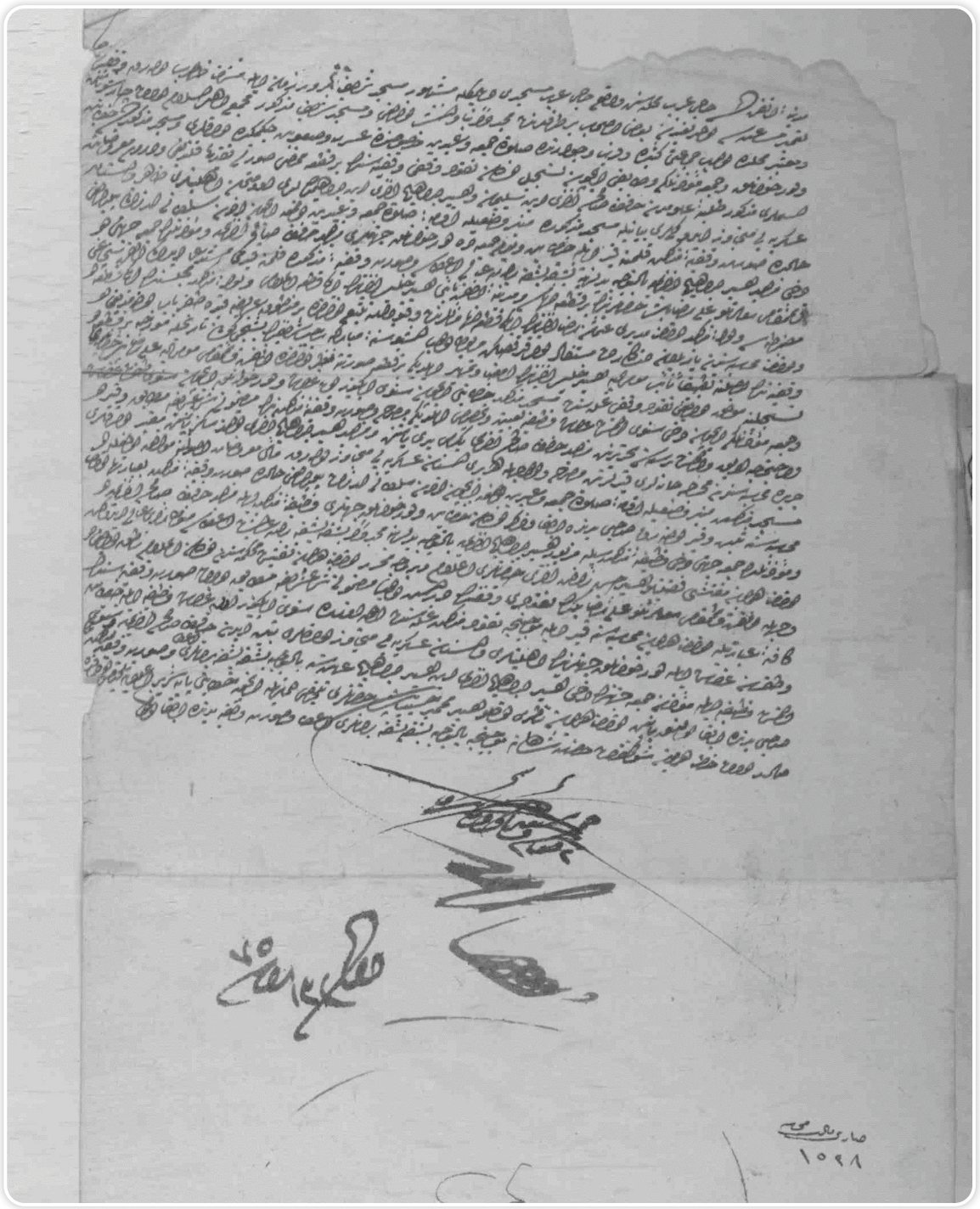

C-İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Mc. 00116-05 Nolu, 1523 Tarihli Ankara Sancağı Mufassal Evkaf Defteri,

3.1a. İBBAK, MC. 116-05/3

Vakf-ı Mescid-i Hemşire-i Turasan Bey der-**Mahalle-i Hacendî**

An kirâ-i dekâkin der civâr-ı mescid ulvî maa sufla.

mezkûr dükkânın yeri imâm tasarruf ider, fî şehir 6, fî sene 22.

Ve bir çiftlik yerdir kurb-i Karaca Kaya, hâsıl 100.

Vakf-ı üç dükkân ulvî ve suflayla müezzin ve çerağı yağına sarf olunur, çerağı yağından ziyadesini imam ve müezzin tasarruf ider fî sene 122. Yekûn: 293

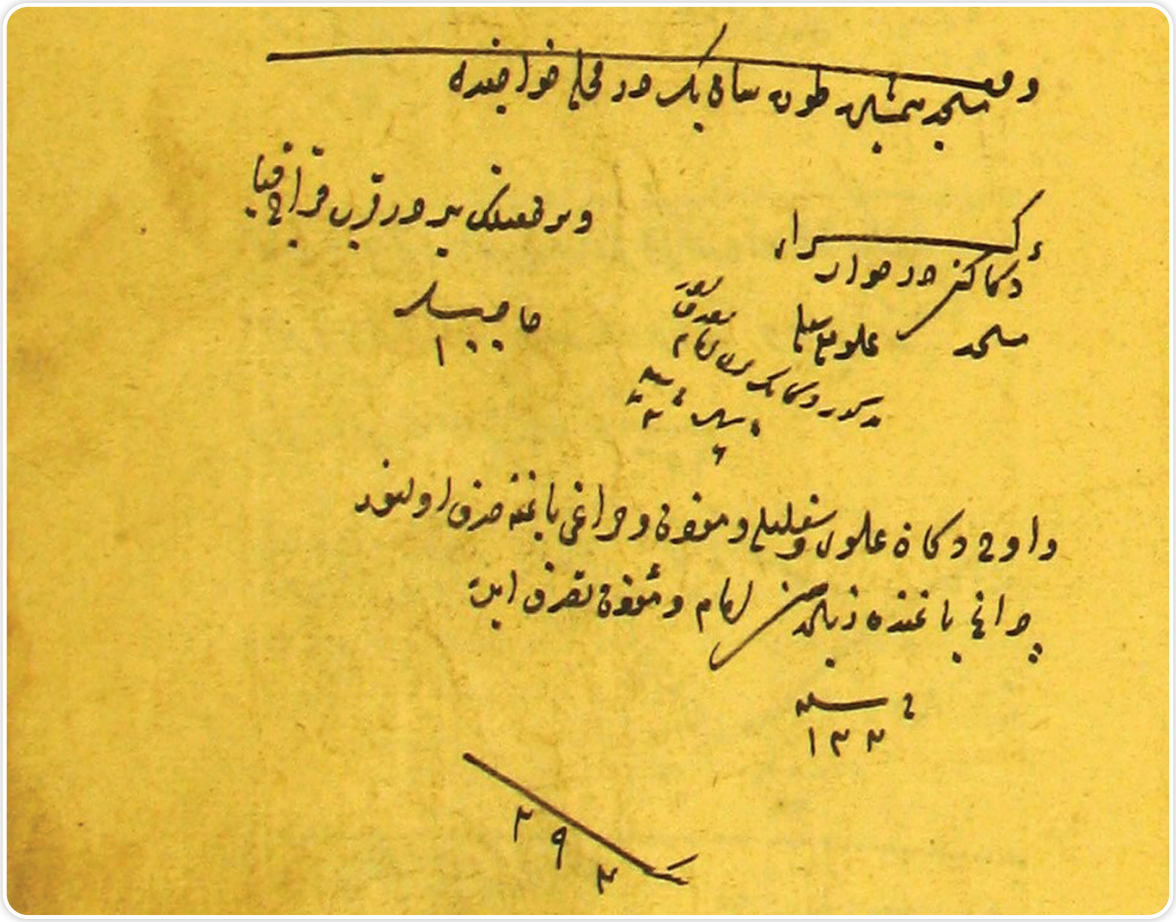

3.1b. İBBAK, MC. 116-05/16b

Vakf-ı Mescid-i Genegi

El'an imam Katib Pir Mehmed bin Abbas

Hacı Ali oğlu Hoca Mehmed nam kimesne 17000 akçe vakf idüb şart etmiş yevmi 6 cüz okuya, birini mescid-i mezbure imamı, birini Mukaddem Mescidi İmamı ve birini Katib Pir Mehmed okuya ve birini Asitane Camiine kim imam olurasa

ol okuya ve birini Mevlana Şemseddin okuya. ol münkariz olucak Genegi el mezbur mescidi imamı okuya deyu ani'r-rıbh 1700

Ve mahalle-i mezkûrede olan Muytablar Kârhanesi dahi yevmi bir cüz kıraat oluna fi sene 366

Dekakin der suk-ı Muytaban, 4 bab fi sene 48, Kim imam olursa mütevelli olub mutasarrıf ola

Dekakin der- suk-ı Ulucan, 2 bab fi sene 48, imam tasarruf eder.

Dükkân der-suk-ı mezkûr, 2 bab fi sene 60, li'l-müezzin.

Hane der-mahalle-i mezkûr, fi sene 120, li'l-imam

Haneha der mahalle-i mezkûre, 3 bab fi sene 24, li'l-çerağ

Haneha der mahalle-i mezkûre, bâbân (2 bab), li'l-çerağ fi sene 24

Yekun:2330

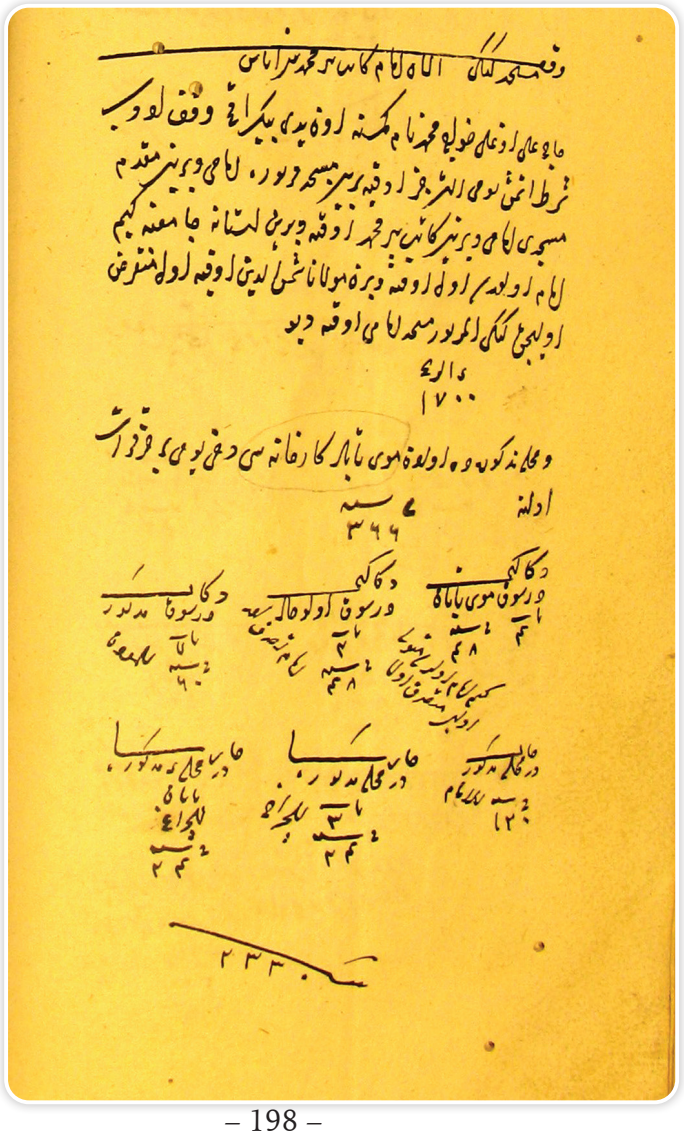

3.1c. İBBAK, MC. 116-05/40

Evkaf-ı Zaviye ve Cami-i Turasan Beg der Karye-i Akçakavak, tabi-i Yabanabâd

Hazret-i Ahi Tuğrul ve Ahi Çerkez ‘an Karye-i Karaca Kaya tabi-i Kasaba

Hüdâvendigâr zamanında dahi bir yer imiş mezkûratdan Turasan Beg satun

alub mescidine ve zaviyesine vakf itmiş deyû kaydolmuş der defter-i akdem el-hâletü

hazihi muceb-i mezkûr üzerine mukarrer vakıfdır.

Yunus veled-i Mahmud, çift

Veli veled-i o, bennak

Hasan birader-i o, m.

Mustafa veled-i Hacı Cemal, çift

Hane 3

Mücerred 1

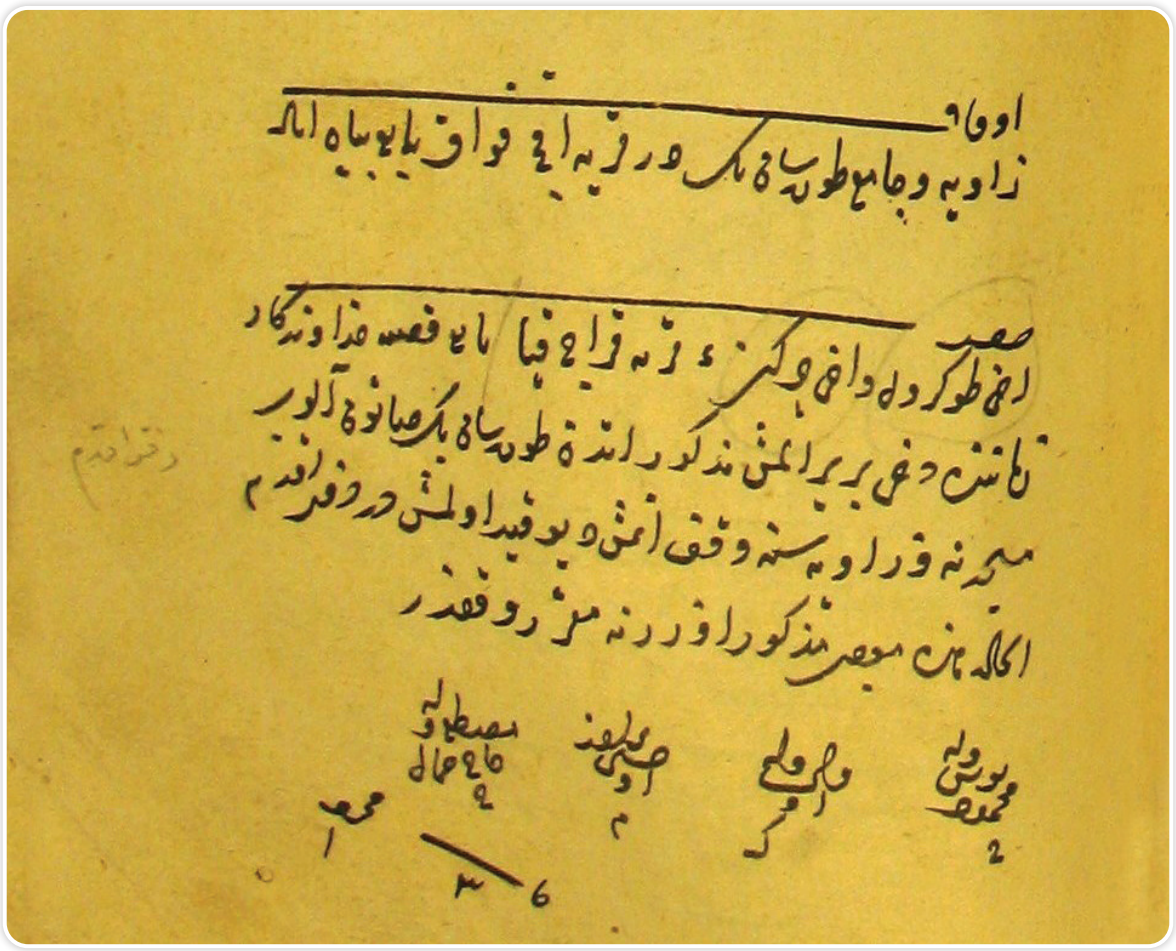

3.1d. İBBAK, MC. 116-05/41

Hasıl: 471
Hınta müdd 3 180
Şair müdd 2 100
Burçak müdd 1 50
Öşr-i bostan 11
Öşr-i kovan 17
Resm-i çift 84
Resm-i ganem 29
Çayır-ı mülk 12
Ani'l-evkâfü'z-zaviyetü'l-mezbûre der nefs-i Ankara.
An kıst nısf-ı hamam der şehr 3.500
Bağçe-i der piş-i hamam, harab
Bağçe-i diğer der canib-i Hamam, fî sene 100
Bağçe, der Vadi-i Galaba, fi sene 200
'An icare-i mezra'a-i Derban Kiçi Beg..... 50
Bağçe, der bân-ı mezkûr, fî sene 35
Zemîn-i der bân-ı mezkûr hâli.
Bağçe ve ev yeri, fî sene 20
Bağçe-i hamamı karşusunda..... 10
Dekâkin-i der Tahtel-Kala
bab 15, mamur 13, harab 2, fi sene 1.488
Zemîn-i der taht-ı namazgâh, fi sene 150
Dekâkin-i der Sûk-ı Haffaf bab 6, fi sene 600
Zemin-i fırun harab.
Ve iki dükkân yeri dahi Hasan Paşa Kârbân Sarayına
ilhâk olunmuş, icare fisene 25
Zemin an dükkân Harab.
Yekûn: 6.279

Vakf-ı Evlâd-ı Turasan Beg

Ki Evlâdından Mustafa Çelebi Oğlu Ahmed Çelebi ve Mehmed Çelebi kızı Esen Hatun mutasarrıflardır.

'An nısf-ı kıst-ı hamam, fi sene 3500
Bağçe-i Çukurpare, der Vadi-i Bend, fi sene 300
Yekun: 3.800

3.1e. İBBAK, MC. 116-05/58ba

Evkaf-ı Turasan Bey ki

Mezkûr Turasan Bey Ankara tevabiinden Yabanovası nahiyesinde karye-i Akçakavak'da binâ etdiği câmiine ve türbesine ve nefs-i Ankara'da binâ etdiği mahalle mescidlerine vakf edib ve vakfiyesinde kayd etdiği emlâkı bunlardır ki zikr olunur evkâf-ı mezbûrenin tevliyetini ve nezâretini hemşiresi oğlu Hızır Bali'ye ki Yeğen Bey demekle meşhûrdur. Ana ta'yîn edib ba'dehu evlâdına ve evlâdı evlâdına neslen bade nesl ve badnen tayin batın vakfiyesinde tayin eylemiş. El-haleti hazihi Yeğen Bey oğulları Mehmed Çelebi ve Mustafa Çelebi mütevellilerdir. Cihet-i tevliyeti mutasarrıflardır. Ber Muceb-i vakfiye ellerinde selatin-i maziyeden ve padişahımız hullidet hilafetuhu hazretlerinden nişan-ı şerifleri var. Fe emma Defter-i köhnede zikr olan evkâfı için altı cebelu kayd olmuş imiş. Avâtıf-ı padişâhâne ve mevâhibi mülûkâne vâkî olub padişahımız -hullidet hilafetuhu - hazretlerinden zikr olan altı cebelüyü üç eylemiş deyu defter-i köhnede mastûr. Haliyâ evkâf-ı mezbûrenin tevliyeti ve nezâreti Mustafa Çelebi el-mezbûr fevt olub oğlu Ahmed Çelebiye ve Mehmed Çelebi fevt olub ânın evlâdından Esen Hatuna sadaka olmuş bâ-berât-ı merhum Sultan Selim Han ve padişahımız hazretleri ve mezkûrun evkâfı evkâf-ı selâtin gibi serbest ola kimesne dahl ve ta'arruz eylemeye deyu selâtini maziyeden ahkâm-ı şerifleri olub ve haliyen teftiş olunub kadimü'z-zamandan ila haze'l-an evkâf-ı selâtin gibi riayet olunu gelesi bunlar dahi ol vechile riayet ve serbest olub hiç fert bâd-ı havasına ve yavasına ve beytülmalına ve mal-ı gaibine dahl ve tecavüz edegelmediği zâhir olmagın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu.

Sağ kenardaki yazı

Evkaf-ı mezburenin 6 cebelusu olub sabıkan avatıf-ı … den cümlesi def olınub müteaddit ahkam-ı şerife virilüb eski defterlere dahi kayd olunmuş imiş haliyen vilayet .. müceddeden yazıldıkda suhule ibaret def' deyü kayd olundukda Divan-ı aliyede temam malum olub defteri cedid tafsih olundu. tahriren fi evasıt-ı Ramazanü'l-mübarek sene seman ve selasin ve tis'a mie (938) .

Evkafı Turasan Bey Hizmetkaran-ı zaviye-i mezbure

Mahmud Fakih veled-i Abdullah türbedar ba- berat-ı hümayun

Ahmed Fakih veled-i Timurhan Fakih çerakdar-ı cami ba- berat-ı hümayun

Durdu Fakih veled-i Selamet anbardar bâ berat-ı hümayun

Kasım veled-i Abdullah çerakdar-ı zaviye bâ berat-ı hümayun

Musa Fakih veled-i Salih müezzin-i cami ve hizmetkar

Muzaffer veled-i Hamza habbaz-ı zaviye.....nim

Hızır veled-i Ahmed.....ferraş-ı zaviye bâ berat

Cafer veled-i Abdi .....Neccar

Ödül veled-i Hızır ..... nim

Bekir birader-i O ..... nim

Receb veled-i Şaban

Salih veled-i Turgud

Hamza veled-i Mahmud

Mehmed veled-i İsa

İskender veled-i Şahmelik

Mezbur ahmed Fakih veled-i Timurhan Fakihin üç pare yeri vardır Kılıç örende.....Resim 15

Derbendciyan

Piri veled-i Ahmed ..... nim

Süleyman veled-i Mahmud..... nim

Haydar birader-i O ..... nim

Turasan veled-i Üveys..... nim

İskender veled-i Abdullah ..... nim

Budak veled-i Veled..... nim

Mustafa veled-i Mahmud ma'a biradereş..... nim

Musa birader-i O ..... Ekinlü

Musa veled-i Ebuleys ..... nim

Ramazan veled-i Abdi ..... nim

Zemin … .....Resm 3

Karye-i mezkûre kurbinde olan Yenice Bel demekle maruf Bel ki muhavvif ve muhafazası lazım Beldir

Zikr olan on nefer kimesne daimü'd-dehr muhafazasına iltizam etdiler deyü Yabanabad ve Murtazaabad Kadıları mektubuyla ilam etmeğin pâye-i serir-i a'lâya arz olunub mezkûrdan on nefer kimesneler mademki muhafız-ı derbend olalar Avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muaf ve müsellem olalar deyü emr olunmağın defter-i cedide sebt olundu.

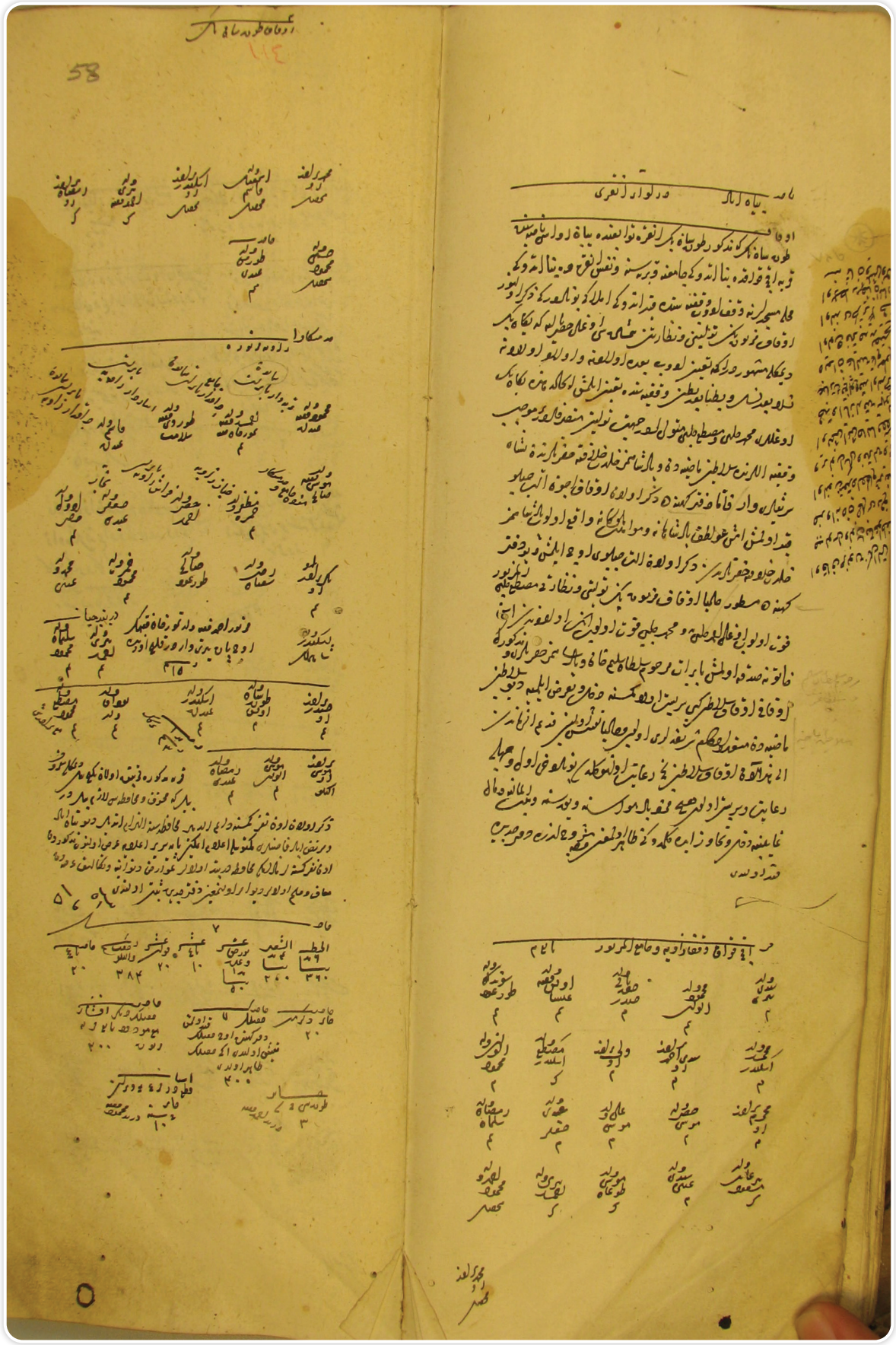

D- TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ (Ankara)

4.1a. TKGMA, 558/6a

Vakfı Mescid-i Turasan Bey der mahalle-i Yenişehir.

An Hamam Turasan Bey fi sene 540 imam tasarruf eder

Dekâkin der civar-ı mescid 3 bab harab

An kira-i dükkân der Tahtalkal'a fî şehr 4 sene: 48

An kira-i hânehâ-i der civar-ı mescid-i mezbûre der yed-i

Mehmed aded 3 fi sene 15

Zemîn-i hâne der civar-ı mescid-i mezbûre harab

Zemîn-i dekâkin der nefs-i bezzazistan köhne harab

Vakf-ı Hacı Kasım kızı Fatma Hatun 2000 bera-yı imâm.

Vakf-ı Burhan Oğlu Ali Fakih 1000 der bera-yı imam.

Vakf-ı Meydancı .. 1000 bera-yı imam

Vakf-ı Hundi Hatun bera-yı sirac 500

Vakf-ı Örenkuş nam Hatun 500 bera-yı serrac

Vakf-ı zemîn-i hâne der Mahalle-i Hacı Arab 13 bera-yı müezzin

Zikr olan hatunlar 4000 akçe vakf edib 3000 akçe içün hisse mi yevmi iki cüz okuya hisse mi mutasarrıf oluncak mescid-i mezbûre imâmı okuya deyu şart etmişler ve Atpazarında bir maslaha bin akçasın vakf etmişler deyu mukaayyed der defter-i atîk. Haliyen yine mukarrer . On nefer kimesne yevmi bir cüz kıraat edeler. An huffaz-ı Cami-i Yeğen Bey yevmi … akça alalar. An evkaf-ı Turasan Bey deyu şart etmiş der defter-i Atik kema kân mukarrer

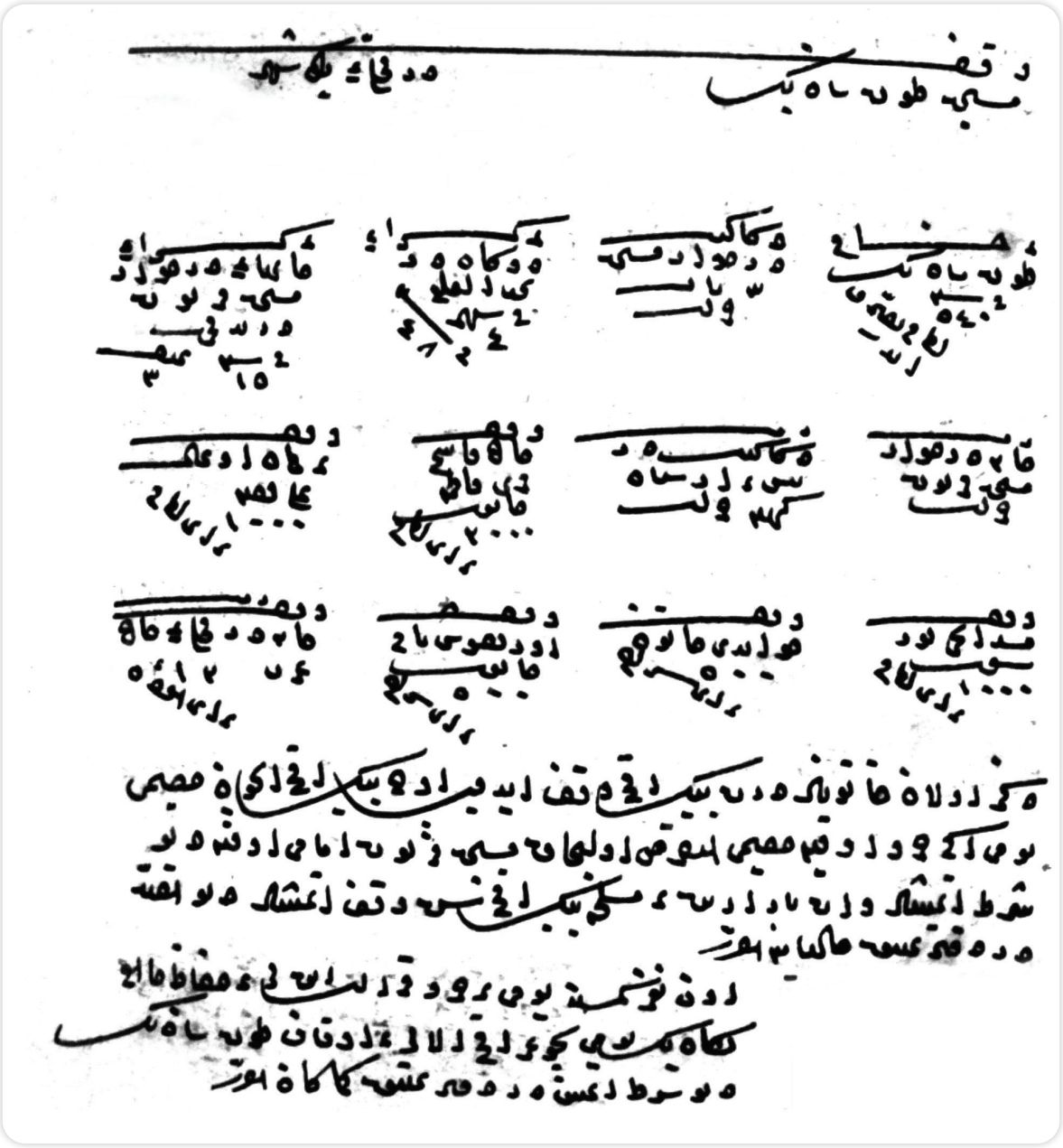

4.1b. TKGMA, 558/26

Vakf-ı Mescid-i Hemşire-i Turasan Bey der mahalle-i Hocendi

An kirâ-i dekâkîn der civâr-ı Mescid-i ulvi ve sufli

Mezkûr dekâkîn yeri imam tasarruf eder fi şehr: 6 fi sene: 73

Ve bir çiftlik yerdir. Karye-i Karaca kaya hasıl: 200

Ve üç dükkân ulvi ve süfli. ve mü'ezzin ve çerağı yağına sarf olunur. Çerağ yağından ziyâdesini imam ve mü'ezzin tasarruf ede. Fi sene:133

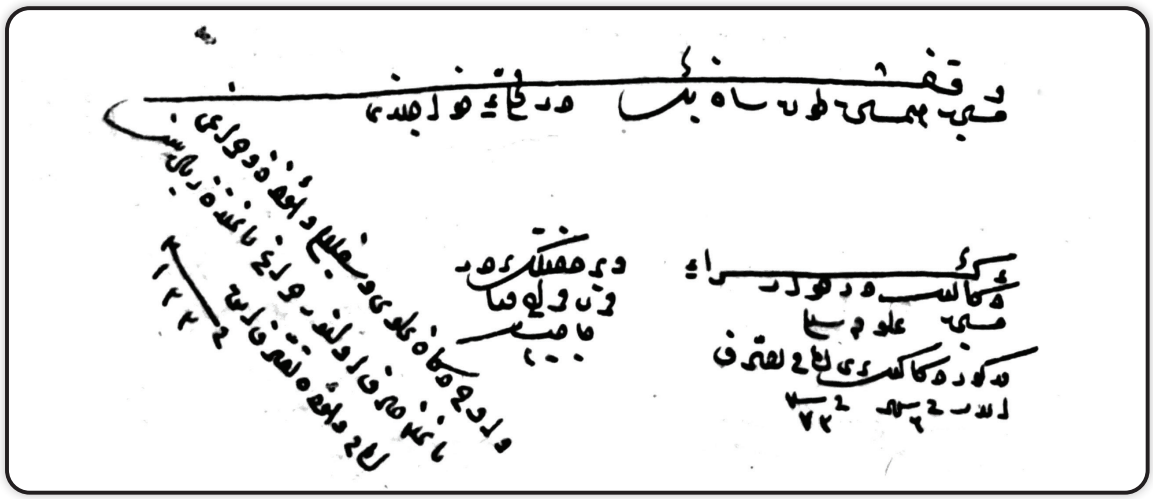

4.1c. TKGMA, 558/67a

Karye-i Cücükler Vakf-ı Cami-i Yegân Bey der nefsi Ankara Mezkûr Karyenin

tevliyet ve nezareti merhum Hızır Bali ki Yegân Bey dimekle marufdur. Evladının zükûruna inasına olmağa deyü şart etmiş. ber muceb-i vakfiye ve haliyen tevliyet ve nezareti evlad-ı zükûrundan Mustafa Çelebi oğlu Ahmed Çelebi mutasarrıfdır Padişahımız beratıyla mezkûrun vakfı evkaf-ı selatin gibi serbest ola kimesne dahl ve ta'arruz eylemeye deyu selâtini maziyeden ahkâm-ı şerifeleri olub ve haliyen teftiş olunub kadimü'l-eyyamdan ilâ hâze'l-ân evkaf-ı selatin gibi riayet olunu geldiyse bu dahi onlar gibi serbest olub hiç ferd yavaşına ve mal-ı gaibine dahl ve tecavüz edegelmediği zahir olunmağın gerü kemakan serbest kayd olundu deyü mukayyed der defter-i atik ve haliya sahib-i vakf olan Mustafa veled-i İskender ber muceb-i defter-i atik nezaret ve tevliyeti berat-ı padşahi ile mutasarrıf olmağın

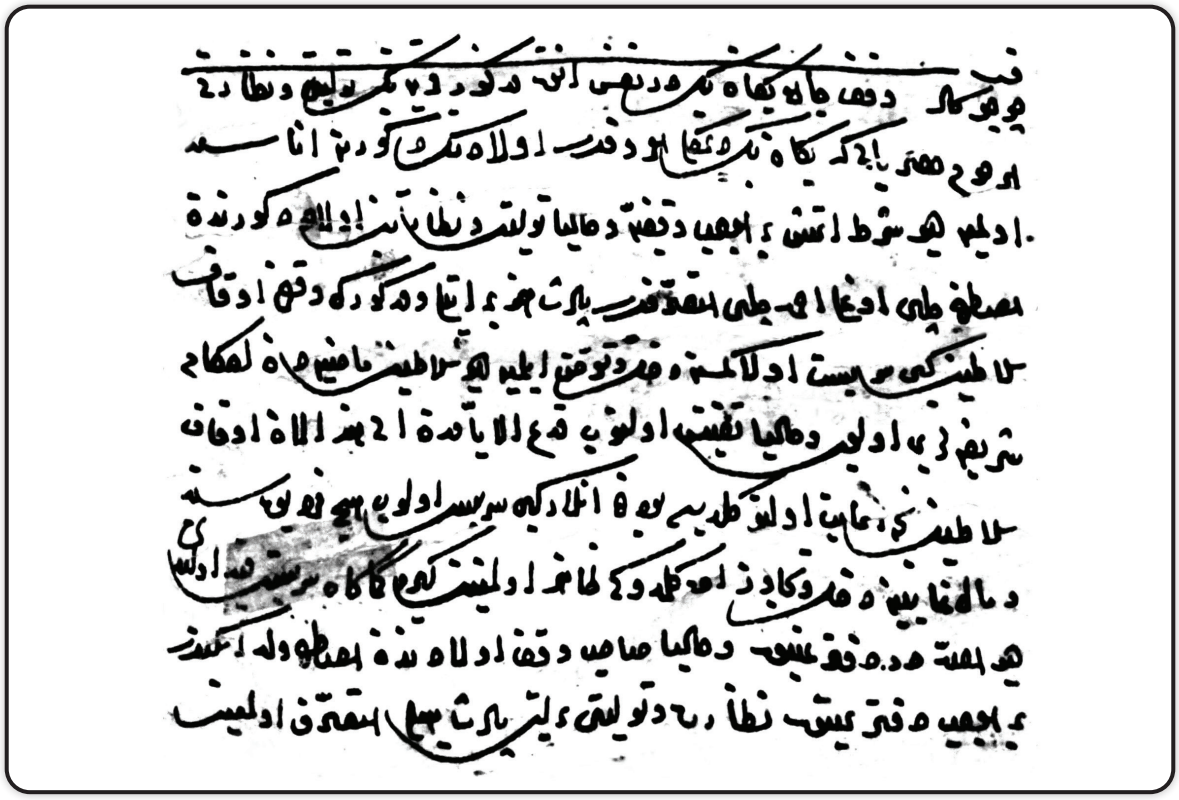

4.1d. TKGMA, 558/83

Mezraa-i Yarımca der nefs-i Ankara Vakf-ı Camii Yegan Bey

El-mezbur ber muceb-i vakfiye ve mukarrer name-i padişah alempenah deyu mukayyed der defter-i atik

4.1e. TKGMA, 558/85

Nahiye-i Yabanabad der liva-i Ankara

Evkaf-ı Turasan Bey ki

Mezkûr Turasan Bey Ankara tevabiinde Yabanovası nahiyesinde karye-i Akçakavak'da binâ etdiği câmide ve türbesine ve nefs-i Ankara'da binâ etdiği mahalle mescidlerine vakf edib vakfiyesinde kayd etdiği emlâkı bunlardır ki zikr olunur evkâf–ı mezbûrun tevliyeti ve nezâretine hemşiresi oğlu Hızır Bali'ye Yeğen Bey demekle meşhûrdur. Ana ta'yîn edib evlâdına ve evlâdı evlâdına neslen ba'de nesl ve batnen ba'de batnın vakfiyesinde tayin etmiş. El-haletü hazihi Yeğen Bey oğulları Mehmed Çelebi ve Mustafa Çelebi mütevellilerdir. Cihet-i tevliyeti mutasarrıflardır. Ber muceb-i vakfiye ellerinde selatin-i maziyeden ve padişahımız hullidet hilafetuhu hazretlerinden nişan-ı şerifleri var. Fe emma köhnede zikr olan evkâfı için altı cebelu kayd olmuş imiş. Avâtıf-ı padişâhâne ve mevâhibi mülûkâne vâkî olub padişahımız -halleda'l-lahu hilafetuhu - hazretlerinden zikr olan altı cebelüyü üç eylemiş deyu defter-i köhnede mastûr. Haliyâ evkâf-ı mezbûrun tevliyeti ve nezâreti Mustafa Çelebi el-mezbûr fevt olub oğlu Ahmed Çelebiye ve Mehmed Çelebi fevt olub ânın evlâdından Esen Hatuna sadaka olmuş bâ-berât-ı merhum Sultan Selim Han ve padişahımız hazretleri mezkûrun evkâfı evkâf-ı selâtin gibi serbestiyet ola kimesne dahl ve ta'arruz eylemeye deyu selâtini maziyeden müteaddid ahkâm-ı şerifleri olub ve haliyen teftiş olunub kadimü'z-zamandan ila haze'l-an evkâf-ı selâtin gibi riayet olunu geldiyse bunlar dahi ol vecihle ri'ayet ve serbestiyet olub hiç ferd bâd-ı havasına ve yavaşına ve beytü'l-malına ve mal-ı gaibine dahl ve tecavüz edegelmediği zâhir olmagın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu deyu mukayyed der defter-i atik ve evkâf-ı mezburenin altı cebelusu olub sabıkan avâtıf-ı hüsrevâneden cümlesi def olunub müteaddid ahkâm-ı şerife verülüb eski defterlere dahi kayd olunmuş imiş. Haliyen vilâyet müceddeden yazıldıkda suhule ibareti ref üç kayıd olunduğu Divân-ı Ali'de tamam ma'lûm olub Defter-i Cedîde tashih olundu. Tahrîren fî evâsıt-ı Ramazanü'l-mübarek Sene seman ve selasin ve tis'a mie (Evasıt-ı Ramazan 938/ 21 Nisan 1532) mastûr der Defter-i Atik.

Karye-i Akçakavak vakf-ı zaviye ve câmi' el-mezbûr tabi-i Yabanabad

Mezraa-i Çiçekli ve Kurd bayırı tabi karye-i mezkûre der yed-i Ahmed ve Mustafa.....Fi sene 1000

Yaylak Gölpınar Kuşburnu ve Akcak ve Hızır dağı Nesne vermezler gerü alınmaya

Zikr olan Karye sınırında bütün çiftlik yer ki Mansur oğulları elinde der nefs-i Ankara'da Hocendi Mahallesinde Turasanın hemşiresi Fatma Hatun ki Keneke demekle meşhur olan mescidi müezzinine vakf eylemişdir. Ber muceb-i defteri atik Hasıl: 250

Karye-i mezbûre sınırında buçuk çiftlik yer, Karye-i mezbûre mescidine imam olanlar tasarruf eder imiş gerü mukarrer hasıl: 100

Hacıköy ve Akdere ve Kanlı meydanı zaviyenin kadîmi odunluğudur. Dürlü gelmiş kemâ kân mukarrer.

Balaban Deresi demekle meşhûr iki köprü meremmetine … gelmiş yine mukarrer

Resm-i çift 314 resm-i bennâk 372 resm-i mücerred 78 resm-i zemin 120 adet-i ağnam 15 bad-ı heva hali.

Yekün gayri ez vakf-ı mescidin: 3.047

Sağ Kenardaki Yazı

Müteveffâ Turasan Bey ve Yeğen Bey evkâfına meşrutiyet üzere mütevelli olan Abdülbaki südde-i saâdete gelib evkaf-ı müma-ileyhin Ankara sancağında Yabanabad nahiyesinde vakıf köylerinin mahsûlünü medrese ve tekkesine ve Ankara'da vaki mahalle mescidlerine vakf ve tevliyetini evlâd ve evlâdlarına şart edib hakkı tevliyet bunun iken yine evlâddan za'mile Mustafa Çavuş evkâf-ı mezburenin köylerin cebelü eşdürmek üzere defter-i icmâle ze'amet kayd eddirüb ref'ine kadr eylemekle iki cebelu etmek şartıyla ze'ametliği ref' olunub işlenüb sabık üzere vakfiye tashîh olunmasiçün bu hakire hitaben bâ-emr-i şerif varid olmakla tashîh olunmuşdur. Tahrîren fî evâil-i şehr-i Muharremi'l-haram sene (9)59/29 Aralık 1551.

Mustafa Tevkii

E- ANKARA ŞERİ SİCİL DEFTERLERİ

5.1. AŞSD, 690/0142

Turasan Bey Vakfı'na nazır tayini hakkında 17 Ağustos 1584 tarihli belge

Nişân-ı şerif-i âlişân-ı sultâni tuğra hakâni

İşbu darendei ferman-ı şerif Seyyid Nimetullah el-hâl

Yabanabad kazasında vaki Turasan Bey Evkafı zevaidinden yevmî üç akçe vazife ile nazır olmak ricasına kadısı mevlâna Muharrem arz eylemeğin sadaka idüb bu berat-ı alişânı virdüm ve buyurdum ki varub evkaf-ı mezbure nazır olub hizmet-i lâzımesin müeddi kıldıktan sonra yevmi üç akçe mutasarrıf olub vâkıfın ruhu içün ve benim devam-ı devletim içün duaya iştigal göstere bu babda hiç ahad mani olmaya şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar. Tahriren fi evail-i şehr-i şabani'l-muazzam isneyn ve tis'in ve tisamie 10 Şaban 992

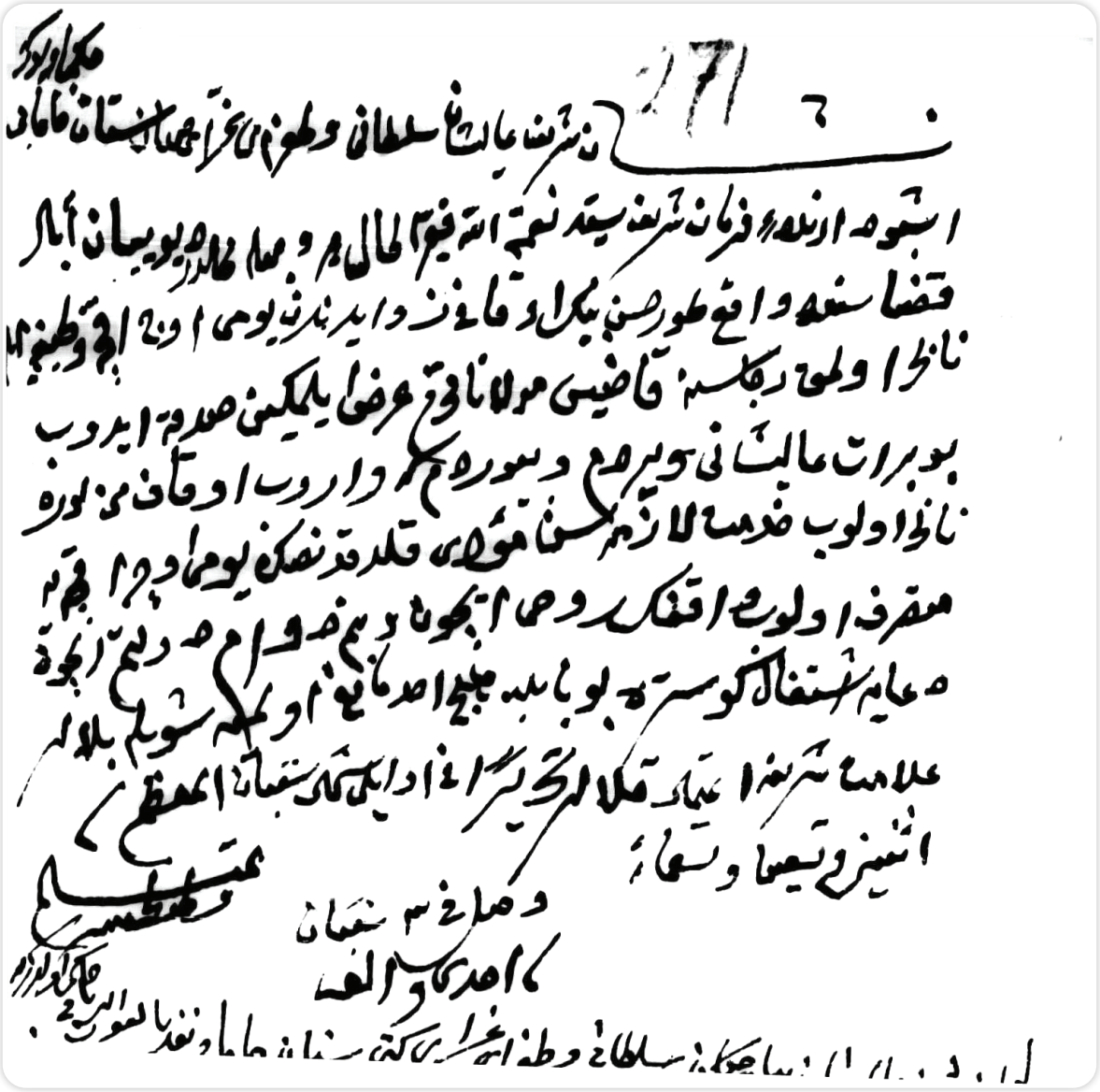

5.2. AŞSD,689/0081/118

Turasan Vakfı'ndan dükkânın kiraya verilmesi hakkında 5 Aralık 1592 tarihli belge

Budur ki merhum Turasan evkafına mütevelli olan Turasan Bey nam kimesnenin vekîl-i şer'îsi olan Mehmed Çelebi İbrahim meclis-i şer'de Kütüroğlu Müstecâb mahzarında takrir-i meram edüb bundan akdem evkaf-ı mezbur tevabi'inden Eskiciler Çarşısunda vaki ma'lumeti'l-hudûd köşe dükkân Rebiulevelin gurresinden mezbûre dahi anda 25 akçe icâreye verdim tayin'l-yevm taht-ı icâresinde olub mah be mah icâresin icrâ ede deyucek merkum dahi tasdîki bi'l-kabul edüb mâ hüve'l-bâkî bi't-taleb sicil olundu. Hurrire fî evâhir-i Saferilhayr sene ihdâ ve elf. 29 Safer 1001.

Şuhûd-u hâl

Mehmed Çelebi bin İbrahim Üstad Ali bin İbrahim Lutfullah Çelebi bin Şaban

Ve gayruhum

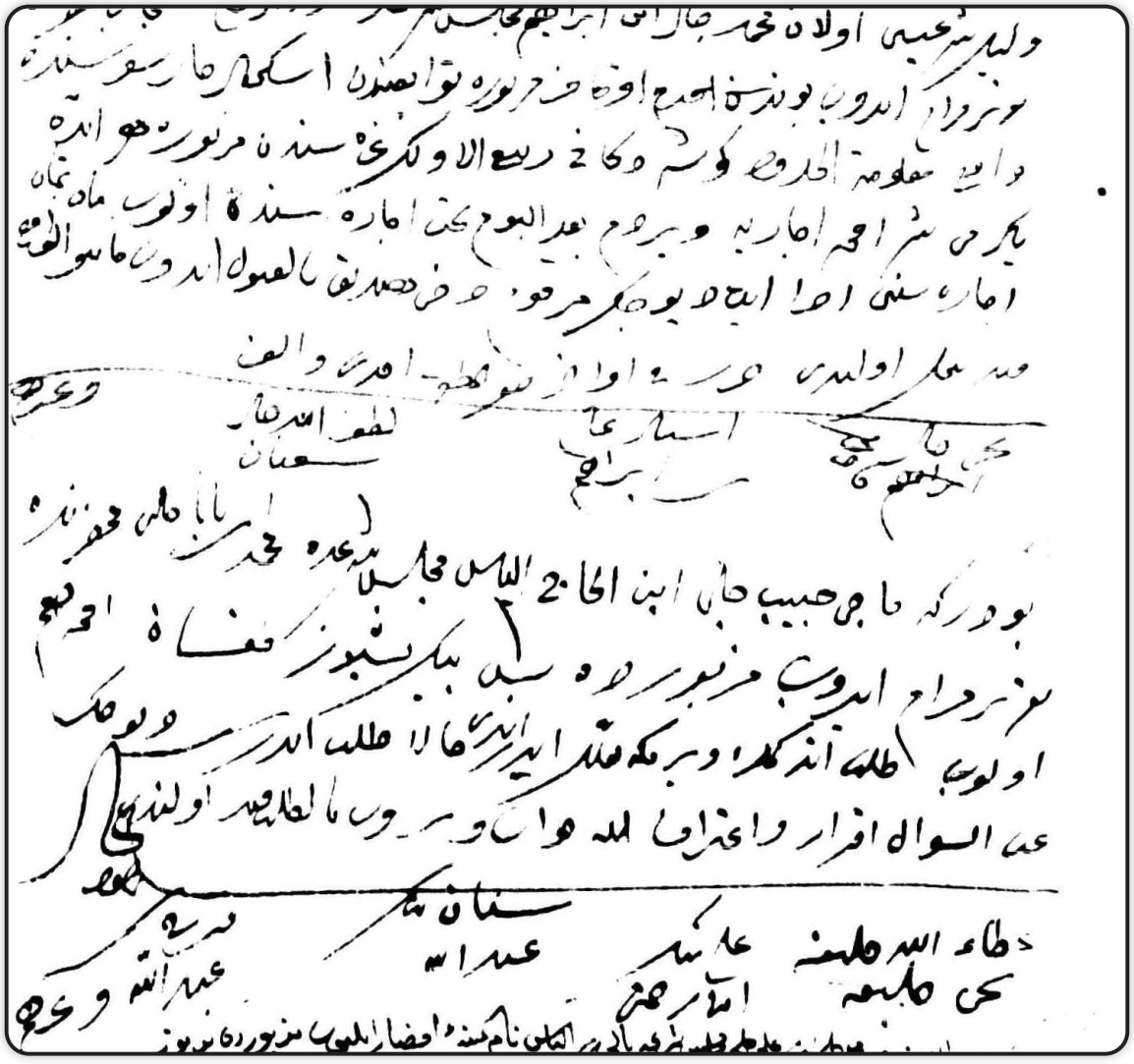

5.3. AŞSD, 689/0081-119

Turasan Bey Vakfı'na yapılan bir tayin hakkında 3 Mart 1646 tarihli belge

Budur ki bundan akdem Turasan Bey zaviyesi zevâyidinden berât-ı şerif ile iki akçe vazifeye mutasarrıf olan Mehmed Çelebi ibni İbrahim meclis-i şer'de zaviye-i merkûmeye zaviyedar olan Turasan Bey ibni Şah Mehmet mahzarında takrîr-i merâm edüb meramım berât-ı şerif ile müstehak olduğum iki akçe vazifei taleb edersin deyü seb'a ve tis'în ve tis'a mie (997/1588-9) tarihi ile muvarrah ber'at-ı şerif ibrâz edüb nazar olundukda mukaddemâ zevayid-i hûr olan Seyyyid Kâsım vefât edüb mahlûlünden yevmî 2 akçe ile mezbur Mehmed çelebiye verilmiş bulunub tayinhu ber mûceb-i berât-ı şerif vazife-i muayyenesi verilsin deyu mukırri tarih–i mezbûr Mehmed tarafından zaviyedar olan merkum Turasan Beyden hükm olunub mâ hüve'l-bâkî bi't-taleb kayd sicil olundu. Hurrire fî't-tarihi'l-mezbûr. (15 Muharrem 1056 Şuhûd-u hâl

Mes'ûd efendi ibni merhum Sefer Efendi Kâsım ağa bin Abdullah Hacı Ahmed bin Hasan ve gayruhum

Budur ki zaviye-i mezbure mütevellisi olan merkum Turasan Bey meclis-i şer'de Mehmed Çelebi ibni İbrahim mahzarında takrir-i meram idüb merkum mağfurun leh Turasan Evkafına tabi olub .. Ankara'da olan evkaf dükkân icaresin alub masrafına sarf etmeğe ve bilcümle bu hususda her ne vecihle lazım olan hizmetine…

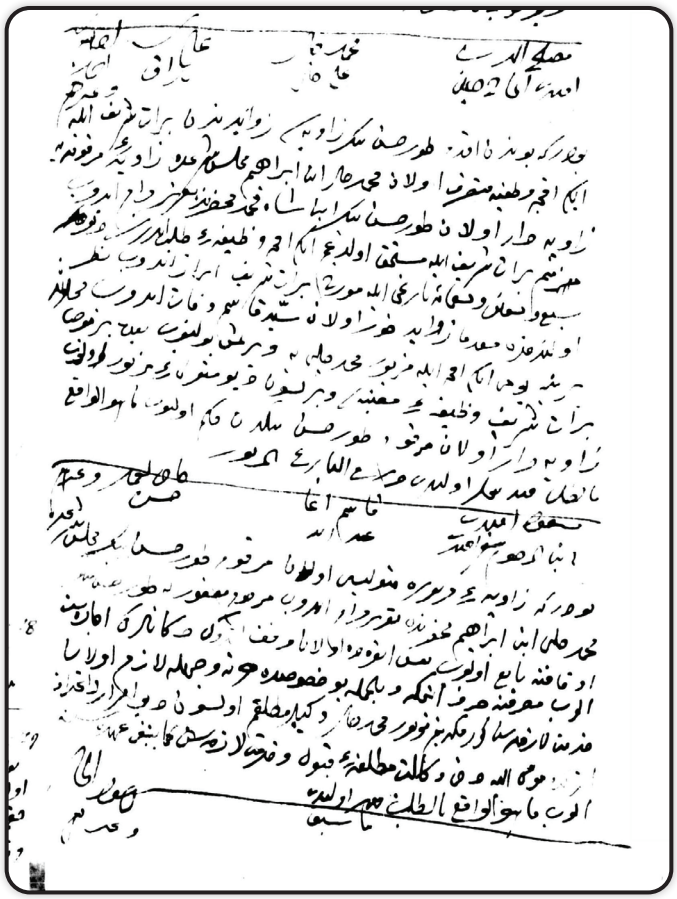

5.4. AŞSD, 703/277-978

Turasan Vakfına yapılan haksızlıkların giderilmesi hakkında 17 Mart 1619 tarihli belge.

Kerîme nam Hatun'un hükm-i şerifidir.

Akzâ kuzat-ı müslimin evlâ vülâtü'l-muvahhidin ma'denül fazl-ı velyakîn huccetü'l-hakk-ı ale'l-halk-ı ecmaîn vâris-u ulumu'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-Meliki'l-Muîn Mevlana Ankara kadısı zîde fazluhu ve kıdvetü'l-kuzat vel hükkâm ma'deni'l-fazl-ı ve'l-kelâm Mevlana Yabanabad Kadısı zîde fazluhu tevkîi refîi hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki darende-i fermân-ı hümâyun Kerîme nam Hatun dergah-ı muallâma şöyle arz-ı hâl eyledi ki bundan akdem Turasan vakfının tevliyeti Yeğen Bey evlad-ı evlâdlarına meşruta olub evkaf-ı mezbureye evlâdiyet üzere mütevelli olub taht-ı kâzanuzda vaki vakıf karyeleri sâyir selâtin gibi serbest oldu deyu defterde kayd olub cümle bâd-ı havayı (hevâlî) vakf-ı hasıl kayd olub sarayda olmakla mukaddema hariçden dahl olmaya deyu hakkında müekkeden emr-i şerif varid olmuş iken beylerbeyleri ve subaşılu? ve sancak beyi ve adamları gelüb vakıf karyeleri üzerine konub hakkında meccanen benim ve temellüklerin ve koyun ve kuzu ve yâve ve arpa ve samanların aldıklarından gayrı selamlık ve aylık ve kafdan-ı bahâ ve na'd-ı baha ve duyun-u cerîme namına vakfın reayasından akçe alub zulüm ve tesaddî etmekle vakfa külli kadr olduğundan bildirüb men olunmaları emr-i şerifim taleb etmeğin buyurdum ki hükm-ü şerif vardıktan sonra siz ki kadılarsız bu babda ana mukayyed olub hak ve adl üzere göresin arz olunduğu gibi ise vakfın reayasına ve cümle zulüm olunduğuna kat'a rıza hümayunum yokdur. Beylerbeyi ve sancak beyisine ve subaşılara ve adamlarına muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesiz ki vakf-ı mezburun karyelerine konmayub ve me'külatların meccanen almayub ve selamlık ve aylık ve kuzat-ı bahâ ve na'd baha ve cürm namına bir akçe ve bir habbeleri almayalar ve aldırmayasız vaki olan rüsum serbestiyet kanun ve defter mucibince vakıf içün zabt ve kabz edüb hilâf-ı şer'î ve kanun ve muğâyii emr-i âlişân aherden bir ferdi dahl ve taarruz ettirmeyesiz Şöyle ki üslûbu ne vech-i meşruh üzere dahl ederler ise vukuu üzere arz eyleyesiz ki sonradan haklarında emr-i şerifim ne vecihle sadır olursa mucibiyle amel ola. Tekrar şikayet olunmalu eyleyesin. Şöyle bilesin ve tayin'l-nazar bu hükm-ü hümâyûnu elinde ibka edüb alâmet-i şerife itimad kılasın Tahriren fi evâhir-i şehr-i Rebiulevvel sene seman ve işrin ve elf (30 Rebiulevvel 1028)

5.5. AŞSD, 703/277-979

Turasan Vakfına yapılan haksızlıkların giderilmesi hakkında 21 Ağustos 1609 tarihli belge.

Akdag kuzatı'l-müslimin evlâ vülâtül muvahhidin ma'denül fazl-ı velyakîn huccetü'l-hakk-ı ale'l-halk-ı ecmaîn vâris-u ulumu'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-muîn mevlana Ankara kadısı zîde fazluhu ve kıdvetül-kuzat vel

hükkâm ma'deni'l-fazl-ı ve'l-kelâm Mevlana Yabanabad Kadısı zîde fazluhu tevkîi refîi hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki kaza-i mezkûrede vâki müteveffa Tur Hasan Bey ve Yeğen Bey evkafının şart-ı vâkıf mucebince evlâddan olub mütevelliyesi olan Kerîme nam Hatun dergâh-ı muallâma arz-ı hâl eydüb tevliyeti mezbûre şart-ı vâkıf mucebince kendüne tevcih olunub berât eddirüb zabt-ı tasarrufunda iken ve evkaf-ı mezburenin tevliyet ve nezareti vesair erbab-ı cihâtı makam-ı bab-ı saâdetüm ağası olub evkaf nazırı olan iftihar-ul havas ve'l-metbûîn mu'temedü'l-mülûki ve's-selâtîn olmayub mu'temed'l-mülûkve's-selâtîn Dâme uluvvenin arzıyla verilügelmiş iken mukaddemâ Yabanabad kadısı olan Mehmed nam kadı bundan akdem hilâf-ı şart-ı vakıf tevliyet-i mezbûreyi bir tarikle alub tegallüben zabt ve mâl-u vakfı ekl ve beliğ edüb ve fuzûlen bazı ihdas ve vazife berat edüb ve Merdi ve Mezade nam kimesne dahi bazı vazife namına ihdas etmekle vakfa külli kadr etmeleriyle min ba'd mezbûrun ve ahir-i dahl etdirilmeyüb şart-ı vâkıf mûcebince mezbur Kerimeye zabt ve ol vecihle muhdes vazife taleb edenleri dahl ve taa'rruz eddirilmemek babında emr-i şerifim verilmek ricasına mukaddemen müşârun ileyhe arz eyledikde vech-i meşruh üzere amel olunub hariçden dahl olunmayub ve şart-ı vâkıf ve şart-ı vakfa muhalif vazife vesair nesne ihdas edenler men've def' olunub vakfa kadr eddirilmemek mukaddema emr-i şerifim verilmekde haliya mezbur Merdi ve Ceddâne ve ahirden bazı kimesneler memnu' olmadıkların bildürüb mukaddema verilen emr-i şerif mucebince amel olunmak rica etmekle buyurdum ki vakfa verilen emr-i şerif ve şart-ı vâkıf mucebince amel edüb min ba'd şart-ı vâkıfa muhalif vazife ve sair cihât ihdas edenlerin müşarileyhin arzı mucebince olmadın dahl eddirmeyüb haricden diye vech-i meşrûh üzere dahl ve bazı nesne ihdas olunmağla vakfa kadr olmakdan ihtirad eyleyesin ve haricden dahl olunub vakfa ait olan mahsulden kimesne nesnesin almış ise tayin's-sübût hükm edüb vakfı içün mezburenin vekîline alını verüb mâl-ı vakfından kimesne zimmetinde bir akçe ve bir habbe alıkoymayub şer'i şerif ve mukaddemen verilen ve halâ vârid olan emr-i hümâyunuma ve şart-ı vakfa muhalif kimesneye vaz' eddirmeyesin bu babda i'nad ve muhâlefet üzere olanları yazub isim ve resimleriyle arz eyleyesin ki sonradan haklarında ne vecihle emr-i şerifim sadır olur ise mûcibi ile amel oluna şöyle bilesin alâmet-i şerife itimad kılasın Tahrîren fi evâsıt-ı şehr-i Cemâziyelevveli sene seman ve ı'şrin ve elf (20 Cemaziyelevvel 1018) bi makâm-ı Kostantiniye

Husûsu mezbûr içün sadr-ı a'zam hazretlerinin mektub-u şerifleridir.

5.6. AŞSD, 703/278-980

Turasan Vakfına yapılan haksızlıkların giderilmesi hakkında 21 Ağustos 1609 tarihli belge

Meclisi şerif efzânişîn ve mahfel-i münîf-i fezâil karînleri savbına tahaddüs sâfîde iblâğ olunur. Ve şerif meâb efendi hazretleri kâmyâb-ı daavât-ı sâfiyât iblâğıyla inhâ olunur ki Tur Hasan Bey vakfının taht-ı kazalarında vaki vakf-ı râsinesür

rabbe? iken haricden dahl olunub rencide etmeleriyle ol babada ma'raz ve muvarrah emr-i şerif verilmişdir. Vusulünde sâdırolan emr-i şerif mucibince amel idüb rusûmu serbestiyesi haricden kimesne dahl ve taarruz eddirmeyesin Bâkî enâm fazîlet dâim yâd

Vezir-iazam "Kuyucu Murad Paşa'nın tuğrası".

Kapı ağası Mehmed Ağa'nın Mektubı suretidir

Fezâil medâr izzetlû ve rif'atlû (boş) Efendi hazretlerinin huzur-u şeriflerine dürru daavât-ı sâfiyât tahiyyat fizûl ethâfından sonra inhâ-i muhibbâne budur ki Taht-ı kaza adâlet şiârınızda merhum Tur Hasan Bey ve Yegân Bey evkâfı min külli'l-vücûh ser (….) iken ol cânibden mîr-i mîrân ve mîrlivâ voyvodları rüsum-u serbestiyesine dahl idüb ve nîce teaddî ve tecâvüz edüb ve bazılar dahi ihdâs-ı vazife berat eddirüb hilâf-ı şsrt-ı vâkıf taleb etmekde vakfa muzâyaka verdükleri mesmûğumuz olub ve evkâf-ı mezbûrenin hasbî nezâreti bu canibe havâle olmağla hâliyen emr-i şerifle mektub ve dâd olunub irsâl olunmuşdur. Me'muldur ki bu babda mukayyed buyurub irsâl emr-i şerif mucibince evkâf-ı mezbur köylerine mîr-i mîrân ve sancak ve voyvodaların asla dahl ve taarruz eddirmeyüb vaki olan rüsum-u serbestiyisin vakıf içün mütevellisi tarafından gönderesin vekîline zabt eddirüb vakfı her vecihle himâyet ve siyânet eyleyesiz ki vücuda gelen lütfunuz zâyi' olmayub mahallinde kayırasız müşâhede edeceğinizden iştibah yoktur ve olma'kule ihdâs-ı vazife berat edüb taleb edenler dahi aslâ vazife virmeyüb ma'demki bizim arzımızla olmuş olmaya aslâ dahl eddürmeyüb bu canibe havâle eyleyesiz bâkî selam

5.7. AŞSD, 708/051

Yeğen Bey (Turasan Bey) Zaviyesi'ne müderris tayini konusunda 12 Eylül 1626 tarihli belge

Nişân-ı şerif-i âlişân-ı sâmii mekân-ı sultâni hükmü oldur ki

Ümerâ-i sâlifeden merhum Yegân Bey medine-i Ankara'da bir cami-i şerif ve Yabanabad kazasında bir zaviye bina edüb lâkin vakfiye-i ma'mûlün bihâsında müderrise meşruta değil iken birkaç seneden berû kat'ı pâye içün bazı kimesneler zaviye-i mezbûre müderrisine nâmı ile alub alanlardan dahi gelüb ilâ'l-ân medrese ile mukayyed olmayub ancak vakf-ı mezbûrun mütevellilerinden ulûfe alub hilâf-ı şart-ı vakıf mâl-ı vakfı ekl idüb vakfa kadrden hâlî olmadıkları cihetden tayin'l-yevm medrese nâmı ile verilen zaviye-i buk'a olub zikr olunan buk'a ulemâ-i müstehakkın birine tevcih olunub mutasarrıf olanlar merhum merkumun camii şerifinde yevm-i Cumada vaaz-u nasihat eylemek ol olub bundan akdem elli akçe (50) ile medresede tekâüd-ü ihtiyâr edüb hasbeten lillah hasbeten lillâh-i Teâlâ neşr-i ulûm-u dîniyeden ve medârı (... .) ile fünûn-u yakîn ile cami-i merkumda yevm-i Cumada nâsa vaaz ve tezekkür ve nakl-i ehadis-i şerife ve tefsir eden dârende-i fermân-ı hümayun mefhari'l-ulemâ'il-muhakkıkîn mevlânâ eş-şeyh Ahmed zîde fazluhû muhil olmağın zaviye-i mezbûre yevmî yirmi akçe ile buk'alık üzere tevcih olunub berat ricasına kadısı mevlânâ Zeynelabidin arz etmeğin sadaka edüb berat-ı hümayunu verdim ve buyurdum ki varub buk'alık üzere tevcih hizmet-i lâzımesin müeddî kıldıktan sonra yevmî yirmi akçeye mutasarrıf olub vâkıfın ruhu ve devam-ı devlet içün duaya müdâvemet göstere şöyle bilüb alâmet-i şerife itimad kılalar Tahriren fi evâsıt-ı Zilhicce sene hamse selâsîn ve elf. 20 Zilhicce 1035.

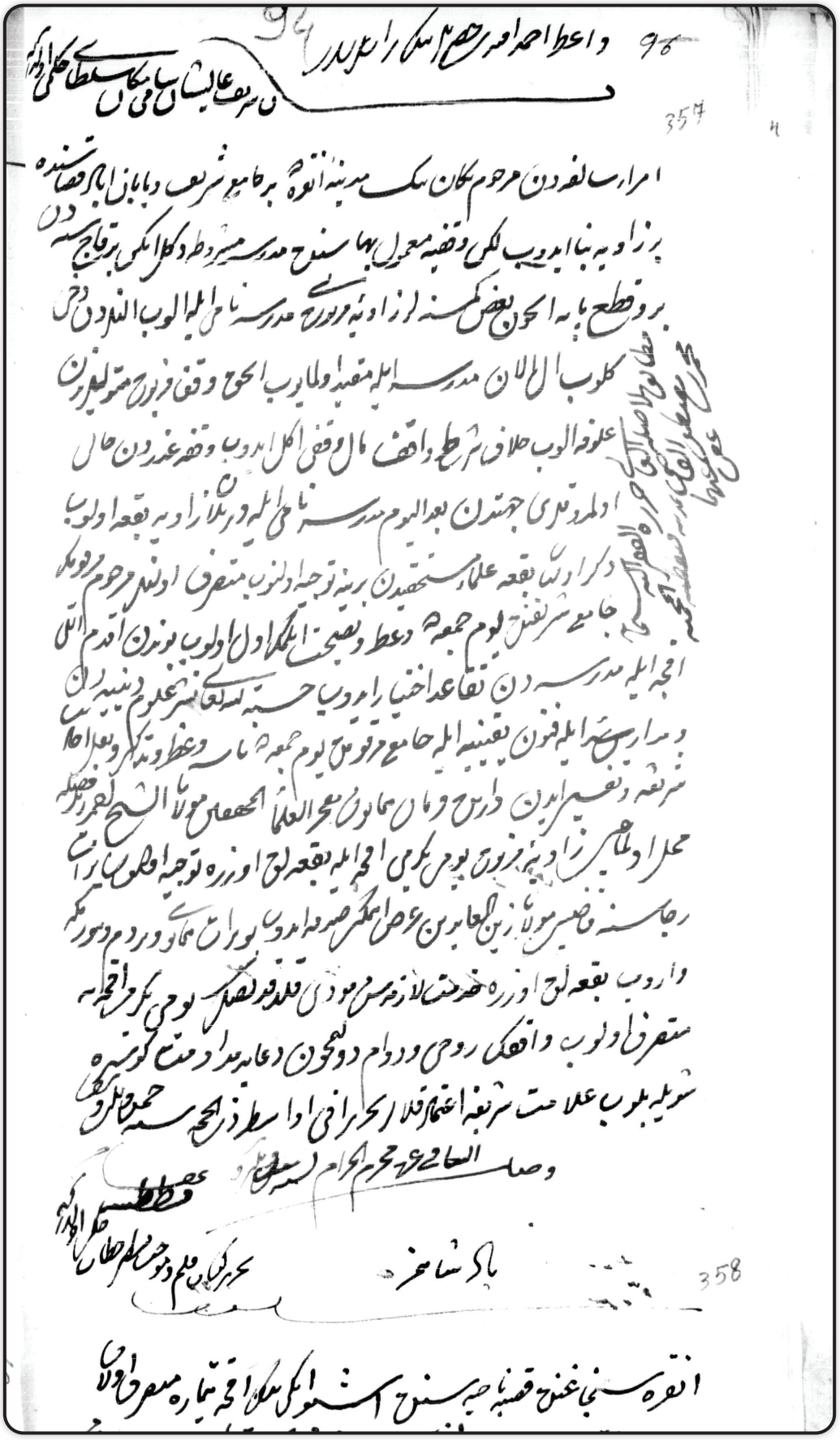

5.8. AŞSD, 718/14

Yeğen Bey ve Turasan Bey vakıflarına mütevelli tayini hakkında 19 Şubat 1643 tarihli belge

Nişân-ı şerif-i âlişân-ı sâmii mekân-ı sultâni hükmü oldur ki

İşbu râfia-i tevkii refî'uş-şân-ı hâkânî Esma Hâtun südde-i seâdetüme gelüb Yabanabad nahiyesinde Yeğen Bey ve Turasan Bey vakıflarının tevliyeti evlâd-ı zükûr ve ünasına ale's-seviye şart-ı vakf olunub hâlen evlâd-ı vâkıfdan Abdülbâkî ile derecede müsâvî olmağla şart-ı vâkıf üzere berat-ı şerifim rica etmeğin tevcih edüb beratı seâdet ğâyâtî verdüm ve buyurdum ki varub ba'd el-yevm mezbûre Esma Hatun varub şart-ı vâkıf üzere ber vech-i iştirak mütevelli olub şol ki vazayif-i hıdemat-ı lâzımesin mer'î ve müeddî kıldıktan sonra vazife-i muayyinesine mutasarrıfa ola ol babda efrâd-ı âferîdeden hiç ferd ma'nî ve dâfi' ve müzâhim olmaya ve dahl vetaarruz kılmaya şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar tahriren fi evail-i şehr-i Zilhicceti'ş-şerife min'el-hicreti nebeviyye aleyhi efdalu's-salât ve ekmelü't-tahiyye be makâm-ı Kostantiniyye li sene selâsîn ve hamsin ve elf. 10 zilhicce 1053.

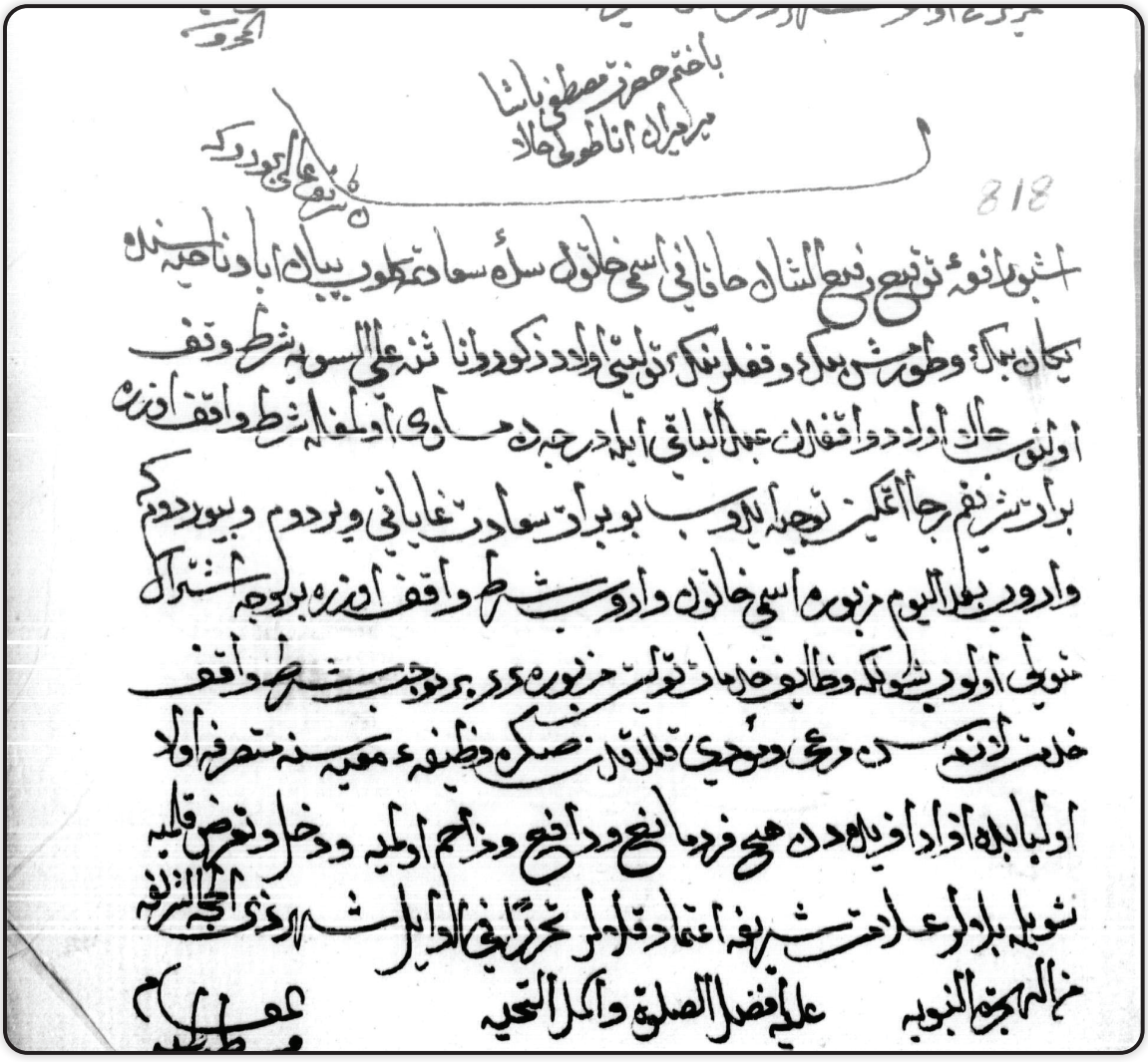

5.9. AŞSD, 691/120

Mütevellinin Turasan Bey Mescidi müezzinine gönderdiği para ve bez hakkında 23 Temmuz 1594 tarihli belge

Fi 5 şehr-i Zilkade sene isneyn ve elf-1002

Budur ki Turasan Bey Mescidi müezzini Üveys bin Hasan Nasrullah bin Mahmud Fakih nam kimesne mahzarında takrir-i da'vâ edüb bundan akdem mütevellisi olan Turasan Bey benim ulufem içün yüz akçe nakid ve iki tob Yabanabad bezi göndermiş ve bir kuruş ile bir tob bez merkum Nasrullah'a göndermiş merkum Nasrullah benim hakkımı dahi bile almış deyucek mezbur Nasrullah dahi alduğun i'tiraf edüb lâkin benim dahi anda hakkım var idi Ol sebebden aldım deyu cevab verüb bi't-taleb kayd olundu. Şuhuduhal .....

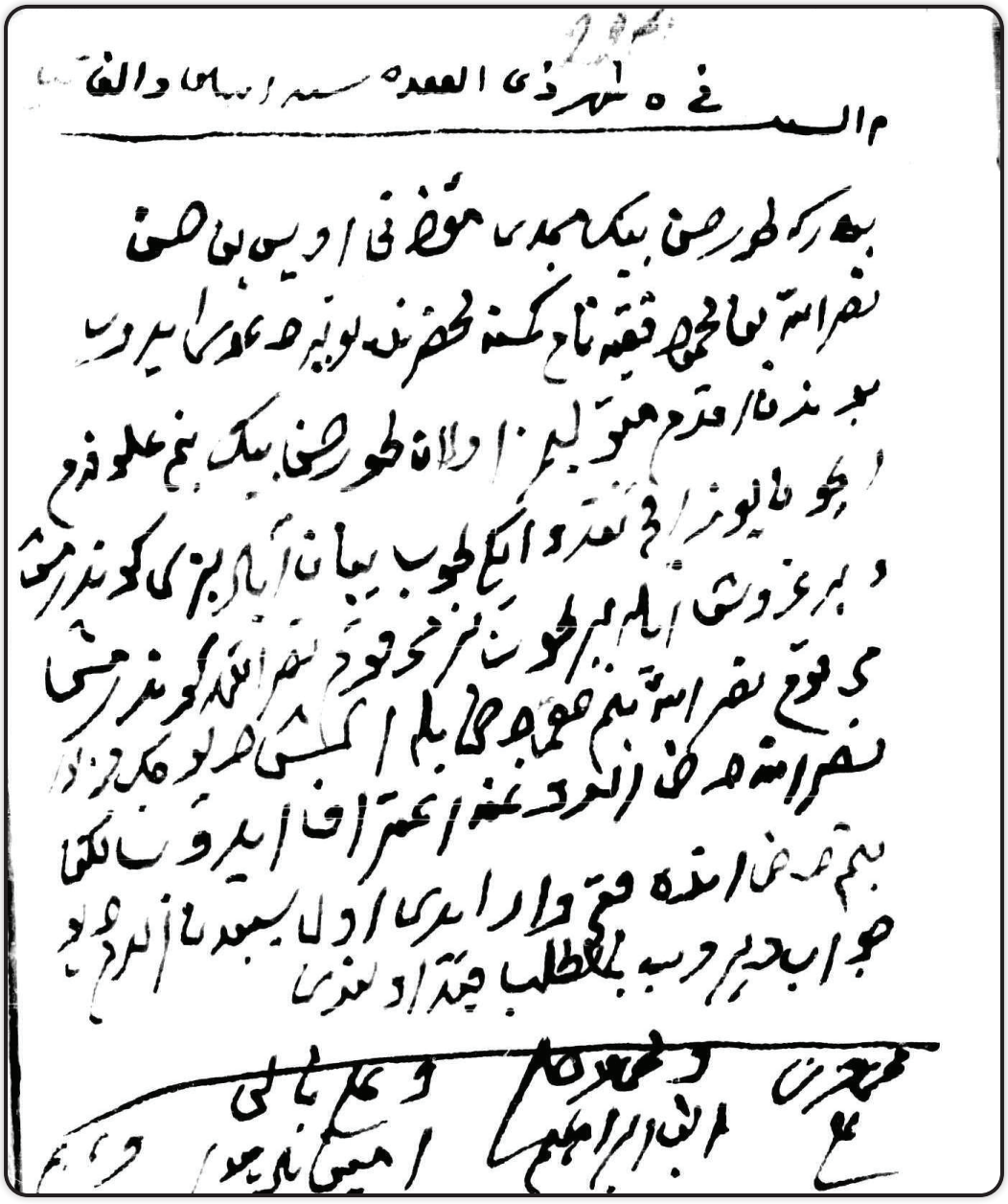

5.10. AŞSD, 720/00033

Hacı Arab mahallesinde Turasan Bey Mescidine 8 Mart 1646 tarihli müezzin tayin belgesi.

Ankara mahallatından el-Hac Arap mahallesinde vâkî merhum Turasan Bey'in bina eyledügü mescid-i şerifde evkât-ı selâsede yevmî bir akçe ile müezzin olan Ahmed fevt olub mahlûl olmağın yerine işbu darende-i fermân-ı hümayun Mehmed Dede her vecihle mahal ve lâyık-ı müstehak olmağın tevcih olunur berat-ı şerifim verilmek içün kadısı Mevlâna Ahmed zîde fazluhû arz etmeğin sadaka edüb berât-ı hümayunu verdim ki varub mezbûr müteveffa yerine evkât-ı selâsede mescid-i merkûmede müezzin olub hizmet-i lâzımesini müeddî kıldıktan sonra yevmî bir akçe ile mutasarrıf olub âkıfın ruhu içün ve devâm-ı ömür ve devletim edîmesine müdâvemet göstere. Şöyle biline alâmet-i şerife itimad kılalar.

Tahrîren fî evâsıt-ı şehr-i Muharramü'l-harâm sene sitte ve hamsîn ve elf

Be makâm-ı Kostantiniyye (20 Muharrem 1056)

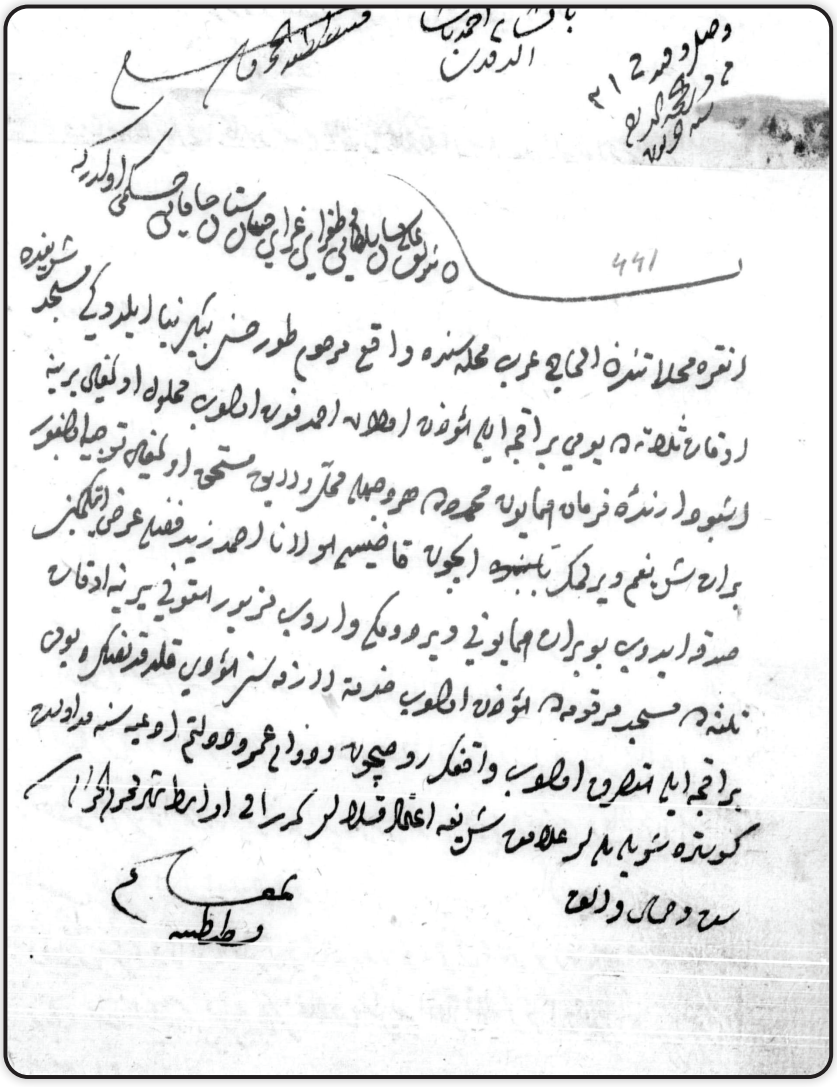

5.11. AŞSD, 725/0103

Turasan Bey Mescidine imam tayini hakkında 5 Nisan 1638 tarihli berat.

Berât-ı âlişân İşbu râfi- tevkîi refîuşşân.

Ankara'da Ahi Elvan Camii kurbünde Yeğen Bey ve Turasan Bey mahallede bina eylediği mescidinde imam olmamağla mescid-i mezbûrenin imâmeti yevmi bir akçe vazife ile kendüye verülmek beyanında (es-Seyyid Ali) istid'â-yı inâyet itmek bu beratı hümâyunu verdim ve buyurdum ki varub tayin'l-yevm mescid-i mezburda imam olub hizmet-i lâzımesin müeddi kıldıktan sonra yevmi bir akçe vazifeye mutasarrıf olub ol babda hiç ferd mani ve dafi' ve müzahim Şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar tahrir fi evâsıt-ı şehr-i Zilkadetişşerife seb'a ve erbain ve elf. 20 Zilhicce 1047.

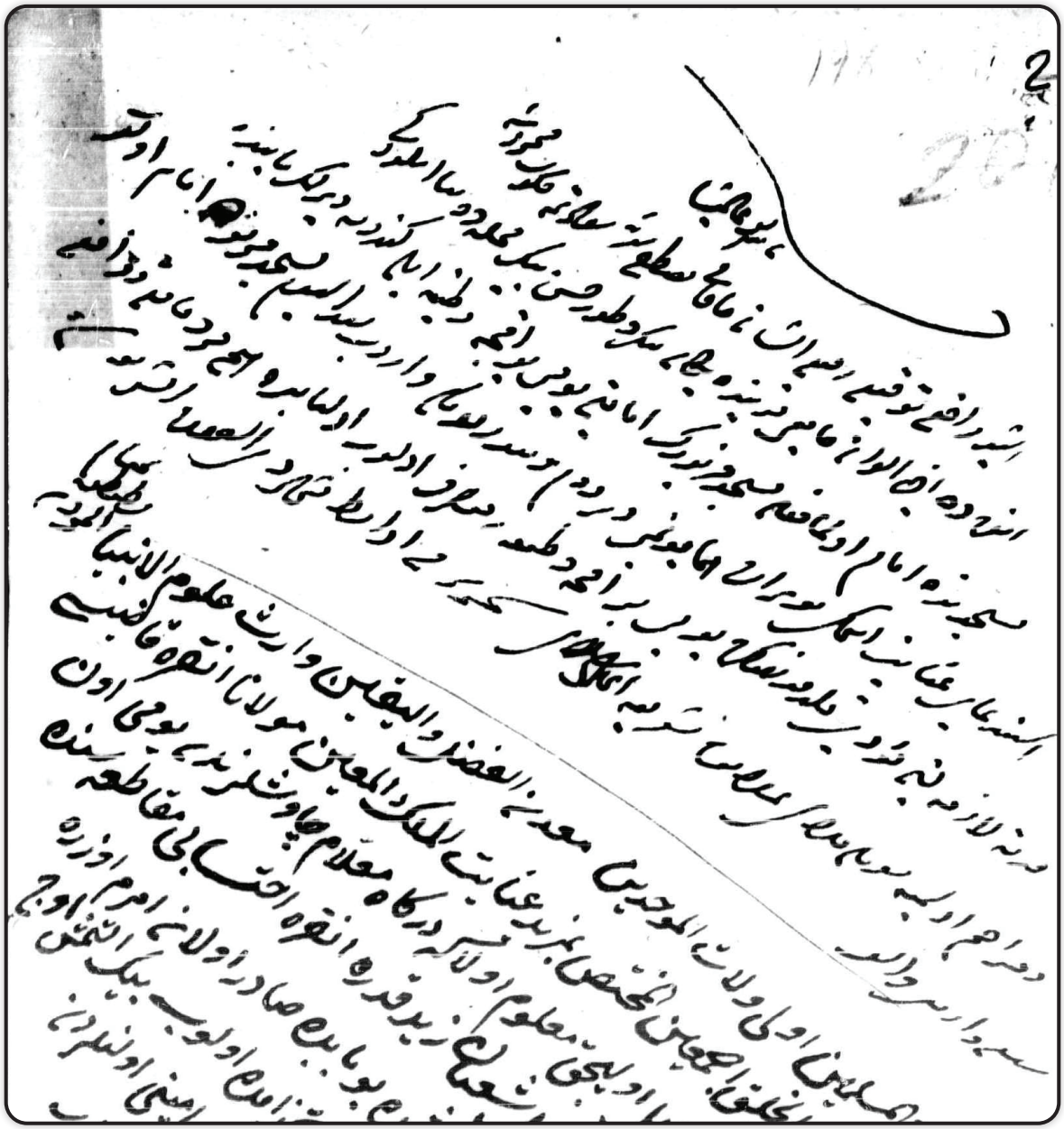

5.12. AŞSD, 734/0089

Turasan Bey Mescidine imam tayini hakkında 10 Ocak 1672 tarihli belge

Mahmiye-i Ankara'da Hacı Arab mahallesinde vaki merhum Turasan Bey mescid-i şerifinde imam olan Mehmed nam kimesne kendi hüsn-ü rızasıyla fâriğ olub yerine işbu râfiu tevki' refi-i hümayunu Mevlana İbrahim nam kimesne her vecihle lâyık ve muhil ve müstehik olmağın tevcih olunub berat-ı şerifim verilmek babında kadısı akdag kuzat ıl-müslimin mevlana Abdullah zide fezâilihu arz etmeğin ferağı vâki ise sadaka edüb bu beratı hümayunum verdim ve buyurdum ki varub mezbur imama olub hizmet-i lâzımesin müeddi kıldıktan sonra vazife-i muayyenesine mutasarrıf olub vâkıfın ruhu içün ve devam-ı ömrü devletim içün duaya müdavemet göstere şöyle bilüb alâmet-i şerife itimad kılalar tahriren fi evâil-i şehr-i Ramazan mübarek sene isneyn tahriren fi evâil-i şehr-i be makam-ı kostantiniyye Ramazanülmübarek sene isneyn ve seb'in ve elf. 10 Ramazan 1082.

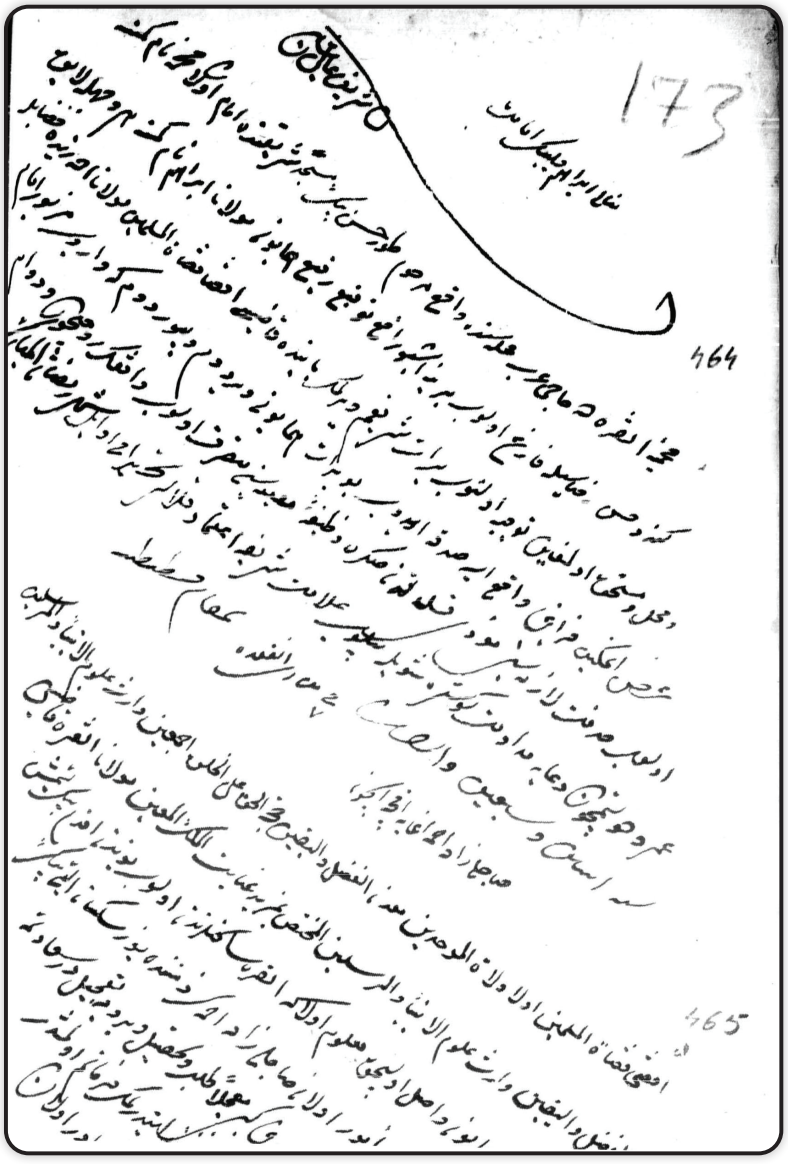

5.13. AŞSD, 693/0110

Turasan Bey Hamamı'nın kiraya verilmesi hakkında 8 Aralık 1600 tarihli belge

Merhûm Turasan Hamamı'nın tamir ve termimini kendü malından harç ve sarf eden a'lem'ül-ulemai'l-mütebahhirîn Ali Efendi tarafından .....el-Hâc Habil bin Cemâl mahzarında hamam-ı mezbûrun Ca1009 cemaziyelahiriyesi gurresinden sene-i temâmına değin yevmî beşer akçe icâreye verdim deyücek mezbûr dahi vech-i vech-i meşruta veçhi meşruta üzere sadır olan ikrarın tasdik ve icâre-i merkûmeyi kabul etmekle bi't-taleb kayd olundu. 1 Cemaziyelahir 1009. Mukarrımûn

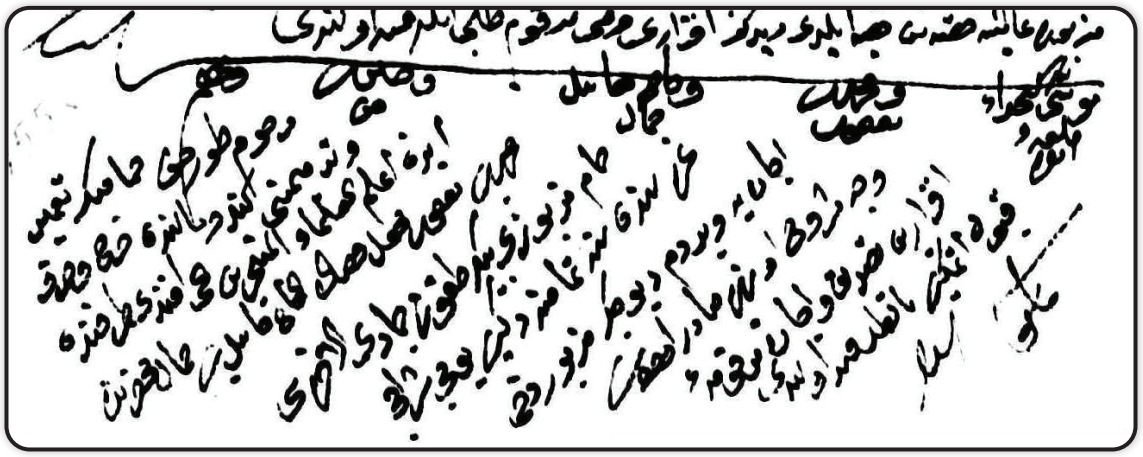

5.14. AŞSD, 854/0041-132

Turasan Bey'in Nerdibanlı (Hemşire-i Turasan) Mescidi'nin tamiri için hazırlanan 18 Haziran 1779 tarihli keşif belgesi.

Yabanabad kazasında medfun merhum ve mağfurunleha Yeğen Beğ ve Tur Hasan nam sahibü'l-hayrın bina eyledikleri medine-i Ankarada Hocendi Mahallesinde vaki Nerdibanlı Mescidi dimekle mağruf mescid-i şerif müddet-i vafireden beru harab olub sakfı bi'l-külliye münhedim ve dıvarları rahnedar olub tamire muhtaç ve vakfından dahi müsaade olmağla canib-i şer'den üzerine varılub tayin'l-keşf ve't-tahrir kaza-i mezburede sakin mütevellisi tarafından tamir ve termim olunması ahali-i mahalle-i mezbur iltimas itmeğin kıbel-i şer'den bi't-taleb irsal olunan Mevlana es-Seyyid Halil Efendi medine-i mezburede ser mimaran Hacı Salih Beşe ve kalfa başılarından usta Mehmed ve usta Ali ve Yahud oğlu Isvedar zimmi ile mescid-i mezkûra varub ebniye hususuna vukuf-ı tammı olub sikat-ı sahihatü'l-kelimat kimesneler huzurlarında ilka-i nazar ve tahmin-ı sahih ile tahmin itdiklerinde mescid-i mezkûrun sakfı müceddeden çatı olub ve rahnedar olan dıvarları tamire muhtaç olmağla kereste ve enseri ve tahta ve kiremid ve kirec ve usta ve ırgad vesair malzemesi altıyüz beş 605 kuruş ile ancak tamir ve termim olur. Bundan noksan ile vücud-pezir olmaz deyü ihbarlarını Mevlana mümaileyh mahallinde ketb ve tahrir ve tayinhu ba's olunan ümena-i şer' ve mimar-ı mezbur ile meclis-i şer'a gelüb alâ vuku'a ve inha ve takrir itdiği defter müfredatıdır ki ber vech-i ati zikr olunur fi 3 Cemaziyelahir 1193

Altısı bir tabir olunur kereste ..... aded: 10 .... kuruş: 40
Dördü bir kereste ..... aded: 5 .... kuruş: 20
Dokuzu bir kereste ..... aded: 15 .... kuruş: 60
Onikisi bir kereste..... aded: 10 .... kuruş: 40
Tahta ceman ..... aded: 2000 .... kuruş: 80
Enseri ..... kıymeti .... kuruş :40
Kerpic ..... aded: 500 .... kuruş: 25
Kiremid ..... 10000 .... kuruş: 50
Taban kiremidi ..... aded: 000 .... kuruş: 20
Kireç .....kıymeti .... kuruş: 40
Taş .....kıymeti .... kuruş: 30
Usta ve ırgad ceman ber veçh-i ..... tahmin 150
Saka ve kulab sair malzemesi 30
..... Ceman 605
Yalnız altı yüz beş kuruşdur

5.15. AŞSD, 691-0182

Yeğen Bey Camii Vakfı'na mütevelli tayini hakkında 11 Şubat 1594 tarihli belge

Ankara'da vaki merhum Yeğen Bey Cami-i şerifi evkafına humus mahsul ile evlâdiyet üzere mütevelli evlâdı evkafdan Turasan hizmet-i lazımesin eda etdikden gayri dâimâ mahsul-ü vakf-ı itlâf ve islâf eyleyüb ve murtezikasına vazifelerin edâ etmeyüb fukarâ rencide olub ref'i lâzım olmağın yerine aslah evladdan işbu darende-i ferman-ı şerif Mahmud her vecihle muhil ve müstehik olmağın tevliyet-i mezbure humus mahsul ile tevcih olunub berât-ı şerif sadaka buyurulmak ricasına kadısı mevlâna Mehmed arz eylemegin sadaka edüb bu beratı hümayunu verdim ve buyurdum ki tayin'l-yevm-varub anda mütevelli hizmet-i lâzımesin mer'î ve müeddâ kıldıktan sonra cihet-i tevliyet humus mahsule mutasarrıf olub vâkıfın ruhu içün ve benim devam-ı devletim içün duaya müdâvemet göstere bu babda hiç ahad mâni' olmayub dahl ve taa'rruz eylemesin şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar.

Tahriren fi'l-yevmi'l-i'şrîn şehri cemaziyelevvel sene isna ve elf. 20 Cemaziyelevvel 1002.

5.16. AŞSD, 699-0020

Yeğen Bey Medresesi müderrisihakkında 25 Kasım 1611 tarihli belge

Budur ki Yegân Bey Medresesi müderrisi olan evkaf mütevellisi olan Abdurrahman ibni Turasan mahfel-i kazada bundan akdem pederi olan Kasım Efendi mahzarında mukaddema mütevelli olan Mahmuddan onbeş müd buğday vazife içün bir hımar alub buğdaydan ferağ etmekle mezbûr Mahmut vakfın otuz beş müd buğdayını kabz eyledi Mezbur ki hımarını götürüb sahibine verdi Ben buğdayımı edâ edemem dimeğin müderris mümaileyh talebi ile kayıd şod. Şuhuduhal

Hacı Beğ İbrahim Çelebi Kethüdayı şehir Seydi Muslub. Ali ve gayruhum.

Yevmül hamiş fi 19 şehr-i mezbur. (H.Çınar s.190, Belge 36/306 Hüccet Vakıf malını zimmete geçirme 19 Ramazan 1020)

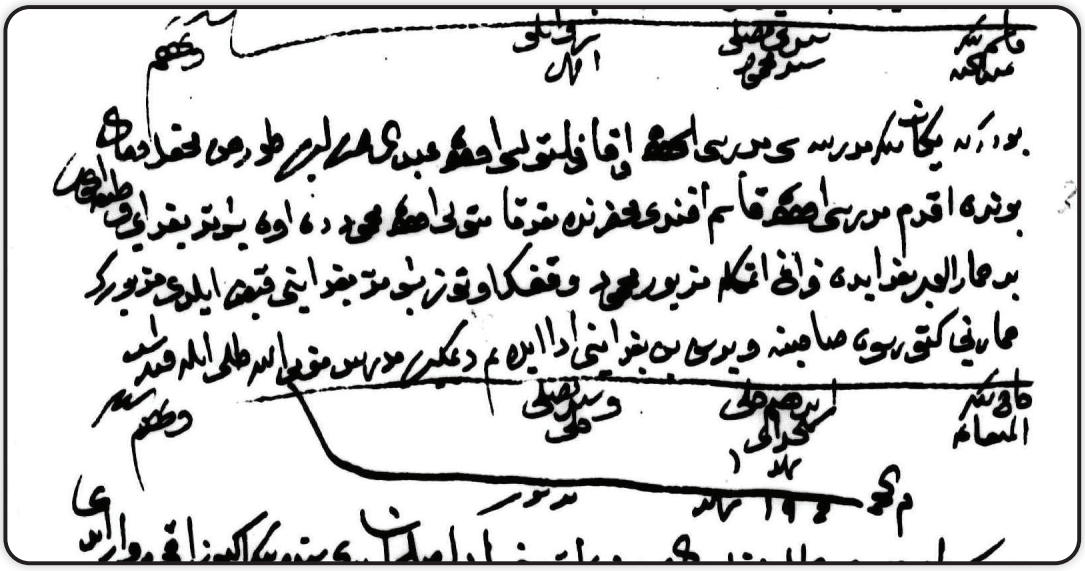

5.17. AŞSD, 742-170-112

Yeğen Bey ve Turasan Bey Vakfı'na dersiâm tayini hakkında 7 Haziran 1672 tarihli belge

Nişan hükmü oldur ki

Ankara'da vaki Yeğen Bey ve Turasan Bey evkafını şart-ı vâkıf mucibince dersiâm olan Şeyh Halil fevt olub yeri mahlul olmağın yedine işbu râfiu tevki-i refîu hümâyun kıdvetü'l-ulemâ ve suleha ve's-sâlikîn hâlen Yeğen Camii şerifinde vâiz nâsih olan eş-şeyh Veli zîde salâhuhû her vecihle lâyık ve mahal ve müstehak olmağın tevcih olunub berât-ı şerifim verilmek ricasına bilfiil şeyhülislâm ve müftü'l-enam edâm'Allahü Teâlâ fezâilehu işâret-i aliyyeleri üzere sadâ edüb ve berât-ı hümâyunu verdim ve buyurdun ki mezbûr eş-şeyh Veli zîde salâhuhu dersiâm olub hizmet-i lâzımesin müeddî kıldıktan sonra üslûb-u sâbık üzere mutasarrıf olub vâkıfın ruhu ve devâm-ı ömür ve devleti içün duâya müdâvemet göstere şöyle bi-

lesin alâmet-i şerife itimad kılasın Tahrîren fi evâil-i Saferilhayr li sene selâse ve semânin ve elf 10 Safer 1083

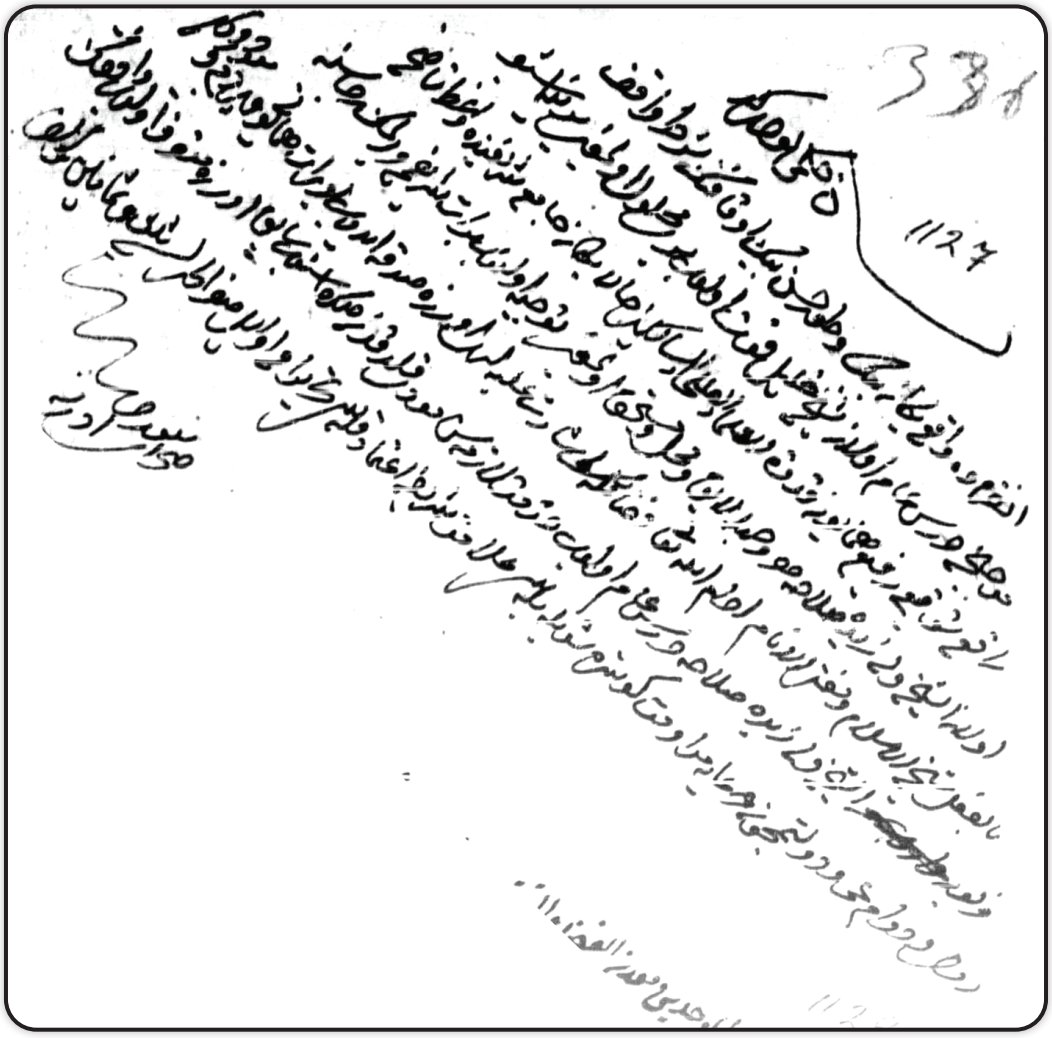

5.18. AŞSD, 939-0067

Yeğen Bey Camii'ne imama tayini hakkında 4 Mayıs 1844 tarihli belge

Hafız Mehmed Halife'nin imamet beratıdır.

Nezaret-i Evkâf-ı Hümâyunu mülûkâneme mülhak evkafdan Ankara ve Yabanabad'da vâkî müteveffa Yeğen Bey ve Turasan Bey evkâfından almak üzere yevmi 2 akçe vazife ile Ankara Kazasında Aşhor Mahallesinde kâin Camii şerifde evkât-ı hamsede imâmet ciheti babaları Hafız …. Halîfe bin İsmail'in uhdesinde olduğu halde mukaddema vefatı vuku bulmuş olduğundan cihet-i mezkûreyi mahlûlünden Hâfız Abdullah Halife bin Mehmed ber takrîb uhdesine tevcih ile etdirmiş olduğu beyanı ile cihet-i mezkûrenin kendülere tevcihi husûsu müteveffâyı merkûmun sulbü oğlu Hâfız Mehmed asâkir-i muntazıme-i kul ağalarından diğer oğlu İsmâil muahharan ba arzuhâl niyâz ve istid'â eylediklerine binaen husus-ı mezbûrun isti'lâmı zımnında sadr-ı a'zam tarafından tastîr ve mahalline tesyîr kılınan tahrîrât

mucibince fi'l-hakîka merkûmân Hâfız Mehmed ve İsmail müteveffâyı merkum Ali'nin sulb-i sahîh oğulları tahkik kılınmış ve merkum Hâfız Abdullah Halife dahi bir nefer-i sulb-i sahih oğlu Mehmed Emîn'i terk ederek vefât etmiş idügünden bahisle cihet-i mezkûre sağîr-i mezbûre tevcihi husûsu bu def'a mahallinden bâ i'lâm ve mazbataya cevaben minha ve iş'ar olunmuş olmakdan nâşi keyfiyet kuyûduna bi'l-müracaa iktizası Mekke-i Mükerreme pâyesi ile halen evkâf müfettiş-i akdağ kudât-ı müslimîn Mevlâna Mehmed Rüşdi zîdet fezâiluhiye le-de'l-havâle cihet-i mezkûre (12)55 senesi evâsıt-ı Cemaziyelûlâsı tarihi ile müteveffayı ol merkûmun mahlûlünden müteveffâyı nâib-i mezbûr Hafız Abdullah Halifeye tevcih olunarak uhdesinde bulunduğu ve bu makule cihât mutasarrıflarının vefatları vukuunda müstahak evlâdı bulunur ise evlâdına tevcih olunması müessis olan nizamından olduğu kuyuddan nümâyân olmuş ve merkûman Hafız Mehmed ve İsmail meclis-i şer'a celb ile mustentak olundukda merkum İsmail vefât-ı seniyye-i Pâdişâhanemde olarak cihet-i mezkûreden keffiyet etmiş ve merkum Hafız Mehmed tahsil-i ulûm-u nâfia ile meşgul olarak ehil ve erbâb bulunduğundan mahallinde bi'n-nefs edâyı hizmet hüteahhit olduğu müfettiş-i mümâileyh tarafından i'lâm kılınmış olduğundan cihet-i mezkûre merkum Abdullah'ın mahlûlünden sağîr-i merkûme tevcihinden sarf-ı nazarla müteveffeyı ol merkum Hafız Ali'nin oğlu mümâilyh işbu râfiu tevki-i refiuşşân-ı hâkânî Hafız Mehmed Halîfe zîde salâhuhuya ber muceb-i nizâm binnefs bilâ kusur edâyı hizmet etmek ve terk ve tekâsül eder ise ref'inden ahara verilmek şartıyla tevcih ve yedine berât-ı âlişânım itâ olunmak bâbında eâzım-ı ricâl-i devlet-i aliyyemden evkâf-ı Hümayun Nâzırı iftiharu'l-eâlî ve'l-eâzım Mustafa Kânî Bey dâme uluvvuhû canibinden dahi i'lâm olunmuş olmağla mucibince tevcih olunmak fermânım olmağın hakkkında mezîd-i inâyet-i Pâdişâhânem zuhura gelüb 1260 senesi Rebiulevvelinin yirmiikinci günü tarihi ile muvarrah verilen ruûs-u hümayunum mucibince bu berât-ı şerifi verdim ve buyurdum ki mümâileyh Hafız Mehmed Halife zîde salâhuhû babası müteveffayı ol merkumun mahlûlünden şart-ı mezkûre irade-i cihet-i mezbûr mutasarrıf olub ta'yîn olunan yevmi iki akçe vazifesi vakfeyn-i mezbûreteyn mahsullerinden mütevellileri olanlar yedlerinden ahz eyleye . Şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar Fi'l-yevm hâmis aşar min şehr-i Rebiulahir li sene sittin ve mieteyn ve elf (15 Rebiulahir 1260) be makam-ı kostantiniyye

5.19. AŞSD, 1005/0107-0108

Fazliye Medresesine müderris tayini hakkında 22 Eylül 1908 tarihli belge

Ankara'da Fazliye Medresesi'nin müderrisi olan Mehmet Rıfat Efendi ibn Hacı Kazım görevi bırakması üzerine bu görevin Süleyman Efendi'ye tevcîh edilmesi ve yedine berat verilmesi husunda maruz kaydı. Sene: 25 Şaban 1326

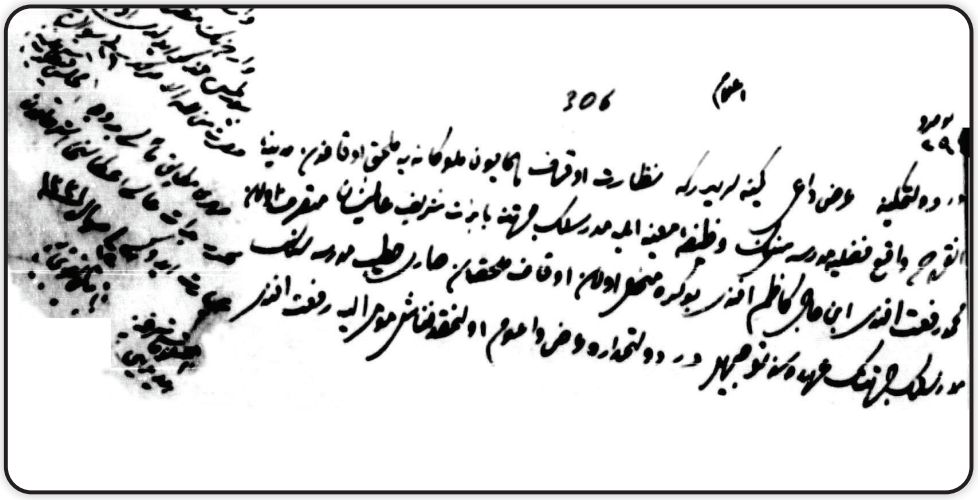

F- ÖZEL ARŞİV

7.1. (Belgü Bademli Arşivi)

Fazliye Medresesi hakkında 1892 tarihli belge

Nefsi Ankara'da bulunan medreselerin bulunduğu mahalle ve mevkilerle müderrislerinin isim ve şöhretlerin ve saliye aldıkları vazaifin mikdarların ve medreselerin her birinde kaçar bab hücre bulunub derunlarında bulunan talebeganın nüfuslarının ve tafsilat-ı saireyi havi cetvelidir. 1310/1892

Numara	Mevkii	Medresenin ismi	Salye vazayif ve masarıf mikdarı	Mütevelli isim ve şöhretleri	Müderrisinin isim ve şöhretleri	Medresenin hücere sayısı	Talebe sayısı	Tahkikat ve Meşhudata
11	Katani Mahallesi	Seyfiye	7336	Çerkeş Şeyhi zade Halid efendi	Şehzade Muhyiddin Efendi	14	39	
22	Hacı Bayram Veli Mahallesi	Sevdaviye	8418	"	Şehzade Muhyiddin Efendi	9	24	
111	Yeğenbey mahallesi	Fazliye	Musakkafat	Ayan efendi zade Haydari efendi	Börekçizade Rıfat efendi	5	8	Medrese ve musak kafatın tamir fazlasından 20 kayme nisbetinde senevi 300 guruş
12	Hacı Doğan	İbadullah	"	Koç sahibi Mehmed efendi	Bademlizade Ahmed efendi	"	"	

Muvafık-ı kayd olduğu tasdik kılındı. Mühür (Kalem-i Muhasebe-i Evkaf-ı Ankara)

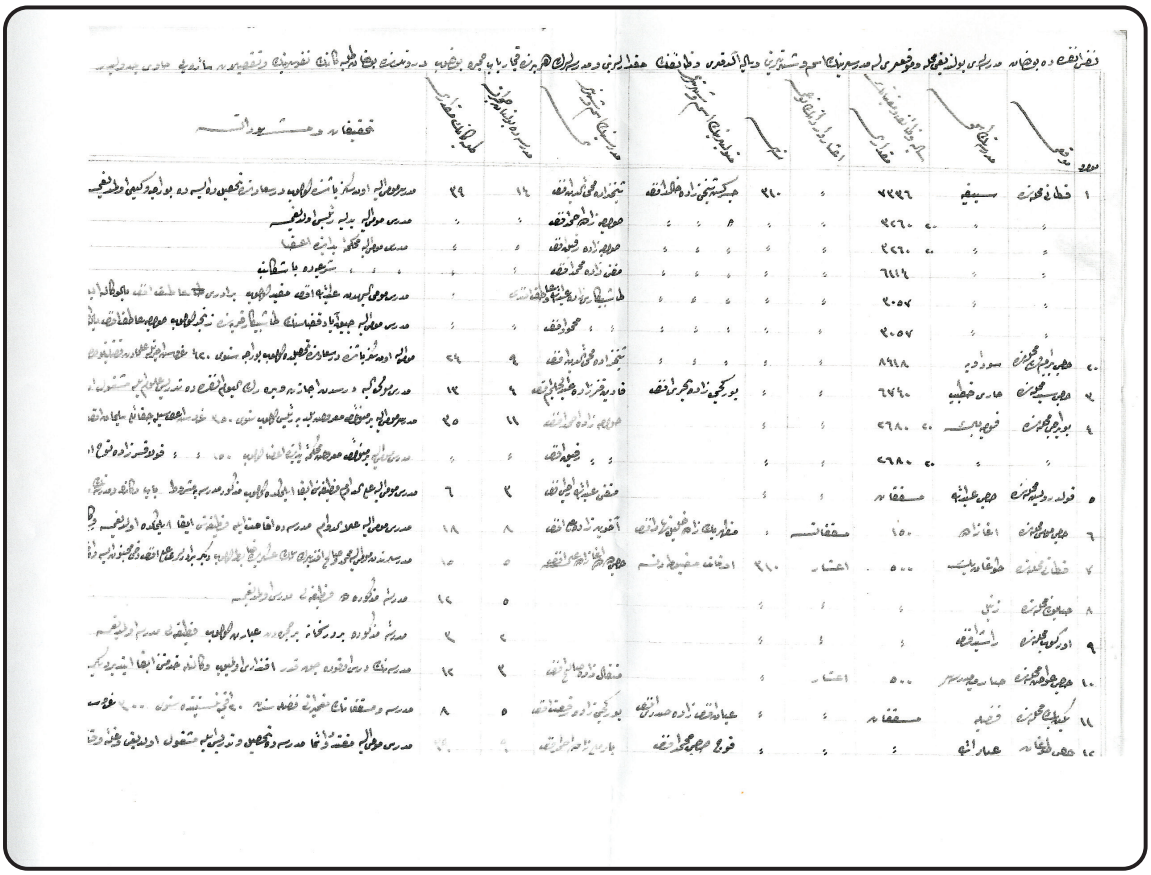

7.2. Ankara Medreselerine ait 4 Eylül 1898 belge (Belgü Bademli Arşivi)

Ankara'da bulunan ve varidâtı olan medreselerin esamisiyle müderrislerinin vazife ve bizzat ve bi'l-vekâle ifâ-yı hizmet edenlerin isimlerini havi defter olub mahkeme-i şer'iden vukû bulan taleb üzerine kaydından bi'l-ihrâc takdîm kılındı. 3 Eylül sene 1314

Yeğen Bey Mahallesinde Fazliye Medresesi.

……kuruş musakkafat. Börekçizade Rıfat Efendi Medresede bizzat ifa-yı vazife eylemekte olduğu muhasebesi rüyet olunmadığı cihetle müderris vazifesi kaç kuruş olduğu malum olmadığı,

Yeğenbey mahallesinde Fazliye Medresesinin Geliri:

Musakkafat, mütevellisi: Ayan Efendi zade Haydari, müderrisi: Börekçizade Rıfat Efendi, Oda sayısı: 5, talebesi : 8. Medrese ve musakkafatın tamirâtı fazlasından 20 kayme nisbetinde senevi 300 guruştur.

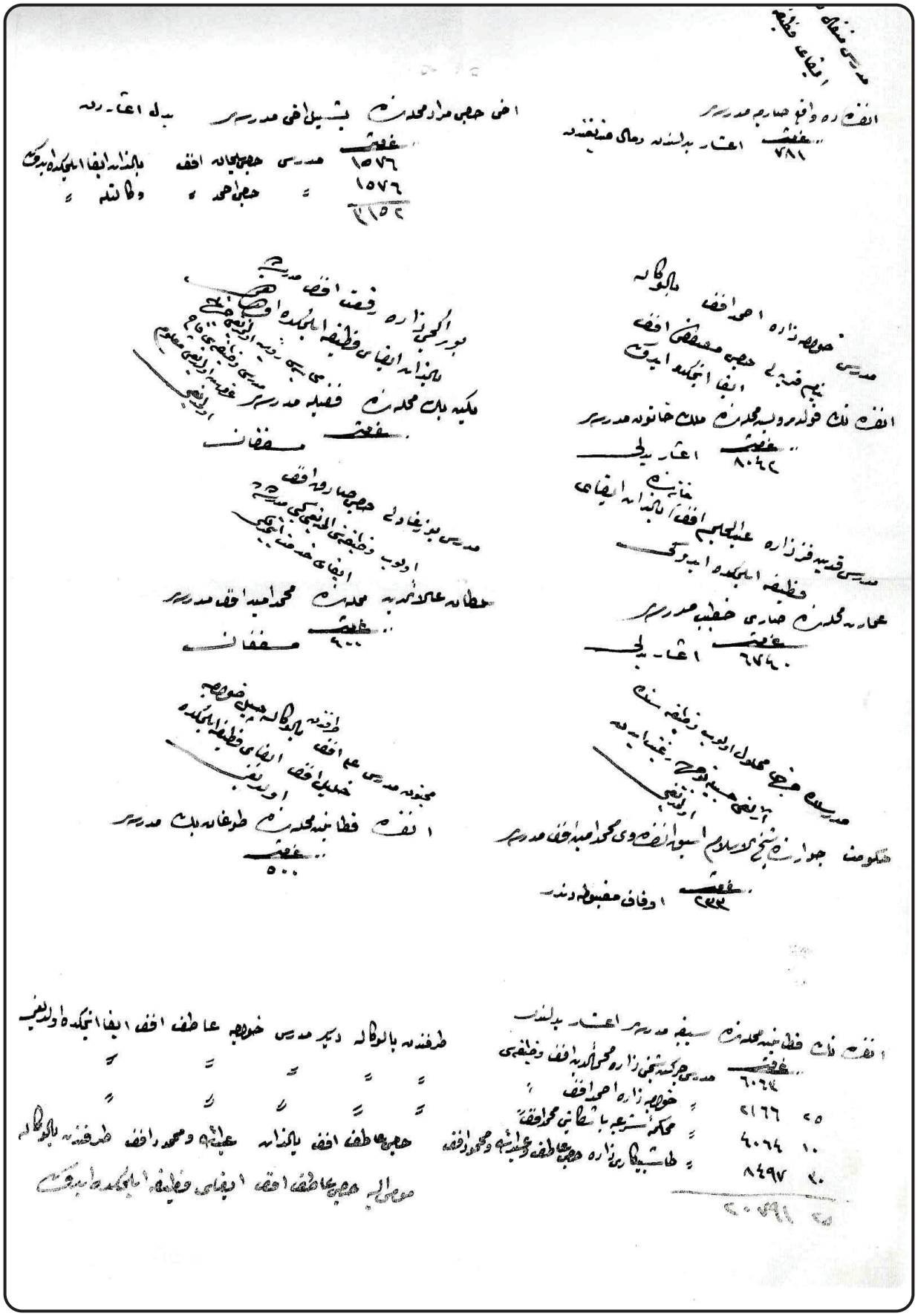

8a. Turasan Bey Vakfı'nın Tekke köyündeki arazilerinden özel şahsa geçen Mayıs 1331 (Mayıs 1915) tarihli tapusu (Çetin Taşkoparan arşivi)

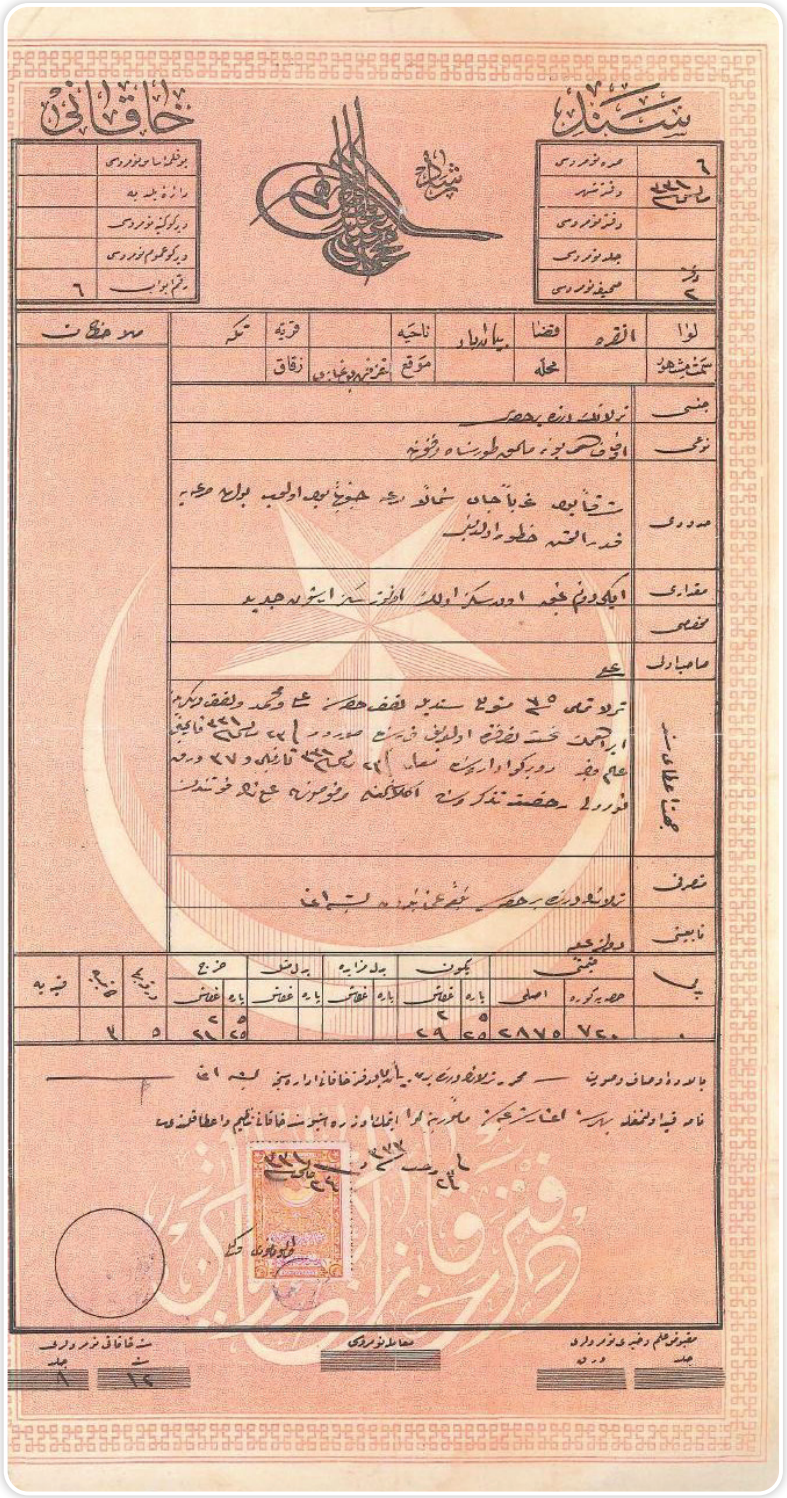

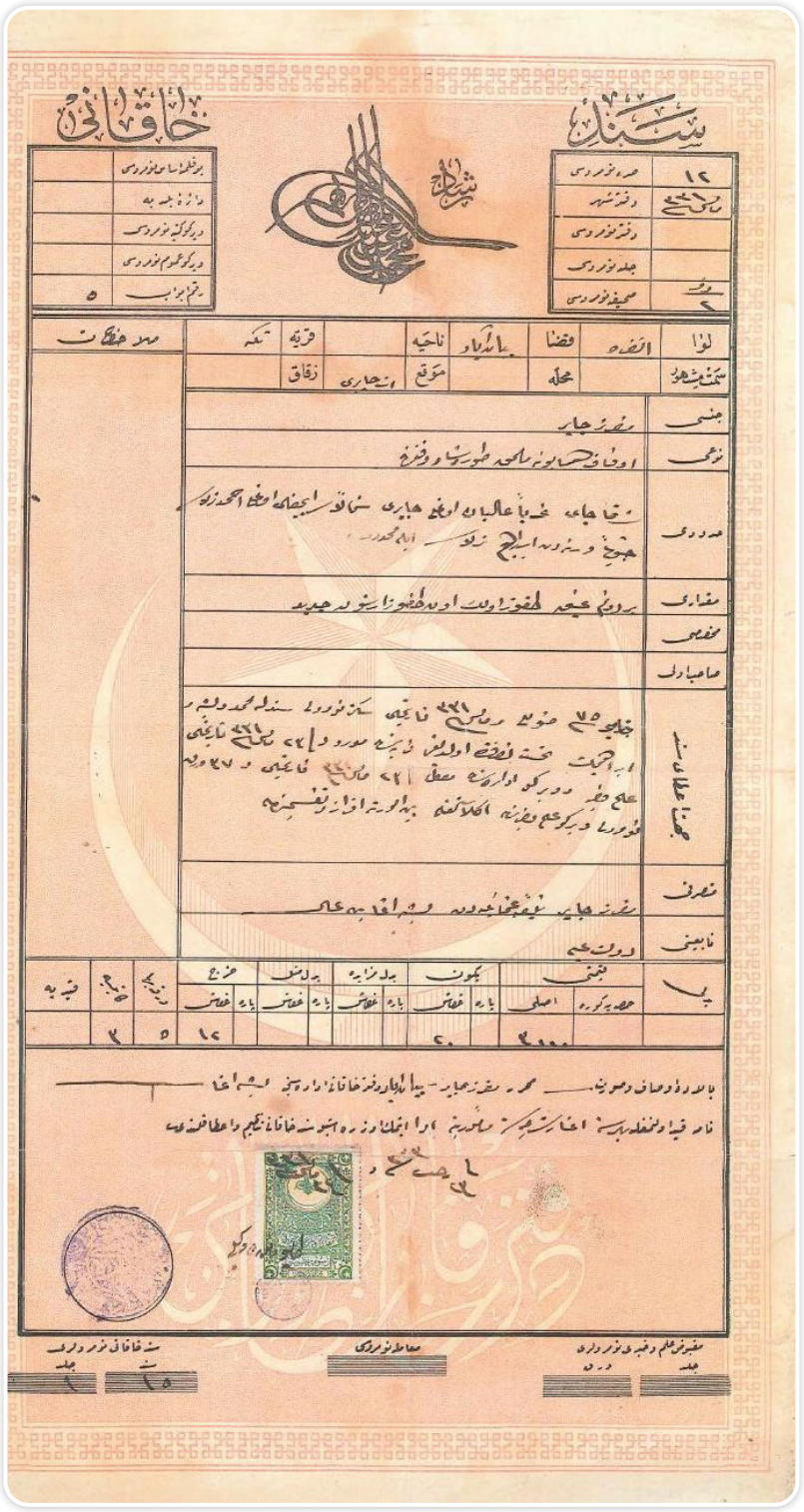
سند
خاقانی
شیرداج

SENED-İ HAKÂNİ

Sıra Numero:12

Defteri şehir Mayıs 331

Sahife numarası: varak 2

Liva Ankara

Kaza: Yabanabad

Mevki: At çayırı

Karye: Tekke

Rakam-ı ebvâb: 6

Cinsi: müfrez çayır

Nevi: Evkâf-ı hümayuna mülhak Turasan vakfından

Hudûdu: Şarken çay, garben Alban oğlu çayırı, şimâlen Saraycıklıoğlu Ahmed tarlası, cenûben vereseden İbrahim tarlası ile mahdûd.

Mikdarı: bir dönüm atik dokuz evlek ondokuz arşun cedîd

Cihet-i itâ-i sened: tapu sene 75 mütevelli ve mayıs sene 331 tarihli sekiz

numralu senedle Mehmed ve Beşe ve İbrahim'in tahtı tasarrufunda olduğu karyesinden mevrûd fî 23 Mayıs sene 331 tarihli ilmuhaber ve vergü idaresinden mu'ta 23 Mayıs sene 331 tarihli ve 37 varak numralı vergü ilmuhaberinden anlaşılmağla beyne'l-verese ifrâz ve taksîminden.

Mutasarrıfı: müfrez çayır teb'a-yı Osmaniyeden Beşe bin Ali

Tabiiyeti: Devlet-i Aliye

Bâlâda evsâf ve sureti muharrer müfrez çayır Yabanabad defter-i hakani idaresince Beşe Ağa namına kayıt olunmağla beher sene aşarı şer'iyesi memûruna edâ etmek üzere işbu senedi hakani tanzîm ve i'tâ kılındı.

Senedi hakani numaraları sened 15 cild: 8

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 2113 No'lu Defler, s. 326, sıra 63'de kayıtlı Şevval 826/Eylül l423 tarihli Arapça Turasan Bey Vakfiyesi.

VGMA, 582-2/429-337, Ahmed Çelebi ve Mecdüddin ve diğer Ahmed ve Abdülhak ve Kadı Mehmed vakıfları, evail-i Ramazan 831 tarihli Arapça vakfiye.

VGMA, 591/200/192, 19 Şubat1858 tarihli Ali Rıza Paşa'nın Hacı Arap Camii'ne para vakfı.

VGMA, 1985/95-102 No'lu, 18 Şevval 1278/18 Nisan 1862 tarihli ferağ ve intikal kayıtları.

VGMA, Devlet-i Aliye-i Osmaniye Evkafı Hümayun Nezareti 1328/1913 Senesi Bütçesi, İstanbul.

VGMA, 1061/107, Gurre-i Muharrem 1155/8 Mart 1742.

VGMA, 1061/118, Evahir-i Şaban 159/28 Ağustos 1746.

VGMA, 1061/127, Rebiulevvel 1164/Ocak 1751.

VGMA, 1061/129, Şaban 1164/Haziran 1751.

VGMA, 1061/132, Receb 1166/Mayıs 1753.

VGMA, 1061/133, Cemaziyelahir 167/Ocak 1754.

VGMA, 1061/134, Şevval 1167/Temmuz 1754.

VGMA, 531/113, 26 Zilhicce 1214/21 Mayıs 1800.

VGMA, 531/115, 26 Muharrem 1216/6 Haziran 1801.

VGMA, 532/157, No'lu-24 Receb 1217/20 Kasım 1802 tarihli berat.

VGMA, 534/128, 17 Şaban 1229/4 Ağustos 1814.

VGMA, 534/130, 12 Recep1232/28 Mayıs 1817.

VGMA, 535/96, 10 Rebiulevvel 1243/1 Ekim 1827.

VGMA, 535/98, 22 Şaban 1239/22 Nisan 1824.

VGMA, 854/412, Hacı Arap Camii, atik şahsiyet.

VGMA, 410-327, 21 Cemaziyelahir 1222/26 Ağustos 1807.

VGMA- 224/536, 2 Rebiulahir 1270/2 Mart 1854.

VGMA- 224/538, 5 Zilkade 1247/6 Nisan 1832.

VGMA- 224/539, 5 Zilkade 1247/6 Nisan 1832.

VGMA, 224/328, 228 Cemaziyelevvel 245/25 Kasım 1829.

VGMA, 224/3283, 12 Zilkade 284/6 Mart 1868.

VGMA, 224/911, 19 Cemaziyelevvel 1232/6 Nisan 1817.

VGMA, 224/2930, 19 Receb 1279/10 Ocak 1863.

VGMA, 224/293, 19 Receb 1279/10 Ocak 1863.

VGMA, 224/2932.

VGMA, 224/2933, 28 Ca 290/24 Temmuz 1873.

VGMA, 224/2934.

Ankara Şeri Sicil Defterleri

AŞSD, 689/0081/118, 29 Safer 1001/5 Aralık 1592.

AŞSD, 689/0081/119, 15 Muharrem 1056/3 Mart 1646.

AŞSD, 703/277/978, 30 Rebiulevvel 1028/17 Mart 1619.

AŞSD, 703/277/979, 20 Cemaziyelevvel 1018/21 Ağustos 1609.

AŞSD, 703/278/980, 21 Ağustos 1609.

AŞSD, 708/051, 20 Zilhicce 1035/12 Eylül 1626.

AŞSD, 718/14, 10 Zilhicce 1053/19 Şubat 1643.

AŞSD, 691/120, 5 Zilkade 1002/23 Temmuz 1594.

AŞSD, 720/00033, 20 Muharrem 1056/8 Mart 1646.

AŞSD, 725/0103, 20 Zilhicce 1047/5 Nisan 1638.

AŞSD, 734/0089, 10 Ramazan 1082/10 Ocak 1672.

AŞSD, 693/0110, 1 Cemaziyelahir 1009/8 Aralık 1600.

AŞSD, 854/0041/132, 3 Cemaziyelahir 1193/18 Haziran 1779.

AŞSD, 691-0182-20, Cemaziyelevvel 1002/11 Şubat 1594.

AŞSD, 699-0020-19, Ramazan 1020/25 Kasım 1611.

AŞSD, 742-170-112, 10 Safer 1083/7 Haziran 1672.

AŞSD, 939-0067-15, Rebiulahir 1260/4 Mayıs 1844.

AŞSD, 1005/0107 ve 1005/0108, 25 Şaban 1326/22 Eylül 1908.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, MC 116-05 No'lu, 928/ 1521 Tarihli Ankara Sancağı Mufassal Evkaf *Tahrir Defteri*.

BOA, MAD. 9 No'lu, 867/1463 tarihli Ankara Tahrir Defteri.

BOA, 1993, *438 No'lu Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 937/1530, I, Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü, Hamid ve Ankara Livâları,*-Dizin ve Tıpkıbasım, Ankara.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi, 558 No'lu, 979/1572 *tarihli Ankara* Evkaf Defteri.

BOA, AE, 3/160 Numaralı, 21 Ocak 1547 tarihli belge.

BOA, EV.THR:227/138, 3 Safer 1265/20 Ekim 1849.

BOA, EV.MKT 01305/302, 7 Receb 1284/7 Kasım 1867 tarihli tevliyet.

BOA, EV.MKT 01305/123/304, 3 Receb 1301/29 Nisan 1884.

BOA, EV.MKT, 1305/71, 16 Cemaziyelahir 1302/2 Nisan 1885.

BOA, EV.MKT 01305/308, 13 Cemaziyelahir 1301/10 Nisan 1884.

BOA, EV.MKT.CHT. 419/27 fonu, Ankara, "Turhasan Bey ve Yeğen Bey Vakfı", 15 Ramazan 1211/16 Mart 1893.

BOA, EV.MKT 1305/306, 2 Ağustos 1300/14 Ağustos 1884.

BOA, EV.MKT 524/69, 15 Mart 1286/27 Mart 1870.

BOA, EV.MKT.33/109, 21 Cemaziyelevvel 1274/7 Ocak 1858 Hacı Arap Camii belgesi.

Ankara Medreseleri hakkında 1310/1892 tarihli cetvel (Belgü Bademli Arşivi).

Ankara Medreselerine ait 3 Eylül 1314/4 Eylül 1898 tarihli belge (Belgü Bademli Arşivi).

Tekke köyünde Turasan Bey Vakfı'ndan özel şahsa verilen iki tapu (Mayıs 1915 - Çetin Taşkoparan Arşivi).

Diğer Kaynaklar

ACIPAYAMLI, Orhan, 1992, "Türk Kültüründe Ad Koyma Folklorunun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi,* c. IV, Ankara:1-15.

ACUN, Hakkı, 1999, *Manisa'da Türk Devri Yapıları,* Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları.

AĞAOĞLU, Zeynep Erdem, 2009, *Dini Ziyaret Yerleri ve Halk İnanışları Açısından Kızılcahamam-Çamlıdere,* A.Ü. SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

AKKAYA, Şükrü, 1950, "Kitab-ı Melik Danişmend Gazi-Danişmendname", *AÜ. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* c. 8, Sayı: 1. 2:135.

AKÖZ, Alaaddin-YÜRÜK, Doğan, 2002, "XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı'ndaki Taşra Görevlileri ", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 14:107-132.

AKYURT, Yusuf, 1943, *Türk Asar-ı Atikası Binalarına Aid Tarihi Mecmua, Osmanlılar Devri Ankara,* cild XI, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi. No.16/862. Ankara.

ANONİM, 1946, *Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu*, c. I, Ankara.

ANONİM, 1994, *Ankara Posta Kartları ve Belge Fotoğrafları Arşivi*, Ankara. Anonim, 2008, *Adana İlçeler Kültür Envanteri,* c. 2, Adana.

ANONİM, 2010, *Sayılarla Kazan*, Ankara.

ANONİM, 2014, *Belgelerle Osmanlı Döneminde Ankara*, İstanbul.

ARIKAN, Muzaffer, 1958, *H. 867 tarihli Ankara Tahrir Defteri* (Açıklamalarla metin tespiti), AÜ DTCF, Doktora Tezi, Ankara.

AYVERDİ, E. Hakkı, l972, *Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Murad Devri,* c. II, İstanbul.

BARKAN, Ö. Lütfi, 1942, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler", *Vakıflar Dergisi II*, Ankara, s. 279-386.

BAYKARA, Tuncer, 1999, "Batı Anadolu da Bir Peçenek Beyi: Kızıl Bey", *Belleten*, LXII/235:735-745.

BAYRAMOĞLU, Fuat, 1983, *Hacı Bayram-ı Veli, Yaşamı, Soyu, Vakfı*, Ankara.

CAHEN, Claude, 2000, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, İstanbul.

CEVDET, Muallim, 1932, *Zeyl-i alâ Fasl "el –ahiyyeti'l -Feteyânı't -Türkiye" Fî Rıhlet-i* İbni *Batuta*, İstanbul.

COŞKUN, Mevlut, 2010, *Nevşehir Kültür Envanteri*, Ankara.

ÇAYIRDAĞ, Mehmet, 2001, Şeyh *Turesan Veli Hazretleri*, Kayseri.

----------,1980, "Kayseri'nin İncesu İlçesinde Şeyh Turesan Zaviyesi", *Belleten*, S.174:271-278.

ÇETİN, Adem, 2019, *Hurufat Defterlerindeki Kayıtlara Göre Ankara İl Merkezindeki Dini Mimari Yapılar,* A.Ü. SBE, Doktora Tezi, Ankara.

ÇINAR, Hüseyin, 1993, *H.1020-1021 tarihli 13 No'lu Ankara Şeri Sicili,* G. Ü. SBE, Yük. Lisans Tezi, Ankara.

----------, 1997, "Osmanlılar Zamanında Yabanâbâd (Kızılcahamam-Çamlıdere) Kazasında Kurulmuş Olan Vakıflar", *Tarihte ve Günümüzde Kızılcahamam-Çamlıdere Yöresi Sempozyumu*, Ankara:39-69.

----------, 2012, "Ankara'da Vakıf Kuran Kadınlar", *Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu*, Y. Kurt. (Editör) *Bildiriler,* Ankara, 25-26 Ekim 2011, I. cilt: 287-322.

ÇINAR, Hüseyin-Gümüşcü, Osman, 2002, *Osmanlıdan Cumhuriyete Çubuk Kazası*, Ankara.

ÇİFTÇİOĞLU, İsmail, 2001, "Ahiler Dönemi'nde Ankara'daki Bazı İlim ve Fikir Adamları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* S. 2(2): 27-37.

DAŞ, Ertan, 2007, *Erken Dönem Osmanlı Türbeleri,* İstanbul.

DEMİR, Necati, 2005, *Dânişmend Gâzi Destanı*, Ankara.

----------, 2010, "Ortak Türk Geçmişinden Türk Geleceğine Destanlar", *VI, Uluslararası Folklor Konferansı,* Bakü:356-366.

DEMİRİZ, Yıldız, 1979, *Erken Devir Osmanlı Mimarisinde Süsleme,* c. I, İstanbul.

DEVELİOĞLU, Ferit, 2004, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat* Eski Yeni harflerle (Haz. A. S. Güneyçal). 21. Baskı, Ankara Aydın Kitabevi.

ERDOĞAN, Abdülkerim, 2009, *Geçmişten Günümüze Kazan*, Kazan Belediyesi yay. Ankara.

----------, 2004, *Unutulan Şehir Ankara*, Akçağ Yay, Ankara,

----------, 2013, *Ankara Hamamları ve Kaplıcaları*, Ankara, ASKİ Yayınları.

ERDOĞAN, Abdülkerim - GÜNEL, Gökçe - KILCI, Ali, 2007, *Osmanlı'da Ankara*, Ankara.

ERDOĞAN, Abdülkerim -KIRPIK, Güray - AKYOL, Hasan - KILCI, Ali - ÇAM, Mevlüt, 2015, Şehr-*i Kadim Ankara*, 3 cilt, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ankara.

ERDOĞAN, Emine, 2004, *Ankara'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Ankara Tahrir Defterlerinin Analizi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ERGENÇ, Özer, 1980, "XVII. Yüzyılın Başlarında Ankara'nın Yerleşim Durumu Üzerine Bazı Bilgiler", *Osmanlı Araştırmaları* I, İstanbul:85-108.

----------, 1990, "XVI. Yüzyılda Ankara", *Ankara Dergisi,* I:55-61.

----------, 1995, Osmanlı Klasik Kent Tarihçiliğine Katkı XVI. Yüzyılda Ankara *ve Konya.* Ankara.

ERKEN, Sabih, 1983, *Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, İlaveli 2. Baskı, Ankara.

EROĞUL, Yasemin, 1990, "Ankara Camilerinde Ahşap Malzeme Üzerine Yapılmış Kalem İşi Bezeme Sanatı, İlgi Dergisi, Sayı 60, İstanbul:1–7.

ERŞAHİN, Seyfettin, 2016, "Ankara: Hacı Bayram Veli'yi Yetiştiren Şehir", *Uluslararası Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu,* Ankara:1-38.

ESKİCİ, Bekir, 2001, *"Ankara Mihrapları",* Kültür Bakanlığı Yay. 2578, Ankara.

EVLİYA ÇELEBİ, 2005, *Evliya Çelebi - Seyahatname* (cilt 2). Y. Dağlı ve S. A. Kahraman (Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

EYİCE, Semavi, 1971, Ankara'nın eski bir resmi. *Atatürk Konferansları, IV, 1970,* s. 61-113. Ankara Türk Tarih Kurumu.

----------, 1991, "Ankara'nın Kaybolan Bir Eski Eseri: Klemens Kilisesi", *Ankara Dergisi,* Mayıs, *1*(2):5-12.

GÖKBİLGİN, M. Tayyip, 1953, "Murad I Tesisleri ile Bursa İmareti Vakfiyesi", *Türkiyat Mecmuası,* IX:217-234.

GÜNEL, Gökçe - KILCI, Ali, 2008, "Ankara'nın Yok Olan Eserleri", *Ankara'nın Türk-İslam Dönemi Paneli,* Ankara Mimarlar Odası:33-79.

GÜNEL, Gökçe - KILCI, Ali, 2015, "Ankara Şehri 1924 Haritası: Eski Bir Haritada Ankara'yı Tanımak", *Ankara Araştırmaları Dergisi, 3*(1):78-104.

GÜNEL, Gökçe - KILCI, Ali, 2016, "Ankara, Altındağ, Osmanlı Dönemi Hamamlarında Suyolları Üzerine Bir Araştırma" Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of Academic Social Science, Yıl: 4, Sayı: 35, Aralık:557-580.

GÜZEL, Hatice, 2002, *Ankara'nın Bütün Tarihi Çerçevesinde Ankara Vak*ıfları: Tespit ve Değerlendirme, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

FAROQKHİ, Sureyya, 1984, "Ankara ve Çevresindeki Arazi Mülkiyetinin ya da İnsan-Toprak İlişkilerinin Değişimi", *ODTÜ, Tarih İçinde Ankara I,* Ankara: 67- 78.

HACIGÖKMEN, M. Ali, 2011, *Ahiler Şehri Ankara,* Konya.

----------, 2002, "Ankara'da Ahi Hâkimiyeti (1330-1361)", *Türkler,* VI, Ankara.

----------, 2001, "Selçuklular Zamanında Ankara Ahileri Hakkında Bir Araştırma", *1.Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi,* Konya:373-386.

----------, 2002, "Ahiler Zamanında Ankara'da Sosyal, Kültürel ve İlmî Faaliyetler" *SÜ. SBED,* 7, Konya:137 -160.

----------, 2005, "Ankara Ahilerinin Ticarî Faaliyetleri ve Baciyân-i Rûm Hakkında Bir Araştırma", *OTAM,* S.18: 185-211.

HALAÇOĞLU, Yusuf, 1994, "Derbend",TDV İslam Ansiklopedisi, c. 9, İstanbul:162-164.

İNALCIK, Halil, 2005, "Kırım", *TDA,* c. 25, Ankara: 447-458.

İŞBİLİR, Ömer, 2002, "Kuyucu Murad Paşa", DİA, c. 26, Ankara:507.

KARA, Mustafa, 1977, *Tekke ve Zaviyeler,* İstanbul.

KAVAS, Uğur, 2014, *Yıldız Albümlerinde Ankara Fotoğrafları*, Ankara. Koza.

KILCI, Ali, 2005, "Erken Devir Osmanlı Baldaken Türbeleri", *Vakıflar Dergisi*, Sayı. XXIX, Ankara:255–267.

----------, 2021, *Akşemseddin Hazretlerinin İzinde*, Ankara.

KILCI, Ali - GÜNEL, Gökçe, 2019, *Bir Ankaralı Tüccarın Kentine Katkıları: İbadullah Vakfı*, Ankara, Koç Üniversitesi VEKAM Yayınları.

KONYALI, İ. Hakkı, 1943, *Ankara Abidelerinden Karacabey Mamuresi, Vakfiyesi, Eserleri ve Tarihi*, İstanbul.

----------, 1974, *Aksaray Tarihi*, İstanbul.

----------, 1978, *Ankara Camileri*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

KOZAN, Ali, 2012, "Sözlü Ve Yazılı Tarihe Göre Nevşehir Bölgesinde Horasan Erenleri Olarak Bilinen Şahsiyetler", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*,/61:325.

KÖÇ, Ahmet, 2009, "XV. Yüzyılda Ümerâ Vakıfları ve Ankara'nın Kentsel Gelişimi" *Balıkesir Üniversitesi* SBED, 12 (22).179-191.

----------, 2009, *XV. Yüzyılda* Ümerâ *Vakıfları ve Ankara'nın Kentsel Gelişimi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

MAMBOURY, Ernst, 2014, *Ankara Haydarpaşa- Boğazköy, Höyük, Sivrihisar ve çevresi, Çankırı, Yozgat vs Gezi Rehberi (Fransızca 3. Basım Çevirisi*, E. Özcan (Danışman) A.Ü.Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlileri-Ankara, Ankara Valiliği Yayınları.

MEHMED SÜREYYA, 1996, *Sicill-i Osmanî*. N. Akbayar ve S. A. Kahraman (Yay. haz.) İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

MUMYAKMAZ, Hatice, 2002, *Ankara'nın Bütün Tarihi Çerçevesinde Ankara Vakıfları*, Hacettepe Ü, SBE, Tarih Ana Bilim Dalı.

MÜBAREK GALİP, 1341, *Anadolu Türk Asar ve Mahkukâtı Tetebbuâtına Esas Ankara, cilt I.* İstanbul. T.C. Maarif Vekâleti.

----------, 1928, *Anadolu Türk Asar ve Mahkukâtı Tetebbuâtına Esas Ankara*, cilt 2, İstanbul. İstanbul. T.C. Maarif Vekâleti.

HALİT ONGAN, 1958, Ankara'nın 1 Numaralı Şer'iye Sicili, Ankara.

ÖZKILINÇ, Ahmed vd, *1993, 438 No'lu Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 937/1530, I, Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü, Hamid ve Ankara Livâları*,-Dizin ve Tıpkıbasım-, Ankara. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Yayınları.

----------, 1993, 438 *Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), II, Bolu, Kastamonu, Kengırı ve Koca-ili Livâları Dizin ve Tıpkıbasım,* Ankara. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Yayınları.

NURDAN, Semiha, 2012, *XV. ve XVI. yüzyıllarda Ankara Şehri Vakıfları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GÜSBE.

OCAK, A. Yaşar, 1979, "Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi,* Sayı 12, Ankara:248.

OFLAZ, Mustafa, 2004, "16. Yüzyıl Başlarında Ürgüp Kazası", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBED,* Sayı: 6.61.

ORAL, M. Zeki, 1962, "Ahi Şerafeddin Türbesi", *Milletlerarası I. Türk Sanatları Kongresi,* Ankara:306-324.

ÖNEY, Gönül, 1971, *Ankara'da Türk Devri Dini ve Sosyal Yapıları/Turkish period buildings in Ankara,* Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

----------, 1971, *Ankara'da Türk Devri Dini ve Sosyal Yapıları,* D.T.C.F. Yay. Ankara.

ÖNGE, Yılmaz, 1982, "Emzikli Sebiller", *Lale,* Yıl. 1, Sayı: l, Temmuz:15.

----------,1983, "Niğde-Aksaray'da Şeyh Turhasan veya Hasan Dede Zaviyesi," *Edebiyat Dergisi,* Sayı 2, Konya:145-154.

ÖZDEMİR, Rıfat, 1986, *19. Yüzyılda Ankara*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

ÖZKILINÇ, A. Vd, 1994, *438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 937/1530, I, Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü, Hamid ve Ankara Livâları,* Dizin ve Tıpkıbasım, Ankara.

----------, 1993, 438 *Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), II, Bolu, Kastamonu, Kengırı ve Koca-ili Livâları Dizin ve Tıpkıbasım,* Ankara. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Yayınları.

ÖZKÖSE, Kadir, 2003, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Tasavvufî Zümre ve Akımların Rolü", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* cilt: VII/1, Haziran Sivas:249-279.

ÖZMEN, Fatih, 2004, *Türkiye Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Ankara,* GÜSBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara:16 vd.

ÖZSOY, Osman, 2008, "Aziz Mahmud Hüdayi'nin Üsküdar'ı Seçme Nedenleri", Üsküdar Sempozyumu III (Aziz Mahmud Hüdayi):541.

ÖZTÜRK, Nazif, 1983, *Menşei ve Tarih Gelişimi Açısından Vakıflar,* Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

----------, 1995, *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi,* TDV Yayını, Ankara.

PAKALIN, M. Zeki, 1993, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul.

PESCHLOW, Urs, 2015, Ankara Die bauarchaologischen Hinterlassenschaften aus römischer undbyzantinischer Zeit, Wien.

SERİN, Ufuk, 2014, "Bizans Ankarası ve Kaybolan Bir Kültür Mirası:'St. Clement' Kilisesi", *METU JFA 2014/2*:65-92.

TANMAN, Baha, 2005, "Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları/Tekkeler", *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*, Ankara:303-363.

TAŞ, K. Ziya, 1997, "XVI. Yüzyılda Bir Vakıf Ve İlim Merkezi Mudurnu", *Vakıflar Dergisi, Sayı: 26*, s.97-104.

TAŞ, Hülya, 2006, *Ankara'nın Bütüncül Tarihine Katkı: XVII. Yüzyılda Ankara,* Ankara.

TEK, Recep, 2013,"Anadolu Dervişlerinin Manevî Nüfuzlarının Günümüze Etkileri Bağlamında Şeyh Turesan Veli Hazretleri", *Karabük Üniversitesi, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,* Vol. 2, No. 4, December:157-172.

TEXIER, Charles, 2002, *Küçük Asya* (Çeviren: Ali Suat), Enformayon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı yayını, Ankara.

TOPAL, Nevzat, 2011,"509/1115 Tarihli Sultan İbrahim Vakfı, Şeyh Torasan Zaviyesi ve Türbesi", *TÜBAR-XXX-*/2011-Güz.

TUNCER, Orhan Cezmi, 1991, *Anadolu Kümbetleri 2*, Ankara.

----------, 1992, *Anadolu Kümbetleri 3*, Ankara.

TURAN, Osman, 1971, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul

TURAN, A. Nezihi, 1999, *Yabanâbâd Tarihini Ararken (Kızılcahamam-Çamlıdere) XV. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla Bir Genel Tasvir Ve Tahlil Denemesi,* Ankara.

TÜFEKÇİOĞLU, Abdülhamit, 2001, *Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı,* Ankara.

TÜRKAY, Cevdet, 1979, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İstanbul.

UZUN, Asuman, 2004, *857 No'lu Ankara* Şe'iyye *sicili H.1196/M.1781-1782*, Fırat Üniversitesi. SBE, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

YILMAZ, Ahmet, 1998, *19. yy İlk Yarısında Yabanabad Kazası Sosyal ve İktisadi Durumu*, Ankara.

YEDİYILDIZ, Bahattin, 1983, Vakıf Istılahları Lügatçesi, *Vakıflar Dergisi*, 17:55-60.

YÜCE, Kemal, 1996, "Danişmendnamede Bazı Yer ve Şahıs Adları Üzerine", *Niksar'ın Fethi ve Danişmendliler Döneminde Niksar Bilgi Şöleni,* Tokat:22-27.

DİZİN

19. Yüzyılda Ankara.....*246*

19. yy İlk Yarısında Yabanabad Kazası Sosyal ve İktisadi Durumu *59, 247*

Abdal Musa Türbesi 115

Abdullah bin Mehmet 55

Abdurrahman bin Durhasan.....17, 56, 113

Abdurrahman bin Turhasan 55

Abdülhamid bin Mustafa.....105, 148

Abdülkadir Efendi 50

Acıpayamlı, Orhan.....241

Acun, Hakkı.....115,241

Adana 22, 23, 242

Ağaoğlu, Zeynep Erdem.....241

Ağcain (Mahkemeağacin) Köyü 36, 42, 43, 51, 125, 131, 140, 142, 143

Ağcakavak Köyü 33, 45, 51, 126, 181, 182

Ahi Ali 26

Ahi Çomak 25

Ahi Elvan.....25

Ahi Elvan Camii 81, 223

Ahi Halil 26

Ahi Hüsameddin 25

Ahi Mamak.....25

Ahi Mecdeddin 25

Ahi Murad 25

Ahi Paşa.....36, 170, 172

Ahi Şerafeddin.9, 25, 26, 39, 40, 114, 115, 118, 121, 246

Ahi Şüca 26

Ahi Tura.....25

Ahi Yakup 25, 26

Ahiler Şehri Ankara *25, 244*

Ahmet Çelebi ...39, 43, 44, 54, 56, 66

Ahmet Çelebi (Yeğen Bey oğlu) 39, 43, 44, 54, 56, 66

Ahmet Fakih veled-i Timurhan Fakih.....57

Ahmetsaray Köyü 23

Akcain Köyü 48, 170, 178

Akkaya, Şükrü 17, 241

Aköz, Alaaddin 241

Aksaray..17, 18, 19, 20, 23, 241, 245, 246

Aksaray Tarihi..... *18, 245*

Akşemseddin.....4, 31, 47, 245

Akşemseddin Hazretlerinin İzinde... 4, 47, 245

Akyol, Hasan 4, 32, 243

Akyurt, Yusuf 25, 40, 86, 89, 110, 242

Alâaddin Keykubad.....21, 24

Alemdağı 17

Ali Ağa oğlu Süleyman.....59

Ali Rıza Paşa.....84, 128, 239

Ali Rıza Paşa (Vali).....84

Ali Semerkandi 30

Amsterdam.....108

Anadolu Kümbetleri *15, 247*

Anadolu Türk Asar ve Mahkukâtı Tetebbuâtına Esas Ankara.....*245*

Anafartalar Caddesi.....104, 108

Ankara Abidelerinden Karacabey Mamuresi, Vakfiyesi, Eserleri ve Tarihi.....245

Ankara Araştırmaları Dergisi 244

Ankara Camileri 87, 89, 99, 109, 113, 243,245

Ankara Dergisi 15, 243, 244

Ankara Hamamları ve Kaplıcaları 243

Ankara Kalesi 24, 25, 34

Ankara'da Türk Devri Dini ve Sosyal Yapıları 246

Ankara'nın Bütün Tarihi Çerçevesinde Ankara Vakıfları..... 16, 50, 244, 245

Ankara'nın Bütüncül Tarihine Katkı: XVII. Yüzyılda Ankara.....247

Ankara'nın Türk-İslam Dönemi Paneli.....244

Antalya 23, 115

Arap Dağı 92

Aslanhane Camii 12

Atatürk .7, 13, 14, 108, 197, 240, 244

*Atatürk Konferansları *108, 244

Atpazarı 82, 83, 129, 204

Ayan Efendi zade Haydari ...113, 233, 234

Ayverdi, E. Hakkı 16, 99, 242

Aziz Klemens Kilisesi.....15, 109, 112

Aziz Mahmid Hüdayi.....17, 246

Bağlıca 51, 131

Bağviran (Bağören) Köyü ..36, 48, 51, 57, 140, 143, 145, 170, 172, 177

Balaban Deresi....42, 43, 50, 125, 209

Barkan, Ö. Lütfi.....242

Battal Gazi 17

Baykara, Tuncer 24, 242

Bayramoğlu, Fuat 109, 242

Bazardivanı Köyü.....48, 178

Bekâr Sultan Kümbeti 18, 19

Bentderesi41, 42, 48, 92, 94, 95, 104, 127

Beşe bin Ali 52, 238

Beyköy 33, 41, 58, 125

Beypazarı 115

Binari Bey 27, 39

Bir Ankaralı Tüccarın Kentine Katkıları: İbadullah Vakfı 4, 109, 245

Bizans 12, 16, 17, 24, 76, 121, 247

Bolayır 115

Börekçi, Rıfat.....109, 113, 233, 234

Budak veled-i Veled 57, 202

Bursa 23, 47, 115, 119, 120, 244

Cafer veled-i Abdi.....57, 201

Cahen, Claude 242

Cenab-i Ahmet Paşa (Yeni) Camii..12

Cevdet, Muallim 7, 12, 15, 25, 50, 82, 247

Ceyhan.....22, 23

Charles Texier.....247

Coşkun, Mevlut 20, 242

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 11, 246

Çam, Mevlüt.....5, 243

Çamardı.....18

Çamlıdere 14, 30, 33, 58, 241, 242, 247

Çankırı.....24, 247

Çankırıkapı (Ankara) 44
Çayırdağ, Mehmet 21, 242
Çelebi Mehmet 12, 16, 37, 39, 54, 175, 200, 201, 208, 212, 213
Çeltikçi Nahiyesi 58
Çetin, Adem 82, 84, 242
Çınar, Hüseyin .16, 27, 37, 39, 82, 97, 113, 228, 242
Çiftçioğlu, İsmail 25, 243
Çorum 24
Çubuk 16, 23, 27, 39, 43, 66, 242
Çukurpare.....42, 104, 200
Dânişmend Gâzi Destanı..... 17, 243
Daş, Ertan.....115, 243
Demir, Necati 17, 18, 243
Demirci.....23
Demiriz, Yıldız 16, 99, 243
Denizciler Caddesi 108
Denizli 24
Develioğlu, Ferit.....243
Devlet Hatun Türbesi.....115
Dışkapı Köprüsü (Ankara) 44
Doğan Bey 31, 32, 121
Doğan Bey Medresesi 32
Doğan Bey Zaviyesi 32
Duman Ağa 15, 33, 34, 37, 74
Dur Hasan Bey 50
Dur Hasan Dede Türbesi.....22
Durasan Şah 33
Durdu Fakih veled-i Selamet ..57, 201
Durhasan Köyü.....22, 23
Durhasandede Köyü 23
Durhasanlı Köyü 23
Elmalı 115
Emin Ağa (Pilavzade) 128, 129
Erciyes Dağı.....21
Erdoğan, Abdülkerim 4, 243
Erdoğan, Emine.....243
Ergenç, Özer .12, 16, 51, 96, 108, 243
Erken Devir Osmanlı Mimarisinde Süsleme 243
Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı 247
Erken Dönem Osmanlı Türbeleri 115, 243
Erken, Sabih 243
Eroğul, Yasemin 243
Erşahin, Seyfettin 25, 243
Esen Hatun .48, 54, 56, 200, 201, 208
Eskişehir.....24
Eşhor 104, 148, 156, 157
Etnografya Müzesi.....44, 109
Evci Köyü 51, 104, 127, 139, 140
Evlik Köyü 47
Evliya Çelebi.....114, 243
Eyice, Semavi.....15, 108, 109, 244
Faroqkhi, Sureyya.....244
Fatih Sultan Mehmet 14, 37
Fatma Hatun....16, 33, 37, 38, 66, 83, 96, 204, 208
Fazliye Medresesi .113, 232, 233, 234
Firuz Köyü.....36, 42, 45, 48
Frig-ler.....12, 24

Galat-lar.....12

Gazi Süleyman Paşa Türbesi 115

Gebze.....115

Geçmişten Günümüze Kazan 16, 44, 243

Gelibolu.....115

Genege.....

Genegi Mescidi.....6, 13, 38, 43, 83, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 113, 114, 117, 121, 157, 158, 159, 163, 197, 198

Germiyanoğlu Yakup Bey 46

Gökbilgin, M. Tayyip 47, 244

Gülpınar Köyü 18

Gümele Köyü.....36, 48, 51, 125, 130, 131, 140, 142, 143, 172, 177

Gümüşcü, Osman.....16, 27, 39, 242

Günbaşı (Yundband) Köyü.....44

Günel, Gökçe...4, 15, 43, 89, 93, 100, 104, 108, 109, 243, 244, 245

Güzel, Hatice.....16, 50, 244

Hacı Ahmet 34, 38, 39

Hacı Ali oğlu Hoca Mehmet.....97

Hacı Arap Camii.....6, 13, 81, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 113, 121, 128, 167, 239, 241

Hacı Arap Mahallesi Mescidi...13, 81, 82, 129, 165, 195

Hacı Arap Mescidi 81, 84

Hacı Bayram Camii.....12, 31, 51, 96, 114

Hacı Bayram Tepesi 12

Hacı Bayram-ı Veli...9, 13, 30, 31, 39, 44, 109, 115, 118, 242

Hacı Bayram-ı Veli, Yaşamı, Soyu, Vakfı... 242

Hacı İvaz (Mimar) 44

Hacı Köyü.....134

Hacı Salih Beşe (Mimar) 98, 225

Hacı Tuğrul Türbesi.....114, 119

Hacıgökmen, M. Ali 16, 25, 36, 95, 244

Hafız Abdullah Halife...105, 107, 230

Hafız Mehmet Halife.....105

Halife bin Hacı Durmuş 84, 154

Halit Ongan.....245

Hamamkarahisar 24

Hamza Bey bin Yahşi Bey 44

Hamza veled-i Mahmut.....57

Hasan bin Mustafa ..55, 56, 184, 188, 189, 191

Hasan Dağı.....19

Hasan Dede Türbesi.....20, 22

Hasan Efendi ibn Mustafa.....58

Hasan Paşa (Sulu) Hanı 43

Hasunlar.....17

Hemşire-i Turasan Bey 6, 13, 96, 174, 197, 206

Hemşire-i Turasan Bey Mescidi.....13

Hıdırlık Zaviyesi.....92

Hızır Bali .15, 33, 38, 44, 48, 54, 104, 126, 127, 201, 206, 208

Hızır Bali Memleketi 54

Hızır Dağı.....80, 81, 208

Hızır oğlu Hacı Ahmet 34, 38

Hızır veled-i Ahmet.....57

Hoca Nizameddin Zaviyesi.....43

Hollanda 3, 108

Horasan 11, 20, 33, 37, 109, 245

Hunat Hatun 21

Hundi Hatun ..39, 40, 41, 82, 83, 204

Hüyük Köyü 51, 143

Hüyükbala Köyü 51, 130

I. Alaaddin Keykubat 21, 24

I. Murat 12, 34, 44

II. Murat 109

Isfahan 30

IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi 16, 241

İbadullah Camii 109

İbni Batuta.....12, 15, 242

İbrahim Efendi ibn Mustafa 58

İbrahim Halife bin Hacı Durmuş...84, 154

İnalcık, Halil 37, 244

İncesu (Kayseri) 21, 242

İnebeği.....42, 43, 125

İskender Bey 9, 15, 28

İskender veled-i Abdullah 57, 202

İskender veled-i Şahmelik 57, 202

İskilip.....3, 24, 47

İstanbul 7, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 23, 29, 31, 46, 48, 51, 52, 99, 114, 115, 169, 197, 239, 240, 242, 243, 244, 245, 247

İşbilir, Ömer 49, 244

Kadı Ahmet Çelebi 39, 43, 44, 54, 56, 66

Kadı Çelebi 36, 44

Kalender Veli 27, 28

Kâmil Necati.....98, 163

Kanturalı.....16

Kanuni Sultan Süleyman 50, 54, 92

Kapıağası Mehmit Ağa 49

Kara, Mustafa 11

Karaca Bey 9, 13, 29, 121

Karaca Bey Camii.....29

Karadavut Türbesi 115

Kasaba 11, 13, 19, 43, 53, 92, 125, 199

Kasım veled-i Abdullah 57, 201

Kastamonu 24, 246

Kaş.....23, 73

Kâtip Pir Mehmed bin Abbas 97

Kavas, Uğur 39, 108, 109, 112, 244

Kayseri.....4, 17, 21, 23, 95, 242

Kazan (Ankara) .5, 10, 15, 16, 33, 44, 58, 59, 60, 81, 243

Keneke 38, 96, 208

Kerime Hatun 49

Kılcı, Ali.....

Kıplu Bey 42, 43, 125

Kıran Köyü 140

Kırım 33, 37, 244

Kırpık, Güray.....4, 32, 66, 96, 243

Kızıl Bey 9, 13, 24, 25, 121, 242

Kızıl Dere Köyü 17

Klemens Kilisesi.....15, 109, 112, 244

Konya.....4, 16, 18, 19, 24, 25, 29, 87, 99, 109, 113, 243, 244, 245, 246

Konyalı, İ. Hakkı..18, 29, 87, 99, 109, 113, 245

Kozan, Ali.....20, 21, 245

Köç, Ahmet.....16, 29, 245

Kurumcu Köyü 51, 130, 133

Kutlu Bey.....42, 43, 125

Kuyucu Murat Paşa.....49, 216, 244

Kuzviran Köyü ...36, 48, 51, 142, 143, 170, 177

Küçük Asya 247

Kütahya12, 22, 24, 46, 172, 241, 245, 246

Lâdik.....23

Lala Şahin Paşa Türbesi.....115, 119

Mahkemeağacin Köyü 36, 51, 131, 140, 143

Mahmut Fakih veled-i Abdullah....55, 57

Malazgirt Savaşı.....12

Malkoçoğlu Türbesi.....115

Mamboury, Ernst.....109, 245

Manisa 23, 115, 120, 241

Manisa'da Türk Devri Yapıları .. 115, 241

Mehmed Süreyya.....37, 245

Mehmet bin Laçin 44

Mehmet bin Süleyman 55, 56

Mehmet bin Yunus 44

Mehmet Efendi (Bademlizade).51, 59

Mehmet Halife bin Süleyman.....51

Mehmet Şakir Efendi (Mimarzade) 104

Mehmet veled-i İsa.....57

Melik Danişmend Gazi.....17, 241

Menşei ve Tarih Gelişimi Açısından Vakıflar.....246

Mevbütler Köyü.....23

Mevlânâ Şemseddin.....97

Milletlerarası I. Türk Sanatları Kongresi.....246

Moğollar 95

Molla Ömer Hulusi Efendi (Şeyhulislam) 147

Muallim Cevdet.....7, 15, 50, 82

Muhiddin Mesut.....24

Mumyakmaz, Hatice.....245

Musa Fakih veled-i Salih 57, 201

Musa veled-i Ebuleys.....57, 202

Mustafa Çelebi54, 200, 201, 206, 208

Mustafa Efendi (Çeltikçizade).....98, 105, 156, 160, 163

Mustafa veled-i Mahmut 57

Muzaffer veled-i Hamza 57, 201

Mübarek Galip.....245

Mülk Köyü.....58

Nasrullah bin Mahmut Fakih 55

Nerdibanlı Mescit.....96, 98

Nevşehir 20, 242, 245

Nevşehir Kültür Envanteri 20, 242

Niğde.....18, 19, 246

Niksar'ın Fethi ve Danişmendliler Döneminde Niksar Bilgi Şöleni 16, 247

Nişancı Hamza Bey.....51

Nurdan, Semiha 14, 246

Ocak, A. Yaşar .....12, 45 , 246

Oflaz, Mustafa 20, 75, 246

Oral, M. Zeki 25, 246
Orhan Gazi 12
Orhaneli 23
Ortaköy.....23
Osman bin Abdi 50
Osman bin Hasan.....55, 56, 184
Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar 23, 247
Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Murad Devri 16, 242
Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü..... 11, 247
Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler.....114, 247
Osmanlı'da Ankara..... 4, 15, 243
Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat 243
Osmanlıdan Cumhuriyete Çubuk Kazası.....242
Osmanlılardan Önce Anadolu.....242
Ödül veled-i Hızır.....57, 202
Öney, Gönül 16, 99, 108, 114, 246
Özdemir, Rıfat 246
Özkılınç, Ahmed ...12, 14, 17, 36, 39, 43, 48, 57, 81, 92, 97, 105, 245, 246
Özköse, Kadir 11, 246
Özmen, Fatih.....24, 246
Özsoy, Osman 17, 246
Öztürk, Nazif.....51, 246
Pakalın, M. Zeki 11, 51, 247
Paşacık.....15, 194
Pazardivanı/Pazar Köyü.....36, 48
Piri veled-i Ahmet 57
Polatlı 114, 119
Ramazan veled-i Abdi.....57, 202
Revak Sultan Türbesi 115, 120
Rijskmuseum 108
Roma 24, 39, 92, 93, 121
Roma Bendi 92
Salih veled-i Turgut 57
Samsun.....23
Sarubulak Köyü 48, 125, 170, 177
Selçuklular Zamanında Türkiye... 17, 247
Sele Köyü.....27
Serin, Ufuk 16, 109, 247
Seyahatname 114, 243
Seyfeddin Kızıl Bey.....24
Seyyid Ahmet bin Abdullatif 105, 106
Seyyid Fazlullah ibni Seyyid Şeyh İbrahim Efendi 113, 156
Seyyid Hacı İbrahim 84, 85, 146
Seyyid Hafız Ali84, 85, 105, 106, 107, 146, 151
Seyyid Hafız İbrahim ...105, 106, 107, 151, 165
Seyyid Hafız Mehmet ...105, 106, 107
Seyyid Halil Efendi 56, 98, 225
Seyyid Halil ibni Seyyid Abdullah105, 106, 152
Seyyid İbrahim ibni Memiş 84, 152
Seyyid Mehmet Tevfik ibni Seyyid Halil.....106
Seyyid Ömer bin Osman Halife...105, 156
Sicill-i Osmanî.....245

Sinop 37
Sivrihisar 24, 245
Soğucak Köyü 59
Suğdak 37
Sultan Turasan 17, 23
Süleyman veled-i Mahmut.....57
Sümrü Yaylası 19
Şehr-i Kadim Ankara..... 4, 32 , 243
Şeyh Turesan Veli Hazretleri 23, 242, 247
Şeyh Turhasan Zaviyesi 19
Şeyh Veli 50, 106, 228
Tabakhane Camii 92
Tabakhane Hamamı.....43, 92, 93
Tahtakale Çarşısı 104
Tanman, Baha 114, 247
Tanrıvermiş.....42, 43, 125
Tarih İçinde Ankara 16, 244
Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi 23, 247
Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu 37, 242
Taş, Hülya.....50
Taşkoparan, Çetin.....55, 59, 74 , 80, 236, 241
Taşkoparan, Paşa.....75
Taşpınar 19, 20
Tek, Recep 23
Tekke köyü.....10, 15, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 77, 78, 80, 92, 97, 113, 115, 121, 122, 236, 241
Tekke ve Zaviyeler 11, 12, 244
Tellak Mukbil.....42, 43, 125
Texier, Charles 247
Tuncer, Orhan Cezmi.....247
Tur Hasan Bey 52, 167, 215, 216
Turali 16
Turan, A. Nezihi 14, 247
Turan, Osman 17
Turasan Bey Mescidi 13, 81, 83, 84, 221, 222, 223, 224
Turasan Bey Türbesi 10, 34, 35, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 114, 115
Turasan Bey Vakfı 9, 13, 14, 37, 41, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 57, 59, 92, 104, 121, 122, 192, 211, 213, 228, 236, 241
Turasan Bey Zaviyesi Vakfı 16, 43
Turasan veled-i Üveys.....57, 202
Turasan Zaviyesi ...20, 21, 47, 59, 114
Tüfekçioğlu, Abdülhamit .39, 44, 110
Tülüce Mescidi 96
Türbe Mescidi.....80
Türk Asar-ı Atikası Binalarına Aid Tarihi Mecmua, Osmanlılar Devri Ankara....242
Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi 20
Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi 246
Türkay, Cevdet.....247
Türkiyat Mecmuası..... 47, 244
Türkiye Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Ankara 24, 246
Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler..... 99, 243

Uçarı Köyü.....39, 66

Ulucanlar Caddesi 96

Uluslararası Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu 96

Umur Bey bin Çelebi bin Timurtaş Paşa 44

Unutulan Şehir Ankara 243

Uşak 24

Uzun, Asuman 247

Ümmi Hatun 39

Üsküdar.....17, 246

Üsküdar Sempozyumu III 17, 246

Vakıflar Dergisi.....7, 37, 115, 242, 245, 246, 247

Varna 29

Virancık Köyü....36, 42, 48, 125, 131, 140, 142, 170, 178

Yabanabad.....14, 16, 17, 34, 39, 43, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 58, 59, 82, 85, 121, 130, 145, 161, 167, 177, 181, 182, 184, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 202, 208, 209, 211, 214, 215, 218, 220, 221, 225, 229, 238, 247

Yabanâbâd Tarihini Ararken 14, 247

Yaka Köyü.....131, 133

Yakakaya Köyü.....51, 142

Yassıören Köyü 59

Yediyıldız, Bahattin 247

Yegân39, 50, 110, 169, 172, 206, 216, 218, 228

Yeğen Bey 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 31, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 66, 74, 77, 81, 85, 92, 96, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 121, 122, 123, 126, 127, 130, 157, 158, 167, 174, 175, 177, 181, 182, 186, 189, 190, 192, 201, 204, 208, 209, 214, 217, 218, 220, 223, 227, 228, 229, 234, 241

Yeğen Bey Camii.....50, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 121, 157, 158, 177, 229

Yeğen Bey Medresesi .17, 55, 57, 113, 228

Yeniceköy.....22

Yıldırım Bayezıt Meydanı (Ankara) 44

Yıldırım Bâyezid 36

Yılmaz, Ahmet.....59

Yuva Köyü.....20

Yüce, Kemal.....16

Yürük, Doğan 241

Zeyl-i alâ Fasl "el –ahiyyeti'l -Feteyânı't -Türkiye" Fî Rıhlet-i İbni Batuta.. 12, 242

Zeynelabidin Efendi (Yabanabad Kadısı) 50, 150

KAHRAMANKAZAN
BELEDİYESİ

KÜLTÜREL YAYINLARIMIZ

KAHRAMANKAZAN
TANITIM

ZİRVEDEN YENİ UFUKLARA
İCRAATLARIMIZ

KAHRAMANKAZANLI
ŞEHİTLERİMİZ VE GAZİLERİMİZ

İNANCIN ZAFER GECESİ

BİR GELİŞME ÖYKÜSÜ
MEMLEKETİM KAHRAMANKAZAN

KAHRAMANKAZAN KÜL-
TÜR ATLASI

KAHRAMANKAZAN BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI
KÜLTÜREL YAYINLARIMIZ

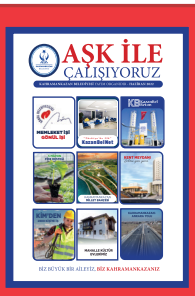

AŞK İLE
ÇALIŞIYORUZ

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÇO-
CUK OYUNLARI

TÜRKİYE'NİN
KAHRAMAN İLÇESİ

TURASAN BEY

GENÇ BELEDİYE

RENGARENK
KAHRAMANKAZAN BOYAMA

TERAPÖTİK
ATA BİNME PROJESİ

Ankara tarihinde iz bırakmış Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde yaşayan tarihe mâl olmuş, tasavvuf ehli, ulema ve askeri sınıftan bazı şahsiyetler bilinmektedir. Bunların bir kısmı sadece Ankara şehrinin içinde bir kısmı da hem şehir içi hem de şehir çevresinde söz sahibi olmuşlardır. O kişilerin kurdukları vakıfların hayrat ve akarlarının dağıldığı mahalle, kasaba, köy, çiftlik ve mezra gibi birimleri takip ederek hükmettikleri, etkin oldukları alanların sınırlarını belirlemek mümkündür. Ankara'da günlük hayatta çeşitli vesilelerle duyduğumuz Kızıl Bey, Karaca Bey ve ***Yeğen Bey*** *gibi isimlerin kimlikleri konusunda çoğu kimsenin belli bir fikri yoktur. Bunun sebebi şehrimizin tarihinde yer almış kişiler konusunda sade vatandaşa yönelik, yeterli bilgilendirme yapılmamasıdır. Esasen Ankara tarihinin sırları, birkaç araştırmacı ve meraklı dışındaki insanlar için bir meçhulden ibarettir.*

Bu çalışmayla arşiv belgeleri ışığında Turasan Bey Vakfı'nın kuruluşundan, mazbut vakıf (VGM idaresine giren) hâline gelişine kadar geçen 500 yıllık ömrünü ele aldık. Ayrıca ***Turasan Bey*** *ve vakfın ikinci kişisi Yeğen Bey ile ailesi hakkında bilgi vermeye çalıştık. Onların Ankara ve çevresinde Erken Osmanlı Devri'nde yürüttükleri imar çalışmaları hakkında bilgiler verilerek, Ankara'da yaşayan, ümeradan bir alperen ve ailesi tanıtılmış oldu.*